

กระบวนการและผลของการศึกษาที่เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ของครู: การวิเคราะห์เครือข่ายทาง
สังคม

นายไผ่ วสียงกูร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2556

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

PROCEDURES AND EFFECTS OF LESSON STUDY ON TEACHERS' LEARNING: A SOCIAL
NETWORK ANALYSIS

Mr. Pai Wasayangkull

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Educational Research

Methodology

Department of Educational Research and Psychology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กระบวนการและผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการ
เรียนรู้ของครู: การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม

โดย

นายไผ่ วสยางกูร

สาขาวิชา

วิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร. สิริพันธ์ สุวรรณมรรคา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์

.....คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. ชนิตา รัชกุลเมือง)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร. สิริพันธ์ สุวรรณมรรคา)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ลัดดา ภูเกียรติ)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ไผ่ วสียงกูร : กระบวนการและผลของการศึกษาทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ของครู: การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม. (PROCEDURES AND EFFECTS OF LESSON STUDY ON TEACHERS' LEARNING: A SOCIAL NETWORK ANALYSIS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ. ดร. สิริพันธ์ สุวรรณมรรคา, 176 หน้า.

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการศึกษาทเรียน 2) วิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการศึกษาทเรียนของกลุ่มครูที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน และ 3) ศึกษาผลของการศึกษาทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานของครู และนักเรียน วิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้ คือการวิจัยแบบกรณีศึกษา โดยมีโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดใหญ่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราคเป็นกรณีศึกษา แหล่งข้อมูลประกอบด้วย ครูผู้ปฏิบัติการศึกษาทเรียน 13 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน และครูผู้สอนในโรงเรียน 27 คน การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลครอบคลุม การศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม และการวิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ลักษณะของการเรียนรู้ของครู ใน 3 ขั้นตอนของกระบวนการศึกษาทเรียนคือ ขั้นตอนการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนการปฏิบัติการสอนและการสังเกตการสอน และขั้นตอนอภิปรายผลและการสะท้อนกลับ มีดังนี้ ครูได้เรียนรู้จากเพื่อนครูในเรื่องการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน รวมทั้งการใช้สื่อและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ ครูเกิดความตระหนักถึงประโยชน์ของการทำงานร่วมกันและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครู ส่วนลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูในทั้ง 3 ขั้นตอน เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบการเกื้อกูล การสื่อสารทางบวกเพื่อให้กำลังใจ และชี้แนะซึ่งกันและกัน แบบสองทิศทางโดยครูแต่ละคนในกลุ่มต่างเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับการชี้แนะ เพื่อการพัฒนางานวิชาการร่วมกัน

2) การปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มครูที่มีอายุแตกต่างกัน มีลักษณะต่างช่วยเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่กันและกัน ครูผู้ใหญ่ได้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย ในขณะที่ครูผู้เยาว์ได้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการชั้นเรียน และการดูแลนักเรียน กลุ่มครูที่สอนในกลุ่มสาระที่แตกต่างให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวิธีและเทคนิคการจัดการจัดการเรียนรู้อันเป็นส่วนกลุ่มครูที่สอนระดับชั้นเดียวกัน ต่างได้ช่วยกันเรียนรู้ข้อมูลเชิงลึกของนักเรียนได้อย่างมีคุณค่า

3) ผลของการศึกษาทเรียนช่วยให้ครูได้พัฒนาความรู้ความเข้าใจในหลักการ และการปฏิบัติของการศึกษาทเรียน ส่งผลให้เกิดการขยายประสบการณ์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาการสอนของตนเองและเพื่อนครูอย่างสร้างสรรค์ การเปลี่ยนแปลงของครูดังกล่าวส่งผลให้นักเรียนตื่นตัวในการเรียนรู้ มีกระบวนการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน และมีการทำงานอย่างเป็นระบบ ไปสู่ลักษณะการเรียนรู้เพื่อชี้นำตนเอง และนักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างครูในโรงเรียนให้มีความเป็นเครือข่ายของสังคมวิชาการหรือชุมชนวิชาการที่สร้างสรรค์และเข้มแข็งมากขึ้น

ภาควิชา วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา วิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ปีการศึกษา 2556

5583325527 : MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH METHODOLOGY

KEYWORDS: LESSON STUDY / SOCIAL NETWORK ANALYSIS / TEACHERS' LEARNING

PAI WASAYANGKULL: PROCEDURES AND EFFECTS OF LESSON STUDY ON TEACHERS' LEARNING: A SOCIAL NETWORK ANALYSIS. ADVISOR: ASSOC. PROF. DR. SIRIPAARN SUWANMONKHA, 176 pp.

The objective of the research were 1) to study teachers' characteristics of learning and interactions in each stage of lesson study, 2) to analyze teachers' interactions in the process of lesson study among study groups with different backgrounds and 3) to investigate effects of lesson study on teachers' learning and working and also students' learning. A qualitative case study research method was employed. The case study was in an elementary school in Trat Province. The data were collected from 13 lesson study teachers, 2 school administrators and 27 teachers. The data collection and data analysis methods composed of document study, observation, interviews, questionnaires, content analysis, social network analysis, and descriptive statistics. Research findings were as follow.

1) In the 3 stages of lesson study which were (1) planning a lesson (2) teaching and observation and (3) reflection. Teachers learn from each other in designing lesson plans and use various techniques and learning resources to support efficient learning of students. The teachers were aware of usefulness of team learning and sharing information among colleagues. The interactions within a teams learning in are the 3 stages were supportive and positive, which were inspiring and coaching each other for better academic development of their teaching practices.

2) Teachers in different background teams were supporting each other differently. Senior teachers were supported to use technology in their teaching, while young teachers were supported to use different strategies in managing their classrooms and students. Teachers from different subject areas shared various activities and techniques to support better design of the lesson plans of each other. Teachers who taught the same group of students were deeper understanding their students through plan the observing and reflecting.

3) Having practice lesson study, the teachers developed more meaningful understanding in the principles and practice of lesson study. Consequently, the teachers creatively expended their experiences in effective teaching development of oneself and colleagues. This teacher's changes increased students' active learning. Social interactions among the teachers were strengthening through the creative academic interactions network which coming from each stage of the lesson study.

Department: Educational Research and
Psychology

Student's Signature

Advisor's Signature

Field of Study: Educational Research
Methodology

Academic Year: 2013

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร. สิริพันธ์ สุวรรณมรรคา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาและช่วยเหลือในด้านคำปรึกษา คำชี้แนะ ทุกกระบวนการในการทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งให้กำลังใจ เสริมแรงบวกในยามที่ทุกข์ท้อใจ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณ อาจารย์ด้วยความเคารพอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ ประธานคณะกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ลัดดา ภูเกียรติ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ตรวจสอบความถูกต้อง ซึ่งเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความ สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล ว่องวานิช และคณาจารย์คณะครุศาสตร์ทุกท่านที่ได้ฝึกฝน มอบความรู้และ ทักษะในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมทั้งเจ้าหน้าที่คณะครุศาสตร์ทุกท่านที่คอยช่วยเหลือ มีน้ำใจใน การอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆอย่างเป็นกัลยาณมิตรเสมอมา

ขอขอบคุณโรงเรียนกรณีศึกษา ผู้ให้ข้อมูลทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครู ศึกษานิเทศก์ และ นักเรียน ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี อีกทั้งยังให้แง่ คิดทั้งด้านการดำเนินชีวิต การทำงาน และหาที่พักให้กับผู้วิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็น อย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และพี่สาวที่คอยให้การสนับสนุนด้านการศึกษาเสมอ มา ขอขอบคุณเพื่อนๆที่น่ารักทุกคนที่คอยห่วงใยและเสนอความช่วยเหลือทุกครั้งที่พบปะแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น

ขอบคุณนางสาวธัญพิมล จันทร์น่วม ที่คอยให้กำลังใจ ให้ความอบอุ่นใจในยามที่ท้อแท้สิ้น หวัง คอยช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในยามป่วยไข้ สร้างเสียงหัวเราะให้สบายใจทุกครั้ง และ ขอขอบคุณที่อยู่เคียงข้างกันเสมอ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1.....	1
บทนำ.....	1
คำถามการวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2.....	6
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	20
บทที่ 3.....	23
ระยะที่ 1 ก่อนการศึกษาภาคสนาม	25
ระยะที่ 2 การศึกษาภาคสนามด้านสภาพทั่วไปเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มศึกษาบทเรียน	35
บทที่ 4.....	40
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน บริบทของโรงเรียนและกลุ่มศึกษาบทเรียนการเรียนรู้.....	40
ตอนที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนของการศึกษาบทเรียนของกลุ่มศึกษาบทเรียน	49
ตอนที่ 3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มศึกษาบทเรียนในแต่ละขั้นตอนของการศึกษาบทเรียน	118
ตอนที่ 4 ผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ของครู	129
บทที่ 5.....	132
สรุปผลการวิจัย	133
อภิปรายผลการวิจัย	137

	หน้า
ข้อเสนอแนะ	140
รายการอ้างอิง	141
ภาคผนวก.....	147
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	176

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	ความหมายและลักษณะสำคัญของการศึกษาทเรียน.....	8
3.1	แผนการดำเนินการวิจัย.....	24
3.2	โครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถามการเรียนรู้ของครู.....	31
3.3	แผนการศึกษาภาคสนาม.....	33
3.4	การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ ข้อมูล.....	39
4.1	ข้อมูลนักเรียน.....	43
4.2	ข้อมูลครูและบุคลากรจำแนกตามภูมิภาค.....	43
4.3	ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มศึกษาทเรียน.....	48
4.4	สรุปลักษณะกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในแต่ละ ขั้นตอนของการศึกษาทเรียนที่ 1.....	60
4.5	สรุปลักษณะกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในแต่ละ ขั้นตอนของการศึกษาทเรียนที่ 2.....	71
4.6	สรุปลักษณะกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในแต่ละ ขั้นตอนของการศึกษาทเรียนที่ 3.....	82
4.7	สรุปลักษณะกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในแต่ละ ขั้นตอนของการศึกษาทเรียนที่ 4.....	94
4.8	สรุปลักษณะกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในแต่ละ ขั้นตอนของการศึกษาทเรียนที่ 5.....	104
4.9	สรุปลักษณะกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในแต่ละ ขั้นตอนของการศึกษาทเรียนที่ 6.....	114
4.10	สรุปลักษณะการดำเนินการศึกษาทเรียน การเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่าง กันของครู จำแนกตามกลุ่มศึกษาทเรียน.....	117
4.11	ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มศึกษาทเรียนในขั้นตอนการออกแบบแผนการ จัดการเรียนรู้.....	121

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.12	ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มศึกษาทเรียนในขั้นตอนการปฏิบัติการสอนและการสังเกตการสอน.....	124
4.13	ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มศึกษาทเรียนในขั้นตอนการอภิปรายและสะท้อนกลับ.....	127
4.14	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน <i>สัมประสิทธิ์</i> ความแปรผันด้านหลักการของการศึกษาทเรียน.....	129
4.15	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน <i>สัมประสิทธิ์</i> ความแปรผันด้านขั้นตอนของการดำเนินการการศึกษาทเรียน.....	130
4.16	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน <i>สัมประสิทธิ์</i> ความแปรผันด้านมุมมองต่อตนเองและผู้อื่น.....	131

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	22
4.1	แผนผังโรงเรียน.....	42
4.2	ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มศิษษาบที่เรียนในขั้นตอนการออกแบบแผนการ จัดการเรียนรู้.....	119
4.3	ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มศิษษาบที่เรียนในขั้นตอนการปฏิบัติการสอน และ การสังเกตการสอน.....	122
4.4	ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มศิษษาบที่เรียนในขั้นตอนการอภิปรายและสะท้อน กลับ.....	125

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครูเป็นบุคลากรที่สำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนระบบการศึกษา ครูจึงต้องเป็นผู้ที่แสวงหาความรู้ พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาบนแนวคิดที่ว่า ถ้าต้องการเด็กแบบใด ครูและวิธีการจัดการเรียนการสอนต้องมีพฤติกรรมเช่นนั้น ถ้าเราสามารถที่จะปฏิรูประบบครู และบุคลากรทางการศึกษาสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ของครู ย่อมหมายถึงผลสำเร็จของการศึกษา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545; Fernandez, 2002; Rigelman & Ruben, 2012) คุณภาพครูเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน (NCTE, 2010) ครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตนเองอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะเมื่อตระหนักถึงสังคมโลกที่เปลี่ยนไป การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ครูจำเป็นที่จะต้องปรับตัวและพัฒนาตนเองเป็นอย่างมาก เปลี่ยนบทบาทจากผู้สอน เป็นผู้สนับสนุน ผู้อำนวยการ หรือโค้ช เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อทั้งนักเรียน เพื่อนครู ผู้ปกครอง ชุมชนและนักวิชาการ เป็นต้นแบบของบุคคลแห่งการเรียนรู้และต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ (พาณิช, 2555) ครูจำเป็นต้องมีสมรรถนะในการพัฒนาตนเองและทำงานเป็นทีม (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2548; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551)

แต่จากรายงานการวิจัยสภาพปัญหา และแนวทางแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนยังมีอยู่มากมาย ทั้งครูมีภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากภาระงานสอนมากเกินไป ครูมีศักยภาพไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ครูต้องใช้เวลาในการทำผลงานวิชาการมากเกินไป ครูขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรอย่างลึกซึ้ง ครูขาดขวัญและกำลังใจ ขาดการนิเทศ ติดตามผลและการพัฒนาการอบรมครูไม่สอดคล้องกับความต้องการของครู (สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545; สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550; สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) และครูยังทำงานอย่างโดดเดี่ยว (Rigelman & Ruben, 2012)

แนวทางที่จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวตลอดจนเป็นการพัฒนาครูวิชาชีพมีอยู่ด้วยกันหลายแนวทาง ทั้งความเป็นหุ้นส่วนโรงเรียนและมหาวิทยาลัย (university – school partnership) (Cheng & So, 2012) การสืบสอบแบบร่วมมือ (Booth, 2006) การพัฒนาแบบสมรรถนะฐาน (competencecy –based development) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูแบบอิงพื้นที่เป็นฐาน (area – based knowledge management model of teacher development) (สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา,

2550) การพัฒนาวิชาชีพครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (พิมพันธ์ เตชะคุปต์ และ พรทิพย์ แข็งขัน, 2550; วิจารณ์ พาณิช, 2555; McLaughlin & Talbert, 2006)

ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู (professional learning communities) เป็นที่ยอมรับว่าเป็นกุญแจหลักที่จะช่วยพัฒนาวิชาชีพครูที่มีโรงเรียนเป็นฐาน (Seo & Han, 2012) มีลักษณะเป็นการรวมกลุ่มของครูที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งด้านค่านิยม บรรทัดฐาน มุมมอง และทำงานร่วมกันในกลุ่มสมาชิก (Cardona, Lugo, & Gonzalez, 2012; Chou, 2011) เป็นกลยุทธ์ที่จะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โดยการสร้างวัฒนธรรมความร่วมมือโรงเรียนที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิก (Feger & Arruda, 2008; Rigelman & Ruben, 2012; Seo & Han, 2012) ไม่ใช่การฝึกอบรมแบบเดิมที่จัดขึ้นเป็นครั้งๆ แต่เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา ทุกจังหวะชีวิต ผ่านการเรียนรู้การแก้ปัญหาจากการทำงาน การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ และจากการดำเนินชีวิตนำมาซึ่งระบบทางสังคมที่เป็นทั้งทางการและไม่เป็นทางการ (บดินทร์ วิจารณ์, 2547) ซึ่ง McLaughlin & Talbert (2006) เสนอถึงความหมายของชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานได้อย่างน่าสนใจ นั่นคือ เป็นการที่ครูทำงานร่วมกัน สะท้อนผลการปฏิบัติการ สอนร่วมกัน ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียน ร่วมกัน ปรับปรุงการเรียนการสอน การเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชั้นเรียนของพวกเขา

การศึกษาบทเรียนเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู โดยกลุ่มเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอย่างร่วมมือ เพื่อพัฒนาครู พัฒนาการจัดการเรียนการสอนและเป้าหมายที่สำคัญที่สุดคือ การพัฒนานักเรียน เป็นการศึกษาวิจัยแผนการเรียนการสอนในระยะยาวผ่านกระบวนการที่เป็นระบบที่เน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มศึกษาบทเรียน ผ่านการสังเกต และการสะท้อนผล (Burghes, 2010; Isoda, 2010; Lewis, 2000; Murata, 2011; Stigler & Hiebert, 1999) จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการศึกษาบทเรียนที่ผ่านมา พบว่า การศึกษาบทเรียนนั้นช่วยก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของครูส่งผลถึงการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงาน ที่ประสบความสำเร็จในหลายประเทศทั้งในญี่ปุ่น (Isoda, 2010) สหรัฐอเมริกา (Fernandez, Cannon, & Chokshi, 2003; Lewis, Perry, & Hurd, 2009; Myers, 2012; Puchner & Taylor, 2006; Sims & Walsh, 2009) สิงคโปร์ (Cheng & Yee, 2012; Lim et al., 2011) สหราชอาณาจักร (Dudley, 2013) ในประเทศไทยนำเข้ามาใช้ครั้งแรกในปี 2547 และขยายแนวคิดนี้ไปสู่โรงเรียนอื่นๆ นภาพร วรเนตรสุดาทิพย์, 2554; ไมตรี อินประสิทธิ์, 2549)

เมื่อศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องจะพบว่าทั้งการศึกษาบทเรียนเป็นแนวคิดที่ทำให้ครูต้องมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาบทเรียนให้เกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียน ในขณะที่ชุมชนแห่ง

การเรียนรู้วิชาชีพครูนั้นก็ เป็นแนวคิดที่ต้องการส่งเสริมให้ครูมีการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมอะไรก็ได้ ที่นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ดังนั้น ทั้งสองแนวคิดต่างมีหัวใจสำคัญร่วมกัน อยู่ประการหนึ่งคือ การเน้นการทำงานแบบร่วมมือ หรือการเรียนรู้แบบเครือข่าย นั่นหมายถึง การเรียนรู้ของครูแบบเครือข่ายจะทำให้ครูมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

นักวิชาการมักให้ความสำคัญกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ และแนวคิดที่สำคัญที่มักใช้ในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ดังกล่าวมักเป็นกระบวนการจัดการความรู้ (knowledge management) แต่กระบวนการจัดการความรู้จะประสบความสำเร็จ สามารถให้ความรู้จากการถอดบทเรียนได้ดีต่อเมื่อผู้เข้าร่วมกระบวนการมีความรู้และประสบการณ์ที่สะสมมาก่อน และนำความรู้ และประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ประเด็นที่น่าสนใจอยู่ที่ว่า ก่อนจะเกิดการจัดการความรู้ ควรมีแนวทางการสร้างการเรียนรู้ให้เกิดกับครูได้อย่างไร ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดของการศึกษาบทเรียนเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจที่นำไปสู่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูตั้งแต่แรก คือ การที่ครูต้องมีการวางแผนการทำงานร่วมกันของครูในการออกแบบบทเรียน การทดลองสอนจริง และปรับปรุงบทเรียนจนเกิดสัมฤทธิ์ผลแก่ผู้เรียน การศึกษาบทเรียนจึงเป็นกิจกรรมที่น่าจะสร้างกระบวนการเรียนรู้ของครูที่นำไปสู่การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู ประเด็นวิจัยที่เชื่อมโยงผลของการใช้แนวคิดการศึกษาบทเรียนมาสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพนี้ยังไม่ปรากฏชัดเจน ทำให้น่าสนใจว่ากระบวนการเรียนรู้จากการศึกษาบทเรียน จะทำให้ครูมีการทำงานแบบเครือข่ายการเรียนรู้ในลักษณะใด และส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ ได้ในลักษณะใดผลการวิจัยนี้ น่าจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาครูที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน ส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานแบบร่วมมือของครูในบริบทการทำงานจริง ซึ่งจะส่งผลที่สุดต่อทั้งการจัดการเรียนการสอนและนักเรียนเป็นสำคัญอย่างมีคุณภาพ

คำถามการวิจัย

1. ครูมีกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ในการเรียนรู้ในแต่ละกระบวนการของการศึกษาบทเรียนอย่างไร
2. ปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการเรียนรู้ของครูในการศึกษาบทเรียนมีลักษณะแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร ตามภูมิหลังของครู และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
3. กระบวนการเรียนรู้ของครูในกระบวนการการศึกษาบทเรียนส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของการปฏิบัติงานของครู และต่อนักเรียนอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ของครูในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการศึกษาบทเรียน
2. เพื่อวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการศึกษาบทเรียนของกลุ่มครูที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานของครู และนักเรียน

ขอบเขตการวิจัย

ประเด็นของการวิจัย

ประกอบด้วย 1) กระบวนการของการศึกษาบทเรียน 2) ภูมิหลังของกลุ่มศึกษาบทเรียน 3) ผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานของครู และนักเรียน

กรณีศึกษา

โรงเรียนระดับประถมศึกษา ขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ดำเนินการการศึกษาบทเรียนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาบทเรียน หมายถึง เป็นแนวคิดในการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นระบบที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มครู ผ่านกระบวนการที่เป็นระบบ เน้นการสะท้อนกลับของผลการปฏิบัติจริง

กระบวนการการศึกษาบทเรียน หมายถึง ขั้นตอนในการศึกษาบทเรียนของกลุ่มเพื่อนครูที่ร่วมกันเรียนรู้การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้อันประกอบด้วย 3 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ 1) การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ 2) การปฏิบัติการสอนและการสังเกตการเรียนรู้ของนักเรียน 3) การอภิปรายผลและการสะท้อนกลับผลการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาต่อไป

บทเรียน หมายถึง หน่วยการเรียนรู้หรือแผนการเรียนรู้ที่กลุ่มศึกษาบทเรียนเลือกทำการศึกษาพัฒนาตามแนวคิดและกระบวนการศึกษาบทเรียน จนได้เป็นบทเรียนที่มีคุณภาพ

กลุ่มศึกษาบทเรียน หมายถึง กลุ่มครู 2 - 3 คน ที่ตกลงร่วมมือกันดำเนินการศึกษาบทเรียนด้วยความสมัครใจ โดยกลุ่มศึกษาบทเรียนแต่ละกลุ่มอาจมีภูมิหลังที่แตกต่างกันด้าน เพศ วิชาที่สอน ระดับชั้นที่สอน ประสบการณ์สอน บทบาททางวิชาการ

การเรียนรู้ของครู หมายถึง ลักษณะของการได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของครูที่เกิดจากกระบวนการการศึกษาบทเรียน ผ่านการทำงานอย่างร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การทำงานอย่างร่วมมือหมายถึง การที่กลุ่มครูทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์หรือความคาดหวังทางการศึกษา มีการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน มีความสัมพันธ์กัน

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หมายถึง การที่กลุ่มครูมีการแบ่งปัน ถ่ายโอน แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน

ผลของการเรียนรู้ของครู หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของครูด้านความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน มุมมองต่อตนเองและผู้อื่น ที่เกิดจากกระบวนการการศึกษาบทเรียน

ผลการเรียนรู้ของนักเรียน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของนักเรียนด้าน ความรู้ พฤติกรรมการเรียนรู้ ผลงาน ทักษะคิดต่อการเรียนรู้ของนักเรียน อันเป็นผลจากที่ครูจัดการเรียนรู้ไปพร้อมกับการศึกษาบทเรียน

เครือข่ายทางสังคม หมายถึง การรวมตัวกันของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสาร มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ทรัพยากร ช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการการศึกษาบทเรียน วิเคราะห์ผ่านรูปแบบของเครือข่าย ซึ่งประกอบไปด้วย ความหนาแน่นของเครือข่าย ทิศทาง และระดับศูนย์กลางของเครือข่ายทั้งบุคคลศูนย์กลาง และบุคคลคั่นกลาง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์เชิงวิชาการ

ได้สารสนเทศเกี่ยวกับลักษณะการได้มาซึ่งความรู้ของครูและผลที่เกิดจากการเรียนรู้ของครูที่เป็นผลจากกระบวนการการศึกษาบทเรียน

ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติ

ข้อมูลในการวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับผู้บริหารโรงเรียน ตลอดจนศึกษานิเทศก์ที่จะเป็นแนวทางในการสนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายครูวิชาชีพเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูบนฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้ศึกษา กระบวนการและผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ของครู โดยใช้การวิเคราะห์เครือข่าย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมประเด็นดังนี้ 1) การเรียนรู้ผ่านบทเรียน 2) การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) การเรียนรู้แบบร่วมมือ และ 5) เครือข่ายทางสังคม ซึ่งสาระสำคัญแต่ละประเด็น มีดังนี้

1) การศึกษาบทเรียน

การศึกษาบทเรียน (Lesson Study) เป็นแนวคิดในการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นระบบที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอน ทั้งครูผู้สอนเอง กลุ่มเครือข่ายครูที่เกี่ยวข้อง ฝ่ายบริหารของสถานศึกษา รวมถึงผู้รู้หรือนักวิชาการภายนอก ผ่านกระบวนการที่เป็นระบบเน้นการสะท้อนกลับของผลการปฏิบัติจริงในชั้นเรียน ซึ่งส่งผลถึงการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอน สมรรถนะศักยภาพของครูผู้สอน ความเหนียวแน่นของเครือข่ายครู ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาวิชาชีพอย่างสร้างสรรค์และส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู โดยมีจุดมุ่งเน้นสำคัญที่สุดคือพัฒนานักเรียน

Lesson Study เริ่มต้นที่ประเทศญี่ปุ่นในช่วงต้นยุค 1900 ก่อนที่จะแพร่ขยายไปยังประเทศต่างทั้งเอเชีย ยุโรป รวมถึงอเมริกาเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกาที่มีการนำแนวทางนี้ไปใช้อย่างกว้างขวาง โดยวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ถูกประยุกต์มากที่สุด และส่วนใหญ่จะอยู่ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา (Burghes, 2010; Lim et al, 2011; Doing & Groves, 2011)

ในประเทศไทยนำเข้ามาใช้ครั้งแรกในปี 2545 ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในวิชาคณิตศาสตร์ จัดอบรมให้กับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ตลอดจนครูและฝ่ายบริหารในแต่ละโรงเรียนเพื่อนำไปปฏิบัติทดลองในโรงเรียนต่างๆ ซึ่งให้ผลเป็นที่น่าพอใจ และนำไปสู่การขยายแนวคิดนี้ไปสู่โรงเรียนอื่นๆ (นภาพร วรเนตรสุดาทิพย์, 2554; ไมตรี อินประสิทธิ์, 2549)

Lesson Study มาจากคำญี่ปุ่นที่ว่า “kenkyuu jugyou” โดย kenkyuu (Study) มีความหมายว่า การวิจัย (Research) หรือ การศึกษา (Study) ส่วนคำว่า jugyou (Lesson) มีความหมายว่า บทเรียน จึงอาจแปลได้ว่าการศึกษาหรือการวิจัยบทเรียน (Lewis, 2000; Fernande, 2002) โดยในภาษาไทยสามารถแปลความได้หลายความหมายทั้ง “การวิจัยบทเรียน” “การศึกษาและพัฒนาบทเรียน” “การวิจัยแผนการสอน” “การพัฒนาแผนการสอน” “การศึกษาชั้นเรียน” “การศึกษาผ่านบทเรียน” หรือ “การศึกษาบทเรียน” ซึ่งให้ความหมายของการตีความที่ไม่แตกต่างกัน คือ แนวคิดที่ว่าด้วยลักษณะของกลุ่มเครือข่ายครูที่ร่วมกันศึกษาพัฒนาแผนการสอน และการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนอย่างมีระบบขั้นตอน ต่อเนื่องในระยะยาว โดยเน้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของทุกคนในเครือข่ายแบบร่วมมือรวมพลัง ในบริบทการทำงานจริง ทั้งเพื่อพัฒนาตนเองและเครือข่าย พัฒนาบทเรียน และพัฒนานักเรียน (ชาริณี ตริวรัญญ, 2550; ชานนท์ จันทรา, 2550) โดยในกรวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้คำว่าการศึกษาบทเรียน

หลักการพื้นฐาน ความหมาย และข้อสังเกตเกี่ยวกับการเรียนรู้ผ่านบทเรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทเรียน พบว่ามีนักวิชาการและนักวิจัยหลายท่านเสนอทรรศนะต่างๆที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

Fernandez (2002) เสนอว่าการศึกษาบทเรียนเป็นการพัฒนาวิชาชีพครูโดยมีครูเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญที่สุด เพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกันนั้นคือ เพื่อการศึกษาเนื้อหาการเรียนการสอนแก้ปัญหาและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นความร่วมมือทั้งครูภายใน และบุคลากรภายนอกโรงเรียน

Stigler & Hiebert (1999) เสนอถึงหลักการพื้นฐานของการศึกษาบทเรียน 5 หลักการคือ 1) กระบวนการควรเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เป็นแผนการระยะยาว และค่อยเป็นค่อยไป 2) มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน 3) เน้นที่กระบวนการพัฒนาการสอน ไม่ใช่ที่ตัวบุคคล 4) เป็นการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง 5) ครูที่เข้าร่วมกระบวนการตระหนักถึงการพัฒนาการสอนควบคู่กับการพัฒนาวิชาชีพครู

Murata (2011) เสนอว่า การเรียนรู้ผ่านบทเรียนนั้นมีลักษณะหลายประการที่ส่งผลถึงประสิทธิภาพของวิชาชีพครู คือ 1) เป็นสิ่งที่อยู่ในความสนใจร่วมกันของครู เน้นที่การพัฒนาวิชาชีพครู และครูต้องรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่สำคัญเกี่ยวข้องกับชั้นเรียนของตนเอง 2) ให้ความสำคัญที่สุดกับผู้เรียน 3) ถือได้ว่าการศึกษาบทเรียน เป็นโอกาสอันดีที่ครูจะปรับตนเองเป็นนักวิจัย 4) เป็นกระบวนการสะท้อนกลับ ที่ให้โอกาสครูได้เรียนรู้ทั้งวิธีการสอน การเรียนรู้ของนักเรียน พัฒนาการด้านความรู้ ในวงกว้างจากกรณีศึกษาอื่นๆ 5) เน้นการทำงานอย่างร่วมมือร่วมใจ

Isoda (2010) กล่าวว่าการศึกษาบทเรียนเป็นการพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งมีหลากหลายทัศนะแตกต่างกันออกไปตามแต่บริบทของสังคมนั้นๆ โดยในประเทศญี่ปุ่นการศึกษาบทเรียนมีลักษณะ 1) ผ่านกระบวนการหลักคือ Plan (การวางแผน) Do (การปฏิบัติและสังเกตการณ์) See (การอภิปรายและสะท้อนกลับ) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับครูคนอื่นๆ 2) เป็นห้องเรียนที่เปิดกว้าง มีส่วนร่วมตั้งแต่บุคคล โรงเรียน ไปจนถึงระดับภูมิภาคและระดับประเทศ แต่มีระบบที่ชัดเจน 3) ประเด็นของการศึกษาบทเรียนเป็นประเด็นที่มีความหลากหลาย แต่เน้นที่ผลลัพธ์กับนักเรียน 4) แผนการสอนถือว่าเป็นสิ่งที่ท้าทาย เป็นหนทางที่จะพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ 5) การศึกษาบทเรียนจะ

ส่งเสริมความเป็นครู ที่ต้องใส่ใจกับการพัฒนานักเรียน และการจัดการเรียนการสอนตลอดเวลา ส่งเสริมให้ครูเป็นนักวิจัย

Burghes (2010) กล่าวถึงการศึกษาบทเรียนว่า มีลักษณะที่เป็น CPD (continuing Professional development) ที่จะช่วยพัฒนาทั้งการสอนและการเรียนในระยะยาวอย่างยั่งยืน บนหลักการพื้นฐาน 3 ประการคือ 1) ครูจะเรียนรู้และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเองได้ดีที่สุดผ่านการสังเกตการสอนของครูท่านอื่น 2) ครูที่มีความลึกซึ้งชำนาญในทักษะและศาสตร์การสอน ควรถ่ายทอดให้กับครูท่านอื่นๆในเครือข่าย 3) ครูต้องมุ่งไปที่คุณภาพของการเรียนรู้ของนักเรียน

Lewis (2000) กล่าวถึงการศึกษาบทเรียนว่าเป็นการปฏิบัติจริงกับนักเรียนในชั้นเรียน โดยมีลักษณะเด่น 5 ประการคือ 1) เป็นการสังเกตการสอนจากครูท่านอื่นๆ 2) เป็นการวางแผนการในระยะยาว และเป็นไปอย่างร่วมมือ 3) เป็นการออกแบบแผนการสอนที่มุ่งนำไปสู่จุดหมายของการศึกษา 4) ต้องมีการบันทึกอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรที่หลากหลายนาน 5) ต้องมีการอภิปรายร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ชานนท์ จันทรา (2550) สรุปความหมายและลักษณะของการเรียนรู้ผ่านบทเรียนดังนี้ 1) เป็นกระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยขั้นตอน การวางแผน การสอน การสังเกตและการวิจารณ์ ร่วมกันของครู ที่มีคำถามการวิจัยหลักร่วมกัน 2) เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างครูและนักวิชาการเพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ผ่านกระบวนการ วางแผน การนำไปใช้ และการสะท้อนผล 3) เป็นปฏิบัติการในชั้นเรียนจริง 4) มีลักษณะเป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบบันไดเวียน

จากหลักการพื้นฐาน ความหมาย และข้อสังเกตเกี่ยวกับการเรียนรู้ผ่านบทเรียนข้างต้น สามารถสรุปได้ ดังตาราง 2.1

ตาราง 2.1 ความหมายและลักษณะสำคัญของการศึกษาบทเรียน

ความหมาย ลักษณะสำคัญ ของการศึกษาบทเรียน	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]	[7]
1. เป็นการพัฒนาวิชาชีพครู	✓	✓	✓	✓			✓
2. มุ่งเน้นเพื่อพัฒนานักเรียน	✓	✓	✓	✓	✓		
3. มุ่งเน้นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน	✓	✓		✓			✓
4. ครูเป็นคนที่สำคัญที่สุดในกระบวนการ	✓						

ตาราง 2.1 ความหมายและลักษณะสำคัญของการศึกษาบทเรียน (ต่อ)

ความหมาย ลักษณะสำคัญ ของการศึกษาบทเรียน	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]	[7]
5. การทำงานแบบร่วมมือ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6. เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ระยะยาว		✓				✓	
7. เป็นสิ่งที่อยู่ในความสนใจร่วมกันของครู			✓				✓
8. สนับสนุนให้ครูเป็นนักวิจัย			✓	✓			✓
9. มีการปฏิบัติการในชั้นเรียนจริง				✓			✓
10. เป็นเรื่องใกล้ตัว สัมพันธ์กับชั้นเรียน			✓				
11. สังเกตการสอน					✓	✓	✓
12. เป็นกระบวนการสะท้อนกลับ			✓	✓		✓	✓
13. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแผนการสอน				✓	✓	✓	
14. มีขั้นตอนและเป็นระบบ				✓		✓	✓
15. เป็นการพัฒนาโดยมีโรงเรียนเป็นฐาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

หมายเหตุ 1: Fernandez , (2002). 2: Stigler & Hiebert, (1999). 3: Murata, (2011). 4: Isoda, (2010). 5: Burghes, (2010). 6: Lewis, (2000). 7: ชานนท์ จันทรา, (2550).

เมื่อพิจารณาจากต้น กล่าวได้ว่าการศึกษาบทเรียนเป็นกระบวนการพัฒนาวิชาชีพครู โดยกลุ่มเครือข่ายที่เกี่ยวข้องอย่างร่วมมือ เพื่อพัฒนาครู พัฒนาการจัดการเรียนการสอนและเป้าหมายที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนานักเรียน โดยเป็นการศึกษาวิจัยแผนการเรียนการสอนในระยะยาวผ่านกระบวนการที่เป็นระบบ

กระบวนการของการศึกษาบทเรียน

กระบวนการของการศึกษาบทเรียนนั้นมีนักวิจัยและนักวิชาการหลายท่านแบ่งออกเป็นขั้นตอนต่างๆที่แตกต่างกันออกไป แต่สาระสำคัญนั้นประกอบไปด้วย 3 กระบวนการ (Isoda, 2010) คือ การวางแผนการดำเนินงานและการออกแบบการจัดการเรียนรู้ Plan (Preparations) การปฏิบัติการสอนและการสังเกต Do (Observations) การอภิปรายผล See (Discussion and Reflection)

1. การวางแผนการดำเนินงานและการออกแบบการจัดการเรียนรู้ Plan (Preparations) ประกอบไปด้วย 2 ส่วนที่สำคัญคือ

1.1 การกำหนดเป้าหมายของการศึกษา ซึ่งจะต้องเป็นเป้าหมายที่กลุ่มศึกษาผ่านบทเรียนให้ความสนใจร่วมกัน สอดคล้องกับปัญหาหรือสภาพการจัดการเรียนการสอนจริงในชั้นเรียน Lewis, (2000) ในส่วนนี้เป็นไปเพื่อกำหนดทิศทางของการศึกษาบทเรียน โดยที่การวางขอบเขตของเป้าหมายนั้นควรที่จะพิจารณาถึงการพัฒนาให้นักเรียนเป็นสำคัญ (Isoda, 2010; Fernandez, 2002) และควรพิจารณาจากช่องว่างระหว่างคุณภาพของนักเรียนในปัจจุบันและอุดมคติของที่กลุ่มศึกษาผ่านบทเรียนคาดหวัง (Stigler & Hiebert, 1999; Lewis, 2000)

1.2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมาย โดยอาจสร้างแผนการสอนใหม่หรือพัฒนาแผนการสอนที่มีอยู่เดิม กระบวนการนี้จะรวมไปถึงการจัดเตรียมสื่อการสอน ซึ่งในกระบวนการทั้งหมดข้างต้นนั้นต้องเกิดจากการทำงานอย่างร่วมมือร่วมพลังของกลุ่มศึกษาผ่านบทเรียน (Lewis, Perry & Hurd, 2009; Fernandez, 2002; Murata, 2011; Isoda, 2010; Burghes, 2010; Stigler & Hiebert, 1999) กลุ่มศึกษาผ่านบทเรียนต้องศึกษาเนื้อหาเข้าใจอย่างถ่องแท้ ศึกษาถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้อง คำนึงถึงหลักสูตรมาตรฐานตลอดจนการเรียนรู้วิถีทางการวิจัย Fernandez, (2002), Murata, (2011) เสนอถึงหลักสำคัญของกระบวนการนี้คือไม่ได้คาดหวังการสร้างแผนการสอนที่สมบูรณ์แบบ แต่เพื่อทดสอบวิธีการเรียนการสอน หรือการตรวจสอบคำถามเกี่ยวกับการเรียนการสอนว่าสอดคล้องกับการในการปฏิบัติการสอนจริงหรือไม่และการออกแบบแผนการสอนต้องพิจารณาถึงลักษณะความสามารถของผู้เรียน

2. การปฏิบัติการสอนและการสังเกต Do (Observations) ขั้นตอนของการนำแผนการสอนนั้นไปใช้จริงในชั้นเรียน โดยครูคนใดคนหนึ่งในกลุ่มศึกษาผ่านบทเรียน โดยที่สมาชิกคนที่เหลือจะทำหน้าที่สังเกตการณ์สอน (Lewis, Perry & Hurd, 2009; Fernandez, 2002; Murata, 2011; Isoda, 2010; Burghes, 2010; Stigler & Hiebert, 1999) ในการเตรียมการสอนนั้นเป็นหน้าที่ของกลุ่มศึกษาบทเรียนทุกคนที่ต้องมีส่วนร่วมไม่ใช่ผลกระทบให้กับครูที่รับหน้าที่ในการสอน (Stigler & Hiebert, 1999) โดยกลุ่มศึกษาบทเรียนที่สังเกตการณ์สอนนั้นอาจจะเป็นครูที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียนรวมถึงผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก (Lewis, 2000) ผู้สังเกตสามารถเดินไปรอบๆ เพื่อสังเกตการสอนหรือนั่งสังเกตเพียงอย่างเดียว (Stigler & Hiebert, 1999) แนวปฏิบัติในการสังเกตว่าควรมุ่งสังเกตที่ความคิดและการตอบสนองของนักเรียนมากกว่าคุณลักษณะของครู (Lewis, 2000; Murata 2011; Burghes, 2010) ควรมีการเก็บข้อมูลที่หลากหลายในขณะที่ดำเนินการเรียนการสอนเช่นการจดบันทึก การบันทึกภาพหรือวิดีโอ เพื่อที่จะเป็นข้อมูลสำหรับขั้นตอนการสรุปและอภิปราย แต่ควรระมัดระวัง เพราะว่่าสื่อดังกล่าวอาจจะทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนไม่เป็นไปตามธรรมชาติและก่อนการปฏิบัติการสอนกลุ่มศึกษาผ่านบทเรียนทุกคนควรศึกษาและทำความเข้าใจในกิจกรรมการเรียนรู้ (Burghes, 2010)

3. การอภิปรายผล See (Discussion and Reflection) เป็นการอภิปรายผลของปฏิบัติการสอนโดยกลุ่มศิษษาบทยเรียน เป็นไปเพื่อร่วมกันปรับปรุงแผนการสอน และนำไปปฏิบัติการสอนในครั้งต่อไป (Lewis, Perry & Hurd, 2009; Fernandez, 2002; Murata, 2011; Isoda, 2010; Burghes, 2010; Stigler & Hiebert, 1999) โดยทุกคนควรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และอภิปรายทีละคน ทีละประเด็น (Burghes, 2010) ในขั้นต้นจะสรุปประสิทธิภาพของการสอน สภาพที่เกิดขึ้น จุดเด่นและจุดด้อย และช่วยกันอภิปรายถึงแนวทางในการปรับปรุงแผนการสอนและนำสู่การปฏิบัติการเรียนการสอน (Stigler & Hiebert, 1999)

ในแต่ละกระบวนการของการศึกษายทเรียนนั้นมักจะเป็นวงจรต่อเนื่องในกระบวนการที่ขั้นตอนที่ 2 และ 3 ไปเรื่อยๆจนกว่าจะครบตามจำนวนครั้งที่ตั้งเป้าหมายไว้ แต่โดยมากแล้วจะกระทำประมาณ 2 รอบ ซึ่งจะสอดคล้องกับขั้นตอนของ Stigler & Hiebert (1999) และ Burghes (2010) โดย Cheng & Yee, (2012) กล่าวว่าการศึกษาทเรียนประกอบไปด้วย 8 ขั้นตอนคือ 1) การระบุปัญหาเพื่อเป็นแนวทางการศึกษายทเรียน 2) วางแผนการสอน 3) ปฏิบัติการสอนจริงและสังเกตการณ์สอน 4) อภิปรายผล 5) ปรับปรุงแก้ไขแผนการสอน 6) ปฏิบัติการสอนจริงและสังเกตการสอนหลังจากการปรับปรุงแก้ไข 7) ปรับปรุงแก้ไขแผนการสอนและสะท้อนแผนการสอนอีกครั้ง 8) อภิปรายผลสะท้อนกลับความคิด Fernandez (2002) ในบางกรณีเราสามารถที่จะนำแผนการสอนเดิม ไปใช้เป็นรอบที่สอง เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการอภิปรายผลจากการปฏิบัติการสอนในครั้งแรก

จุดมุ่งหมาย ประโยชน์และผลของการศึกษายทเรียน

จากจุดมุ่งหมายและด้วยกระบวนการของการศึกษายทเรียนการศึกษายทเรียนนั้น จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูด้านต่างๆ มีคุณค่าและความน่าสนใจ เป็นสิ่งที่จะมีผลกระทบต่อการเรียนการสอนด้านบวกในหลายมิติ คือ เป็นการส่งเสริมความรู้ในรายวิชา เป็นสิ่งจำเป็นที่ครูจะหาความรู้เพิ่มเติมทั้งด้านสาระความรู้และศาสตร์การสอนที่จะพัฒนาแผนการสอน รวมถึงกลยุทธ์และการจัดการด้านการสอนต่างๆ (Lewis, Perry & Hurd, 2004; Lim et al, 2011; Cheng & Yee, 2012; Burghes, 2010; Lewis, 2000) ส่งเสริมทักษะการสังเกตนักเรียน (Lewis, Perry & Hurd, 2004; Lim et al, 2011) ตลอดจนเป็นการสร้างความเข้าใจในตัวผู้เรียน เพื่อที่จะได้ส่งเสริมและช่วยเหลือได้ถูกต้อง (Burghes, 2010; Lewis, 2000) รวมถึงพัฒนามุมมองของครูที่มีต่อผู้เรียน (Lewis, 2000) สร้างความแข็งแกร่งด้านเครือข่ายของผู้ที่ศึกษายทเรียนทั้งกับกลุ่มศิษษาบทยเรียนในกลุ่มเดียวกันเอง หรือกับบุคคลภายนอก (Lewis, Perry & Hurd, 2004; Lim et al, 2011; Burghes, 2010; Lewis, 2000) สร้างความแข็งแกร่งให้กับการเชื่อมโยงระหว่างแผนรายวันกับแผน

ระยะยาว (Lewis, Perry & Hurd, 2004; Lim et al, 2011) ส่งเสริมให้เกิดระบบที่สอดคล้องกันเป็นมาตรฐานของหลักสูตร (Burghes, 2010; Lewis, 2000) เป็นการสร้างความแข็งแกร่งทั้งด้านแรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงานอย่างเป็นระบบ (Lewis, Perry & Hurd, 2004; Burghes, 2010)

ซึ่งสามารถสรุปได้ว่ากระบวนการการศึกษาทเรียนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงของครูใน 3 ด้านที่สำคัญคือ 1) ด้านความรู้ ทั้งความรู้ในรายวิชาความรู้ในศาสตร์การสอน การบูรณาการความรู้ ความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้ของนักเรียน ตลอดจนนโยบายและเป้าหมายทางการศึกษา 2) ด้านทัศนคติและสังคม ทั้งด้านปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านแรงจูงใจในการสอนความสามารถ ความต่อเนื่องและความรับผิดชอบร่วมกันในการปรับปรุงการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพร่วมกันแลกเปลี่ยนเป้าหมายในระยะยาวสำหรับนักเรียน 3) ด้านทรัพยากรการเรียนการสอน ทั้งแผนการสอน เอกสารและสื่อการสอน การเก็บข้อมูลนักเรียน

ประเภทและรูปแบบของการเรียนรู้ผ่านบทเรียน

เมื่อพิจารณาถึงความหมาย ลักษณะสำคัญ และขั้นตอนกระบวนการการศึกษาทเรียนจะพบว่ามีลักษณะที่เป็นไปแบบร่วมมือของกลุ่มศึกษาทเรียนที่มีเป้าหมายร่วมกันการพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งกลุ่มศึกษาทเรียนนั้นมี 3 ประเภทหลักใช้เกณฑ์ของความสัมพันธ์และลักษณะบุคคลากรของกลุ่มศึกษาทเรียนในการแบ่งออกเป็น 3 ประเภท (Lewis, 2000) คือ 1) กลุ่มศึกษาทเรียนที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกัน เป็นการรวมกลุ่มของครูในโรงเรียนเดียวกันที่มุ่งดำเนินการพัฒนาวิชาชีพครูตามแนวคิดการศึกษาทเรียน เป็นรูปแบบที่พบมากที่สุด 2) กลุ่มศึกษาทเรียนสาธารณะ เป็นการเปิดกว้างให้บุคคล หรือกลุ่มศึกษาทเรียนจากภายนอกโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นบุคคลหรือกลุ่มที่สนใจจะช่วยเหลือและพัฒนาการศึกษาทเรียน มุ่งหวังขยายผลการศึกษาออกสู่สาธารณะหรือเป็นไปเพื่อทำผลงานวิชาการ 3) กลุ่มศึกษาทเรียนระดับประเทศ มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มที่ 2 แต่มีเครือข่ายที่ครอบคลุมทั่วประเทศ ส่งเสริมการดูงาน สัมมนา และการแลกเปลี่ยนข้อมูลของการศึกษาทเรียน

การแบ่งประเภทข้างต้นนั้นเป็นการแบ่งออกตามบริบทของประเทศญี่ปุ่นที่มีการส่งเสริมประสบการณ์ และพัฒนาการด้านการศึกษาทเรียนมาอย่างยาวนาน ในประเทศไทย นั้นแบ่งออกเป็น 3 ประเภทเช่นเดียวกันคือ การศึกษาทเรียนแบบโรงเรียนเป็นฐาน การศึกษาทเรียนแบบข้ามโรงเรียน และการศึกษาทเรียนแบบข้ามเขตพื้นที่ (ชาโรณี ตรีวรัญญ, 2550)

การศึกษาทเรียนนั้นมีจุดเด่นที่สำคัญประการหนึ่งคือ เป็นการทำงานกันอย่างร่วมมือของกลุ่มศึกษาทเรียน ดังนั้นเครือข่ายทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคลที่อยู่ในกระบวนการการศึกษาทเรียนจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง โดยความสัมพันธ์ของกลุ่มศึกษาทเรียนอาจแบ่ง

ออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่คือ กลุ่มศึกษาบทเรียนที่อยู่ร่วมโรงเรียนเดียวกัน และกลุ่มศึกษาบทเรียนจากภายนอก สำหรับกลุ่มศึกษาบทเรียนที่อยู่ร่วมโรงเรียนเดียวกัน จะหมายรวมถึงครูที่อยู่ในกลุ่มศึกษาบทเรียน ครูที่สนับสนุนการสอน ตลอดจนฝ่ายบริหารของสถานศึกษาที่จะร่วมมือกันในการพัฒนาวิชาชีพครู ทั้งนี้ไม่จำเป็นว่าทุกคนต้องมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการศึกษาบทเรียน อาจจะมีส่วนร่วมเพียงบางกระบวนการอย่างจริงจัง หรือทำหน้าที่สังเกตการณ์สอน ตลอดจนเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ที่จะช่วยขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้บทเรียน

กลุ่มศึกษาบทเรียนจากภายนอก นั้นจะเสมือนผู้ที่คอยสนับสนุน เป็นพี่เลี้ยงและคอยให้คำแนะนำกับกลุ่มศึกษาบทเรียน เป็นบุคลากรจากภายนอกสถานศึกษา ที่จะช่วยส่งเสริมความคงทนยั่งยืนให้การศึกษบทเรียนอาจจะเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย ครูจากพื้นที่อื่นที่มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์และเนื้อหาการสอน ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ รวมถึงผู้บริหารจากภายนอก (ชาริณี ตรีวรวิญญู, 2550; Burghes 2010; Saito & Atencio; Lim et al, 2011; Walsh 2009; Lewis, 2000)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทเรียน

ชาริณี ตรีวรวิญญู (2550) ทำการศึกษาการพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษิตตามแนวคิดการศึกษาบทเรียน มีกลุ่มตัวอย่างเป็นครูประถมศึกษา จำนวน 19 คน จากโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร 2 แห่ง ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาบทเรียนผ่าน 5 กลุ่มย่อยตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มละ 3-6 คน ระยะเวลา 1 ปี ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาบทเรียนเป็นการพัฒนาครูในบริบทการทำงานจริง ผ่านการทำงานกลุ่มแบบร่วมมือระหว่างเพื่อนครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ มีขั้นตอนสำคัญ 6 ขั้นตอนประกอบด้วย (1) การกำหนดเป้าหมายการศึกษาผ่านบทเรียน (2) การวางแผนบทเรียน (3) การสอนและการสังเกตในชั้นเรียน (4) การสืบสอบผลการปฏิบัติงาน (5) การปรับปรุงแก้ไขบทเรียน และ (6) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพบว่า การศึกษาบทเรียนช่วยพัฒนาสมรรถภาพของครู ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน ด้านทักษะการคิดในการจัดการเรียนการสอน และด้านความสามารถในการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง

นฤมล อินทร์ประสิทธิ์ (2552) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาชั้นเรียน เพื่อศึกษาผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อครูภาษาไทย ผลที่มีต่อนักเรียน และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการศึกษาบทเรียน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยร่วมทำการศึกษาบทเรียนด้วยผลการวิจัยพบว่า ครูมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของตนเอง และมีทัศนคติในเชิงบวกกับนักเรียน นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะด้านการเรียนรู้ กระบวนการคิด และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชา

ภาษาไทย ทั้งนี้การสนับสนุนของงานวิชาการและฝ่ายบริหารตลอดจนผู้เชี่ยวชาญภายนอกเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การศึกษาบทเรียนประสบความสำเร็จ

2) การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

ลักษณะการเรียนรู้ของบุคคลมีความแตกต่างกันตามลักษณะต่างๆ ทั้งเพศ ลักษณะนิสัย พฤติกรรมของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของวัย เป็นสิ่งที่ต้องใส่ใจและออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยเฉพาะสำหรับผู้ใหญ่ซึ่งมีลักษณะการเรียนรู้ที่แตกต่างจากการช่วงวัยอื่นๆ ดังนี้

1) ผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้แม้มีอายุมาก 2) การเรียนรู้จำเป็นต้องเกิดจากการลงมือกระทำ การปฏิบัติ หรือสถานการณ์จริง 3) ผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้ดีกิจกรรมที่ตนเองมีความสนใจ 4) ผู้ใหญ่มีความรู้ประสบการณ์เดิมมากมาจากการเรียนรู้ที่ต้องต่อยอดความรู้และประสบการณ์เดิม 5) การเรียนรู้จะสำเร็จได้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความกระตือรือร้นทั้งจากภายนอกและภายใน 6) ผู้ใหญ่ต้องการอิสระในการเรียนรู้ และ 7) ผู้ใหญ่มีรูปแบบ และระดับการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน (Robinson, 1995) โดยที่ Knowles (1977) เสนอเพื่อเพิ่มเติมว่า แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่ดีที่สุดสำหรับผู้ใหญ่ คือประสบการณ์ ผู้ใหญ่สามารถนำประสบการณ์ของตนเองมาวิเคราะห์ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น และ รูปแบบ และระดับการเรียนรู้ที่แตกต่างกันย่อมส่งผลถึงการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน Jones (2013) เสริมในประเด็นดังกล่าวว่า ระดับของผู้เรียนและเรื่องที่เรียนรู้ต้องมีระดับสมดุลใกล้เคียงกัน ทั้งยังชี้ถึงความชัดเจนของเป้าหมายการเรียนรู้ที่ผู้ใหญ่ต้องมีชัดเจน ซึ่งจะส่งผลถึงแรงจูงใจในการเรียนรู้ และระดับถึงความต้องการข้อมูลป้อนกลับที่จะนำไปสู่การพัฒนา

การเรียนรู้ของครู

เมื่อพิจารณาพบว่าครูนั้นเป็นกลุ่มผู้ใหญ่ที่จะต้องเรียนรู้พัฒนาตนเองตลอดเวลาทั้งโดยตนเอง และร่วมกับผู้อื่น (Cheng & Yee, 2012) เพื่อเสริมสมรรถภาพด้านต่างๆที่จะส่งเสริมการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และมีความจำเป็นยิ่งที่การพัฒนาตนเองของครูต้องดำเนินไปพร้อมกับการปฏิบัติงานและเรียนรู้ที่จะทำงานแบบร่วมมือกับเพื่อนครู พร้อมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสะท้อนกลับ (Hofman & Dijkstra, 2010) ซึ่งสอดคล้องกับ Lin (2002) ที่ระบุถึงองค์ประกอบของการเรียนรู้ของครูไว้ 3 ด้าน คือ 1) การสะท้อนกลับ (reflection) 2) ความขัดแย้งทางปัญญา (cognitive conflict) 3) ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction)

Shulman & Shulman (2004) องค์กรประกอบที่ทำให้ครูเกิดการเรียนรู้ไว้ทั้งสิ้น 6 องค์ประกอบคือ 1) วิสัยทัศน์ ครูต้องมีวิสัยทัศน์ในการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียน 2) แรงจูงใจ ครูจะต้องมีความตั้งใจและแรงจูงใจในการเรียนการสอน 3) ความเข้าใจครูจะต้องเข้าใจแนวคิด

และศาสตร์การสอน (Bakkenes, Vermunt & wubbles, 2010) 4) การปฏิบัติงานสอน ครูจะต้องตระหนักถึงวิธีการนำความเข้าใจและแรงจูงใจในการเรียนการสอนไปสู่การปฏิบัติงานสอน 5) การสะท้อนกลับ ครูจะต้องสามารถสะท้อนถึงความรู้และประสบการณ์ทั้งกับตนเองและผู้ร่วมงาน (Lin, 2002; Bakkenes, Vermunt & wubbles, 2010) 6) ชุมชน ครูจะต้องสามารถทำงานและเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น (Bakkenes, Vermunt & wubbles, 2010) โดยที่ Bakkenes, Vermunt & wubbles (2010) เพิ่มเติมในด้านการใช้ทรัพยากรภายนอกต่างๆ เช่น การอ่านหนังสือเสริม การอบรมสัมมนา ดังนั้นแล้วการเรียนรู้ของครูจึงมีปัจจัยที่เป็นผลมาจากจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (sharing) และงานทำงานอย่างร่วมมือ (collaborative) ทั้งนี้ Marquardt (1996) ได้เสนอมิติของการเรียนรู้ไว้ทั้งสิ้น 3 มิติคือ 1) ระดับการเรียนรู้ สามารถแบ่งออกได้เป็น ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับองค์กร 2) ประเภทของการเรียนรู้ สามารถแบ่งออกได้เป็น การเรียนรู้จากการปรับตัว การเรียนรู้จากความคาดหวัง การเรียนรู้ถึงแก่น (การเรียนรู้เพื่อเรียนรู้) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ 3) ทักษะที่สำคัญต่อการเรียนรู้ขององค์กร สามารถแบ่งออกได้เป็น การคิดเชิงระบบ รูปแบบการรับรู้ทางจิตการเรียนรู้ส่วนบุคคล การเรียนรู้เป็นทีม การแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ และการเสวนา

ในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาลักษณะการเรียนรู้ของครูที่เกิดขึ้นผ่านองค์ประกอบหลักที่สำคัญการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (sharing) และ การเรียนรู้แบบร่วมมือ (collaborative)

3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลสมัครใจให้ผู้อื่นทั้งเข้าถึงความรู้และประสบการณ์ของตน (Mogotsi, Boon & Fletcher, 2011) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลเกิดการเปลี่ยนแปลงจากความรู้ระดับบุคคลไปสู่ความรู้ระดับองค์กร โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 องค์ประกอบคือ 1) การเป็นผู้ให้ความรู้ (knowledge donating) หมายถึง การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นเพื่อแบ่งปันความรู้ที่ตนมีให้กับผู้อื่น 2) การเป็นผู้รับความรู้ (Knowledge collecting) หมายถึง การขอคำปรึกษาหรือขอรับความรู้จากผู้อื่น (Hooff & Ridder, 2004; Kim, Hong & Suh, 2012; Lin, 2007) การแลกเปลี่ยนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งความรู้ ความรู้โดยนัย (tacit knowledge) และความรู้ที่ชัดแจ้ง (explicit knowledge)

วิจารณ์ พานิช (2555) กล่าวถึงลักษณะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้ง 2 ระดับที่น่าสนใจคือ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเชิงลึกจะเกิดจากความสัมพันธ์ใกล้ชิด 2) การแลกเปลี่ยนความรู้เชิงลึกไปเป็นความรู้ที่เปิดเผย ทำได้โดยการนำความรู้เชิงลึกมาเล่าเรื่อง เปรียบเทียบ 3) การแลกเปลี่ยนความรู้ที่เปิดเผยในรูปของตำรา เอกสาร ฐานข้อมูลต่างๆ 4) การแลกเปลี่ยนความรู้เปิดเผยไปเป็นความรู้เชิงลึกจำเป็นที่ต้องเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรม เรียนรู้เข้าใจง่ายซึ่ง Marquardt (1996) มีการแบ่งระดับของ

การแลกเปลี่ยนความรู้ออกเป็น 2 ส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ การแลกเปลี่ยนความรู้โดยเจตนา และแบบไม่ตั้งใจ เสนอถึงการถ่ายโอนความรู้และข้อมูลจากการใช้ประโยชน์สื่อและทรัพยากรต่างๆโดยเจตนา ทั้งการใช้ การจัดบันทึก รายงาน การฝึกอบรม การประชุมภายใน การใช้ระบบพี่เลี้ยงและดูแล การดูงาน และแบบที่ไม่ตั้งใจ ที่เป็นผลมาจากการดำเนินงานต่างๆ หรือวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทางความรู้เครือข่าย เรื่องเล่า การเปลี่ยนงาน ทั้งนี้บุคคลยังสามารถเรียนรู้ผ่าน 4 องค์ประกอบขององค์กรคือ 1) วิสัยทัศน์ 2) วัฒนธรรม 3) กลยุทธ์การดำเนินงาน 4) โครงสร้างองค์กร

4) การเรียนรู้แบบร่วมมือ

Johnson & Johnson (2009) ระบุถึงลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนมีอยู่ 3 ลักษณะคือ 1) ลักษณะการแข่งขัน 2) ลักษณะต่างคนต่างเรียน 3) ลักษณะร่วมมือช่วยเหลือกันในการเรียน

การเรียนรู้แบบร่วมมือคือการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยที่สมาชิกมีความแตกต่างหลากหลายที่ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม (ทิตินา แชมมณี, 2552) ภายในสถานการณ์ความร่วมมือบุคคลที่แสวงหาผลที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเองและเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกทุกคนในกลุ่ม (Johnson & Johnson, 2009) ที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคคลทั้งด้านความยืดหยุ่นและความสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน (Dobre & Niculescu, 2011) ซึ่งการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่มีสมาธิในการแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อการทำงานที่มีเป้าหมายเดียวกัน (Zhou, 2011)

ซึ่งในลักษณะของการร่วมมือนั้นประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบหลักคือ 1) การพึ่งพาและเกื้อกูล ตระหนักถึงความสัมพันธ์และความสำคัญของสมาชิก ความสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่มจะเป็นผลมาจากความสำเร็จของบุคคลที่จะช่วยสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทุกคนต้องรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเองในขณะที่ต้องช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่ม 2) การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด เป็นปฏิสัมพันธ์ทางบวกของสมาชิกที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม ทั้งการสนับสนุนการดำเนินงานที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพที่ดี ความหวังใจ ความวางใจ 3) การตระหนักและรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตน สมาชิกในกลุ่มต้องเข้าใจในบทบาท หน้าที่ ความสำเร็จของตนเอง และพยายามทำงานนั้นๆเต็มศักยภาพของตนเอง ไม่มีใครที่จะได้ประโยชน์โดยไม่มีปฏิบัติ ส่วนของตน สมาชิกกลุ่มต้องมีการวางระบบ กำหนดบทบาทของสมาชิกอย่างชัดเจน มีการสังเกต การประเมิน และการให้คำแนะนำซึ่งกันและกัน 4) การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย เป็นทักษะที่จะช่วยให้การร่วมมือประสบความสำเร็จอย่างราบรื่น ทั้งทักษะทางสังคม ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้ง 5) การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม เป็นการวิเคราะห์กระบวนการทำงานด้านต่างๆเพื่อที่จะปรับปรุงพัฒนาการทำงานหรือการเรียนรู้ให้ดีขึ้น ครอบคลุมการวิเคราะห์เกี่ยวกับการ

ทำงานกลุ่ม พฤติกรรมของสมาชิก ตลอดจนผลงานของกลุ่ม (Dobre & Niculescu, 2011; Thousand, Villa & Nevin, 1994; ทิศนา แคมมณี, 2552)

ประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือมีมากมายทั้ง การเพิ่มขึ้นของผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แบบร่วมมือมีประสิทธิภาพที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับทุกกลุ่มบุคคล การรับรู้ตนเองและการยอมรับตนเองของผู้เรียนจะมีมากขึ้นผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง (Dobre & Niculescu, 2011; Thousand, Villa & Nevin, 1994; ทิศนา แคมมณี, 2552)

5) เครือข่ายทางสังคม

เครือข่ายทางสังคมคือ ชุดของหน่วย (node) ทางสังคมที่มีเชื่อมต่อกันสัมพันธ์กันตั้งแต่หนึ่งหน่วยขึ้นไป ที่มีรูปแบบของความสัมพันธ์ เป็นโครงสร้างทางสังคม (Kim, Hong & Suh, 2012; Marin & Wellman, 2009; Hawe & Ghali, 2008) แต่ละหน่วยมีบทบาทหน้าที่บางกรณีได้มีเพียงบทบาทเดียว (ทักษ์ ทองภูเบศร์, 2554) สามารถเป็นได้ทั้งความสัมพันธ์ทางตรง (ความสัมพันธ์แบบทิศทางเดียว) และทางอ้อม (ความสัมพันธ์แบบสองทิศทาง) (Kim, Hong & Suh, 2012) ที่แต่ละหน่วยจะมีเส้นเชื่อมต่อแสดงถึงความสัมพันธ์ การส่งต่อ รวมถึงการแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้น (บดีรินทร์ วิจารณ์, 2547) มีตั้งแต่ความสัมพันธ์ที่เรียบง่ายไปจนถึงความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน (Marin & Wellman, 2009; ทักษ์ ทองภูเบศร์, 2554; พัชรินทร์ สิริสุนทร, 2552)

มิติของเครือข่ายทางสังคมประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) โครงสร้าง (structure) ประกอบด้วย การยึดเหนี่ยว (anchorage) ความหนาแน่น (density) การเข้าถึงได้ (reachability) ระยะห่าง (range) 2) เนื้อหา (content) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านอารมณ์ (emotional support) การสนับสนุนด้านมิตรภาพ (companionship support) การสนับสนุนด้านข้อมูลสารสนเทศ (information support) การสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม (tangible support) 3) ปฏิสัมพันธ์ (interaction) ประกอบด้วย ความหนาแน่น (intensity) ความถี่ (frequency) ความทนทาน (durability) ทิศทาง (direction) ซึ่งความแตกต่างของความสัมพันธ์ส่งผลถึงองค์ประกอบข้างต้น (Carter, Shae & Neergaard, 2004) Marin & Wellman (2009) กล่าวถึงความจำเป็นในการระบุถึงมิติต่างๆของเครือข่ายโดยต้องเริ่มจาก การระบุสมาชิกของเครือข่าย (node) ความสัมพันธ์ (relations) ที่ประกอบไปด้วยความร่วมมือ (collaborations) การแลกเปลี่ยน (trade ties) ความเชื่อมโยง (web links) การไหลของข้อมูล (resource flows) การแลกเปลี่ยนการสนับสนุนทางสังคม (exchanges of social support)

การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมเป็นวิธีการที่ระบุถึง รูปแบบของความสัมพันธ์ของหน่วยที่ศึกษา และตรวจสอบทิศทาง การแลกเปลี่ยนของหน่วยที่ศึกษา (Anklam, Cross & Gulas, 2005; Kim, Hong & Suh, 2012) โดยสามารถแบ่งออก 2 ประเภทคือ การวิเคราะห์ทั้งระบบในภาพกว้างที่มุ่งอธิบายศูนย์กลางของสังคม และการวิเคราะห์รายบุคคลที่มุ่งศึกษาปฏิสัมพันธ์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล (Kim, Hong & Suh, 2012) ใกล้เคียงกับ พัชรินทร์ สิริสุนทร (2552) ที่กล่าวถึงการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม เป็นการวิเคราะห์ระบบความสัมพันธ์ที่บุคคลในสังคมมีต่อกัน ซึ่งโดยทั่วไปจำแนกออกเป็นปริมาตร (zone) โดยเริ่มต้นจากบุคคลที่เป็นศูนย์กลาง (egocentric) ก่อนสืบค้นสายใยของความสัมพันธ์เครือข่ายทางสังคมกว้างออกไปตามขั้นตอนของวงจรชีวิต สถานภาพ และบทบาทของบุคคลนั้นๆ ขณะที่ บดินทร์ วิจารณ์ (2547) เสนอถึงการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม เพื่อแสดงความสัมพันธ์ และเส้นทางของการแลกเปลี่ยนข้อมูล 3 ขั้นตอนหลักคือ 1) การไหลงาน (work flow) คือ กระบวนการหลักของสังคมที่เกี่ยวข้องทั้งภายนอกและภายใน เป็นสิ่งที่สังคมต้องการให้เกิดขึ้นบนฐานของประสิทธิภาพสูงสุด เป็นความคาดหวังของสังคม 2) ความเชื่อมต่อในกระบวนการ เพื่อสร้างเส้นทางของเครือข่าย ใช้ข้อความคำถามด้านสังคมมิติปฏิสัมพันธ์ 3) สร้างแผนที่ของเครือข่ายทางสังคม ที่จะแสดงเส้นลากสีที่จะเป็นรหัสถึงความสัมพันธ์ของแต่ละหน่วย ที่จะนำไปเพื่อการวิเคราะห์ภาพกว้าง

สารสนเทศสำคัญที่มุ่งอธิบายในการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมประกอบด้วย

1) ความหนาแน่นของเครือข่าย (Network density)

เป็นการวิเคราะห์ที่ระบุถึงจำนวนสมาชิกและจำนวนของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในเครือข่ายทั้งหมด โดยวัดได้จากเส้นทางของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกที่เกิดขึ้นจริงในเครือข่ายหารด้วยเส้นทางทั้งหมดของเครือข่ายที่สามารถเกิดขึ้นได้ มีค่าตั้งแต่ 1 – 0 สามารถใช้อธิบายถึงบุคคลศูนย์กลางของเครือข่าย บุคคลชายขอบ ตลอดจนลักษณะรูปแบบของเครือข่าย ที่สามารถออกเป็น 6 รูปแบบคือ

(1) แบบเส้นตรง (linear net) มีลักษณะรูปแบบของความสัมพันธ์ของสมาชิก 1 -2 คนไม่มีใครเป็นจุดศูนย์กลางของเครือข่าย การเชื่อมต่อเป็นไปอย่างง่าย ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเป็นไปอย่างเหี้ยมแน่น (2) แบบวงกลม (circle net) มีลักษณะคล้ายเส้นตรง แต่สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันแบบวงกึ่งทาง โดยที่แต่ละคนจะมีความสัมพันธ์กับอีก 2 คนเท่านั้น รูปแบบนี้จะมี ความเท่าเทียมกันของอำนาจ ไม่มีใครเป็นศูนย์กลางที่ชัดเจน (3) แบบวงล้อ (wheel net) มีลักษณะความสัมพันธ์ที่หลอม โดยมีศูนย์กลางร่วมกันของสมาชิก มีลักษณะความสัมพันธ์แบบบนลงล่าง (4) แบบดาว (star net) มีลักษณะที่มีบุคคลเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายอย่างชัดเจน บทบาทและอำนาจของกลุ่มจะเป็นไปตามบุคคลศูนย์กลาง (5) แบบต้นไม้ (tree net) มีลักษณะที่มีบุคคลเป็นศูนย์กลาง

ของเครือข่ายมากกว่าหนึ่งคน อาจมีกลุ่มย่อยมากกว่าหนึ่งกลุ่มได้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลศูนย์กลางด้วยกันและกับสมาชิกอื่นๆ (6) แบบทุกช่องทาง (all-channel net) มีลักษณะที่สมาชิกทุกคนมีความสัมพันธ์กัน มีความหนาแน่นสูง

2) ทิศทาง (directionality)

เป็นการระบุถึงทิศทาง และลักษณะของความเชื่อมโยง โดยพิจารณาจากลูกศร สามารถเป็นได้ทั้งแบบทิศทางเดียว (ลูกศรหัวเดียว) หรือสองทิศทาง (ลูกศรสองหัว) ก็ได้ บางกรณีมีการแสดงและวิเคราะห์เครือข่ายในลักษณะของความสัมพันธ์ทางตรง และความสัมพันธ์ทางอ้อม ช่วยอธิบายถึงลักษณะทิศทางของการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศต่างๆ

3) ระดับศูนย์กลางของเครือข่าย (Network degree centralization)

เป็นการวิเคราะห์ถึงบุคคลศูนย์กลางในมิติต่างๆทั้ง

(1) บุคคลศูนย์กลางหรือค่าน้ำหนักองศา (weighted degree) เป็นค่าที่ระบุถึงจำนวนครั้งและความถี่รวมของการติดต่อระหว่างหน่วยใดหน่วยหนึ่งกับสมาชิกอื่น โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือน้ำหนักการติดต่อเข้า (weighted in - degree) และน้ำหนักการติดต่อออก weighted out - degree โดยจำนวนครั้งและความถี่ในการติดต่อระหว่างกันของหน่วยใดที่มีมากเป็นพิเศษจะถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางของเครือข่าย เป็นจุดกลางการเชื่อมโยงภายในเครือข่าย เป็นตำแหน่งที่มีอิทธิพลมากที่สุด

(2) บุคคลกึ่งกลาง (betweenness centrality) เป็นค่าที่แสดงว่าหน่วยใดมีลักษณะเป็นสะพานหรือจุดเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายย่อยหรือกลุ่มต่างๆในการทำให้เครือข่ายเข้าหากัน ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการเชื่อมต่อระหว่างบุคคลศูนย์กลางและสมาชิกอื่นๆ ทั้งอาจเป็นทั้งผู้สร้างความสัมพันธ์หรือเป็นผู้กีดขวางระหว่างกันของสมาชิก (Hawe & Ghali, 2008; เฉลิมศรี ชูติธรรมวงศ์, 2554; ทักษ์ ทองภูเบศร์, 2554)

ประโยชน์ของการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมคือ การแสดงให้เห็นภาพของลักษณะและการเชื่อมต่อระหว่างสมาชิกในเครือข่ายที่ในลักษณะแผนผังที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ มีตัวเลขสรุปถึงค่าต่างๆที่จำเป็น (Anklam, Cross & Gulas, 2005; Kim, Hong & Suh, 2012) ในด้านการจัดการความรู้ในองค์กร การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมช่วยเพื่อต้นทุนทางสังคมขององค์กร บอกให้ทราบถึงความสัมพันธ์ที่จะทำให้เกิดการออกแบบพัฒนาปฏิสัมพันธ์ในองค์กร ลดช่องว่างระหว่างสมาชิกทั้งด้านความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญ ลดเวลาที่ใช้ดำเนินงาน ส่งผลถึงการดำเนินงานและการตัดสินใจ (Anklam, Cross & Gulas, 2005; Kim, Hong & Suh, 2012) ทำให้ทราบถึงการดำเนินงานที่แท้จริงที่จะเปรียบเทียบกับกระบวนการและโครงสร้างที่กำหนดไว้ มองเห็นภาพของการเชื่อมโยงในการทำงานและการแลกเปลี่ยนความรู้ (ปดิษฐ์ วิจารณ์, 2547)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม

เฉลิมศรี ชูติธรรมวงศ์ (2554) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมของผู้เกี่ยวข้องในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เก็บข้อมูลในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งสิ้น 12 โรงเรียน เพื่อเปรียบเทียบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีตัวแปรของภูมิหลังเรื่องขนาดโรงเรียน คุณภาพของโรงเรียน และความสำเร็จของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า บุคคลศูนย์กลางในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่วนใหญ่คือ หัวหน้าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ยกเว้นโรงเรียนขนาดใหญ่ซึ่งมีรองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคลเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญ โดยมีรูปแบบการทำงานเป็น ทั้งมีบทบาทสำคัญในคนเดียวและมีบุคคลหลากหลายตำแหน่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมีเครือข่ายละประมาณ 3 - 4 คน

ทักษ์ ทองภูเบศร์ (2554) ทำการศึกษา บทบาทการส่งผ่านของเครือข่ายโรงเรียนและชุมชนในการส่งเสริมความสำเร็จของชุมชนแห่งการปฏิบัติด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม จำแนกตามรูปแบบชุมชน รวม 8 ชุมชน รวมทั้งสิ้น 475 คน ผลการวิจัยพบว่าเครือข่ายชุมชนแห่งการปฏิบัติมีผังโครงสร้างแบบปกติ ในขณะที่เครือข่ายชุมชนธรรมชาติจะมีภาวะช่องว่างโครงสร้างและเครือข่ายแบบปกติ โดยครูมีบทบาทสำคัญ คือ การเป็นบุคคลศูนย์กลางและบทบาทบุคคลคั่นกลางในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนธรรมชาติ และเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านเครือข่ายโรงเรียน - ชุมชน จึงควรเน้นการจัดการศึกษาตลอดชีวิต โดยมีครูเป็นผู้ประสานเครือข่าย

กรอบแนวคิดการวิจัย

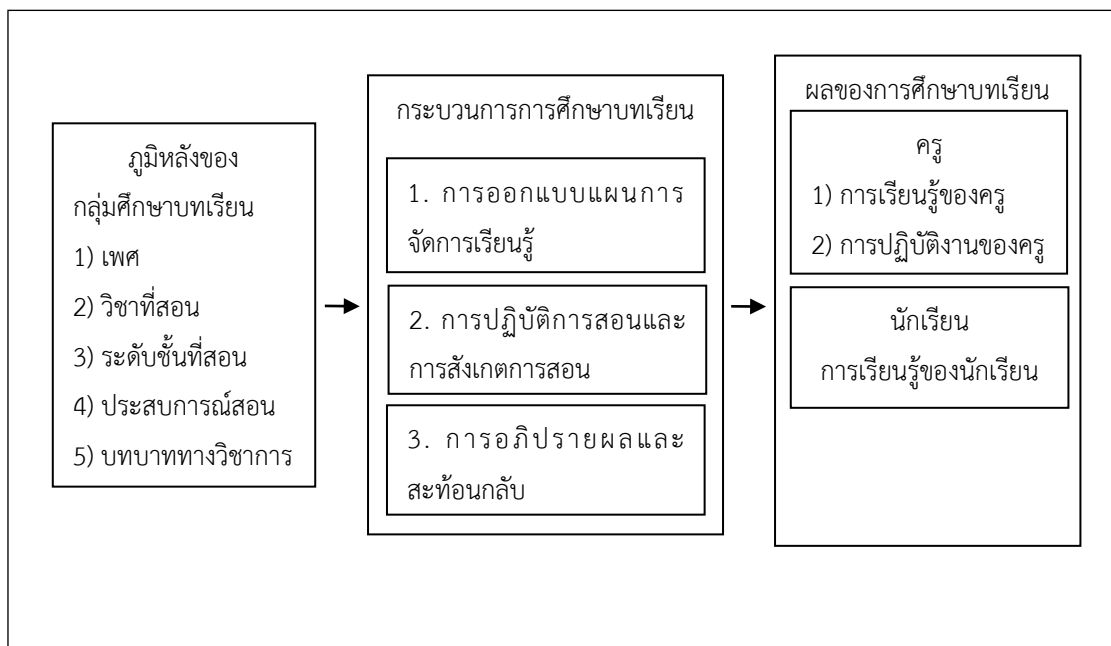
การศึกษาบทเรียนถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของครู ผ่านกระบวนการที่เป็นระบบของกลุ่มศึกษาผ่านบทเรียน ที่มีขั้นตอนหลักอยู่ 3 ประการคือ 1) การวางแผนการดำเนินงานและออกแบบแผนการสอน Plan (Preparations) ประกอบไปด้วย 2 ส่วนที่สำคัญคือ การกำหนดเป้าหมายของการศึกษา (Fernandez, 2002; Isoda, 2010; Lewis, 2000; Stigler & Hiebert, 1999) และการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมาย โดยอาจสร้างแผนการสอนใหม่หรือพัฒนาแผนการสอนที่มีอยู่เดิม 2) การปฏิบัติการสอนและการสังเกต Do (Observations) เป็นขั้นตอนของการนำแผนการสอนนั้นไปใช้จริงในชั้นเรียน โดยครูคนใดคนหนึ่งในกลุ่มศึกษาบทเรียน โดยที่สมาชิกคนที่เหลือจะทำหน้าที่สังเกตการสอน 3) การอภิปรายผลและสะท้อนกลับ See (discussion and reflection) เป็นการอภิปรายผลของปฏิบัติการสอนโดยกลุ่มศึกษาบทเรียน เป็นไปเพื่อร่วมกันปรับปรุงแผนการสอน และนำไปปฏิบัติการสอนในครั้งต่อไป

(Burghes, 2010; Fernandez, 2002; Isoda, 2010; Lewis, Perry & Hurd, 2009; Murata, 2011; Stigler & Hiebert, 1999)

ซึ่งกระบวนการทั้ง 3 ขั้นตอนของการศึกษาที่เรียนนั้น จะช่วยส่งเสริมให้ครูเกิดการเรียนรู้ร่วมกันผ่าน 1) การทำงานอย่างร่วมมือ (collaborative) ในด้านปฏิสัมพันธ์และแรงจูงใจ 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (sharing) มีการแบ่งปัน ถ่ายโอน แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากร ในทางการศึกษาร่วมกัน โดยทั้ง 2 ด้านจะส่งผลถึงผลของการศึกษาที่เรียนทั้งต่อตัวครู และ นักเรียน (Burghes, 2010; Cheng & Yee 2012; Dudley 2013; Fernandez, 2002; Haithcock, 2010; Isoda, 2010; Lewis, Perry & Hurd, 2009; Murata, 2011; Saito 2013)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องกระบวนการและผลของการศึกษาบทเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของครู: การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาลักษณะการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการศึกษาบทเรียน 2) เพื่อวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการศึกษาบทเรียนของกลุ่มครูที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน 3) เพื่อศึกษาผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานของครู และนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัยของงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยกรณีศึกษา (case study research) โดยเริ่มด้วยการศึกษาสภาพและปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการเรียนรู้ของครูในการศึกษาบทเรียนในโรงเรียนที่ปฏิบัติดีจำนวน 1 สถานศึกษา จากนั้นเป็นการศึกษาการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของครูในกลุ่มศึกษาบทเรียนเป็นรายคู่ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การวิเคราะห์เครือข่าย การวิเคราะห์เอกสาร และข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) ที่จะเป็นข้อมูลเสริมโดยใช้แบบสอบถามผลของการเรียนรู้ของครู โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตัวเอง ตั้งแต่ เดือนธันวาคม 2556 – เดือนมกราคม 2557 สามารถมองเห็นภาพรวม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในปรากฏการณ์อย่างลึกซึ้ง โดยในการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาก่อนลงภาคสนามครอบคลุมการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การเลือกกรณีศึกษาการสร้างและพัฒนาคู่มือสนามที่ประกอบ 1) มโนทัศน์รวบยอดของวิทยานิพนธ์ 2) วัตถุประสงค์ของการลงภาคสนาม 3) การเตรียมตัวของผู้วิจัย 4) ภารกิจสำคัญในสนาม 5) แหล่งข้อมูล 6) เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลทั้งแบบข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ 7) การวิเคราะห์ข้อมูล 8) แผนการลงภาคสนาม

ระยะที่ 2 การศึกษาภาคสนามดำเนินการศึกษาโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ทั้งด้านสภาพทั่วไปของโรงเรียน การจัดการเรียนการสอน บรรยากาศในชั้นเรียน การดำเนินการศึกษาบทเรียนของกลุ่มศึกษาบทเรียน ด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ การสำรวจโดยแบบสอบถามเครือข่าย การสำรวจโดยแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ของครู และการศึกษาเอกสารต่างๆ เช่น แผนการปฏิบัติงาน เอกสารรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียน (SAR) รายงานการประชุม แผนการสอน สื่อการสอน บันทึกหลังการสอน ผลงานนักเรียน เป็นต้น ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย ใช้สถิติพื้นฐานและวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป gephi เพื่อสรุปเป็นภาพรวมของกรณีศึกษาทั้งใน

ส่วนของสภาพทั่วไป ลักษณะการดำเนินการศึกษาทเรียน และรูปแบบของเครือข่ายทางสังคมของ กลุ่มศึกษาทเรียน ดังตาราง 3.1

ตาราง 3.1 แผนการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาก่อนลงภาคสนาม		
การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง - การเรียนรู้ผ่านบทเรียน - การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ - การเรียนรู้ของครู - การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - การเรียนรู้แบบร่วมมือ - เครือข่ายทางสังคม		กรอบแนวคิดในการวิจัย การวิธีดำเนินการวิจัย
การเลือกกรณีศึกษา โรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ดำเนินการการศึกษา บทเรียน, กลุ่มศึกษาทเรียนมีความหลากหลายของภูมิภาค หลัง, ผู้บริหารและครูในโรงเรียนยินดีให้ความร่วมมือใน การเก็บข้อมูล		โรงเรียนขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด
การสร้างและพัฒนาคู่มือสนาม 1) มโนทัศน์รวบยอดของวิทยานิพนธ์ 2) วัตถุประสงค์ของการลงภาคสนาม 3) การเตรียมตัวของผู้วิจัย 4) ภารกิจสำคัญในสนาม 5) แหล่งข้อมูล 6) เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลทั้งแบบข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิง ปริมาณ 7) การวิเคราะห์ข้อมูล 8) แผนการลงภาคสนาม		

ตาราง 3.1 แผนการดำเนินการการวิจัย (ต่อ)

ระยะที่ 2 การศึกษาภาคสนามดำเนินการศึกษาโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา	
วัตถุประสงค์ 1) ศึกษาถึงปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มศึกษาบทเรียน 2) วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ ปฏิสัมพันธ์ของครูในแต่ละขั้นตอนของการศึกษาบทเรียน 3) เพื่อศึกษาถึงผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการปฏิบัติงานของครู และต่อนักเรียน	กิจกรรม การศึกษาเชิงคุณภาพในโรงเรียนกรณีศึกษา 1) การสังเกต 2) การสัมภาษณ์ 3) การวิเคราะห์เอกสาร 4) แบบสอบถามเครือข่ายทางสังคม 5) แบบสอบถามเกี่ยวกับผลของการเรียนรู้ของครู
ผลลัพธ์ 1) สภาพทั่วไปของโรงเรียนกรณีศึกษา 2) ปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการเรียนรู้ของครูในการศึกษาบทเรียนที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน 3) กระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครู ในแต่ละขั้นตอนของการศึกษาบทเรียน 4) ผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการปฏิบัติงานของครู และต่อนักเรียน	

ระยะที่ 1 ก่อนการศึกษาภาคสนาม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนขอคำปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญถึงแนวทางการทำวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยมองปัญหาและออกแบบการวิจัยได้อย่างลุ่มลึกชัดเจน โดยมีรายละเอียดต่างๆดังต่อไปนี้

1. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศในประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาบทเรียน เครือข่ายทางสังคม และการเรียนรู้ของครู เป็นสาระหลัก เพื่อพัฒนารอบแนวคิดในการวิจัย และการออกแบบวิธีดำเนินการวิจัยในลำดับต่อไป

2. การเลือกกรณีศึกษา

2.1 การเลือกโรงเรียนกรณีศึกษา

ผู้วิจัยเริ่มต้นศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียนที่ดำเนินการศึกษาบทเรียน จากสำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ามีโครงการพัฒนาครู ปี 2556 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายใต้โครงการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง

coaching and mentoring ทั้งในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นที่ปรึกษาให้แก่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งนี้เป็นที่น่าสนใจว่า ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตที่ 1 และ 42 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด และ ระยอง ภายใต้การปรึกษาและพัฒนาของ คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นั้นมีการดำเนินการโครงการดังกล่าวโดยใช้กระบวนการการศึกษาบทเรียน จำนวนทั้งสิ้น 44 โรงเรียน และครูส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษาผู้วิจัยเลือกกรณีศึกษาแบบเจาะจง 1 โรงเรียน ที่มีการปฏิบัติที่น่าสนใจ จากการแนะนำของศึกษานิเทศก์ ตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 1) โรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ดำเนินการการศึกษาบทเรียน ในปีการศึกษา 2556
- 2) โรงเรียนที่เป็นที่ยอมรับโดยคณะทำงานจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเขตพื้นที่การศึกษาว่ามีการปฏิบัติประสบความสำเร็จ เกิดการเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจ และมีการขยายผลอย่างต่อเนื่อง
- 3) กลุ่มศึกษาบทเรียนมีความหลากหลายของภูมิหลังทั้ง เพศ วิชาที่สอน ระดับชั้นที่สอน ประสบการณ์ในการสอน และบทบาททางวิชาการ
- 4) ผู้บริหารและครูในโรงเรียนยินดีให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

2.2 การเลือกกรณีศึกษาในโรงเรียน

ผู้วิจัยเลือกศึกษาและเก็บข้อมูลกับครูที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง coaching and mentoring ทั้งหมดจำนวน 13 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวนละ 1 คน ตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นครูที่สังกัดในโรงเรียนกรณีศึกษา
- 2) เป็นผู้ดำเนินการหรือเกี่ยวข้องกับการศึกษาบทเรียน

3. แหล่งข้อมูล

3.1 แหล่งข้อมูลเอกสาร ประกอบด้วยเอกสารจาก 3 แหล่ง ได้แก่

- 1) เอกสารจากโครงการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง ได้แก่ โมดูลการพัฒนาครู วัตถุประสงค์เกี่ยวกับการศึกษาบทเรียน เป็นต้น
- 2) เอกสารจากโรงเรียน ได้แก่ ข้อมูลโรงเรียน แผนการปฏิบัติงาน เอกสารรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียน (SAR) รายงานการประชุม เป็นต้น
- 3) เอกสารจากกลุ่มศึกษาบทเรียน ได้แก่ แผนการสอน สื่อการสอน บันทึกหลังการสอน แบบประเมินหรือการให้คะแนนผลงานนักเรียน ผลการเรียนรู้ย้อนหลังของนักเรียน เป็นต้น

4) เอกสารจากนักเรียน ได้แก่ ผลงานนักเรียน เป็นต้น

3.2 แหล่งบุคคล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ตามลักษณะของข้อมูล คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพ และ ข้อมูลเชิงปริมาณ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นแหล่งข้อมูลบุคคลที่ได้จากการสังเกต และสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้ การเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้ได้แก่

- 1) กลุ่มศึกษาบทเรียน ประกอบด้วย ครูที่ดำเนินการศึกษาบทเรียนในโรงเรียน กรณีศึกษาอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 1 ปีการศึกษา จำนวน 13 คน
- 2) ผู้บริหาร ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนของโรงเรียนและรองผู้อำนวยการ โรงเรียน จำนวนละ 1 คน
- 3) ศึกษานิเทศก์ ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ที่ดูแลรับผิดชอบโรงเรียนกรณีศึกษา จำนวน 1 คน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นแหล่งข้อมูลบุคคลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามเครือข่ายและ แบบสอบถามผลของการเรียนรู้ของครู ใช้ครูในกลุ่มศึกษาบทเรียนทั้งหมดในโรงเรียนกรณีศึกษาใน การให้ข้อมูลทั้งสิ้น 27 คน

3.3 แหล่งเหตุการณ์สนาม ได้แก่ สภาพกายภาพของโรงเรียน กิจกรรมในชั้นเรียน การ ประชุมกลุ่มศึกษาบทเรียน กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ของครู

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบไปด้วย 6 ชุด มีรายละเอียดดังนี้

4.1 แบบบันทึกข้อมูลเอกสาร

แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 รายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับเอกสารประกอบไปด้วย วัน เวลาที่บันทึก ประเภทของ เอกสาร

ส่วนที่ 2 ข้อมูลที่พบ และข้อสังเกต

4.2 แบบสังเกตภาคสนาม

แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 รายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับการสังเกตประกอบไปด้วย วัน เวลาที่บันทึก บุคคลหรือ สถานที่ในเหตุการณ์

ส่วนที่ 2 การบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกต ครอบคลุมประเด็นดังต่อไปนี้

ด้านกายภาพของโรงเรียน ทั้งสถานที่ตั้งของโรงเรียน ตลอดจนสภาพแวดล้อม ภายในและโดยรอบโรงเรียน บันทึกในรูปแบบแผนผัง แผนที่ การบรรยาย และการ บันทึกภาพถ่าย

ด้านพฤติกรรมการทำงานของครู ฝ่ายบริหาร และการเรียนของนักเรียน รวมทั้งวิถีชีวิต วัฒนธรรมในโรงเรียนพฤติกรรม และปฏิสัมพันธ์ของครูและนักเรียน

4.3 แบบสังเกตกระบวนการการศึกษาบทเรียนของกลุ่มศึกษาบทเรียน

แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 รายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับการสังเกตประกอบไปด้วย วัน เวลาที่บันทึก บุคคลหรือสถานที่ในเหตุการณ์

ส่วนที่ 2 การบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกต ที่ครอบคลุมพฤติกรรมในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการศึกษาบทเรียนทั้ง 3 ขั้นตอนคือ 1)การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ 2)การปฏิบัติการสอนและการสังเกตการณ์สถาน 3)การอภิปรายผลและการสะท้อนกลับ ตลอดจนการสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนในระหว่างดำเนินการศึกษาบทเรียนทั้งบรรยากาศในและนอกชั้นเรียน

4.4 แบบสัมภาษณ์

แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 รายละเอียดเกี่ยวกับวัน เวลา สถานที่ ระยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ข้อมูลพื้นฐานของแหล่งข้อมูลในการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 การจดบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์จริง เป็นข้อมูลที่ได้จากการถอดเทป บันทึกเสียงและรายละเอียดจากการจดบันทึก

ส่วนที่ 3 การตีความและสรุปข้างต้นจากข้อมูลที่บันทึกได้ตามแนวคิดและกรอบทฤษฎีที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

โดยแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

- 1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในชั้นเรียนของการดำเนินการศึกษาเป็นอย่างไร
- 2) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับแผนการสอนในชั้นเรียนของการดำเนินการศึกษาเป็นอย่างไร
- 3) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับการจัดการเรียนการสอนและการจัดการชั้นเรียนในชั้นเรียนของการดำเนินการศึกษาเป็นอย่างไร
- 4) การเปลี่ยนแปลงของครู(ผู้ถูกสัมภาษณ์)จากการดำเนินการศึกษาเป็นอย่างไร
- 5) การเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างครู(ผู้ถูกสัมภาษณ์)กับคู่บัดดี้เป็นอย่างไร
- 6) การเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างครู(ผู้ถูกสัมภาษณ์)กับผู้บริหารเป็นอย่างไร

- 7) การเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างครู(ผู้ถูกสัมภาษณ์)กับศึกษานิเทศก์เป็นอย่างไร
- 8) เหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคืออะไร
- 9) บทเรียนและการเรียนรู้ที่เกิดจากการดำเนินการศึกษามีอะไรบ้าง

4.5 แบบสอบถามเครือข่าย

เป็นแบบสอบถามสังคมมิติ ที่ใช้ศึกษาปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มศึกษาบทเรียน ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบเลือกตอบและเติมคำ ได้แก่ ชื่อ-สกุล เพศ อายุ วุฒิมัธยมศึกษา ภาระงานอื่นนอกเหนือการสอน ประสบการณ์ในวิชาชีพครู ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาปัจจุบัน กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ ระดับชั้นที่สอน ประสบการณ์ในการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับงานทางวิชาการ

ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลสังคมมิติเกี่ยวกับบุคคลในกลุ่มและการดำเนินการศึกษาบทเรียน ทั้งสิ้น 4 ข้อคำถาม ประกอบด้วย

1) ใครคือบุคคลที่ให้คำปรึกษากับท่านมากที่สุดในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ 2) ใครคือบุคคลที่สังเกตการสอนของท่านมากที่สุด 3) ใครคือบุคคล ให้ข้อมูลป้อนกลับ ให้คำแนะนำกับท่านเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด 4) ใครคือบุคคล ที่ท่านมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้กำลังใจในการทำงานมากที่สุดในการทำงาน

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ คำถามปลายเปิด

โดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวิเคราะห์เครือข่ายและการศึกษาบทเรียน เก็บข้อมูลเบื้องต้นจากการสังเกตดำเนินการศึกษาบทเรียน เพื่อสร้างกรอบแนวคิดและข้อคำถาม

2) นำเครื่องมือที่สร้าง เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบรูปแบบ ความเหมาะสม ความสอดคล้องของข้อคำถาม

3) ปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกรณีศึกษาในการวิจัย (เป็นครูที่ดำเนินการศึกษาบทเรียน และเข้าร่วมโครงการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง coaching and mentoring) ทั้งสิ้น 5 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจและสำนวนภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม และสอบถามปัญหาเกี่ยวกับเครื่องมือ ปรับปรุงตามคำแนะนำ

4.6. แบบสอบถามเกี่ยวกับผลของการเรียนรู้ของครู

เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ใช้ศึกษาผลการเรียนรู้ของครูที่จากการดำเนินการศึกษาทเรียน ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบเลือกตอบและเติมคำ ได้แก่ ชื่อ-สกุล เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ภาระงานอื่นนอกเหนือการสอน ประสบการณ์ในวิชาชีพครู ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาปัจจุบัน กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ ระดับชั้นที่สอน ประสบการณ์ในการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับงานทางวิชาการ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ของครู ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบคือ 1) ความรู้ตามหลักการของการศึกษาทเรียน 2) ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนของการดำเนินการศึกษาทเรียน 3) มุมมองเชิงบวกต่อและผู้อื่นทางบวก มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ดังนี้

5 หมายถึง ความเปลี่ยนแปลงของท่านตามที่ระบุตรงกับความจริงมากที่สุด

4 หมายถึง ความเปลี่ยนแปลงของท่านตามที่ระบุตรงกับความจริงมาก

3 หมายถึง ความเปลี่ยนแปลงของท่านตามที่ระบุตรงกับความจริงปานกลาง

2 หมายถึง ความเปลี่ยนแปลงของท่านตามที่ระบุตรงกับความจริงน้อย

1 หมายถึง ความเปลี่ยนแปลงของท่านตามที่ระบุตรงกับความจริงน้อยที่สุด

โดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวิเคราะห์เครือข่ายและการศึกษาทเรียน เก็บข้อมูลเบื้องต้นจากสังเกตดำเนินการศึกษาทเรียน เพื่อสร้างกรอบแนวคิดและข้อคำถาม ตามรายละเอียดดังตาราง 3.2

ตาราง 3.2 โครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถามการเรียนรู้ของครู

องค์ประกอบ	นิยามและมิติที่วัด	จำนวนข้อ	รวม(ข้อ)
1. ความรู้ตามหลักการของการศึกษาทเรียน	<p>1.1 เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ภายใต้การดำเนินการศึกษาทเรียนต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน อันได้แก่ 1) ทักษะการตั้งคำถาม 2) ทักษะการแสวงหาข้อมูลสารสนเทศ 3) การสร้างข้อสรุปองค์ความรู้ 4) การสื่อสาร การนำเสนอข้อค้นพบ 5) การตอบแทนและบริการสังคม</p> <p>1.2 การศึกษาทเรียน เป็นกิจกรรมในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน โดยใช้บทเรียนที่ดำเนินการตามกระบวนการของการศึกษาทเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ให้มีความสำคัญกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ อันนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน</p>	7	7
3. มุมมองต่อตนเองและผู้อื่นทางบวก	ความรัก ภาคภูมิใจในวิชาชีพ การมุ่งพัฒนาตนเอง ความสัมพันธ์ทางบวกกับเพื่อนร่วมงานและนักเรียน	8	19
2. ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนของการดำเนินการศึกษาทเรียน	ขั้นตอนของการดำเนินการศึกษาทเรียน ประกอบไปด้วย 1) การวางแผนและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แผนการจัดการเรียนการสอน 2) การปฏิบัติการสอนและการสังเกตการสอนของครูและการเรียนรู้ของนักเรียน 3) การสะท้อนคิด เพื่อการเรียนรู้ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนอันจะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัดการเรียนการสอน	4	11

2) นำเครื่องมือที่สร้างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบรูปแบบ ความถูกต้อง ครอบคลุม ความเหมาะสมของข้อคำถาม

3) ปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มี ลักษณะคล้ายกรณีศึกษาในการวิจัยทั้งสิ้น 5 คน (เป็นครูที่ดำเนินการศึกษาบทเรียน และเข้าร่วม โครงการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง coaching and mentoring) เพื่อตรวจสอบ ความเข้าใจและสำนวนภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม และสอบถามปัญหาเกี่ยวกับเครื่องมือ ปรับปรุงตาม คำแนะนำ

5. การเตรียมตัวในการศึกษาภาคสนาม

5.1 ติดต่อประสานงานกับกรณีศึกษาเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลในการวิจัย

5.2 กำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลภาคสนามของกรณีศึกษา

5.3 ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการ เจ็อนไซ ขั้นตอน และประเด็นที่จะเก็บข้อมูลจากเครื่องมือ ในประเภทต่างๆข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลเชิงปริมาณ

5.4 เตรียมความพร้อมของอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึก ฯลฯ

ตาราง 3.3. แผนการศึกษาภาคสนาม

ระยะเวลา	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	ผลการศึกษา
ระยะที่ 1 ตุลาคม - พฤศจิกายน 2556	เพื่อเตรียมความพร้อมของ ผู้วิจัยในการศึกษา ภาคสนาม	1) การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2) การเลือกกรณีศึกษา 3) การสร้างและพัฒนาคู่มือ สนาม	1) อาจารย์ที่ปรึกษาและ ผู้เชี่ยวชาญ 2) เอกสารและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง	แบบบันทึกเอกสาร	ความพร้อมของผู้วิจัยใน การศึกษาภาคสนาม
ระยะที่ 2 ธันวาคม - มกราคม	1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ของโรงเรียนกรณีศึกษา 2) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ ในกระบวนการเรียนรู้ของ กลุ่มศึกษาบทเรียน 3) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะ กระบวนการเรียนรู้และ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของ กลุ่มศึกษาบทเรียนในแต่ ละขั้นตอนของการศึกษา บทเรียน	1) เข้าพบผู้บริหารและกลุ่มศึกษา บทเรียน เพื่อชี้แจงและขอ อนุญาตในการเก็บข้อมูล และ สร้างความสัมพันธ์ 2) เก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของ โรงเรียน สภาพการจัดการเรียน การสอนและบรรยากาศในชั้น เรียน 3) การวิเคราะห์เอกสาร ทั้ง เอกสารจากโรงเรียน เอกสารจาก กลุ่มศึกษาบทเรียน และ เอกสารจากนักเรียน	1) ผู้บริหาร 2 คน 2) ศึกษานิเทศก์ 1 คน 3) กลุ่มศึกษาบทเรียน 14 คน 4) ผู้รับผิดชอบฝ่ายวิชาการ 1 คน 5) เอกสารโรงเรียน, กลุ่ม ศึกษาบทเรียน, นักเรียน	1) แบบบันทึก เอกสาร 2) แบบสังเกต ภาคสนาม 3) แบบสังเกตการ การศึกษาบทเรียน 4) แบบสัมภาษณ์ 5) แบบสอบถาม เครือข่ายทางสังคม 6) แบบสอบถาม เกี่ยวกับผลของการ เรียนรู้ของครู	1) สภาพและลักษณะ กายภาพของโรงเรียนและ ชุมชนรอบข้าง 2) ลักษณะการบริหารการ จัดการ การปฏิบัติการสอน ธรรมเนียมปฏิบัติของ โรงเรียน 3) ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม ศึกษาบทเรียน 4) กระบวนการเรียนรู้และ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของ ของกลุ่มศึกษาบทเรียน

ตาราง 3.3. แผนการศึกษาภาคสนาม (ต่อ)

ระยะเวลา	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	ผลการศึกษา
	4) เพื่อศึกษาถึงผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานของครู และนักเรียน	4) สัมภาษณ์ผู้บริหารศึกษานิเทศก์ กลุ่มศึกษาบทเรียน 5) สังเกตการดำเนินการตามขั้นตอนการศึกษาบทเรียนของกลุ่มศึกษาบทเรียน การปฏิบัติสอนในชั้นเรียน 5) เก็บข้อมูลเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มศึกษาบทเรียน 6) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับผลของการเรียนรู้ของครู			ในแต่ละขั้นตอนของการศึกษาบทเรียน 5) ผลการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานของครู และนักเรียน

ระยะที่ 2 การศึกษาภาคสนามด้านสภาพทั่วไปเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มศึกษาบทเรียน

เป็นการศึกษาภาคสนามดำเนินการศึกษาโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ทั้งด้านสภาพทั่วไปของโรงเรียน การจัดการเรียนการสอน บรรยากาศในชั้นเรียน การดำเนินการศึกษาบทเรียนของกลุ่มศึกษาบทเรียน การศึกษาเอกสารต่างๆ พร้อมทั้งทำการศึกษาเก็บข้อมูลเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มศึกษาบทเรียน ผู้วิจัยได้กำหนดแผนในการศึกษาภาคสนาม และระยะเวลาดำเนินการศึกษา และแผนการเข้าถึงข้อมูลเพื่อการลงภาคสนามมีประสิทธิภาพโดยในระยะที่ 2 มีรายละเอียดในการเก็บข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. การสร้างความสัมพันธ์

ในการศึกษาภาคสนามในครั้งแรกจำเป็นที่ผู้วิจัยต้องแนะนำตนเอง เพื่อชี้แจงถึงจุดประสงค์และความต้องการในการเข้าสู่สนามเป็นการขออนุญาตในการเก็บข้อมูลรวมทั้งชี้แจงถึงประโยชน์ของการวิจัยที่โรงเรียนจะได้รับจากผู้วิจัย และช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ตลอดจนทำความเข้าใจระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง

ทั้งนี้ผู้วิจัยวางตัวในฐานะนิสิตที่ขอโอกาสเข้าศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสนาม เพื่อเรียนรู้การดำเนินการศึกษาบทเรียนของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติซึ่งเป็นไปด้วยดีเพราะผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับครูในโรงเรียนอยู่แล้วจากการที่เคยลงสนามในฐานะผู้สังเกตการทำงานของครูในโรงเรียนกรณีศึกษา จำนวน 2 ครั้งในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2556 จึงไม่ได้แนะนำตนเองเป็นพิเศษ แต่ผู้วิจัยต้องพยายามสร้างความสัมพันธ์เพิ่มเติมมากขึ้น ด้วยการวางตัวอ่อนน้อมและเป็นกัลยาณมิตรที่ดี

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบคลุมตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และถือว่าการตรวจสอบความตรงของข้อมูลอีกทางหนึ่ง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การวิเคราะห์เอกสาร

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารต่างๆจากหลายแหล่ง แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนที่สำคัญ คือ 1) เอกสารจากโรงเรียน ได้แก่ ข้อมูลโรงเรียน แผนการปฏิบัติงาน เอกสารรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียน (SAR) รายงานการประชุม เป็นต้น 2) เอกสารจากกลุ่มศึกษาบทเรียน ได้แก่ แผนการสอน สื่อการสอน บันทึกหลังการสอน แบบประเมินหรือการให้คะแนนผลงานนักเรียน ผลการเรียนรู้ย้อนหลังของนักเรียน เป็นต้น 3) เอกสารจากนักเรียน ได้แก่ ผลงานนักเรียน เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย กำหนดกรอบแนวคิด 2) เพื่อศึกษาสภาพและลักษณะกายภาพของโรงเรียน

และชุมชนรอบข้าง 3) ลักษณะการบริหารการจัดการ การปฏิบัติการสอน ธรรมเนียมปฏิบัติของโรงเรียน 4) เพื่อศึกษาเป็นข้อมูลประกอบผลการวิจัย

2.2 การสังเกต

ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมตามแต่สถานการณ์และจุดประสงค์ในการเข้าถึงข้อมูลในแต่ละด้าน ซึ่งดำเนินควบคู่กับการสังเกต ทั้งสิ้น 6 ประเด็นคือ 1) ฉากและบุคคล (setting) เป็นการสังเกตสภาพแวดล้อมและตัวบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งลักษณะทางกายภาพและทางสังคม เช่น ในห้องประชุม ห้องเรียน กลุ่มศึกษาบทเรียน เป็นต้น 2) พฤติกรรม (acts) เป็นการสังเกตการกระทำในชีวิตประจำวัน พฤติกรรมต่างๆที่ปรากฏในสนาม เช่นลักษณะการดำเนินการศึกษาบทเรียน การจัดการเรียนการสอน พฤติกรรมของกลุ่มศึกษาบทเรียน เป็นต้น 3) แบบแผนพฤติกรรม (activities) เป็นการสังเกตการกระทำของบุคคลหลายๆบุคคลที่สัมพันธ์กัน หรือเหตุการณ์ที่มีความต่อเนื่องกัน มีขั้นตอน เช่น กิจกรรมในชั้นเรียน การประชุมกลุ่มศึกษาบทเรียน 4) ความสัมพันธ์ (relationship) เป็นการสังเกตความสัมพันธ์ของบุคคลในสนาม ทั้งความสัมพันธ์ของผู้บริหาร กลุ่มศึกษาบทเรียน นักเรียน ในเหตุการณ์ต่างๆ 6) ความหมาย (meaning) เป็นการสังเกตการให้ความหมาย การให้ความสำคัญ หรือการรับรู้เหตุการณ์ เช่น การแสดงออกและการรับรู้ในการดำเนินการศึกษาบทเรียน หรือลักษณะการเรียนรู้ของครู เป็นต้น

2.3 การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการประกอบกันตามสถานการณ์และบุคคลผู้ให้ข้อมูล โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล เวลา สถานที่ บุคคล รวมถึงลักษณะและประเภทของคำถาม โดยเน้นการพูดคุยที่เรียบง่ายไม่มีธรรมเนียมเพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการให้ข้อมูล และสร้างความเชื่อมั่นในการสัมภาษณ์ โดยมีวิธีการต่างๆดังนี้ 1) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการโดยเฉพาะในการเข้าพบผู้บริหาร ศึกษาพิเศษ และกลุ่มศึกษาบทเรียนครั้งแรก จำเป็นต้องมีหนังสือที่ชี้แจงและขออนุญาตในการเก็บข้อมูล ต้องทำการนัดหมายวันเวลาที่ชัดเจน กำหนดประเด็นคำถามกว้างๆ เปิดอิสระแก่ผู้ให้ข้อมูล 2) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเป็นการพูดคุยอย่างเป็นกันเองกับผู้ให้ข้อมูลทั้งผู้บริหาร ศึกษาพิเศษ กลุ่มศึกษาบทเรียนและนักเรียน มีลักษณะสำคัญคือ ประเด็นคำถามเปิดกว้างให้อิสระแก่ผู้ให้ข้อมูลอย่างเต็มที่ บางกรณีใช้แบบสอบถามที่เจาะจงเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ผู้วิจัยต้องการ ใช้วิธีตะล่อมกล่อมเกลา เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านความนึกคิด ทศนคติ มุมมองที่มีต่อประเด็นการสัมภาษณ์

ในการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์นี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเป็นส่วนใหญ่ เพราะเป็นเสมือนเป็นการพูดคุยปกติตามชีวิตประจำวัน พูดคุยแบบเป็นกันเองในเรื่องต่างๆไป หรือ

เกี่ยวกับการดำเนินงานตามปกติ ซึ่งอาศัยช่วงเวลาให้ผู้ให้ข้อมูลสะดวก โดยมักเริ่มต้นการสนทนาด้วยการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก จากนั้นจึงทะลอมเข้าสู่ประเด็นที่ต้องการข้อมูล

2.4 แบบสอบถามเครือข่ายทางสังคม

เป็นแบบสอบถามสังคมมิติที่ให้ผู้ให้ข้อมูลระบุถึงบุคคลในประเด็นคำถามต่างๆที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อยู่ในรูปแบบของแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามด้วยตนเองให้กับผู้ให้ข้อมูลคือ กลุ่มศึกษาทเรียนจำนวน 13 คน เพื่อที่จะสามารถชี้แจงรายละเอียดและตอบข้อซักถามได้

2.5 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ของครู

เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ของครู ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบคือ 1) ความรู้ตามหลักการของการศึกษาทเรียน 2) ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนของการดำเนินการศึกษาทเรียน 3) มุมมองเชิงบวกต่อตนเองและผู้อื่นทางบวก มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1) การเตรียม และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยสรุปข้อมูลภาคสนามที่เก็บรวบรวมในแต่ละครั้ง ทำการลดทอนข้อมูลจำแนกตามประเด็น และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ต่อ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธีการสามเส้า ทั้งด้านแหล่งข้อมูล (แหล่งเวลา บุคคล สถานที่) ด้านวิธีการ (การสังเกต การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เอกสาร)

2) การวิเคราะห์เนื้อหา และสร้างข้อสรุป

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เตรียมในขั้นต้น มาสังเคราะห์และนำเสนอโดยการบรรยาย ใช้การเปรียบเทียบข้อมูลหาความเหมือนความต่างของข้อมูล เชื่อมโยง ตีความ สร้างข้อสรุป การสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย

3) ตรวจสอบความตรง

ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงของข้อสรุปที่ได้ ดังนี้ 1) การตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล ที่ผู้วิจัยนำผลการพัฒนาประเด็นสาระสำคัญ ตีกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องและข้อสรุป 2) การใช้คำอธิบายที่ละเอียดครอบคลุม ที่ผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดของผู้ให้ข้อมูล หรือบริบทการวิจัย ประกอบการสรุป

5.2 การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม โดยโปรแกรมสำเร็จรูป gephi

เป็นการวิเคราะห์ภาพรวมของเครือข่ายการศึกษาบทเรียน ผ่านรูปแบบของเครือข่ายและบุคคลสำคัญ ที่ประกอบไปด้วย 1) ทิศทางความสัมพันธ์ (directionality) 2) บุคคลศูนย์กลาง (Network degree centralization) 3) บุคคลคั่นกลาง (betweens centrality)

5.3 การวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ของครู

เป็นการวิเคราะห์สถิติพื้นฐานเพื่อบรรยายลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายชื่อ และรายองค์ประกอบ

6. การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนและกลุ่มศึกษาบทเรียนการเรียนรู้ ใช้วิธีการเขียนแบบพรรณนา ตารางสถิติพื้นฐาน 2) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มศึกษาบทเรียน ในแต่ละขั้นตอนของการศึกษาบทเรียน ใช้วิธีการเขียนแบบพรรณนา ตารางสถิติพื้นฐาน แผนภาพโครงสร้างเครือข่าย แผนภาพความสัมพันธ์ของรหัสข้อมูล 3) กระบวนการเรียนรู้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครู ในแต่ละขั้นตอนของการศึกษาบทเรียน ใช้วิธีการเขียนแบบพรรณนา ตารางสถิติพื้นฐาน แผนภาพโครงสร้างเครือข่าย แผนภาพความสัมพันธ์ของรหัสข้อมูล 4) ผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ของครูและนักเรียน ใช้วิธีการเขียนแบบพรรณนา ตารางสถิติพื้นฐาน

ตาราง 3.4 การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือ	แบบสังเกต		แบบสัมภาษณ์		แบบบันทึก	แบบสอบถาม	แบบสอบถาม	การวิเคราะห์
	การสังเกตแบบมีส่วนร่วม	การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม	การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ	การสัมภาษณ์แบบไม่เป็น				
แหล่งข้อมูล								
การรวบรวมข้อมูล								
แหล่งข้อมูลเอกสาร								(1) การวิเคราะห์เนื้อหา การเปรียบเทียบข้อมูล และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (2) การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (3) การวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน
1) เอกสารโรงเรียน					✓			
2) เอกสารกลุ่มศึกษาทเรียน					✓			
3) เอกสารนักเรียน					✓			
แหล่งข้อมูลบุคคล								
1) กลุ่มศึกษาผ่านทเรียน	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
2) ผู้บริหาร		✓	✓	✓				
3) ศึกษานิเทศก์			✓					
แหล่งเหตุการณ์สนาม								
1) บริบทของโรงเรียน	✓	✓						
2) กิจกรรมใน/นอกชั้นเรียน	✓	✓						
3) การประชุมกลุ่มศึกษา ทเรียน	✓	✓						
4) กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ของครู	✓	✓						

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องกระบวนการและผลของการศึกษาบทเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของครู: การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 4 ตอน ดังมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนและการดำเนินการศึกษาบทเรียน

ตอนที่ 2 สภาพและลักษณะกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มศึกษาบทเรียน

ตอนที่ 3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มศึกษาบทเรียนในแต่ละขั้นตอนของการศึกษาบทเรียน

ตอนที่ 4 ผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ของครู

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน บริบทของโรงเรียนและกลุ่มศึกษาบทเรียนการเรียนรู้

1.1 ข้อมูลพื้นฐานและบริบทของโรงเรียน

1) ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน

โรงเรียนนครนิศึกษา เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด อยู่ในเขตเทศบาลห่างจากสามแยกคลองใหญ่ (ถนนสุขุมวิท) ประมาณ 300 เมตร สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะ ใกล้ทะเลและภูเขา ติดแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ทั้งนี้ที่ตั้งของโรงเรียนใกล้สถานที่ราชการต่างๆ เช่น ที่ว่าการอำเภอคลองใหญ่ สำนักงานเทศบาลคลองใหญ่ สถานีตำรวจภูธรคลองใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอคลองใหญ่ เป็นต้น รวมทั้งแหล่งชุมชนรอบข้าง เช่น วัดคลองใหญ่ ตลาดสดเทศบาลคลองใหญ่ ห้องสมุดประชาชนอำเภอคลองใหญ่ สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติอำเภอคลองใหญ่ สถานีบริการน้ำมัน ธนาคารและห้างร้านต่างๆ การเดินทางระหว่างโรงเรียนและชุมชนมีความสะดวกด้วยรถประจำทางที่มีตลอดตั้งแต่ช่วงเช้าไปจนถึงช่วงเย็น มีรถจักรยานยนต์รับจ้างบริการ ทั้งนี้การเดินทางส่วนใหญ่จะอาศัยรถจักรยานยนต์ส่วนบุคคลทั้งผู้ปกครองที่รับส่งนักเรียนและครู

สภาพของชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะเป็นชุมชนกึ่งเมืองและชนบท มีบ้านเรือนของประชาชนค่อนข้างหนาแน่น อาชีพหลัก คือ ทำการประมง ค้าขาย ทำสวน รับจ้าง ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา – มัธยมศึกษา และมีผู้ปกครองบางส่วนที่ย้ายถิ่นฐานจาก จ. เกาะกง ประเทศกัมพูชา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ปัญหาที่พบคือ ผู้ปกครองมีรายได้น้อยฐานะค่อนข้างยากจน ครอบครัวหย่าร้าง จึงเป็นภาระของ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ต้องเลี้ยงดู อีกทั้งนักเรียนบางคนที่มาเข้าเรียนพูดภาษาไทยไม่ชัดเจน จึงทำให้เกิดปัญหาด้านการเรียนการสอน ทั้งนี้

โรงเรียนมีความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นอย่างดีโดยเฉพาะบุคคลในท้องถิ่น เช่น ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและศิษย์เก่า ซึ่งบุคคลเหล่านี้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและการดำรงชีวิต ได้เข้ามาช่วยเหลือโรงเรียนในด้านทรัพยากรเพื่อการศึกษา

2) ลักษณะการบริหารโรงเรียนกรณีศึกษา

โรงเรียนมีระบบการจัดการโครงสร้างการบริหารอย่างชัดเจนที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการบริหารโรงเรียนโดยผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการโรงเรียนตำแหน่งละ 1 คน แบ่งโครงสร้างการบริหารงาน เป็น 4 แผนงาน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป โดยในแต่ละปีจะทำการคัดเลือกหัวหน้าแผนงานและครูที่จะปฏิบัติในแต่ละแผนงานตามความสมัครใจและความเหมาะสม จะเห็นว่านอกจากการปฏิบัติการสอนปกติแล้วครูทุกคนยังมีบทบาทต่อการบริหารโรงเรียน และมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ภายใต้วิสัยทัศน์ “พัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ บนพื้นฐานความพอเพียง ยึดถือความเป็นไทย ก้าวไกลสู่มาตรฐานสากล” และมีพันธกิจสำคัญใน 5 ด้าน คือ 1) นักเรียน ส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รู้จักคิด วิเคราะห์ ก้าวทันเทคโนโลยี มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์บนพื้นฐานความเป็นไทย 2) ครู ส่งเสริมพัฒนาให้ครูมีทักษะในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้สื่อวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับนักเรียน ใส่ใจเอื้ออาทรดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้นักเรียนรู้และพัฒนาตนเอง 3) ผู้บริหาร ส่งเสริมพัฒนาผู้บริหารให้บริหารและจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 4) โรงเรียน พัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนขั้นต้นมีคุณภาพ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต 5) ผู้ปกครองและชุมชน ระดมสรรพกำลังสร้างภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์การมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กร และประชาคม ในการร่วมคิดร่วมปฏิบัติร่วมพัฒนา

3) สภาพการจัดการเรียนการสอน

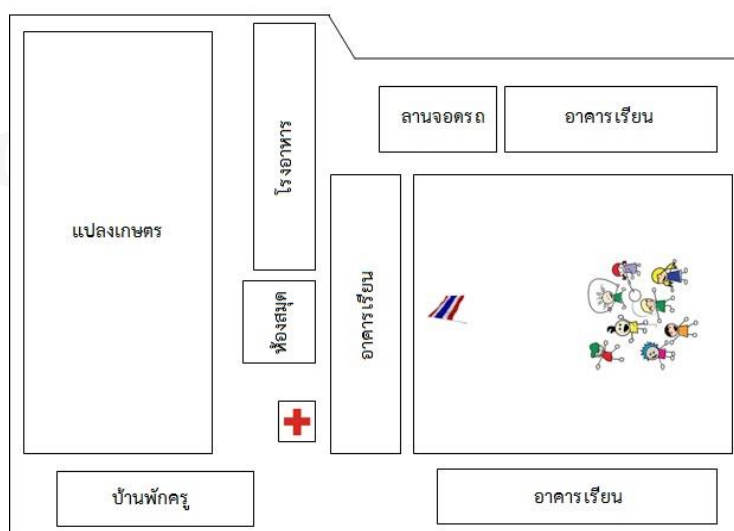
ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในท้องถิ่น มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เห็นความสำคัญของประชากรกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ทั้งผู้เรียนปกติ เด็กพิเศษ รวมทั้งเด็กด้อยโอกาส

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างรอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการ

ตนเองได้ และอยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขทั้ง 1) กิจกรรมแนะแนว 2) กิจกรรมนักเรียน ประกอบด้วยกิจกรรมลูกเสือ – เนตรนารี และ กิจกรรมชุมนุม คือ ชุมนุมรักษ์ภาษา ชุมนุมคณิตคิดสนุก ชุมนุมรักษ์วิทย์ รักษ์โลก รักษ์สิ่งแวดล้อม ชุมนุมเด็กไทยพัฒนา ชุมนุมภาษาอังกฤษ ชุมนุมเศรษฐกิจพอเพียง ชุมนุมเรารักเทคโนโลยี ชุมนุมเด็กไทยอนามัย ชุมนุมกีฬา ชุมนักประดิษฐ์น้อย ชุมนุมดนตรี 3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ประกอบไปด้วย ห้องสมุดมีขนาด 240 ตารางเมตร (คิดเป็น 5 ห้องเรียน) มีการสืบค้นหนังสือราชการและการยืม-คืน ใช้ระบบ P.L.S V.5 และบาร์โค้ด นอกจากนี้ยังมีแหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ ทักษะ และประสบการณ์ ที่สนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนด้านต่างๆ คือ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการคณิตศาสตร์ ห้องปฏิบัติการดนตรี ห้องสังคมศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม เรือนพยาบาล ห้องแนะแนว ห้องสหกรณ์โรงเรียน ห้องสมุดมีชีวิต ห้องมัลติมีเดีย ธนาคารขยะ ห้องสมุดมีชีวิต ศูนย์การเรียนรู้ตามรอยพ่อแบบพอเพียง เรือนการงานพื้นฐานอาชีพ โรงอาหาร ห้องประชุม ห้องวิชาการ ห้องธุรการ สนามฟุตบอล สนามวอลเลย์บอล เวทีคนกล้า

แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่โรงเรียนประสานขอความร่วมมือกับชุมชนช่วยจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองในความต้องการของผู้เรียน ช่วยเสริมประสบการณ์จริงนอกชั้นเรียน และเป็นไปตามกลยุทธ์แผนงานของโรงเรียน ประกอบไปด้วย วัดคลองใหญ่ ศาลเจ้าแม่ทับทิม คลองใหญ่ เขาล้าน ที่ทำการไปรษณีย์ ตลาดสดเทศบาลตำบลคลองใหญ่ โรงพยาบาลคลองใหญ่ สำนักงานประปาคลองใหญ่ ธนาคาร สำนักงานบริการโทรศัพท์คลองใหญ่ ป่าชายเลน หมู่ 7 ศูนย์รวมสินค้า OTOP บ้านแจ็กลัก สถานีอุตุวิทยุมหาวิทยาลัย ดังภาพ 4.1

ภาพ 4.1 แผนผังโรงเรียน

ด้านข้อมูลนักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดามารดา บางส่วนอาศัยอยู่กับญาติ ด้วยผู้ปกครองไปทำงานที่อื่น ทั้งหมดเป็นนักเรียนในพื้นที่อำเภอคลองใหญ่ และเรียนต่อเนื่องตั้งแต่ระดับอนุบาล 1 จนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้มีแนวโน้มของการเพิ่มขึ้นของห้องเรียน ด้วยความต้องการของผู้ปกครองที่จะให้บุตรหลานของตนเองศึกษาในโรงเรียนกรณีศึกษาและโรงเรียนมีนโยบายจะขยายการจัดการศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแต่ทั้งนี้นักเรียนโรงเรียนอนุบาลวัดคลองใหญ่มีการโยกย้ายที่เรียนบ่อยครั้งเนื่องจากการย้ายที่ทำกินของครอบครัว นักเรียนที่เข้าเรียนจึงเรียนไม่ต่อเนื่องเรียนตามเพื่อนไม่ทัน นอกจากนี้สภาพครอบครัวบางครอบครัวแตกแยกทำให้ไม่มีการกวัดขันในเรื่องการเรียน ดังตาราง 4.1

ด้านข้อมูลครูและบุคลากร พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 2 คน เป็นเพศชายมีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 50 ปี เมื่อพิจารณาครูประจำการพบว่าส่วนมากเป็นเพศหญิง และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีเพียงหนึ่งคนที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ครูส่วนใหญ่อายุต่ำกว่า 35 ด้านประสบการณ์การทำงาน พบว่ามีการแบ่งช่วงที่เท่ากัน คือ ต่ำกว่า 5 ปี และมากกว่า 11 ปี อยู่ที่ 12 คนจำนวนครูเพียงพอต่อจำนวนนักเรียนในภาคการศึกษาปัจจุบัน โดยครูเกือบทั้งหมดเป็นมีภูมิลำเนาในอำเภอคลองใหญ่หรือจังหวัดตราด และหลายๆคนเป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนอนุบาลวัดคลองใหญ่อีกด้วย ดังตาราง 4.2

ตาราง 4.1 ข้อมูลนักเรียน

ระดับชั้น	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
อ.1	3	38	35	73	24
อ.2	3	36	35	71	24
รวม	6	74	70	144	
ป.1	3	51	53	104	35
ป.2	3	51	41	92	31
ป.3	2	38	33	71	24
ป.4	2	47	36	83	42
ป.5	2	31	39	70	35
ป.6	2	36	35	71	36
รวม	14	254	237	491	
รวมทั้งหมด	20	328	307	635	

ตาราง 4.2 ข้อมูลครูและบุคลากรจำแนกตามภูมิหลัง

ประเภทบุคลากร	เพศ		ระดับการศึกษาสูงสุด			อายุ			ประสบการณ์การทำงาน		
	ชาย	หญิง	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	สูงกว่า ป.ตรี	ต่ำกว่า 35 ปี	36 – 45 ปี	46 ปี ขึ้นไป	ต่ำกว่า 5 ปี	6 – 10 ปี	11 ปี ขึ้นไป
ผู้อำนวยการ	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1
รองผู้อำนวยการ	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1
ครูประจำการ	7	20	2	22	3	16	4	7	12	5	10
ครูอัตราจ้าง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ครูธุรการ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ครูพี่เลี้ยงเด็กพิการ	-	2	1	1	-	-	2	-	-	2	-
รวม	9	22	3	23	5	16	6	9	12	7	12
	31		31			31			31		

1.2 การดำเนินการศึกษาทเรียน

1) นโยบายและการดำเนินการศึกษาทเรียน

ตามนโยบายของรัฐบาลและคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มุ่งหวังให้มีการพัฒนาสมรรถนะครูให้เป็นครูดี ครูเก่ง มีคุณภาพ คุณธรรม เน้นการสร้างความเข้มแข็งของสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนในบริบทที่หลากหลายของลักษณะและขนาดของโรงเรียนโดยใช้กระบวนการสร้างระบบการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง ทั้งนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้ประสานสถาบันอุดมศึกษาเพื่อร่วมกันเป็นคู่พัฒนา สนับสนุนส่งเสริมให้เกิด “ห้องเรียนคุณภาพ” เป็นการใช้ “พลัง 3 ประสานคือ โรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา และมหาวิทยาลัย” พัฒนาจากต้นทูล-ฐานเดิมของครูและโรงเรียน เน้นรูปแบบการพัฒนาฐานโรงเรียนในขณะปฏิบัติการสอน (On the job training) และให้มีระบบสนับสนุนในรูปแบบการ Coaching และ Mentoring และเพื่อส่งเสริมจิตวิญญาณและอุดมการณ์ของความเป็นครู และการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถด้านการรู้หนังสือ (Literacy) การรู้เรื่องจำนวน(Numeracy)และความสามารถในการให้เหตุผล (Reasoning Ability) ตามระดับขั้นควรวรรวมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามแนวทางของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ภายใต้โมเดลการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง (coaching and mentoring)

ทั้งนี้โรงเรียนกรณีเป็น 1 ใน 7 โรงเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดรชาติที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าโครงการ โดยมีคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นที่ปรึกษาและร่วมพัฒนา โดยมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1) การออกแบบหลักสูตรและแผนการดำเนินงาน โดยมีเริ่มต้นจากศึกษาผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ จากข้อมูลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดรชาติ แล้วจึงออกแบบหลักสูตร วิธีการ และแผนดำเนินการในการพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ ตามเป้าหมายที่กำหนดและตามแนวทาง Browser in Service โดยใช้กระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง Coaching และMentoring ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ด้านการรู้หนังสือ (Literacy) การรู้เรื่องจำนวน (Numeracy) และความสามารถในการให้เหตุผล (Reasoning Ability) รวมทั้งการพัฒนาทักษะ5 ขั้นตอน (5 steps) การพัฒนานั้นฐานโรงเรียนในขณะปฏิบัติการสอน (On the job Training) เพื่อให้เกิดชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice) จากนั้นจึงจัดทำคู่มือและสื่อที่ใช้ในการพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์

2) การดำเนินการพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ ตามหลักสูตร โดยมีขั้นตอนคือ จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) จำนวน 2 วันในวันที่ 5 – 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 พร้อมศึกษาโมเดลคู่มือ คู่มือที่ค้นเกี่ยวกับการศึกษาบทเรียน เพื่อให้สร้างความเข้าใจร่วมกันในเรื่องเป้าหมายและแนวทางการดำเนินการ ตลอดจนวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน แก่ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ที่เข้าร่วมโครงการ จากนั้นจึงให้แต่ละโรงเรียนดำเนินการศึกษาบทเรียน โดยเป็นไปตามกรอบการปฏิบัติที่กำหนดไว้คือ ใน 1 ภาคการศึกษา จะต้องมีการดำเนินการศึกษาบทเรียนทั้งสิ้น 3 ครั้ง หรือ 3 วงจร โดยในแต่ละวงจรมันจะประกอบไปด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งสิ้น 3 แผนการเรียนรู้ คือ แผน A เป็นแผนที่วางแผนคนเดียว ในกรณีอยู่วงจรที่ 1 จะเรียกว่า P1a และเมื่อปรับปรุงตามคำชี้แนะของบัณฑิตจะได้แผน B ในกรณีอยู่วงจรที่ 1 จะเรียกว่า P1b จากนั้นจะปฏิบัติการสอนตามแผน P1B โดยมีบัณฑิต ช่วยสังเกตการณ์สอนและสะท้อนคิดหลังสอน ทำให้เกิดการปรับปรุงเป็นแผน C ในกรณีอยู่วงจรที่ 1 จะเรียกว่า P1c เป็นการเสร็จสิ้นในวงจรที่ 1 แล้วเริ่มต้นวงจรที่ 2 ต่อไป โดยมีวิธีการและขั้นตอนเดียวกัน ทั้งนี้มีการนิเทศติดตามด้วยระบบสนับสนุนแบบ Coaching และ Mentoring จำนวน 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 เป็นการนิเทศติดตามหลังจากที่โรงเรียนกรณีศึกษาดำเนินการศึกษาบทเรียนวงจรที่ 1 เสร็จสิ้น ในวันที่ 18 มิถุนายนพ.ศ.2556 และนิเทศติดตามอีกครั้ง หลังจากโรงเรียนกรณีศึกษาดำเนินการศึกษาบทเรียนวงจรที่ 2 เสร็จสิ้น 14 กรกฎาคมพ.ศ.2556 ซึ่งเป็นการสะท้อนคิดการทำงานของโรงเรียน ผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศก์ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด และคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถัดเมื่อเสร็จสิ้นวงจรที่ 3 แล้วมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Symposium) ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 1 ครั้ง เพื่อให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยงทั้ง 7 โรงเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ได้นำบทเรียนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ.2556

สำหรับโรงเรียนกรณีศึกษาถือได้ว่าเป็นโรงเรียนที่มีการปฏิบัติตามแนวทางการศึกษาบทเรียน และเป็นไปตามแนวทางของร่วมโครงการการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยงที่ดี เป็นที่ยอมรับของคณะทำงานทั้งในพื้นที่เขตการศึกษาประถมศึกษาตราด และจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องหลังจากโครงการได้ยุติไปแล้ว กล่าวคือในภาคการศึกษาต่อมา โรงเรียนได้มีการดำเนินการขยายผลของการศึกษาบทเรียนไปสู่ระดับโรงเรียนให้ครอบคลุมครู 27 คน จากเดิมที่มีครูแกนนำที่ดำเนินการศึกษาบทเรียนในภาคการศึกษาแรกทั้งสิ้น 13 คน เป็นเหตุผลของการเก็บข้อมูลจากครูแกนนำทั้ง 13 คน เป็นสำคัญ

2) กลุ่มศึกษาบทเรียน

การดำเนินการศึกษาบทเรียนในทอมแรก ภายใต้โมเดลการพัฒนาครู โดยใช้กระบวนการสร้างระบบการชี้แนะและการเป็นที่เลี้ยง (coaching and mentoring) โรงเรียนกรณีศึกษาได้ส่งตัวแทนครูเข้าอบรมเป็นครูนำร่อง ซึ่งเป็นครูประจำการปฏิบัติการสอนทั้งสิ้น 13 คน (T11 – T63) โดยเป็นการตัดสินใจของฝ่ายบริหารและวิชาการของโรงเรียนกรณีศึกษาที่คัดเลือกครู โดยมีเงื่อนไขสำคัญคือการเป็นตัวแทนของทุกระดับชั้นและกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งความหลากหลายของภูมิภาค หลัง ทั้ง อายุ เพศ ประสบการณ์การทำงาน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาคือผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการโรงเรียน (AD1, AD2) ตลอดจนศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำนวน 3 คน (S1 – S3) และอาจารย์จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (S4) ได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการด้วยเช่นกัน

การดำเนินการศึกษาบทเรียนของโรงเรียนกรณีศึกษาใช้วิธีการจับคู่บัดดี้ (buddy) โดยครู 2 คนที่จับคู่กัน จะถือว่าเป็นกลุ่มศึกษาบทเรียนย่อย โดยแต่ละคู่จะมีความหลากหลายแล้วแต่ความเหมาะสมทั้งกลุ่มสาระ ระดับชั้นที่สอน ตลอดจนความพึงพอใจซึ่งกันและกัน ที่จะช่วยเหลือกันและกันในการศึกษาบทเรียนก่อนที่จะเข้าไปสู่การปรึกษาเรียนรู้ในกลุ่มศึกษาบทเรียนอื่นๆ

“.....การจับคู่บัดดี้อยากให้จับกันด้วยความพึงพอใจส่วนหนึ่ง สาระการเรียนรู้ส่วนหนึ่ง ถ้ามันจับคู่กันไม่ได้ในกลุ่มสาระก็ให้ไปประเด็นที่หนึ่งคือความพึงพอใจกัน ที่จะได้คุยกันได้ บัดดี้กันจริงๆ.....”

ผู้อำนวยการโรงเรียน

“.....ต่อไปนี้มีบัดดี้มานั่งดูเราต้องมีแผนที่เกิดจากกระบวนการที่คุยกันเรียบร้อยแล้ว ฝ่ายวิชาการเห็นแล้ว ฝ่ายบริหารเห็นแล้ว อนุมัติเรียบร้อยแล้ว.....”

ผู้อำนวยการโรงเรียน

ตาราง 4.3 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มศึกษาบทเรียน

รหัสบุคคล	ตำแหน่ง (วิทยฐานะ)	วิชาที่สอน	ระดับชั้นที่สอน	อายุ	ประสบการณ์	
AD1	ค.ศ. 3		ผู้อำนวยการโรงเรียน	52	26	
AD2	ค.ศ. 3		รองผู้อำนวยการโรงเรียน	54	27	
T11	ครูพิเศษ	การงานอาชีพและเทคโนโลยี		ป.1 - 6	55	33
T12.	ครูผู้ช่วย	วิทยาศาสตร์		ป.4 - 6	31	3
T21	ค.ศ. 3	ศิลปะและดนตรี		ป.4 - 6	59	34
T22	ครูผู้ช่วย	ศิลปะและดนตรี		ป.1 - 6	27	3
T31	ครูพิเศษ	การงานอาชีพและเทคโนโลยี		ป.1 - 6	34	3
T32	ค.ศ.1	สุขศึกษาและพลศึกษา		ป.1 - 6	30	4
T41	ค.ศ.2	คณิตศาสตร์		ป.4 - 5	50	27
T42	ครูพิเศษ	สังคมศึกษา		ป.1 - 3	33	6
T51	ค.ศ. 3	วิทยาศาสตร์, ภาษาไทย, คณิตศาสตร์, สังคมศึกษา		ป.1	47	20
T52	ค.ศ. 3	อนุบาล		อ.2	29	52
T61	ค.ศ. 3	ภาษาไทย		ป.4	56	37
T62	ค.ศ. 3	ภาษาไทย		ป.3, ป.6	56	33
T63	ค.ศ. 3	ภาษาอังกฤษ		ป.5 - 6	49	25
S1		ศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา				
S2		ศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา				
S3		ศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา				
S4		อาจารย์จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย				

ตอนที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนของการศึกษาบทเรียนของกลุ่มศึกษาบทเรียน

การวิเคราะห์สภาพและลักษณะกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มศึกษาบทเรียน ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายคู่บัดดี ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 1

1) ภูมิหลังของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 1

ประกอบไปด้วย ครู T11 เป็นครูชายอายุ 55 ปี มีประสบการณ์สอน 33 ปี รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ทุกระดับชั้นตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งสิ้น 20 ห้องเรียน โดยดำเนินการการศึกษาบทเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 จำนวน 3 บทเรียนวิจัย (วงจร) จากนั้นจึงนำบทเรียนวิจัยที่สมบูรณ์ไปใช้ในชั้นเรียนอื่นๆ มีประสบการณ์สอนรายวิชาวิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมทั้งสิ้น 11 ปี

ด้านครู T12 เป็นครูชาย อายุ 31 ปี ประสบการณ์สอน 3 ปี รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ระดับประถมศึกษาตอนปลาย ทั้งสิ้น 6 ห้องเรียน โดยดำเนินการการศึกษาบทเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 จำนวน 3 บทเรียนวิจัย (วงจร) จากนั้นจึงนำบทเรียนวิจัยที่สมบูรณ์ไปใช้ในชั้นเรียนอื่นๆ ปัจจุบันช่วยงานฝ่ายวิชาการ

ครู T11 สอนทุกช่วงชั้นในรายวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยเน้นที่วิชาการเกษตร ทั้งนี้ยังมีทักษะด้านงานช่างงานฝีมือจึงมีลักษณะเป็นครุภาคสนาม หรือทำงานต่างๆตามได้รับมอบหมายจากฝ่ายบริหาร ซึ่งก่อนนี้ในช่วงที่ครูโรงเรียนขาดแคลน ยังได้รับมอบหมายจากงานวิชาการให้สอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ครู T12 ที่สอนและเรียนจบปริญญาตรีด้านวิทยาศาสตร์ชีววิทยา พื้นฐานของศาสตร์ความรู้ของคู่บัดดีมีความใกล้เคียง

ครู T12 เริ่มรับราชการครูในตำแหน่งครูผู้ช่วยโดยมีครู T11 เป็นครูพี่เลี้ยงและช่วยนิเทศ อีกทั้งคู่บัดดี้อยู่อาศัยในบ้านพักของโรงเรียนจึงมีโอกาสพบปะหารือในเรื่องต่างๆกันอยู่เสมอทั้งด้านการทำงาน การจัดการเรียนการสอน หรือเรื่องชีวิตส่วนตัวทั่วไป

“.....มองดูแล้วเราเป็นคู่บัดดีที่ได้คุยกันมากที่สุด เพราะว่าเข้าเียนเจอกันหมด บ้านติดกัน เจอกันก็เหมือนเพื่อนกัน รับฟังกันได้ ไม่เป็นบรรยากาศวิชาการ ความสัมพันธ์ก่อนนี้ก็แบบนี้ละ แต่ตอนนี้มีงานมาโยงกันมากขึ้น บัดดีเขามาอยู่ฝ่ายวิชาการด้วย อีกอย่างครูสอนวิทยาศาสตร์มาก่อน..... ”

ครู T11

“.....ตอนแรก ผมยังไม่มาครู (T11) เขาสอนวิทย์มาก่อนเป็น 10 ปี วิชาที่สอนมันก็ใกล้เคียงกัน เกษตร วิทยาศาสตร์ มันจะเข้าใจกัน เขาเป็นพี่เลี้ยงผมด้วยครับ แล้วก็มีความสนิทกัน บุคลิกส่วนตัวแล้วเข้ากันได้ แล้วก็อยู่วิชาใกล้เคียงกัน.....”

ครู T12

2) สภาพและลักษณะการดำเนินการศึกษาบทเรียนของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 1

ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนหลักคือ

2.1) การวางแผนการจัดการเรียนการสอน

ในขั้นตอนนี้แบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ช่วง หรือ 2 แผนการจัดการเรียนการสอน คือ ช่วงแรกเป็นการสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนการสอนโดยครูแต่ละคนเพียงลำพัง ซึ่งเป็นการนำแผนการสอนที่มีอยู่เดิมหรือสร้างขึ้นใหม่ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ตั้งใจไว้แผนการจัดการเรียนการสอนนี้ คือแผน A ในช่วงนี้แผนการจัดการเรียนการสอนที่ได้จะมีลักษณะ การออกแบบกิจกรรม หรือรูปแบบแผนการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ

แผน B เป็นส่วนที่ครูผู้สอนได้ปรับหลังจากได้ปรึกษากับบัดดี้ เพิ่มเติมจากการวางแผนการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ เป็นแผนการจัดการเรียนการสอนที่เป็นผลมาจากการที่ครูนำแผน A มาร่วมกันปรับเสริม เติมตัด ร่วมกันกับบัดดี้หรือกลุ่มศึกษาบทเรียนคนอื่นๆ ทั้งเพื่อนครู ผู้บริหาร สถานศึกษารวมทั้งศึกษานิเทศก์ เป็นไปเพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงข้อบกพร่องของแผนนั้นๆ และนำไปสู่การปฏิบัติการเรียนการสอนจริง การปรับเปลี่ยนแปลงระหว่างแผน A และแผน B นั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและการแลกเปลี่ยนมุมมอง ของคู่บัดดี้และกลุ่มศึกษาบทเรียนยังมีความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ มากเท่าไร ก็จะช่วยเติมเต็มแผนการจัดการเรียนการสอน ช่วยลดความเสี่ยงความผิดพลาดของแผนการจัดการเรียนการสอน และนำไปสู่การปฏิบัติการสอนและการสังเกตต่อไป

“.....แผน B คือแผนที่ล้วงลึกมาก เป็นแผนที่สำคัญที่สุดเลย เพราะกับบัดดี้จะมาตัดเติมเสริมแต่งกัน แผน B จะเป็นแผนที่ว่า ลึกไปตัดออก ขาดไปเพิ่มเข้า ส่วนมากก็ปรับนิดเดียวเพราะโดยรวมก็เหมือนเดิม เพียงเอามาช่วยกันร้อยเรียง แผน B นี้ขณะสอนก็แทบไม่มีปัญหาละ สุดยอดละ แต่อาจจะมีเพิ่มเติม ดินสอ นิดหน่อยแค่นั้น แต่ทั้งหมดอยู่ที่ความรู้

ประสบการณ์ ทักษะ ของคู่บัดดี้นะว่าแผนสองจะมาตีขนาดไหน ถ้าสอนได้ตามแผนb แผนc ก็ไม่มีอะไรต้องปรับแล้ว.....”

ครู T11

“.....เป็นระบบคือมีการวางแผน คือจับคู่บัดดี มี การเขียนแผน เราช่วยกันมอง ตอนแรกเราทำคนเดียว คิดคนเดียว มันอาจจะยังไม่สมบูรณ์แบบ คือเรามีเพื่อน ครู มีคน มีผอ มีอะไรมาช่วยคอมเมนต์มาช่วยดูแลรู้สึก ว่ามันผ่านตาหลายคน.....”

ครู T12

การวางแผนการจัดการเรียนการสอนนั้น นอกจากมุ่งเน้นให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตาม หลักสูตรการศึกษาแกนกลางแล้ว กลุ่มศึกษาบทเรียนมุ่งเสริมและสอดแทรกทักษะที่สำคัญในการ ดำเนินชีวิตของนักเรียนทั้งการคิดวิเคราะห์ การรู้เรื่องจำนวนการรู้หนังสือ และการให้เหตุผล

“.....ยังงัยก็ต้องเอาหลักสูตรไว้ก่อน เพราะ โอนเท เอ็นทียังมีผลอยู่ เทคนิควิธีการสอนของเรามัน สำคัญก็จริงแต่อย่าละจนลืมหลักสูตรต้องใช้ควบคู่กัน ไป.....อีกทั้งพวกจุดเน้นต่างๆนี้เราต้องเอาให้ชัด การรู้ หนังสือหรือเหตุผลมันตรงอยู่แล้ว แต่เรื่องตัวเลขตอน แรกก็กังวล พอจับจุดได้เราก็แทรกไปตลอดเวลา.....”

ครู T11

“.....จะให้เด็กเรียนรู้เรื่องนี้ ต้องมีสื่ออย่างไร มี แผนอย่างไร ถ้ามแล้วเด็กจะตอบอย่างไร เพราะเรา รับทราบมาว่า ต้องสอนให้เด็กคิดเอง คือในศตวรรษที่ 21 ทักษะการคิดการวิเคราะห์ สำคัญมาก เราเลย เปลี่ยนรูปแบบคือให้เด็กคิดได้.....เมื่อก่อนเราเขียนแผน ไม่ได้เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 อะไรเดี๋ยวนี้ต้องคิดละ

ว่าจะใส่ตัวเลขเข้าไปตรงไหน สามจุดเน้นอยู่ตรงไหน
N.L.R* อยู่ตรงไหน.....”

ครู T12

*การรู้เรื่องจำนวน(Numeracy)การรู้หนังสือ (Literacy) และการให้เหตุผล (Reasoning Ability)

การวางแผนการจัดการเรียนการสอนนั้นไม่ว่าจะเป็นแผนรายคาบ หรือรายหน่วย จะมีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นส่งเสริมกระบวนการคิดการทำงานของนักเรียนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน (5 – steps) อันประกอบไปด้วย 1. การเรียนรู้การตั้งคำถาม 2. การเรียนรู้เพื่อแสวงหาสารสนเทศ 3. การเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ 4. การเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร 5. การเรียนรู้เพื่อตอบสนองสังคมทั้งนี้การวางแผนการจัดการเรียนการสอนจะเป็นไปอย่างเชื่อมโยงร้อยเรียงในแต่ละขั้นตอน ซึ่งอาจจัดลำดับขั้นตอนใหม่ตามความเหมาะสมกับแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ โดยทั้ง 5

“.....ในกระบวนการสอนระหว่างทั้ง five-steps คือผมจะแฉะทุกขั้นตอน จากขั้นหนึ่งไม่ใช่ว่าเสร็จแล้วข้ามไปสองต่อเลย มันต้องแฉะไปแฉะมา จนเชื่อมโยงมาถึงขั้นตอนที่สอง และพอถึงขั้นตอนที่สองผมก็จะไม่ขึ้นไปที่ขั้นตอนที่ 3 เลย.....เทคนิคเหมือนกันคล้ายๆกัน แต่เราสามารถแตกเทคนิคและเนื้อหาได้เป็นขั้นเป็นตอน กว่าที่เคยสอนมา ของเก่าเราไปหยิบสิ่งที่ไกลเกินกว่าจะเรียนรู้ของเด็กมา บางครั้งก็เอาปลายทางผลลัพธ์มาบอกซะก่อน เด็กก็ไม่ได้คิดอะไร ถ้าใช้กระบวนการ 5 ขั้นตอนจะเกิดเส้นทางเดินที่เป็นระบบ.....ขั้นตอนก็คือ การตั้งคำถาม การสืบค้น การสรุป การนำเสนอ การตอบสนองสังคม ขั้นตอนเหล่านี้แล้วแต่เรา มาจัดเรียงไม่ได้ตายตัวอะไร.....ไอ้ที่เราเคยสอนมาก็คล้ายๆแบบนี้เหมือนกันนะ (5 ขั้นตอน) แต่เราไม่เคยเอามาร้อยเรียงเรียงคำ ถ้าเราใช้ลักษณะการสอนแบบนี้เด็กก็จะได้ผลดี แต่ก็อยู่ที่ทักษะเทคนิคของครูอีกว่าจะร้อยเรียงเชื่อมโยงอย่างไร.....”

ครู T11

“.....ขั้นตอนก็คือ การตั้งคำถาม การสืบค้น การสรุป การนำเสนอ การตอบแทนสังคม ขั้นตอนเหล่านี้แล้วแต่เรามาจัดเรียงไม่ได้ตายตัวอะไร.....ถ้าจะมองดูเอาจริงๆเหล่านี้ก็กระบวนการทางวิทยาศาสตร์นะ ก็อาจจะต้องเพิ่มข้อ 5 มา.....”

ครู T12

2.2) การปฏิบัติการสอนและการสังเกต

ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแผนที่พัฒนาโดยกลุ่มศึกษาทเรียน (แผน B) ไปใช้ในชั้นเรียนจริง ซึ่งครูแต่ละคนจะรับผิดชอบแผนการจัดการเรียนการสอนของตนเอง โดยมีบัดดี้บางคาบเรียนกลุ่มศึกษาทเรียนคนอื่นๆเข้าสังเกตการณ์สอนร่วมด้วย ทั้งเพื่อนครู ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก การดำเนินการจัดการเรียนการสอนจะเป็นไปตามปกติของชั้นเรียนทั่วไป วิธีการสอนตลอดจนเทคนิคไม่มีความแตกต่างกัน ผู้สังเกตการณ์มักสังเกตการณ์จากหลังห้องเรียน หรือจากด้านนอกชั้นเรียน มุ่งสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน การจัดการเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ซึ่งในกรณีของครู T12 ครูวิทยาศาสตร์จะพบปัญหาด้านนี้มากที่สุดทั้งคุณภาพของสื่อ ความเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ด้วยข้อจำกัดของงบประมาณ

“.....ห้องเรียนผมนะสอนง่าย สังเกตง่าย เพราะอยู่ที่โล่งแจ้งแปลงเกษตร บัดดี้บางที่เขาก็เดินมาละมาบางที่ไม่ใช่แผนที่ตกลงกันไว้เขาก็มานะ.....ที่สังเกตส่วนมากก็เรื่องของเนื้อหาสาระเพราะผมก็เคยสอนวิทยาศาสตร์มาก่อน อีกอย่างพื้นฐานวิชาก็ใกล้กัน.....เด็กนักเรียนของบัดดี้ก็เด็กที่ผมสอนข้อมูลตรงนี้เราก็เลยมี.....พวกสื่ออุปกรณ์เราก็เข้าใจเพราะว่าข้อจำกัดหลายอย่าง ผมก็เสนอแนะพวกสื่อที่เป็นของจริงให้เขา.....”

ครู T11

“.....ส่วนมากที่บัดดี้เขาจะคอมเมนต์เรา จะ โฟกัสไปที่ สื่อ ขนาดตัวหนังสือมันเล็กไป แผ่นเล็ก น่าจะเพิ่มสื่อชิ้นนี้ แล้วก็จะมีในส่วนของรูปแบบ กิจกรรม เวลาสั้นยาวอย่างไรในแต่ละช่วง การนำเข้าสู่ บทเรียน สื่อการเรียนการสอน และกิจกรรมที่เขาจัดขึ้นมันก็มีหลายส่วนนะบางทีก็จะมอง ชำนาญ เนื้อหา กระบวนการ มันขึ้นอยู่กับที่มอง บางทีพอมองปุ๊บ สุดท้ายอาจจะเห็นสื่อก็ได้ สื่อน้อยไป หรืออาจเรื่อง เนื้อหาที่ได้ มากไปเด็กมันรับไม่ได้ประเด็นที่เราโดน คอมเมนต์มากที่สุด น่าจะเป็นเรื่องสื่อนี้แหละครับ เครื่องมือไม่พอ มีก็ชำรุด งบประมาณไม่มี.....”

ครู T12

2.3) การอภิปรายผลและการสะท้อนกลับ

เป็นการนำผลของปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนโดยผู้สอนและบัดดี้ตลอดจนกลุ่มศึกษาบทเรียน ที่เข้าสังเกตการสอนมาอภิปรายผลร่วมกันถึงสภาพที่เกิดขึ้น จุดเด่นและจุดด้อยที่จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงแผนการสอนและนำสู่การปฏิบัติการเรียนการสอนในชั้นเรียนต่างๆต่อไปแผนการสอนที่ถูกพัฒนาในกระบวนการนี้คือ แผน C ซึ่งการอภิปรายผลจะเป็นไปอย่างกัลยาณมิตร เสริมแรงบวกซึ่งกันและกัน เน้นการวิพากษ์อย่างสร้างสรรค์

“.....บางอันไม่ผิดพลาดแต่คลาดเคลื่อนเราก็ ช่วยกันแก้ ช่วยกันปรึกษา ความเขินระหว่างกันนี้ไม่มี เลย ไม่เน้นการติ เราจะพูดคุยกันทางบวก เน้นการเติม เสียส่วนใหญ่ เขาสอนผิด เวลาเราคุยกันผมก็อ้อมๆว่า ได้ยินเด็กมันพูดกันแบบนั้นแบบนี้ มันยังงัยกันนะ ครู ลองตรวจสอบดูนะ หรือบางทีสื่อมันไม่สอดคล้องนะ ตอนคิดในแผนแรกๆเราคุยกันคิดว่าดีแล้ว พอมาสอน ก็อ้อมน่าจะปรับนะ.....”

ครู T11

“.....บัดนี้มองเราแล้วเอ๋ยยังขาดเราก็จะเต็มได้
เราบ้างที่อยู่หน้าชั้นเรียนคนเดียวเราสอนตามปกติก็
จริง เขียนตามปกติก็จริง มีสื่อก็จริง แต่บางที่เราอาจจะ
ยังไม่รอบคอบรอบด้านได้ การสะท้อนกลับส่วนใหญ่จะ
เป็นเชิงกัลยาณมิตรนะครับ ให้กำลังใจไม่ใช่การโจมตี
และเพราะระบบนี้มันเป็นอยู่นี้อยู่แล้ว คือให้กำลังใจ
.....”

ครู T12

การอภิปรายผลและการสะท้อนกลับไม่จำกัดเพียงว่าต้องเป็นขั้นตอนที่อยู่ในลำดับที่ต่อเนื่อง
กับสังเกตการสอนตามขั้นตอนปกติของการศึกษาทเรียนเสมอไป แต่สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกที่ ทุก
เวลาตามความเหมาะสมของกลุ่มศึกษาทเรียนที่สามารถกำหนดร่วมกันได้ ตลอดบรรยากาศในการ
อภิปรายผลและการสะท้อนกลับ ไม่จำเป็นต้องอยู่ในบรรยากาศวิชาการเสมอไป

“..... การที่เราเหมือนเพื่อนกัน อะไรที่
แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน พี่รับได้ น้องรับได้ บางครั้งแรง
แต่เราเอามาเป็นเรื่องขำขันเฮฮาวิชาการ.....”

ครู T11

“.....มันก็เหมือนเป็นการนิเทศก์ อย่างไม่เป็น
ทางการ เกิดได้ทุกเมื่อ กินข้าวเที่ยงก็คุยกัน ตอนเย็นก็
คุยกัน มันเกี่ยวกับการเรียนการสอนอย่างนั้นนี่ก็พูดไป
สะดวกกันเมื่อไรก็แลกเปลี่ยนกัน เพราะบางครั้งสอน
เสร็จก็มีคาบต่อหรือมีงานอื่น ก็ยกยอดมาคุยกัน.....”

ครู T12

3) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินการศึกษาบทเรียนของกลุ่มที่ 1

ประกอบไปด้วย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูกลุ่มศึกษาบทเรียนกลุ่มที่ 1 และนักเรียน

3.1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูกลุ่มศึกษาบทเรียนกลุ่มที่ 1

การดำเนินการศึกษาบทเรียนผ่านขั้นตอนสำคัญทั้งสามขั้นตอนคือ การวางแผนการจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติการสอนและการสังเกตการอภิปรายผลและการสะท้อนกลับส่งผลต่อการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงตนเองของกลุ่มศึกษาบทเรียนหลายด้าน ทั้งความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ความมั่นใจในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน การปฏิบัติการงานอื่นนอกเหนืองานสอน รวมทั้งเจตคติที่ดีต่อนักเรียน และเพื่อนร่วมงาน อันเกิดจากประสบการณ์ในการร่วมกระบวนการการศึกษาบทเรียนของโรงเรียน

“.....แม้จะมีงานภาคสนามก็อยากสอน ไม่อยากให้เป็นภาระของครูคนอื่น เราสามารถทำงานสองอย่างได้ เพราะแผนมันเดินไปของมันได้ เราสังเกตว่าถ้าปลีกตัวไปทำงานอื่น เด็กก็รับผิดชอบตัวเองได้ บางครั้งไม่จำเป็นว่าครูต้องอะไรกับเด็กเหมือนเก่า ตอนนั้นบางครั้งให้อิสระเด็กไป 50 - 50 ก็ได้ เพราะแผนมันมีระบบของมัน ถ้าเป็นปกตินี้หมดสิทธิ์ละไปหมด ทำให้เราบริหารเวลาได้มากขึ้น ...ทำให้เราอยากสอน เพราะว่ามันสนุก เด็กก็สนุก ขั้นตอนกระบวนการมันดี ผ่อนคลายพร้อมกับความรู้อ.....ผมมีความสุขนะกับการสอนแบบนี้ ได้สอดแทรกอะไรต่างๆ สำคัญก็ทำลายเราที่ต้องออกแบบแผนการสอนที่ครอบคลุม ชัดเจน เป็นขั้นตอน.....กับครูคนอื่นๆ แม้จะไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไรมาก เพราะเราอาวุโสกว่าเขา ก็พยายามวางตัวให้ดี พยายามช่วยเหลือน้องๆเท่าที่ทำได้ แต่เราก็ยินดีนะที่เห็นหลายๆคนมีพลังในการทำงานมากขึ้นจากโครงการนี้”

ครู T11

.....ครูมีความมั่นใจในการเขียนแผนมากขึ้น เพราะมันเป็นระบบ มีเอกสารอ้างอิง ได้รับการอบรมมาจากทางจุฬาฯ คือเราได้รูปแบบที่ชัดเจน.....ครูเกิดการเปลี่ยนแปลง ตัวเอง ปรับปรุงตนเอง พัฒนาตัวเอง เกิดการสืบค้นเกิดการผลิตสื่อ ต้องเตรียมตัวตลอดเวลาผมในฐานะผู้ช่วยวิชาการก็ยินดีนะที่ได้ช่วยครู มีคนมาขอคำปรึกษากับเรา สังเกตได้เลยว่าทุกคนมีการปรับตัวไปในทิศทางเดียวกัน ครูรุ่นเก่าก็พร้อมปรับตัวเอง....ตอนนี้เป็นกระแสในโรงเรียนแล้วว่าคำทักทายเวลาเจอกันของครูในโรงเรียนคือ เป็นอย่างไรบ้าง วันนี้สอนอะไร อีกแนวคือบรรยายภาคแบบวิชาการ.....”

ครู T12

3.2) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

จากการดำเนินการศึกษาบทเรียนที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของครู ยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของนักเรียน ผ่านการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นหลักการสำคัญทั้ง 4 จุดเน้น คือ การเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน การรู้เรื่องจำนวนการรู้หนังสือ และการให้เหตุผล ที่ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สามารถสังเกตเห็นได้ทั้งจากกลุ่มศึกษาบทเรียน หรือครูผู้สอนในแต่ละรายวิชา ทั้งการรับผิดชอบตนเองในชั้นเรียน การทำงานที่มีการวางแผนและเป็นระบบ อารมณ์ร่วม ความตั้งใจ และความสนใจในการเรียนรู้

“.....เด็กเปลี่ยนแปลงนะ มีกระบวนการในการเรียนรู้ดีขึ้น เป็นขั้นเป็นตอน ยกตัวอย่างง่ายๆ ป.2 สอนเรื่องการปลูกพืช ก่อนเด็กเขาก็ไม่มีกระบวนการด้วยเป็นเด็กเล็ก แต่ใช้แผนนี้เมื่อเขาได้คิดก่อน วางแผนก่อน การลงมือปฏิบัติจริงก็เริ่มเห็นว่ามึระบบมากขึ้น รอคอยผลลัพธ์ การงอกของเมล็ด เพราะเราไม่ได้บอกเขาจึงอยากรู้ ก็เป็นไปตามเป้าที่เราวางไว้.....เด็กอยาก

เรียนกับเรา มีอารมณ์ร่วมไปกับเรา ผมก็พัฒนาตนเอง ตลอดเวลา สอดแทรกโน้มนำนี้ แต่ไม่ให้หลุด...ในการเรียน ดูเขามีความตั้งใจมากขึ้น ถ้าเป็นแต่เดิมเขาก็ไม่กล้า ไม่ขยับบรอกบอกรว่าให้ทำอะไร นี่คือสิ่งที่เราเห็น.....เขาสามารถรับผิดชอบการทำงานของเขาเองได้.....”

ครู T11

“...เด็กมีความจริงจังใจมากขึ้น เพราะเรามีการทำงานที่เป็นระบบเป็นขั้นตอน มีสื่อที่ทำให้เด็กมีการเรียนรู้ที่เร็วขึ้น เด็กค่อนข้างสนใจ มีความตื่นตัว.....เราสัมผัส ถึงการตอบสนอง ตอบโต้ คือต้องให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือเด็กจะสนใจ.....”

ครู T12

4) ปัจจัยส่งเสริมการดำเนินการศึกษาบทเรียน

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้การดำเนินการศึกษาบทเรียนประสบความสำเร็จลุล่วงได้นั้น ประกอบด้วยหลายปัจจัย ทั้งจากตัวครูผู้ดำเนินการการศึกษาบทเรียน เพื่อนครู การดำเนินการและมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ตลอดจนนโยบายและการสนับสนุนของผู้บริหาร

ด้านตัวครูผู้ดำเนินการการศึกษาบทเรียนนั้นต้องประกอบไปด้วย ทักษะคติเชิงบวกต่อวิชาชีพ ที่ต้องมีจิตวิญญาณความเป็นครู การเปิดใจกว้างรับฟัง มีความรู้ประสบการณ์ เทคนิคทักษะเป็นทุนของตนเอง

“.....เราอาชีพครู เราไม่ได้มองอย่างอื่น เรามองในสิ่งที่เด็กจะได้ มองเราเป็นพ่อแม่เด็ก.....เทคนิคของครูแต่ละคนก็สำคัญเพราะถ้าครูเราอัดแผนแน่นเกินไป เข้มเกินไปเขาก็รับรู้ไม่ไหว เขาไปก็แหงนขาจัดการชั้นเรียนไม่ได้ สุดท้ายมันก็คือการจัดการเรียนรู้แบบต่างๆไป การพูดคุยสะท้อนกันกับบัดดี การชี้แนะก็มีผล

นะ ถือว่าสำคัญเลยละ การดำเนินการที่เป็นขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การสังเกตการสอน การสะท้อน แล้วก็การเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน ถ้าเรามีสิ่งเหล่านี้แล้ว เดินไปได้ก็ดีเลยละ บัดดี้ดี เทคนิคดี เด็กมีอารมณ์ร่วม ที่จะเรียน ได้รับการเติมจากเพื่อนๆ เราก็เก็บสะสมมาเรื่อยๆ ทุกอย่างคือองค์ประกอบที่เราทำให้พัฒนา.....”

ครู T11

“.....ผู้บริหาร ท่านก็ให้นโยบายมา แล้วก็ให้ กำลังใจในการทำงาน ท่านไม่ได้กำหนดกะเกณฑ์ว่า ต้องเป็นอย่างไร บอกแค่ให้ค่อยๆเป็นค่อยๆไป เปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสม ตลอดจนแนวทาง ก็เป็นรูปแบบที่ดี เป็นนโยบายที่มีระบบแบบแผน ครูก็ ไปศึกษาไปอบรมแล้วมันก็รู้สึกว่ายากขึ้นอยาก เปลี่ยนแปลง สำคัญสุดคือนักเรียนให้ความร่วมมือกับ เรา ก็ให้ความร่วมมือในกิจกรรม คือถ้านักเรียน ไม่ให้ความร่วมมือก็จบไปเป็นการบรรยายไปสุดท้ายก็ เหมือนเดิม.....”

ครู T12

ตาราง 4.4 สรุปลักษณะกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในแต่ละขั้นตอนของกลุ่มศึกษาที่เรียนที่ 1

ภูมิหลังของกลุ่มศึกษาที่เรียน	การดำเนินการ ศึกษาที่เรียน	ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มศึกษาที่เรียน	การเรียนรู้ของกลุ่มศึกษาที่เรียน	ผลของการศึกษาที่เรียนที่มีต่อครู และนักเรียน
<p>ครู T11 ชาย อายุ 55 ปี ประสบการณ์สอน 33 ปี การงานอาชีพและเทคโนโลยี ป.1 - ป.6 ดำเนินการการศึกษาที่เรียนในชั้น ป. 5/2 การศึกษาต่ำกว่า ป.ตรี</p> <p>ครู T12 ชาย อายุ 31 ปี ประสบการณ์สอน 3 ปี วิทยาศาสตร์ ทุกระดับชั้น ป.4 - ป.6 ดำเนินการการศึกษาที่เรียนในชั้นป. 6/1 การศึกษาป.ตรี ตำแหน่งรองฝ่ายวิชาการ</p> <p>ภาพรวม สอนนักเรียนกลุ่มเดียวกัน มีความแตกต่างด้านอายุและวิชาที่สอน</p>	การวางแผนการจัดการเรียนการสอน	เป็นไปในทิศทางแนวราบในลักษณะเพื่อนต่างวัย ที่เน้นการส่งเสริมให้กำลังใจเชิงบวก เป็นกัลยาณมิตร เป็นในลักษณะของการชวนคิด ชวนทำร่วมกัน ในด้านงานวิชาการ เป็นการให้คำปรึกษา เชิงลึก ลงสู่การพัฒนาแผนการจัดการเรียนการสอน	<p>ครู T11</p> <p>1) ได้เรียนรู้การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้และสื่อที่มีประสิทธิภาพ</p> <p>2) การบริหารเวลาในการทำงาน</p> <p>3) ได้เรียนรู้เทคโนโลยีทันสมัย</p> <p>4) ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน</p> <p>5) ได้เรียนรู้ถึงประโยชน์ของการทำงานอย่างร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้</p> <p>ครู T12</p> <p>1) ได้เรียนรู้การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้และสื่อที่มีประสิทธิภาพ</p> <p>2) ได้รับประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน</p> <p>3) ได้ต้นแบบทางวิชาชีพด้านจิตวิญญาณความเป็นครู</p> <p>4) ได้เรียนรู้ถึงประโยชน์ของการทำงานอย่างร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้</p>	<p>ครู</p> <p>1) ครูสามารถผลิตแผนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพด้วยตนเอง</p> <p>2) ครูสามารถกำหนดออกแบบสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา</p> <p>3) ครูมีสถานการณ์จริงในชั้นเรียน</p> <p>4) ครูมีการเตรียมตัวในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น ส่งผลต่อความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน</p> <p>4) ครูมีมุมมองต่อตนเองและผู้อื่นในทิศทางบวก</p> <p>นักเรียน</p> <p>มีอารมณ์ร่วม ความสนใจและตั้งใจ ในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น มีการทำงานอย่างเป็นระบบมีแบบแผนสามารถรับผิดชอบตนเองในชั้นเรียนได้</p>
	การปฏิบัติการสอนและการสังเกต	เป็นปฏิสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ในชั้นเรียนของกลุ่มศึกษาที่เรียน ผ่านการสังเกต บรรยากาศในชั้นเรียน การใช้สื่อ การจัดการเรียนการสอนและเทคนิคการสอน พฤติกรรมนักเรียน		
	การอภิปรายผลและการสะท้อนกลับ	เป็นไปในทิศทางแนวราบในลักษณะเพื่อนต่างวัย เน้นการส่งเสริมให้กำลังใจเชิงบวก กัลยาณมิตร หลีกเลี่ยงการท้วงติงสิ่งที่ผิดพลาดทางตรงเป็นไปในลักษณะของการชวนคิด ชวนทำร่วมกัน ในด้านงานวิชาการสามารถเกิดขึ้นทุกที่ทุกเวลา ตามความเหมาะสม		

2.2 กลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 2

1) ภูมิหลังของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 2

ประกอบไปด้วย ครู T21 เป็นครูชายอายุ 59 ปี มีประสบการณ์สอน 34 ปี รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะและดนตรี ระดับประถมศึกษาตอนปลาย ทั้งสิ้น 6 ห้องเรียน โดยดำเนินการการศึกษาบทเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 จำนวน 3 บทเรียนวิจัย (วงจร) จากนั้นจึงนำบทเรียนวิจัยที่สมบูรณ์ไปใช้ในชั้นเรียนอื่นๆ เป็นครูชำนาญการพิเศษ (ค.ศ.3)

ด้านครู T22 เป็นครูชาย อายุ 27 ปี ประสบการณ์สอน 3 ปี รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะและดนตรี ระดับประถมศึกษาตอนต้น ทั้งสิ้น 8 ห้องเรียน และเสริมในรายวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษาตอนปลาย ทั้งสิ้น 6 ห้องเรียน โดยดำเนินการการศึกษาบทเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/2 จำนวน 3 บทเรียนวิจัย (วงจร) จากนั้นจึงนำบทเรียนวิจัยที่สมบูรณ์ไปใช้ในชั้นเรียนอื่นๆ เป็นครูผู้ช่วย

ครูทั้ง 2 สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันคือศิลปะและดนตรี โดยมีภูมิหลังด้านอายุและประสบการณ์ทำงานที่ค่อนข้างแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้กลุ่มเด็กนักเรียนที่ปฏิบัติงานสอนในเทอมปัจจุบันในรายวิชาศิลปะและดนตรีเป็นเด็กนักเรียนคนละระดับชั้นกัน แต่ในรายวิชาประวัติศาสตร์ที่ครู T22 ได้รับมอบหมายจากฝ่ายวิชาการสอนเพิ่มเติม นั้น เป็นเด็กนักเรียนกลุ่มเดียวกันกับรายวิชาศิลปะและดนตรีของครู T21 โด๊ะทำงานของครูทั้งสองอยู่ในห้องเดียวกันจึงง่ายต่อการพบปะ และเอื้อต่อการติดต่อสื่อสาร

“.....เทอมที่แล้วหลักๆก็มีสามวงจร ห้องที่ครูสอนคือระดับชั้น ป.4 – ป. 6 3 ระดับชั้น แต่ของ ป. 6/1 นี้ของจริง แต่ของ ป.4 กับ ป.5 นี้ทำต่างหาก ทำกันเอง ง่ายหน่อยเพราะห้องพักครูด้วยกัน โด๊ะหันหน้าหากันเลย”

ครู T21

“.....สอนระดับ ป.1 – ป.3 แผนที่ใช้หลักคือ ป. 2/2 โดยแผน C จะนำไปใช้กับอีก 2 ห้อง ก็อย่างไรก็ไม่ได้คุยกันแบบเพื่อนฝูงนะ เพราะว่าวัยมันต่างกัน เยอะ แต่ก็พูดคุยกันปกติ”

ครู T22

2) สภาพและลักษณะการดำเนินการศึกษาบทเรียนของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 2

ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนหลักคือ

2.1) การวางแผนการจัดการเรียนการสอน

การวางแผนการสอนของครูในกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 1 (T2) เป็นไปอย่างมีระบบ แบบแผน ตามขั้นตอนที่ได้รับจากการฝึกอบรมมา โดยเริ่มจากการที่ครูแต่ละคนจะวางและออกแบบแผนการจัดการเรียนการสอนของตนเอง โดยอาจจะเป็นการสร้างแผนการจัดการเรียนการสอนใหม่หรือปรับแก้จากสิ่งที่มีอยู่เดิม โดยอิงกับมาตรฐานและเงื่อนไขต่างๆของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 เหมือนการวางแผนการจัดการเรียนการสอนปกติ แผนการจัดการเรียนการสอนนี้คือแผน A จากนั้นจะนำแผนการจัดการเรียนการสอนที่ได้มาปรึกษา วางแผน ร่วมกับบัดดี้ กลุ่มศึกษาบทเรียน รวมทั้งเพื่อนครู ฝ่ายวิชาการ รวมถึงศึกษานิเทศก์ผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก เพื่อหาวิธีการในการปรับปรุงพัฒนาแผนการจัดการเรียนการสอนนั้นๆ ทำให้ได้แผน B ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติการสอน และการสังเกตการสอนต่อไปซึ่งในขั้นตอนของการปรับจากแผน A สู่วางแผน B นั้นมีโอกาสที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงแผนการจัดการเรียนการสอน สื่อ ตลอดจนองค์ประกอบอื่นๆ หรือไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงเลยย่อมได้ขึ้นอยู่กับความเห็นพ้องร่วมกันของการปรึกษาวางแผนในแผนการจัดการเรียนการสอนนั้นๆ

“.....ก็ส่วนใหญ่มันก็ไม่มีเปลี่ยนแปลง เพราะว่ามันก็ต้องใช้หลักสูตรแกนกลางอยู่แล้วนี่ เพราะว่ามันต้องอิงจากหลักสูตรแกนกลางของโรงเรียนของสถานศึกษา เราก็เขียนแผน A ของเราก่อน จากนั้นก็มาคุยมาปรับกับบัดดี้เรานั้นก็มีความแตกต่าง แต่ a กับ b ต่างกันเยอะ เขียนตามที่ได้ไปอบรมมา อันนั้นน่าจะจะมาเอาเป็นแนว เป็นขั้นตอน ไหนดูสิ เขามีขั้นตอนอะไรมาให้บ้าง..... “

ครู T21

“.....แผน A ผมไม่ได้ทำใหม่นำก็เอาแผนเดิมนี่แหละมาเป็นหลักก่อน คือมีแบบมาก่อน แผน B เอามาคุยบางที่ก็เปลี่ยน บางที่ก็ไม่ได้เปลี่ยนนะ.....ความเห็นต่างกันของแต่ละคนก็มีผล มีอยู่แผนนึงเปลี่ยนเยอะ คือสอนเรื่องติดสปีดเป่า เราให้เด็กดูวิดีโอ แล้วเราอธิบาย

ซ้า ป้อนคำถาม พอมาคุยกัน เอ้เครื่องดนตรีเราก็มี ครูเราก็เล่นเป็น ทำไมเราไม่ให้เด็กได้สัมผัสจริงเลย เจอของจริงเลย เราก็ปรับตาม บางที่เราคิดในกรอบเราก็คิดว่าดีแล้วเด็กลงจะสนใจวิดีโอ การตุนอะไรอย่างนี้ มองอีกมุมครูก็เล่นได้ ก็ปรับเลย แทบจะปรับหมดเลย ตั้งแต่บรรทัดแรกเลย.....อะไรเยอะไปก็ลดทอนหน่อย แค่นี้พอ จะคุยในลักษณะ เราจะคุยกันมากตอนแผน B เราเอาแผน A กันมาดู.....”

ครู T22

แผนการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาตามแนวทางการศึกษาทเรียนจะเป็นแผนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ มีการระบุถึงขั้นตอนและลำดับการจัดการเรียนการสอนอย่างละเอียด ชัดเจน ง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้อื่นที่จะเป็นประโยชน์ทั้งในกรณีการสะท้อนความคิดของกลุ่มศึกษาทเรียน การทำความเข้าใจต่อแผนการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มศึกษาทเรียนก่อนสังเกตการสอน รวมถึงในกรณีที่ครูท่านอื่นจะนำแผนการจัดการเรียนสอนนั้นๆไปปฏิบัติสอนต่อไป

“.....แผนจะต้องเขียนให้ละเอียดว่าเพื่อ สมมติว่าเวลาเราไม่อยู่ คนที่เขาๆมาสอนแทน พอเขามาเปิดแผนเราแล้ว เขาสามารถสอนตามได้เลยอีกอย่างก่อนที่ใครเขาจะมาดูเราเขาก็ต้องอ่านแผนเราแล้วเข้าใจ.....”

ครู T21

“..... หลักในการเขียนแผนนะหรือ ภาษาก็ต้องเข้าใจง่ายๆ เขียนง่ายๆ ไม่ต้องซับซ้อนอะไรใครอ่านก็เข้าใจ แต่ไ้ตรงกิจกรรมก็ให้ละเอียดๆหน่อยแค่นั้นแหละ.....”

ครู T22

การออกแบบแผนการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มศึกษาทเรียน จะส่งเสริมให้นักเรียนฝึกทักษะการคิด ตลอดจนดึงดูดกระตุ้นความสนใจของนักเรียนผ่านการตั้งคำถามเป็นสำคัญ และยังมี การนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอนมาประยุกต์เสริม ที่จะช่วยให้เกิดการดำเนินแผนการ จัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบและช่วยเสริมความคิด ประสบการณ์ของนักเรียนผ่าน 5 ขั้นตอนคือ

1. การเรียนรู้การตั้งคำถาม
2. การเรียนรู้เพื่อแสวงหาสารสนเทศ
3. การเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้
4. การเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร
5. การเรียนรู้เพื่อตอบสนองสังคมและยังสอดแทรกการคิดวิเคราะห์ การรู้ เรื่องจำนวนการรู้หนังสือ และการให้เหตุผล

“.....ผลสุดท้ายมันก็ต้องมี five-steps เด็กเขาก็ จะได้ตรงนี้เขา เวลาเรียนเขาก็จะมีความสุขด้วย..... ก็ ค่อนข้างจะลำบาก เพราะมันต้องมานั่งคิด สืบปีที่หนึ่ง ต้องทำให้เด็กเอ๊ะ เด็กสงสัย ไอ้อย่างการนำออกไปสู่ สังคม ก่อนนี้ไม่ค่อยคิดเท่าไร แต่ตอนนี้ที่เขาก็พยายาม จัดลำดับเพิ่มกิจกรรมที่เน้นทักษะเด็กด้านต่างๆ five-steps ตัวเลข เพิ่มคำถาม คิดมาก.....”

ครู T21

“.....การตั้งคำถามเมื่อก่อนสอนๆไปเราก็ สอดแทรกตลอดนะ ให้เด็กคิดตามไป ถามไปตอบเสร็จ ก็สอนต่อ มันก็แบบนี้มาตลอดนะ แต่มีรูปแบบนี้มาเรา ก็เพิ่มมากขึ้น ถามต่อไปให้ลึกขึ้น คิดต่อยอดมากขึ้นกิจกรรมในชั้นเรียนเรา เปลี่ยนนะทุกที่ที่เอาเลยสอน เลย แต่ตอนนี้เราต้องกลับมาตั้งหลักที่ขั้นนำก่อน ให้ เด็กเกิดความสนใจ ไล่เรื่อย ชวนคิด หาข้อมูล สร้าง ข้อสรุป จนไปถึงตอบสนองสังคมนั้นแหละ ไอ้ขั้นตอน 2 3 4 ก็ปกติแหละหลักๆก็หัวท้ายแผน หัวท้ายคาบนี้แหละ คำถามกับตอบสนองสังคมนั้นแหละ.....”

ครู T22

2.2) การปฏิบัติการสอนและการสังเกต

ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแผนที่พัฒนาโดยกลุ่มศึกษาทเรียน (แผน B) ไปใช้ในชั้นเรียนจริง ซึ่งครูแต่ละคนจะรับผิดชอบแผนการจัดการเรียนการสอนของตนเอง โดยมีบัดดีทำหน้าที่สังเกตการสอนบางคาบเรียนกลุ่มศึกษาทเรียนคนอื่น ๆ เข้าสังเกตการณ์สอนร่วมด้วย ทั้งเพื่อนครู ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก ซึ่งมีทั้งแบบที่เป็นทางการคือมีการนัดหมายล่วงหน้าของผู้ที่จะเข้าสังเกตการณ์ โดยมีทำความเข้าใจในแผนการจัดการเรียนการสอนในคาบเรียนนั้นๆเสียก่อน และแบบไม่เป็นทางการคือผู้สังเกตการณ์สอนอยู่ในบริเวณของการจัดการเรียนการสอนคาบนั้นๆโดยบังเอิญเป็นผลให้สามารถสังเกตการณ์สอนได้ ซึ่งทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นแบบทางการหรือไม่ทางการ ก็จะนำผลการสังเกตที่ได้มาปรึกษา สะท้อนคิดในลำดับต่อไป

การดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยครูผู้สอนจะเป็นไปตามปกติของชั้นเรียนทั่วไป ผู้สังเกตการณ์สอนมุ่งสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน การสื่อสารและเทคนิควิธีของครู การจัดการเรียนการสอน

“.....ก็จะเน้นไปที่เทคนิคการสอน คือๆอย่างไรก็ต้องให้เขาเข้าใจ สอนในเรื่องการร้องเพลง ก็จะต้องยกตัวอย่าง การหายใจอะไรอย่างไร มันก็จะเป็นเทคนิคซะมากกว่า ก็เน้นปฏิบัติมากกว่าดนตรี การควบคุมชั้นเรียนของนะว่าเป็นอย่างไรในแต่ละช่วง..... เวลาสอนตรงกันก็จะเอามาสอนห้องนี้ ส่วนใหญ่ นะ ก็ จะสังเกตฟังเขามากกว่า มีการพูดกับเด็กอะไรอย่างไร แล้วก็ดูชั้นว่า เวลาเขาสอน ๆ ใดๆก็คือช่วยแนะนำในเรื่องของการพูดคุยกับคุยกับเด็ก บางทีเด็กเราจะต้องใช้คำพูดที่มันๆ จะใช้กับเด็กโตอย่างนี้ เด็กเล็กอย่างนี้.....สังเกตกันง่ายห้องเดียวกัน.....เรารู้เขาทุกแผนอยู่แล้ว แต่กับคนอื่น ๆ ต้องให้ดูกันก่อน.....”

ครู T11

“.....สอนมากจะคอมเมนต์กันเรื่อง เด็ก การควบคุมชั้นเรียน ทฤษฎีเรื่องวิชาการที่น่าจะเสริม น่าจะ

เพิ่มอะไรอีก.....ปกติสังเกตการณ์สอนจะมีบัดดี้ มีครูคนอื่น ๆ ศึกษานิเทศก์กับผู้บริหารก็มาบ่อยนะ.....”

ครู T12

2.3) การอภิปรายผลและการสะท้อนกลับ

เป็นการนำผลของปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนโดยผู้สอนและบัดดี้ตลอดจนกลุ่มศึกษาบทเรียนที่เข้าสังเกตการสอนมาอภิปรายผลร่วมกันถึงสภาพที่เกิดขึ้น จุดเด่นและจุดด้อยที่จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงแผนการสอนและนำสู่การปฏิบัติการเรียนการสอนในชั้นเรียนต่างๆต่อไปแผนการสอนที่ถูกพัฒนาในกระบวนการนี้คือแผน C ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ทันทีหลังจากที่ปฏิบัติการสอนและสังเกตการสอนเสร็จสิ้นลง หรืออาจจะเป็นการนัดหมายเพิ่มเติมของกลุ่มศึกษาบทเรียนตามความเหมาะสมของเวลาและสถานที่

ซึ่งประสบการณ์ ความรู้ ทักษะวิชาชีพ ตลอดจนความชำนาญในการสอนจะเป็นตัวช่วยให้การอภิปรายผลและการสะท้อนกลับเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่กลุ่มศึกษาบทเรียนมีความหลากหลายของภูมิหลัง ตำแหน่งวิชาการ ก็จะช่วยให้เกิดมุมมองของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีมากขึ้น

“.....ก็หลังจากสอน ก็จะคุยกัน ถ้าศึกษานิเทศก์หรือรองพื้นที่เขตพวกนี้มา พอมาดูเราเสร็จ หลังจากเลิกเรียน ไม่ก็ตอนเย็นก็จะมาเข้าห้องประชุมกัน ดูว่าใครเป็นอย่างไรบ้าง พูดคุยกัน ตรงนั้นจะได้เยอะ เราจะนำมาปรับปรุง.....”

ครู T21

“.....แต่เอาจริงๆมาเกิดผลชัดก็ตอนแผน C ตอนรีเฟล็กซ์ยิ่งวันไหนศึกษานิเทศก์ผู้บริหาร มาด้วยก็ยิ่งเปิดกว้างยิ่งเรียนรู้ A มา B ก็คุยกันแค่สองคน แต่ B มา C หลายคนเพิ่มมุมมองหลากหลาย อย่างนั้นอย่างนี้ดีไหมปรับเปลี่ยนดีไหม..... บ้างที่ก็ห้องประชุมเลย บ้างที่ก็มาหีนนี้แหละ.....”

ครู T22

การอภิปรายผลและการสะท้อนกลับของกลุ่มศึกษาบทเรียนจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เห็นคล้อยกันเสียส่วนใหญ่ ด้วยเพราะสาระวิชาเดียวกันที่เป็นผลให้หลักการ แนวคิด ทฤษฎีใกล้เคียงกัน เดียวกันการอภิปรายผลและการสะท้อนกลับมีลักษณะเชิงเดียวของครู T21 โดยที่ครู T22 จะรับฟัง ทั้งด้วยเงื่อนไขของสาระวิชา และบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล โดยวัยของกลุ่มศึกษาบทเรียนมีผลต่อการการอภิปรายผลและการสะท้อนกลับเช่นกัน

“.....ส่วนใหญ่ก็จะบอกร้องเขาอย่างเดียว น้องเขาๆจะไม่ทำอะไรมากมาย คือ เขาก็เหมือนกับแบบถ่อมตัวเพิ่งมาสอน ก็ไม่ค่อยอะไร ไม่กล้าแนะนำเรา ก็มีบ้างนิดหน่อย เป็นเพราะอาวุโสหรือเปล่าก็ไม่รู้.....ก็บอกเขาว่า บอกๆตรงๆจะได้ปรับปรุง เขาก็พูดมีแต่สิ่งดีดี ก็เป็นลักษณะอย่างนี้แหละ น้องเขายังเด็กอยู่ ไม่กล้าคอมเมนต์อะไรมากมาย พูดมามันก็ได้อย่างเดียว บางทีเราก็อยากู้ข้อบกพร่องบ้าง”

ครู T21

“....ก็คิดว่าดีอยู่แล้ว พอๆกันทั้งบัดดี้และเรา กิจกรรมของดนตรีมันมีสเต็ปของมันอยู่แล้ว มันไม่ใช่เรื่องของความเกรงใจ หรือใจตรงกันอะไรหรอก คือมันหลักการเดียวกันทิศทางเดียวกัน เราเอกเดียวกันบางทีก็ง่ายดีนะ เห็นชัดดี เพราะถ้าต่างสาขากันบางทีเราแนะนำกันไปก็อาจจะไปผิดหลักของวิชานั้นๆ แต่เราเอกเดียวกันมันง่าย อายุมันก็มีผลนะ แต่ตอนนี้มันมีหลายคนเข้ามา แล้วก็คุยกันบ่อย ก็ช่วยลดช่องว่างลง.....”

ครู T22

3) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินการศึกษาบทเรียนของกลุ่มที่ 2

ประกอบไปด้วย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูกลุ่มศึกษาบทเรียนกลุ่มที่ 2 และนักเรียน

3.1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูกลุ่มศึกษาบทเรียนกลุ่มที่ 2

การดำเนินการศึกษาบทเรียนผ่านขั้นตอนสำคัญทั้งสามขั้นตอนคือ การวางแผนการจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติการสอนและการสังเกตการอภิปรายผลและการสะท้อนกลับส่งผลต่อการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงตนเองของกลุ่มศึกษาบทเรียนหลายด้าน ทั้งความสามารถในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน ความมั่นใจในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ที่เป็นผลจากการวางแผนและการทำงานอย่างร่วมมือ การแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยครูที่มีอายุน้อยกว่าจะสามารถเข้าถึงทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศได้ดีกว่าและนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันกับครูอาวุโส เสริมกำลังใจและเพิ่มทัศนคติทางบวกต่อวิชาชีพ ทำให้ครูมีความกระตือรือร้นในการเตรียมการสอนและปฏิบัติการสอนมากยิ่งขึ้น

“.....การเปลี่ยนแปลงก็คือ เรื่องของการเตรียมความพร้อมในการสอนที่มีมากกว่าเดิม คือแผนปกติส่วนใหญ่ คือสอนมานาน คือบางทีว่าจะสอนเรื่องอะไร คือมันๆไม่ต้องไปเตรียมความพร้อมมากขนาดนั้น แต่คราวนี้เราก็อากให้มันเป็นไปตามขั้นตอน..... ก่อนก็จะเขียนแบบหยาบๆ ไม่มีขั้นแต่ตอนนี้มีการทำให้เขาเกิดความสงสัยก่อน.....นั่งคุยกัน บางทีก็เขาจบมาใหม่ บางทีเขามีอะไรแปลกๆใหม่ๆมาเสนอแนะ.....พวกเทคโนโลยีมันก็ใหม่อยู่แล้ว บางทีเขามาเล่าสู่กัน.....”

ครู T21

“....ครูกระตือรือร้นมากขึ้น มีการเตรียมการสอนมากขึ้นนะ เราต้องเตรียมสื่อ เราต้องหาสื่อที่ดึงดูดความสนใจของเด็ก เราต้องวางแผนการสอนมากขึ้น.....เมื่อก่อนนี้ เราก็มึนๆบ้างไม่มีบ้าง ให้เด็กปฏิบัติไป แต่ตอนนี้เราจะทำขั้นนำอย่างไรให้เด็ก เอ๊ะ เราต้องวางแผนมากขึ้น ให้เด็กสนใจเรา อยากเรียนกับเรามาก

ขึ้น คือเราคิดมากขึ้น แต่เดิมเราก็ทำอยู่แล้วละแต่ไม่เห็นชัดไม่ได้เจาะจง....”

ครู T22

3.2) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในบทเรียนวิจัยของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 2 จะเห็นได้ชัดในเรื่องของความสนใจ กระตือรือร้น มีสมาธิจดจ่อกับการปฏิบัติ ด้วยธรรมชาติของวิชาดนตรีนั้น ดำเนินการผ่านการปฏิบัติเป็นหลักสำคัญ นักเรียนที่เดิมไม่มีความสนใจในดนตรีนาฏศิลป์ กลับให้ความสนใจและร่วมกิจกรรมมากยิ่งขึ้น เปลี่ยนพฤติกรรมจากการเหม่อลอย หรือมองเพื่อน ปรับตนเองไปสู่การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

“....ก็มีความแตกต่างกันก็มีความแตกต่าง แต่ก็ไม่มากเท่าไร ในเฉพาะวิชานี้แหละ เพราะว่าส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การปฏิบัติ แต่ก็มีความแตกต่างกันเหมือนกันนะ เพราะว่าเด็กเขามีกระตือรือร้นมากขึ้นเพราะจากการที่เราเป็นระบบ มันมีระบบของมัน มันทำให้เด็กเขามีความสนใจต่อเนื่อง....เด็กผมก็สอนมาหมดบางคนก่อนๆก็ไม่ได้สนใจจะเรียน ตอนนี่เขาดีขึ้นมา....”

ครู T21

“.....การเปลี่ยนแปลงของเด็กนั้นก็พอมีบางนะ ช่วงแรกๆนี่ยังชัดเลยคือเขาจะสนใจกับเรามากขึ้น อยู่กับเราได้นาน แต่เด็กเขาชอบกิจกรรมอยู่แล้ว วิชาเราเขาก็สนุก แต่เราเอาเขาอยู่มากขึ้น ทั้งคาบเรียนสมาธิมีตลอด ดูเขาสนใจดี.....”

ครู T22

4) ปัจจัยส่งเสริมการดำเนินการศึกษาบทเรียน

ปัจจัยที่จะส่งเสริมให้การดำเนินการศึกษาบทเรียนประสบความสำเร็จลุล่วงหรือประสบความสำเร็จกับความยากลำบากในการดำเนินการได้นั้น ประกอบด้วยหลายปัจจัย ทั้งจากตัวครูผู้ดำเนินการศึกษาบทเรียน เพื่อนครูที่จะต้องมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ตลอดเวลา มีต้นทุนความรู้ประสบการณ์ที่จะต่อยอดแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการทำงาน ทศนคติเชิงบวกต่อวิชาชีพที่ต้องมีจิตวิญญาณความเป็นครู การดำเนินการและมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ตลอดจนนโยบายและการสนับสนุนของฝ่ายวิชาการและผู้บริหาร

“.....อายุของเราก็มีผลนะแก่แล้วจะให้ไปเรียนรู้
อะไรใหม่ๆก็ลำบาก จะมีก็แต่ความรู้กับประสบการณ์
..... งานวิชาการเขาก็ช่วยเหลือเราดีมากหมด เอา
นั้นเอานี้มาให้หนังสือเยอะไปหมด ต้องการอะไรให้
ช่วยเหลืออะไรส่วนใหญ่วิชาการเขาก็จะช่วยดูแล.....
มอง มองเด็กก็คือไม่รู้ละ คืออันนี้เรามีลูกใจ คือเรารัก
ลูกอย่างไร พยายามรักเด็กแบบนั้น.....”

ครู T21

“.....เดิมเรามีแผนรายหน่วย รายภาค เราก็ทำ
ตามแผนเดิมทางวิชาการผู้บริหารก็ไม่ได้กำหนดว่า
แผนมาจากไหน ทิศทางไหนก็ได้ เช่นเรานัดอย่างนี้เรา
ก็ตามสไตล์เราไปห้อิสระเรา.....กระบวนการนี้แหละที่
ทำให้เราปรับเปลี่ยน เกิดระบบ มันทำให้เรารู้ว่าเราต้อง
ทำอะไร เดินแบบไหน มีหลักให้เรา.....ถ้ามองก็เป็น
กระบวนการที่ดี เรายังมีพลังที่คิดได้ทำได้ แต่สำหรับ
คนอื่นคนที่อายุมาก บางที่จะให้วิ่งกลับมาคุยกันหนักๆ
แบบนี้ก็ยาก แต่เรามีฟอร์ม มีระบบ ช่วยกระตุ้นเรามาก
ขึ้น.....”

ครู T22

ตาราง 4.5 สรุปลักษณะกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในแต่ละขั้นตอนของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 2

ภูมิหลังของกลุ่มศึกษา บทเรียน	การดำเนินการ ศึกษาบทเรียน	ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มศึกษาบทเรียน	การเรียนรู้ของกลุ่มศึกษาบทเรียน	ผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อครู และนักเรียน
ครู T21 ชาย อายุ 59 ปี ประสบการณ์สอน 34 ปี ศิลปะและดนตรี ป.4-6 ดำเนินการการศึกษาบทเรียน ในชั้น ป. 6/1การศึกษา ป.ตรี ครู T22 ชาย อายุ 27 ปี ประสบการณ์สอน 3 ปี ศิลปะ และดนตรี ทุกระดับชั้น ป.1 - ป.3 และประวัติศาสตร์ ป.4 - ป.6 ดำเนินการการศึกษา บทเรียนในชั้นป. 2/2 การ ศึกษาป.ตรี ภาพรวม สอนวิชาและเต็ กกลุ่ม เดียวกัน มีความแตกต่างด้าน อายุ	การวางแผนการ จัดการเรียนการ สอน	เป็นไปในทิศทางเดียว ครูที่อายุมากกว่าจะเป็นผู้นำเสนอความคิดเป็นหลัก โดยครูอาวุโสเป็นผู้ให้คำแนะนำและครูอายุน้อยมักจะเป็นผู้รับฟัง ครูอาวุโสจะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตน ขณะที่ครูหนุ่มจะแลกเปลี่ยนเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย ในลักษณะของการเกื้อกูล	ครู T21 1) ได้เรียนรู้การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้และสื่อที่มีประสิทธิภาพ 2) ได้เรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อต่างๆที่ทันสมัย 3) ได้เรียนรู้ถึงประโยชน์ของการทำงานอย่างร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	ครู 1) ครูสามารถผลิตแผนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพด้วยตนเอง 2) ครูสามารถกำหนดออกแบบสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา สถานการณ์จริงในชั้นเรียน_3) ครูมีการเตรียมตัวในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น ส่งผลต่อความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน_4) ครูมีมุมมองต่อตนเองและผู้อื่นทางบวก นักเรียน ให้ความสนใจและร่วมกิจกรรมมากยิ่งขึ้น เปลี่ยนพฤติกรรมจากการเหม่อลอย ปรับตนเองไปสู่การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ มีกระบวนการกลุ่มมากขึ้น ทำงานอย่างมีเป้าหมายและเป็นระบบ
	การปฏิบัติการสอน และการสังเกต	เป็นปฏิสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ในชั้นเรียนของกลุ่มศึกษาบทเรียนผ่านการสังเกตบรรยากาศในชั้นเรียน เนื้อหาสาระวิชา การใช้สื่อ การจัดการเรียนการสอนและเทคนิคการสอน พฤติกรรมนักเรียน	ครู T22 1) ได้รับประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนผ่านประสบการณ์ของครูอาวุโส 2) ได้เรียนรู้การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้และสื่อที่มีประสิทธิภาพ 3)	
	การอภิปรายผลและ การสะท้อนกลับ	เป็นไปในทิศทางเดียว ครูที่อายุมากกว่าจะเป็นผู้นำเสนอความคิดเป็นหลัก โดยครูอาวุโสเป็นผู้ให้คำแนะนำและครูอายุน้อยมักจะเป็นผู้รับฟัง แต่จะมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้นเมื่อมีกลุ่มศึกษาบทเรียนคนอื่นๆเข้าร่วมการอภิปรายผลและการสะท้อนกลับ	การพัฒนาตนเองและการจัดการเรียนการสอนด้านต่างๆ ทั้งการสังเกตบรรยากาศชั้นเรียน การสังเกตนักเรียนเป็นรายบุคคล การใช้สื่อ 4) ได้เรียนรู้ถึงประโยชน์ของการทำงานอย่างร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	

2.3 กลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 3

1) ภูมิหลังของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 3

ประกอบไปด้วย ครู T31 เป็นครูชายอายุ 34 ปี มีประสบการณ์สอน 3 ปี รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและเทคโนโลยี ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 ทั้งสิ้น 20 ห้องเรียน โดยดำเนินการการศึกษาบทเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 จำนวน 3 บทเรียนวิจัย (วงจร) จากนั้นจึงนำบทเรียนวิจัยที่สมบูรณ์ไปใช้ในชั้นเรียนอื่นๆ

ด้านครู T32 เป็นครูชาย อายุ 27 ปี ประสบการณ์สอน 4 ปี รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา ระดับประถมศึกษาตอนต้น ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 ทั้งสิ้น 20 ห้องเรียน โดยดำเนินการการศึกษาบทเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 จำนวน 3 บทเรียนวิจัย (วงจร) จากนั้นจึงนำบทเรียนวิจัยที่สมบูรณ์ไปใช้ในชั้นเรียนอื่นๆ เป็นครูผู้ช่วย

ครูทั้ง 2 มีความสนิทสนมกันเป็นทุนเดิมผ่านการทำงานด้านต่างๆของโรงเรียนร่วมกัน เช่น กิจกรรมต่างๆของโรงเรียน เช่น การเป็นครูที่ปรึกษาชมรมกีฬาร่วมกัน การเป็นที่ปรึกษาของสภานักเรียนและวงโยธวาทิต ด้านวิชาการที่ทั้งคู่สอนนักเรียนระดับประถมศึกษาตั้งแต่ปีที่ 1 -6 ทำให้นักเรียนที่สอนนั้นเป็นกลุ่มเดียวกัน ตลอดจนถึงคู่บรรจรับราชการในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน อายุใกล้กันจึงส่งผลให้ทั้งคู่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

“.....กับบัดนี้ได้ง่ายเลยเราทำงานด้วยกันเล่นด้วยกันบ่อยอยู่แล้ว สอนก็สอนห้องเดียวกัน นอกจากเรื่องการสอนแล้วก็เรื่องกิจกรรมนักเรียน คือโรงเรียนเรามีกิจกรรมเยอะ คือหลักๆก็เขาแต่เราก็ไปช่วยเติมช่วยเสริม.....”

ครู T31

“.....ก็จะสนิทกันอยู่แล้วนะครับ เพราะว่าเพราะว่ามาอยู่ พร้อมกันเลย วันเดียวกัน มาพร้อมกันก็เลยสนิทสนมกันมานานแล้ว ก็เลยไม่เป็นอุปสรรคในการทำงาน.....เอาจริงๆก็สนิทกันเรื่องงานนี้แหละ กิจกรรม โครงการเยอะแยะไปหมด”

ครู T22

2) สภาพและลักษณะการดำเนินการศึกษาบทเรียนของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 3

ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนหลักคือ

2.1) การวางแผนการจัดการเรียนการสอน

การวางแผนการสอนของครูในกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 3 (T3) ในชั้นเริ่มครูทั้งสองท่านมีการนัดหมายเพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน โดยครูแต่ละคนจะเป็นคนเลือกสาระการเรียนรู้ที่ตนเองสนใจที่จะดำเนินการการศึกษาบทเรียนมาคนละหนึ่งสาระการเรียนรู้ จากนั้นจึงออกแบบแผนการจัดการเรียนการสอนตามสาระการเรียนรู้และวัตถุประสงค์ที่ตนเองกำหนดไว้ แล้วนำแผนที่ได้นั้นมานำเสนอกับบัดดี้ โดยอธิบายถึงเหตุผลที่เลือกสาระการเรียนรู้ดังกล่าว ตลอดจนอธิบายขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามแผนที่ออกแบบ ซึ่งบัดดี้จะทำหน้าที่รับฟังและคอยเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแผนการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม ข้อมูลที่ได้จากการปรึกษาหารือนี้จะนำไปสู่การปรับแผนตามความเห็นชอบร่วมกันของคู่บัดดี้ก่อนที่จะไปปฏิบัติการสอนจริงในชั้นเรียน

แผนการจัดการเรียนการสอนที่กลุ่มศึกษาบทเรียนเลือกศึกษานั้นจะเป็นแผนการจัดการเรียนการสอนที่มีอยู่เดิม และใช้อยู่จริงในปกติ นำมาปรับเติมเสริมแต่งให้มีความเหมาะสมทันสมัย ซึ่งจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคู่บัดดี้นั้น สามารถที่จะคงแผนตามรูปแบบเดิมที่ออกแบบไว้ตั้งแต่แรกหรือจะปรับเปลี่ยนเล็กน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของคู่บัดดี้

“.....มีการๆปรับนะ แต่ถามว่าเยอะมั๊ย มันก็แล้วแต่เราจะเขียนแผนนะ อย่างแผนแรกเราเขียนก่อน เราเขียนด้วยตัวเองก่อน หลังจากนั้นเราก็ไปปรึกษา กับคู่บัดดี้ แล้วก็มาแผนสอง แต่ละแผนมีการปรับบ้างไม่มีการปรับบ้างเล็กน้อย.....ขึ้นอยู่กับแล้วแต่แผนอีก ว่าแผนเราเขียนมาดีมาน้อยแค่ไหน ตรงเป้าหมายชัดเจนมั๊ย ตรงไหนมีข้อผิดพลาดบ้างอันนั้น ขึ้นอยู่กับแต่ละแผน ส่วนใหญ่จะมีปรับบ้างไม่ปรับบ้างแล้วแต่ความเห็นตรงกัน..... “

ครู T31

“.....คือแรกเริ่มเราเลือกได้ว่าเราจะเอาหน่วยไหนมาทำมาเขียน แต่เอาเข้าจริงก็คล้ายๆกันหมด เพราะว่าพละมันเป็นทักษะในตัวมันเอง.....เราก็เขียน

ของเราเองคนเดียวก่อนนะ ความจริงก็เอาแผนอัน เดิมๆนั้นแหละมาปรับๆ เพิ่มเติมในวัตถุประสงค์ตัวชี้วัด ที่เราต้องการ จากนั้นก็มาคุยกับบัดดี้ช่วยกันปรับอะไร กันไป ส่วนมากก็ไม่ได้ปรับอะไรมากนักก็มีเรื่องขึ้นนำที่ ปรับกันส่วนใหญ่.....”

ครู T32

การออกแบบแผนการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มศึกษาทเรียน มีตัวชี้วัดและวัตถุประสงค์ สอดคล้องและยึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 นอกเหนือจากจุดประสงค์หลัก ดังกล่าวกลุ่มศึกษาทเรียนมุ่งส่งเสริมทักษะด้านต่างแก่นักเรียนทั้งทักษะการตั้งคำถามและหาคำตอบ อย่างมีเหตุผล การส่งเสริมทักษะการสืบค้นและแสวงหาข้อมูล ทักษะการสื่อสารการให้เหตุผล การ สอดแทรกความรู้เรื่องจำนวน ทักษะการอ่านเขียน ขั้นตอนแต่ละขั้นตอนจะมีความต่อเนื่องเป็นระบบ ไม่แยกขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งออกจากแผนการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน ส่งเสริมให้นักเรียน เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่ไม่ใช่เพียงการนั่งรับฟังการบรรยายจากครูผู้สอนแต่เพียงอย่างเดียว

โดยในแต่ละแผนการจัดการเรียนการสอนที่ออกแบบนั้นจะพยายามสอดแทรกทักษะข้างต้น ให้ได้มากที่สุด แต่จะมีการปรับยืดหยุ่นในแต่ละทักษะให้กระจายออกไปในแต่ละคาบเรียนตามความ เหมาะสม ไม่เป็นการอัดแน่นทุกขณะในแผนการจัดการเรียนการสอนเดียว หรือในคาบเรียนเดียวแต่ โดยภาพรวมของแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะต้องมีทักษะและองค์ประกอบดังกล่าวครบถ้วน โดยการ สอดแทรกอาจจะเป็นทั้งทางตรงที่ยกตัวอย่างหรือการตั้งคำถามในระหว่างคาบเรียน หรืออาจจะเป็น ทางอ้อมแผนรูปแบบกิจกรรมต่างๆ

ซึ่งทักษะทั้งหมดไม่ใช่แนวทางที่แปลกใหม่ของการออกแบบแผนการจัดการเรียนการสอน แต่ เป็นการละเลยของครูที่จะออกแบบแผนการจัดการเรียนการสอนที่มีระบบและมีคุณภาพ

“.....ก็ตัวนี้เข้ามา five-steps เข้ามา ทำให้เด็ก เขาอยากรู้ อยากเห็นมากขึ้น สนใจมากขึ้น เรื่องนี้มันคือ อะไรเราก็สร้างให้เขาไป เด็กจะต้องค้นหาข้อมูลด้วย ตัวเองมากขึ้น เด็กเขาก็จะมีการเรียนของตัวเองไป ไม่ใช่ นั่งฟังอย่างเดียวเมื่อก่อนเรามองเป้าหมายมี บ้างแต่อาจจะยังไม่ครบถ้วน แต่ five-steps มันจะช่วย ทำให้เราเขียนแผนได้ครบถ้วนจะละเอียดมากขึ้น..... เพราะเขาก็ศึกษาด้วยตนเอง เอ้อ นี้ๆเราคิดว่า เรา

ศึกษาด้วยตนเอง เขาทำได้เขาจะไม่ลืม ไม่เหมือนรูป
แบบเดิม ครูสอนไปเด็กทำตาม สักพักเด็กก็ลืม อืม แต่
ของ five-steps มันๆคือ ให้เด็กเขาสามารถค้นหา
วิธีการของเขาเอง เรียนรู้ด้วยตัวเอง ค้นหาข้อมูลด้วย
ตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เขาจำได้นานขึ้น ไม่ว่าจะตรงไหนก็
สามารถทำได้อีก”

ครู T31

“.....ในแผนต้องเน้นการมีเหตุผล เรื่องจำนวน
และอะไรอีกอย่างหนึ่ง การรู้หนังสือ.....มองว่ามันเป็น
กระบวนการมากกว่านะครับกระบวนการเรียนการสอน
เพราะว่า มันเป็นระบบ.. โดยใช้ five-steps เข้ามา ผม
คิดว่าครูสมัยก่อนอาจจะ อาจจะมีพวกนี้อยู่ด้วยแต่
อาจจะไม่ได้จัดระบบเท่านั้นเอง อันนี้คือมันเป็นระบบ
ระบบ ก็คือเป็นระบบแบบแผน.....”

ครู T32

2.2) การปฏิบัติการสอนและการสังเกต

การปฏิบัติการสอนและการสังเกตเป็นขั้นตอนลำดับถัดจากการวางแผนการจัดการเรียนการ
สอน ซึ่งแผนที่จะนำมาปฏิบัติการสอนนั้นต้องเป็นแผนการจัดการเรียนการสอนที่ปรับปรุงพัฒนาขึ้น
ตามความความคิดเห็น การปรึกษาร่วมกันของคณาจารย์ที่มีการใช้สื่อการเรียนการสอนตลอดจนลำดับ
ขั้นตอนของการปฏิบัติการเรียนการสอนสอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนการสอนที่วางไว้อย่าง
ครบถ้วนทุกขั้นตอน โดยครูเจ้าของแผนการเรียนการสอนจะเป็นผู้ปฏิบัติการสอนด้วยตนเอง มีบัณฑิต
และกลุ่มศึกษาบทเรียนคอยสังเกตการจัดการเรียนการสอนอย่างใกล้ชิด จะเป็นไปในลักษณะอย่าง
เชิงบวกไม่ก้าวก่าย วางตัวชัดเจน เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอน มีการจดบันทึกข้อมูล
รวมทั้งภาพถ่ายประกอบ โดยมีประเด็นการสังเกตที่ประกอบไปด้วย 1) บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมใน
ชั้นเรียน 2) สื่อประกอบการเรียนการสอน 3) กระบวนการและเทคนิคการสอนของครู 4) พฤติกรรม
การเรียนรู้ของนักเรียน

“.....โดยส่วนใหญ่เขาจะไม่ลงลึกเรื่องเนื้อหา เพราะว่าบางทีเขาจะไม่ใช้วิชาเอกของเขา แต่ๆมองดู รูปแบบของการสอนมากกว่า ตรงนี้ตรงนั้น เขาจะ แนะนำส่วนรูปแบบของการสอนซะมากกว่า ว่า เป็น อย่างไร ส่วนเนื้อหาเขาจะไม่ค่อยเข้าถึงลึกเท่าไร เราก็ดูบรรยากาศทั่วไปของเขาเพราะมันต่างกับวิชาอื่น ตรงที่วิชาพละมันนอกห้องเรียนแบบเอาที่ดอร์ ดูสื่อ ของเขาว่าเป็นอย่างไรเหมาะสมหรือไม่บางทีในแผนมัน ดูดีนะแต่ของจริงก็ไม่เหมาะ..... ”

ครู T31

“.....เราเด็กกลุ่มเดียวกัน เราก็จะดูพฤติกรรมว่า ในคาบเราคาบเขานเด็กมันเหมือนกันมั๊ย เป็นอย่างไร บ้าง.....รูปแบบวิธีการสอน เราต่างคนต่างสอนคนละ สไตร์นะครับ ก็คือคุ้บัตดีเรา ก็จะสอนแบบใจดีมาก จะ มีเกมการเล่นแบบ ให้เด็กตลอด แบบ บางทีก็ตามใจ เด็กบ้างก็มี แต่เราค่อนข้างจะเข้ม อาจจะมี ความ แตกต่างตรงนี้.....ดูเรื่องการควบคุมชั้นเรียนของเขาด้วย ว่าเป็นอย่างไรมีการจัดการอย่างไร.....”

ครู T32

2.3) การอภิปรายผลและการสะท้อนกลับ

เป็นการนำผลของปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนโดยผู้สอนและบัดดี้ตลอดจนกลุ่มศิษษาบทเรียน ที่เข้าสังเกตการสอนมาสรุปผลการปฏิบัติการสอนและผลสังเกตปฏิบัติการสอน โดยปกติคุ้บัตดีจะทำ การอภิปรายผลและสะท้อนกลับในวันเดียวกันกับการปฏิบัติการสอนและสังเกตการสอน ซึ่งมักจะ กำหนดร่วมกันในเวลาเย็นหลังจากโรงเรียนเลิกและกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนเสร็จสิ้นลง บรรยากาศ ในการการอภิปรายผลและการสะท้อนกลับจะป็นไปอย่างเป็นมิตรในลักษณะของเพื่อนคุยกับเพื่อน ปกติ มีความยืดหยุ่นไม่เคร่งเครียด เป็นไปในเชิงบวก สร้างสรรค์ ไม่โจมตีคุ้บัตดีด้วยมุมมองเชิงลบ เน้นคุยวิชาการแบบไม่เป็นทางการ การอภิปรายและสัอนกลับนั้นเป็นลักษณะเพื่อนคุ้คิดที่ไม่มีใครเป็น ผู้นำของปฏิสัมพันธ์อย่างชัดเจน ไม่มีใครมีอิทธิพลเหนือกว่า

การอภิปรายและสะท้อนกลับคือการให้ข้อมูลที่ครูแต่ละคนรวบรวมและสังเกตได้ในชั้นเรียนจริง ผ่านประเด็นการสังเกต1) บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียน 2) สื่อประกอบการเรียนการสอน 3) กระบวนการและเทคนิคการสอนของครู 4)พฤติกรรมการณ์วิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยที่จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงแผนการสอนและนำสู่การปฏิบัติการเรียนการสอนในชั้นเรียนต่างๆต่อไป

“.....ก็คุยกันได้ ถ้าถามว่า แต่ก่อนนี้เราสนิทกันอยู่ แล้วยุ่ คุยธุระกันได้ เล่นกันได้ เวลาเจอกัน เราช่วย เหมือนเรามีน้ำใจให้กัน เราก็สนิทกันมากขึ้น ก็ได้น้ำใจกันมากขึ้น แล้วก็ดี ที่ช่วยมันใกล้กัน ดีคือเราคอมเมนต์กันในเชิงบวก ถ้าเราเชิงบวกปั๊บ เอ่อ อะไรมันก็ดี.....”

ครู T31

“.....ส่วนใหญ่ก็ต้องรอหลังเลิกเรียน เพราะว่าจะได้สะดวกหน่อยช่วงอื่นไม่ไหวงานนอก งานในเยอะ อีกอย่างคุยตอนเย็นมันก็สบายๆ.....การสะท้อนใหญ่ๆ ให้เกียรติเขาสะท้อนมากกว่า เพราะเขาอายุมากกว่า เราก็รับฟัง แล้วเราก็สะท้อนกลับ....เราก็พูดคุยกัันปกติไม่ได้ เคร่งเครียดอะไรกันมาก แต่ก็เครียดและเพราะต้องทำกันจริงจิงไม่ได้ทำผ่านๆไป แต่บรรยากาศมันเอื้อให้นะ

ครู T32

3) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินการศึกษาค้นคว้าของครูที่ 3

ประกอบไปด้วย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูกลุ่มศึกษาค้นคว้าที่ 3 และนักเรียน

3.1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูกลุ่มศึกษาค้นคว้าที่ 3

การดำเนินการศึกษาค้นคว้าผ่านขั้นตอนสำคัญทั้งสามขั้นตอนคือ การวางแผนการจัดการเรียนการสอน การปฏิบัติการสอนและการสังเกตการณ์อภิปรายผลและการสะท้อนกลับส่งผลการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงตนเองของกลุ่มศึกษาค้นคว้าหลายด้าน ทั้งส่งเสริมการทำงานที่เป็นระบบมีแบบแผน กระตุ้นให้ครูพร้อมที่จะเรียนรู้และตื่นตัวตลอดเวลา สามารถบริหารห้องเรียนได้อย่างดีมี

ประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสามารถออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับตัวชี้วัดและ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีสื่อที่ครบถ้วน เหมาะสมกับสาระวิชา แบ่งเบาภาระการสอนจากเดิม ลด บทบาทของครูในชั้นเรียน ปรับเปลี่ยนจากผู้สอนผู้สั่ง เป็นผู้แนะนำผู้สนับสนุนนักเรียน ตระหนักถึง ความสำคัญของการเรียนรู้ของนักเรียนส่งเสริมให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้อย่างแท้จริงมีการ สังเกตนักเรียนเป็นรายบุคคลมากยิ่งขึ้นที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนา นักเรียนตามสมรรถภาพ ลด ความเครียดความกังวลในชั้นเรียน เพิ่มความมั่นใจของตนเองในการปฏิบัติงานและการปฏิบัติการ สอน

“.....เราต้องมีการเตรียมพร้อมให้มากขึ้น ในการ สอนแต่ละครั้ง ซึ่งถามว่าเดิมมันก็เป็นหน้าที่ของเราอยู่ แล้ว.....แต่เราก็ลดบทบาทของเราให้น้อยลง คอยเป็น ผู้ช่วย คอยแนะนำให้เด็กเขาทำมากกว่า แต่เรา เราจะ สบายขึ้นเวลาสอน แต่ก่อนเราจะสอนเหนื่อยมากขึ้น เพราะเราต้องเตรียมอะไรเยอะมาก....เปลี่ยนที่เด่นชัดก็ คือ .. ความพร้อมของเรามากกว่า เราเข้าห้องเรียน เหมือนเรามั่นใจเลย เรามั่นใจเลยว่าเราจะสอนอันนี้ ก่อนอันนี้หลัง มีความมั่นใจมากขึ้น.....”

ครู T31

“..... ครูพร้อมมากกว่าเดิมนะ ความพร้อมของ ครู เมื่อก่อนไม่มั่นใจเท่านี้ เพราะว่าแต่ก่อนอาจจะไม่ได้ ใช้สื่อ เราอาจจะขาดการใช้สื่อไปหน่อย แต่ตอนนี้เราก็ เริ่มมีสื่อมีอะไรให้เด็กเกิดการเรียนรู้มากขึ้น การจับ กลุ่มเหมือนกัน แต่ก่อนเราเรียนแบบไม่เคยมีการจับ กลุ่มเลย ไม่เคยเรียนรู้ความแตกต่าง ของเด็ก แต่ตอนนี้ เริ่มอาจจะแบ่งกลุ่ม การทำงานการนำเสนอ รู้ ข้อบกพร่องของเด็กมากขึ้นกว่าเดิม.....”

ครู T32

3.2) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในบทเรียนวิจัยของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 3 จะเห็นได้ชัดกว่าในกลุ่มศึกษาบทเรียนอื่นๆ ด้วยวิชาของครูคู่บัดดี้เป็นวิชาทักษะทั้งวิชา สุขศึกษาพลศึกษา และวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ที่นักเรียนจะแสดงผ่านปฏิกริยาในชั้นเรียน บรรยากาศในการเรียนรู้ และการสังเกตเห็นถึงพฤติกรรมกาปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมในชั้นเรียน ซึ่งพบว่านักเรียนมีความผ่อนคลายในการเรียน มีความสนใจตื่นตัวในการเรียนมากกว่าเดิม เพราะว่ามีสื่อมีกิจกรรมที่หลากหลาย และครูมีการนำเข้าสู่บทเรียนที่ดึงความสนใจร่วมของนักเรียน กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัย นำไปการที่นักเรียนมีเป้าหมายในการเรียนและด้วยการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และยึดแนวทางการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอนทำให้นักเรียนมีกระบวนการคิด การสืบค้าข้อมูล การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง รู้จักการแก้ปัญหา เป็นการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง ที่ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ที่คงทนผ่านการทำงานที่เป็นระบบ มีการทำงานแบบร่วมมือกับเพื่อน นักเรียนสามารถนำเสนอผลงานของตนเองด้วยความมั่นใจ ภาคภูมิใจในตนเองและเพื่อนนักเรียน

“.....ผลลัพธ์มันๆเห็นกันง่ายเพราะเป็นคอมพิวเตอร์ เห็นเลยว่าเขาทำได้ไม่ได้ เราเห็นชัดแต่วิชาที่เป็นเนื้อหา เราต้องรอวัดความรู้ ถึงจะเห็น แต่คอมพิวเตอร์ เราสั่งงานเขา สั่งโน่นสั่งนี่ให้เขาทำ เราเห็นปั๊บ เราก็เห็นเขาเลยว่าเขาทำได้หรือไม่ได้ เราเห็นภาพค่อนข้างที่จะชัด.....นักเรียนเขาๆรู้สึกว่าเขาสนุกสนานกับการเรียนมากขึ้น เขาได้แสดงออก เหมือนเขาได้คิดได้แสดงความคิดเห็นของเขามากขึ้น แล้วได้มองเป้าหมายที่ชัดเจนมากขึ้น ได้ฝึกฝน ได้ค้นหาข้อมูลมากขึ้น แก้ปัญหาด้วยตัวเอง..... เด็กเขาอยากรู้ อยากเห็นมากขึ้นเพราะเราก่อนข้างสร้างตัวนี้ให้เขาก่อน มีความตื่นเต้นมากขึ้น สนใจมากขึ้น เราก็สร้างให้เขาไปเด็กมีการเรียนรู้ คือ ต้องค้นหาข้อมูลด้วยตัวเองมากขึ้น

เด็กเขาก็จะเปลี่ยนแปลงการเรียนของตัวเองไป ไม่ใช่นั่งฟังอย่างเดียว.....”

ครู T31

“.....การเปลี่ยนแปลงของเด็กคือมีตื่นเต้นมากขึ้น เด็กก็จะมีส่วนร่วมมาก จะแย่งกัน แย่งกันพูด แย่งกันเสนอความคิดเห็น อันนี้คือเป็นสิ่งที่ดี.....กับผมเด็กเขาดูว่าจะเริ่มผ่อนคลายขึ้นมาทีเดียว เด็กก็ตอบ มีส่วนร่วม ดีขึ้นมา เด็กกล้ามากขึ้น แสดงความคิดเห็นมากขึ้น ทำงานกันเป็นกลุ่มเป็นทีมง่ายขึ้น อีกอย่างเราจะสอนเขาเรื่องการวางแผนก่อนการทำงานก็ดีมากเลย.....”

ครู T32

4) ปัจจัยส่งเสริมการดำเนินการศึกษาทเรียน

ปัจจัยที่จะส่งเสริมให้การดำเนินการศึกษาทเรียนประสบความสำเร็จลุล่วงหรือประสบความสำเร็จ ความยากลำบากในการดำเนินการได้นั้น ประกอบด้วยหลายปัจจัย คือกลุ่มศึกษาทเรียนต้องมีความตั้งใจจริงในการดำเนินการ เปิดใจกว้างพร้อมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นครูต้องเป็นผู้ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา เป็นคนที่จะต้องดำเนินการหลักตั้งแต่ขั้นตอนของการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ การปฏิบัติการสอนการสังเกตการสอน และการอภิปรายผลสะท้อนกลับอีกทั้งต้องได้รับการสนับสนุนที่ดีจากกลุ่มศึกษาทเรียน โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาและงานวิชาการโรงเรียนที่ช่วยจัดวางแผนการดำเนินงานที่มีระบบ ออกนโยบายที่เอื้อต่อการทำงานกำหนดตารางเวลาการทำงานที่ชัดเจน มีการประชุมติดตามผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ ช่วยประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญภายนอกโดยเฉพาะกับศึกษานิเทศก์ รวมทั้งสนับสนุนด้านงบประมาณและกำลังใจ

“.....ผู้บริหารสำคัญมากเพราะถ้าท่านไม่นำ เราก็ไปไม่ได้ ศึกษานิเทศก์ก็มีส่วนร่วมช่วยกัน เออในการทำงาน ในการมาสะท้อนคิดแลกเปลี่ยนมุมมอง ทัศนคติ

ที่ดีของครูก็สำคัญ ที่นี่คือยอมรับกัน คือยอมรับกัน คือมีการยอมรับกัน อันนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ.....

ครู T31

“.....ครูน่าจะเป็นหัวใจหลัก เราจะต้องเตรียมเตรียมแผนเตรียมสื่อเตรียมพร้อมมากกว่าเดิม คือเราได้เตรียมความพร้อมมากขึ้นฟังมากขึ้น คิดมากขึ้น.....ก็ส่วนใหญ่ก็จะเป็นคาบบ่าย บางทีก็ให้ครูเขาสอนแทน ก็ต้องยอมเสียเวลาครับ วันนั้นก็ยอมเสียเวลาไปสองวันเลย เพื่อวิพากษ์วิจารณ์แผน บางทีก็ดำเนินการกันเองภายใน บางทีก็มีศึกษานิเทศก์ และ ผ.อ. มาด้วย ก็ยอมเสียเวลา.....ก็อาศัยครูฝ่ายวิชาการในการประสานงานด้านต่างๆทั้งการประชุม การแลกเปลี่ยนข้อมูล หรืออะไรก็ตามวิชาการดูแลหมด.... ปัจจัยที่ทำให้เราเปลี่ยนเป็นแบบนี้ ก็อยู่ที่ทีมงานและตัวเรา เพราะว่าทีมงานก็มีการนัดหมายว่าจะมีการดูแผนดูสื่ออะไรต่างๆ แล้วก็ทีมงานวิชาการ ถ้าเกิดไม่ได้เป็นทีมงานที่ได้ติดตามวิพากษ์วิจารณ์เรา อาจจะไม่ทำ ทำไม่เป็น.....”

ครู T32

ตาราง 4.6 สรุปลักษณะกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในแต่ละขั้นตอนของกลุ่มศึกษาที่ 3

ภูมิหลังของกลุ่มศึกษา บทเรียน	การดำเนินการ ศึกษาบทเรียน	ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มศึกษา บทเรียน	การเรียนรู้ของกลุ่มศึกษาบทเรียน	ผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อครูและ นักเรียน
<p>ครู T31 ชาย อายุ 34 ปี ประสบการณ์สอน 3 ปี การ งานอาชีพและเทคโนโลยี ป.1- ป.6 ดำเนินการ การศึกษาบทเรียนในชั้น ป.4/1การศึกษา ป.ตรี</p> <p>ครู T32 ชาย อายุ 27 ปี ประสบการณ์สอน 4 ปี สุข ศึกษาและพลศึกษา ป.1- ป. 6 ดำเนินการการศึกษา บทเรียนในชั้นป. 6/1 การ ศึกษาป.ตรี</p> <p>ภาพรวม สอนนักเรียนกลุ่มเดียวกัน อายุใกล้เคียงกัน มีความ แตกต่างด้านวิชาที่สอน</p>	การวางแผนการ จัดการเรียนการ สอน	เป็นลักษณะเพื่อนคู่คิดที่ไม่มี ใครเป็นผู้นำของปฏิสัมพันธ์อย่าง ชัดเจน ไม่มีใครมีอิทธิพลเหนือกว่า เน้นพูดคุยปรึกษาในบรรยากาศ วิชาการที่ไม่เป็นทางการ เน้นการ วิพากษ์เชิงบวก มีน้ำใจเกื้อกูลซึ่ง กันและกัน	<p>ครู T31 1) ได้ข้อมูลของนักเรียนเป็นรายบุคคล มากยิ่งขึ้นผ่านการสังเกตและการสะท้อน ผลกับคู่บัดดี้ 2) ได้เรียนรู้การออกแบบ แผนการจัดการเรียนรู้และสื่อที่มี ประสิทธิภาพ 3) ครูเปลี่ยนตนเองเป็น ผู้สนับสนุนหรือผู้อำนวยความสะดวกใน การจัดการเรียนรู้ 4) ได้เรียนรู้ถึงประโยชน์ ของการทำงานอย่างร่วมมือและการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้</p> <p>ครู T32 1) ได้ข้อมูลของนักเรียนเป็นรายบุคคล มากยิ่งขึ้นผ่านการสังเกตและการสะท้อน ผลกับคู่บัดดี้ 2) ได้เรียนรู้การออกแบบ แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อที่มีประสิทธิภาพ 3) การใช้สื่อประกอบการสอนจะช่วยให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น 4) ได้เรียนรู้ ถึงประโยชน์ของการทำงานอย่างร่วมมือ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้</p>	<p>ครู 1) ครูพัฒนาตนเองอยู่เสมอทั้งก่อนและ หลังการจัดการเรียนการสอน แสวง เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย ตลอดเวลา 2) ครูสามารถออกแบบ แผนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และมั่นใจในแผนการจัดการเรียนการสอน ของตนเอง 3) กิจกรรมในชั้นเรียนมีความ หลากหลายมากยิ่งขึ้น มุ่งเน้นนักเรียนเป็น ศูนย์กลาง 4) ความสัมพันธ์กับเพื่อนครูมี มากยิ่งขึ้น</p> <p>นักเรียน มีผ่อนคลาย ความสนใจ กระตือรือร้น และมีส่วนร่วมในชั้นเรียนมากขึ้น สามารถ สืบค้น สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง รู้จัก การแก้ปัญหา เป็นการเรียนรู้ด้วยการชี้แนะ ตนเอง ด้านทักษะการปฏิบัติสามารถ บรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างสมบูรณ์ ในลักษณะการเรียนรู้ด้วยการชี้แนะตนเอง</p>
	การปฏิบัติการสอน และการสังเกต	เป็นปฏิสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ ในชั้นเรียนของกลุ่มศึกษาบทเรียน ผ่านการสังเกต บรรยากาศในชั้น เรียน การใช้สื่อ การจัดการเรียน การสอน และ เทคนิค การสอน พฤติกรรมนักเรียน		
	การอภิปรายผลและ การสะท้อนกลับ	เป็นลักษณะเพื่อคู่คิด มักจะ แลกเปลี่ยนบทบาทกันเป็นผู้นำ และผู้ตามในอภิปรายผลและ สะท้อนกลับ คำแนะนำจะเป็นไป ในเชิงบวก มักสะท้อนผ่านมุมมอง ของตนเอง		

2.4 กลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 4

1) ภูมิหลังของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 4

ประกอบไปด้วย ครู T41 เป็นครุหญิงอายุ 50 ปี มีประสบการณ์สอน 27 ปี รับผิดชอบกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 และระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งสิ้น 6 ห้องเรียน โดยดำเนินการการศึกษาบทเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 จำนวน 3 บทเรียนวิจัย (วงจร) จากนั้นจึงนำบทเรียนวิจัยที่สมบูรณ์ไปใช้ในชั้นเรียนอื่นๆ เป็นครูชำนาญการ (ค.ศ.2)

ด้านครู T42 เป็นครูชาย อายุ 27 ปี ประสบการณ์สอน 4 ปี รับผิดชอบกลุ่มสาระการสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับประถมศึกษาตอนต้น ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ทั้งสิ้น 8 ห้องเรียน โดยดำเนินการการศึกษาบทเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 จำนวน 3 บทเรียนวิจัย (วงจร) จากนั้นจึงนำบทเรียนวิจัยที่สมบูรณ์ไปใช้ในชั้นเรียนอื่นๆ เป็นครูอัตราจ้าง

ครู T 41 เป็นคนในพื้นที่อำเภอคลองใหญ่โดยกำเนิด เริ่มรับราชการที่โรงเรียนในอำเภอคลองใหญ่จนปัจจุบันทำให้มีความสัมพันธ์ ความรู้จักคุ้นเคยกันดีกับบุคคลในชุมชน โรงเรียน เป็นครูแกนนำของโรงเรียนในหลายโครงการที่ผ่านมา ด้านครู T42 เป็นครูอัตราจ้างเริ่มปฏิบัติการสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 เคยสมัครสอบบรรจุครูผู้ช่วยหนึ่งครั้ง ซึ่งเป็นไปตามความต้องการของครอบครัวที่อยากให้ประกอบอาชีพครู

ครู T41 และ ครู T42 ถือได้ว่าเป็นครูที่มีบทบาทสำคัญหลายด้านของโรงเรียน มักถูกเสนอจากเพื่อนครูให้เป็นแกนนำในกิจกรรม โครงการหรือการอบรมต่างๆ ของโรงเรียนอยู่เสมอ ด้วยบุคลิกนิสัยที่เป็นมิตรของทั้งคู่ โดยความสัมพันธ์ก่อนดำเนินการการศึกษาบทเรียนเป็นแบบเอื้อเฟื้อ เอื้ออาทรต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนสาระความรู้วิชาการ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีใหม่ที่ทันสมัย ตลอดจนเรื่องราวในชีวิตประจำวันเป็นปกติ

“.....ก่อนหน้า คือ คือเราจะสนิทกันอยู่แล้ว เพราะที่เทคโนโลยีครูไม่เก่ง น้องเขาเก่ง น้องเขาคอยให้ความช่วยเหลือในด้านนี้ อยู่ น้องเขาก็จะน่ารัก มีอะไรเขาก็บอก เราก็คุยกันหมดแหละ เรื่องทั่วไปก็คุยกัน.....”

ครู T41

“.....ก็เหมือนกับยี่งนี้แหละครับ ก็คือเราก็สนิทกัน แบบพี่แบบนี่มีอะไรเราก็ช่วยเหลือกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอดแหละครับ เวลาครูเขามาขอความช่วยเหลืออะไร ผมก็จะจัดให้ก็ว่างก็ช่วย ครูทุกคนเหมือนกัน.....”

ครู T42

2) สภาพและลักษณะการดำเนินการศึกษาบทเรียนของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 4

ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนหลักคือ

2.1) การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้

การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของครูในกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 4 เป็นไปตามปกติคือ ครูแต่ละคนจะการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งแต่เดิมนั้นจะเป็นการนำแผนการจัดการเรียนรู้สำเร็จรูปจากแหล่งต่างๆมาใช้ในการปฏิบัติสอน ซึ่งบ่อยครั้งจะเป็นการปฏิบัติการสอนโดยใช้ประสบการณ์ของผู้สอนเป็นสำคัญ ไม่มีการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ แต่ภายใต้การดำเนินการศึกษาบทเรียนทำให้กลุ่มศึกษาบทเรียนแต่ละคนก่อนการปฏิบัติการสอนจำเป็นต้องการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งสิ้น 2 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจจะนำแผนการจัดการเรียนรู้เดิมที่มีอยู่มาประยุกต์ปรับปรุงให้เข้ากับสถานการณ์การสอนในแต่ละชั้นเรียน เพิ่มเติมกิจกรรมหรือสื่อต่างๆ หรืออาจจะเป็นการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ใหม่ทั้งหมด โดยในขั้นตอนนี้จะเป็นการทำงานเพียงลำพังของครูแต่ละคน โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้จะถือได้ว่าเป็นแผน A

ขั้นตอนที่ 2 จะเป็นการนำแผนการสอนที่ 1 ที่ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ไว้แล้วมาปรึกษาร่วมกับกลุ่มศึกษาบทเรียนหรือเพื่อนครูเพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้นั้นๆ ว่าเหมาะสมหรือไม่กับการปฏิบัติการสอนจริง ซึ่งอาจจะมีการปรับเปลี่ยนหรือคงแผนการจัดการเรียนรู้เดิม ขึ้นอยู่กับความเห็นร่วมกันของกลุ่มศึกษาบทเรียน

“.....เมื่อก่อนนี้ก็ไม่มีแผนอะไร ใช้ประสบการณ์เอา แต่ตอนนี้ก็ต้องมีแผนก่อน ถ้าจะมีก็ของเก่าๆ หรือไม่ก็ตามหนังสือคู่มือครู.....ตอนนี้เราทำเองทุกแผนก็ได้ น้องเขามาช่วยกันดูว่าอย่างไรดีหรือไม่ เพราะบางทีเราก็เขียนในมุมมองคนเดียว.....เราเขียนเองก่อนแล้วค่อยมาปรับกันอีกที ”

ครู T41

“.....ปกติแผนผมเอามาจากคอมพิวเตอร์ อย่าง
 เก่าเลยครับแต่ตอนนี้ผมก็เอาแผนของเขา
 เหมือนกันแต่ว่า เอามาเขียนใหม่อีกหนึ่งรอบคือให้มัน
 ง่ายแล้วก็เด็ก คือเด็กสามารถมีความรู้ตรงนั้นได้เลย
 ครับเอามาแทรกเอาแผนสำเร็จรูปนั้นมาเป็นตัวตั้ง แล้ว
 เราก็เอามา เอามาทำมาเขียนใหม่.....ก็อ่านทวนแล้วก็มี
 การปรับบ้างแต่ว่าไม่เยอะเพราะว่า มันเป็นความคิด
 ของเราที่แรกจะปรับอย่างไรมันก็ยังเป็นของเรา.....
 แผน B เราก็ไปปรึกษาบดี ปรึกษาครูที่เกี่ยวกับเรา
 สอนเหมือนกับเรา สอนวิทยาศาสตร์เหมือนกับเรา แล้ว
 ก็คำแนะนำมาแล้วก็นำมาปรับอีก..... “

ครู T42

การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละครั้งแผนการจัดการเรียนรู้ นอกจากจะให้ความสำคัญกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กลุ่มศึกษาบทเรียนมุ่งส่งเสริมกิจกรรมในชั้นเรียนที่จะช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมและการเรียนรู้ของนักเรียนผ่านการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอนที่จะส่งเสริมให้นักเรียน 1) การเรียนรู้การตั้งคำถาม 2) การเรียนรู้เพื่อแสวงหาสารสนเทศ 3) การเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ 4) การเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร 5) การเรียนรู้เพื่อตอบสนองสังคม โดยทั้ง 5 ขั้นตอนจะดำเนินไปในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเชื่อมโยงและยืดหยุ่น โดยกระบวนการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน มีจุดเน้นที่ใกล้เคียงกับทั้งสมรรถนะสำคัญ 5 ด้าน คือ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 5) ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยี รวมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ด้าน คือ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ ประสบการณ์ ความสามารถของผู้ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่จะสอดแทรกในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้อย่างไรให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมที่สุด

“.....แผนที่เราสร้างเขียนเองก่อนมีวิธีต่างไปจากเดิมก็คือจากที่ไปอบรมเขาก็จะมีบอกเราว่า มันมี 5 ขั้นตอน ตอนที่ 1 เราจะต้องมีการใช้คำถาม เขาเรียกอะไร ให้เด็กสงสัยอะไรอย่างนี้ จากเดิมเราสอนไปเลย

เราก็ไม่ได้มานั่งถามเด็ก หรือว่าให้เด็กเขาเกิดเอ๊ะเกิดอะไรขึ้นมาอย่างนี้ ตอนที่ 2 ก็ให้เด็กเกิดศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเอง ไป แล้วก็มาเป็นขั้นเป็นตอนของเขา 5 ขั้นอย่างนี้ แต่จากเดิมเราไม่ได้สอนแบบนี้เราไม่ได้เตรียมการสอนแบบนี้เราก็สอนไป แล้วเราก็เพิ่มในสมรรถนะผู้เรียน 5 ด้าน แล้วก็ คุณลักษณะ 8 ด้านแปดอันอะไรนั่น มันเหมือนว่าต้องการให้เด็กได้อะไรสมรรถนะอะไรแต่เอาจริงๆมันก็ใกล้เคียงกันหมดนะอยู่ที่ว่าจะแบ่งอย่างไร..... “

ครู T41

“.....ผมว่านะเวลาไปอบรม คือว่ามันเป็น 5 ขั้นตอนที่ง่ายๆ ตัวผมเองก็ผมว่าอันนี้มันง่ายละ มันเบสิก แต่ขึ้นอยู่กับคนที่เอาไปใช้ว่าเขาจะแอดวานซ์ขนาดไหน ว่ามีอะไรเพิ่มมาจากนี้มียอะไอย่าง แต่ถามว่า ตอนนี้ เด็กประถม ผมว่าให้เขารู้ 5 ขั้นตอนที่ง่ายๆ แบบนี้ ผมก็ว่ามันโอเคละ แต่หลังจากนั้นถ้าเกิดใครจะแอดวานซ์ไปเพิ่มใส่ตรงนั้นเข้าไปใส่ตรงนี้เข้าไป มันจะขึ้นอยู่กับคนที่เอาไปใช้มากกว่าแล้วก็จะดับเด็กมากกว่า.....”

ครู T42

2.2) การปฏิบัติการสอนและการสังเกต

การปฏิบัติการสอนและการสังเกตเป็นขั้นตอนลำดับถัดจากการวางแผนการจัดการเรียนการสอน โดยกลุ่มศึกษาบทเรียนแต่ละคนจะปฏิบัติการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นตามคำแนะนำของกลุ่มศึกษาบทเรียนหรือเพื่อนครู โดยมีกลุ่มศึกษาบทเรียนเข้าสังเกตการสอน ปกติแล้วจะเริ่มสังเกตการสอนตั้งแต่เริ่มต้นกระทั่งสิ้นสุดชั่วโมงเรียน ผู้สังเกตการสอนจะบันทึกข้อมูลต่างๆ ในชั้นเรียน สำหรับเป็นข้อมูลในการอภิปรายและสะท้อนกลับ ขณะที่ครูผู้ปฏิบัติการสอนจะดำเนินการจัดการเรียนการสอนเสมือนในชั้นเรียนปกติ โดยมีการนัดหมายล่วงหน้าสำหรับกลุ่มศึกษาบทเรียน อาจเป็นแบบไม่เป็นทางการ คือ เป็นการนัดหมายปากเปล่าระหว่างคู่บัดดี้หรือกับศึกษาบทเรียน และเป็นแบบทางการคือมีการนัดหมายร่วมกับฝ่ายวิชาการ เพื่อประสานกับกลุ่มศึกษา

บทเรียนคนอื่นๆ ที่พร้อมสังเกตการสอนในชั่วโมงเรียนนั้นๆ หรือมีประเด็นการสังเกตที่ประกอบไปด้วย 1) บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียน 2) สื่อประกอบการเรียนการสอน 3) กระบวนการและเทคนิคการสอนของครู 4) เนื้อหาสาระวิชา 5) พฤติกรรมการเรียนรู้ครู 6) พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

“.....เวลาที่เราส่งเกตบัดดี คือมาดูเราการเรียนสอนใช้ไหม แล้วก็เอามาเป็นข้อมูล ก็จะบอกเขาว่า เป็นอย่างไร ควรปรับอะไรบ้าง ส่วนมากก็มีเรื่องของการเข้าสู่บทเรียน เรื่องลำดับการสอนเรื่องเนื้อหา การพูดคุยกับนักเรียน คือบัดดีจะเป็นคนที่สอนหนังสือเป็นธรรมชาติแล้วก็ใช้สื่อได้เหมาะสม แต่บัดดีจะเป็นคนที่ใจดีกับเด็กเรื่องการคุมชั้นเรียนไม่ได้.....เราจะมีตารางสอนของกันและกันไว้เลย แต่เราก็บอกบัดดีก่อนนะว่าจะไปดู แต่บางทีก็โฉบๆไป.....”

ครู T41

“.....เราก็ต้องตกลงเวลากันว่าเราจะไปดู เพราะแรกๆก็เกร็งกันไปหมดเลย หลังๆมาก็ดีขึ้นกันนะ แต่ก็ต้องบอกก่อน จะได้เตรียมกันถูก.....สังเกตการณ์สอนบัดดี คือสังเกต โฟกัสไปที่นักเรียน มากกว่า คือว่าเขาจะได้ๆความรู้ในวันนี้ไปมากน้อยแค่ไหน แต่ก็ดูที่ครูด้วย คือผมว่าเขาเตรียมสื่อมาเยอะแน่นอนนะ เตรียมสื่อมาเยอะละมาเต็มที่ละ แต่ที่ว่า นักเรียน เขาจะได้อะไรมาบ้างน้อยแค่ไหน ว่าครูเขาเตรียมสื่อมาขนาดนี้จะสอน นักเรียนได้มากน้อยแค่ไหน.....”

ครู T42

2.3) การอภิปรายผลและการสะท้อนกลับ

เป็นการนำผลของปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนโดยผู้สอนและบัดดี้ตลอดจนกลุ่มศึกษาทเรียนที่เข้าสังเกตการสอนมาสรุปผลการปฏิบัติการสอนและผลสังเกตปฏิบัติการสอนโดยเป็นไปอย่างกัลยาณมิตร มีลักษณะความเป็นเพื่อต่างวัยที่พร้อมรับฟังข้อดีและข้อเสียของกันและกัน โดยในขั้นตอนการอภิปรายผลและการสะท้อนกลับนี้มักจะทำให้ผู้ที่ปฏิบัติการสอนเป็นผู้สะท้อนกลับก่อนถึงความสำเร็จในชั้นเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ อารมณ์ความรู้สึก สถานการณ์การปฏิบัติการสอน พฤติกรรมของครูและนักเรียน จากนั้นกลุ่มศึกษาทเรียนคนอื่นๆจะสะท้อนกลับผ่านมุมมองของตนเอง โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากสังเกตการสอนเป็นสำคัญ ในขั้นตอนนี้กลุ่มศึกษาทเรียนจะเปิดใจกว้างเพื่อรับฟัง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจะเป็ผลต่อการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ต่อไป

การอภิปรายผลและการสะท้อนกลับจะประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพได้นั้นต้องอาศัยเป็นช้ลักษณะการอภิปรายผลและการสะท้อนอย่างจริงจัง เปิดใจกว้างพร้อมรับฟังของกลุ่มศึกษาทเรียน และต้องประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งด้านสาระวิชา ศาสตร์การสอน การจัดการเรียนชั้นเรียน สื่อและเทคโนโลยี โดยเฉพาะจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก

“.....เราก็ต้องเปิดใจรับ คำแนะนำจากบัดดี้เรา กับจากรอง ผ.อ.เขต ศึกษานิเทศก์ เพื่อนครูในโรงเรียน คือ เราต้อง ยอมรับในคำแนะนำที่เขาให้เรา มันก็จะทำให้เรา ให้ปรับการเรียนการสอน แผนของเรามันพัฒนา ในด้านที่ดีขึ้นบัดดี้ เขาก็จะมาคอมเมนต์เราว่ามี ข้อดีข้อเสียอย่างไร ควรปรับอย่างไร เขามักพูดชมหรือ เสริมให้กำลังใจเรานะ....”

ครู T41

“....เราคุยกันตลอดเลย ให้กำลังใจกันคือเรา เสนอให้กับบัดดี้ เขาก็เสนอเรา เรื่องบ้างเรื่องเราก็รู้ตัว ไม่รู้ตัว.....ผมก็ไปทุกครั้งนะครับถ้าไม่ติดสอนติดอะไร คือผมจะนั่งดูครูเขาสอนเราก็จดๆ จำๆ เอามาแชร์กัน มีการแชร์ความรู้ประสบการณ์อะไรกัน แต่ถ้ามว่าตัวผมเอง ประสบการณ์การสอนน้อย แต่ครูเขามี

ประสบการณ์การสอนมามาก แต่ตัวผมเองดูๆแบบครู
 พักลักจำ ดูๆเขา แล้วก็จำมาปรับใช้ในการสอนของ
 ตัวเอง สำคัญเลยคอมเมนต์จากครูเขาเราเอามาปรับ

ครู T42

3) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินการศึกษาทเรียนของกลุ่มที่ 4

ประกอบไปด้วย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูกลุ่มศึกษาทเรียนกลุ่มที่ 4 และนักเรียน

3.1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูกลุ่มศึกษาทเรียนกลุ่มที่ 4

ก่อนการดำเนินการศึกษาทเรียนกลุ่มศึกษาทเรียนต้องเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการที่
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษจำนวนทั้งสิ้น 2 วัน เพื่อรับทราบและทำความเข้าใจ
 เกี่ยวกับทฤษฎี หลักการ แนวทาง ตลอดจนวิธีดำเนินการการศึกษาทเรียน เป็นการปูพื้นฐานให้ครู
 พร้อมสำหรับการดำเนินการจริงในกลุ่มศึกษาทเรียนของตนเอง พบว่าทำให้กลุ่มศึกษาทเรียนมี
 มุมมองเชิงบวกต่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนานักเรียน ช่วย
 เสริมสร้างมุมมองด้านบวกต่อตนเองและการพัฒนาวิชาชีพ และเมื่อดำเนินการการศึกษาทเรียนจริง
 พบว่านักเรียนในชั้นเรียนของตนเองมีการเปลี่ยนแปลงและการตอบสนองในทิศทางบวก นักเรียนมี
 ความตื่นตัวและให้ความสนใจในการเรียนรู้ ตลอดจนความสัมพันธ์กับกลุ่มศึกษาทเรียนและเพื่อนครู
 ในโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญภายนอกจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เป็นไปอย่าง
 ราบรื่น ทั้งด้านวิชาการการปฏิบัติงานและเรื่องส่วนตัว ช่วยส่งเสริมบรรยากาศการปฏิบัติงานให้มี
 ประสิทธิภาพด้วยการเป็นกัลยาณมิตร มีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน เปิดใจพร้อมรับฟังและเรียนรู้ ส่งผลถึง
 การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มศึกษาทเรียนด้านทัศนคติ ส่งเสริมให้กลุ่มศึกษาทเรียนตื่นตัวในการ
 แสวงหาความรู้ใหม่ตลอดเวลา ทำให้การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนมีมิติที่หลากหลาย ตอบสนองความ
 ต้องการของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ผ่านการสังเกตนักเรียนเป็นรายบุคคล การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่
 มีคุณภาพ สื่อประกอบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสาระวิชาและระดับของนักเรียน

“.....เราเริ่มเปลี่ยนแปลงตั้งแต่เข้าอบรมแล้ว มัน
 มีความรู้สึกว่าเป็นโครงการที่ดี แล้วพอเรามาเริ่มใช้กับ
 เด็ก เด็กก็แบบว่าการเรียนการสอนแบบนี้ดีกว่าเดิม
 เข้าใจมากกว่าเดิม.....เราพัฒนาขึ้นจากการที่เราไม่เคย
 ใช้สื่อหรือใช้น้อย เราก็นับแต่ละแผนเราจะต้องใช้สื่อ

แล้วก็มีความรู้ มีการค้นคว้า ตื่นตัว หาความรู้ แล้วเรา
อีกอย่างหนึ่งเราก็ต้องเปิดใจรับ คำแนะนำจากบัดดี้เรา
กับจากรอง ผ.อ.เขต ศึกษาพิเศษ เพื่อนครูในโรงเรียน
คือ เราต้อง ยอมรับในคำแนะนำที่เขาให้เรา มันก็จะทำ
ให้เราปรับการเรียนการสอน แผนของเรามันพัฒนาใน
ด้านที่ดีขึ้น เมื่อก่อนมันจะเป็นแผนสำเร็จรูปจะสอน ก็
สอนไป สื่อกปากเปล่าก็มี แล้วพอเปลี่ยนมาแบบนี้เรา
สร้างแผนเอง.....

ครู T41

“..... คือเริ่มแรกผมก็ใช้วิธีการสอนแบบ เราก็
สอนเนื้อหาใส่เด็กอย่างเดียวเลย ใส่เด็กเต็มที เด็กก็รับ
ได้ไม่ได้ เราก็คือสอน ก็หน้าที่เรา คือตัวผมก็สอนไป
สอนตามความรู้สึก วันนั้นผมจะสอนแค่นี้ ผมก็เอาไปแค่นี้
แต่สุดท้ายแล้วเด็กอาจจะไม่ได้ขนาดนี้ก็ไม่ได้ แต่
สุดท้ายเราผ่านมาเรื่อยๆ เราสะสมประสบการณ์เรื่อยๆ
เราก็มานึกว่าครูเขาสอนกันก็ไม่ได้สอนยัดเต็มเนื้อหาที่
เราจะให้เด็ก เป็นแค่การสอดแทรกเข้าไปให้เด็กรู้ในแต่
ละคาบ หลังจากนั้นผมก็ปรับมาเรื่อยๆ..... คือในส่วนตัว
ของผมปฏิสัมพันธ์โอเคเลยนะ เมื่อก่อนผมจะนิ่งๆ คือ
สอนก็คือสอนของใครของมันก็คือ แต่เราคุยกับบัดดี้กับ
เพื่อนครูเราคุยกันแบบเปิดใจ เมื่อก่อนเราไม่กล้าคุย
เพราะอย่างนี้หรือเปล่า เราไม่เปิดใจเพราะอย่างนี้
หรือเปล่า แต่พอเราทำแบบนี้ เราเปิดใจกันมากขึ้น
เราเริ่มมีความรู้สึกที่ เราๆ แคร่กัน เราจับกันได้พอมัน
จับกันได้ เรื่องปฏิสัมพันธ์โอเคเลย.....”

ครู T42

3.2) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในบทเรียนวิจัยของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 4 พบว่านักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน เป็นผลสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ที่มีลำดับขั้นตอนการสอนที่ชัดเจน มีสื่อประกอบการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีการส่งเสริมการทำกิจกรรมในชั้นเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นกิจกรรมกลุ่ม การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนในชั้นเรียนและนักเรียนกับครู ทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นไปอย่างมีความสุข นักเรียนมีความตื่นตัวในการเรียนรู้ตลอดคาบเรียน มีโอกาสได้คิดวิเคราะห์ ได้แสวงหาความรู้ ได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง ต่างจากการเรียนรู้เดิมที่นักเรียนเป็นเพียงผู้รับฟังครูผู้สอนเพียงฝ่ายเดียว นักเรียนมีการทำงานเป็นระบบแบบแผน ผ่านการแนะนำและรูปแบบที่ครูวางไว้ให้ นักเรียนมีการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนนักเรียนและกับครูผู้สอนมากยิ่งขึ้น

“.....เขาจะเรียนรู้แบบมีความสุขกว่าเดิม มีความสุขแล้วก็ มีความรู้ที่คงทนเฉพาะ เด็กจะเรียนแบบไม่ได้ฟังเราป้อนอย่างเดียว เขาก็จะแบบเรียนรู้ด้วยตัวเอง แล้วก็มาสรุปเป็นความรู้ กฎเกณฑ์ของตนเอง.....เด็กมีส่วนร่วมจากเดิมที่ฟังเราอย่างเดียวกับทำแบบฝึกหัดแต่ตอนนี้มีการสอนแบบ ใช้เพลง ใช้เกม ใช้กิจกรรมกลุ่ม เด็กได้มีส่วนร่วมแล้วก็มันจะทำให้เขามีความรู้สึกว่ามันง่ายแล้วก็เขาเข้าใจมากกว่าที่เดิมที่เราสอน เพราะสอนแบบเก่าบางที่เราก็ไม่ได้ใช้สื่อ แต่สอนแบบนี้มันมีการใช้สื่อแล้วก็เตรียมการสอน คือเด็กมันมีกระบวนการที่ชัดเจนมากกว่าเก่า.....”

ครู T41

“.....การสอนนักเรียนก็จะสนใจดิ้นะครับ คือเขาตื่นเต้นกับสิ่งที่ครูเอาไปให้ใหม่ๆ คือปกติผมจะสอนแบบ เข้าไปพูดเฉยๆ พูดแล้วก็ถามเด็กเฉยๆ แต่พออันนี้มาเราก็มีการเตรียมสื่อเตรียมอะไรเยอะขึ้น แล้วเด็กก็จะสนใจที่จะดูสื่อมากขึ้นแล้วก็จะสนใจเรียนมากขึ้น.....”

ก็คือว่าก่อนนี้เด็กอาจจะยังไม่ค่อยคุย ไม่ค่อยตอบ ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับเรามากเท่าไร แต่พอเรามีสื่อพวกนี้มากขึ้น เด็กก็จะสนใจเรามากขึ้น สนใจเรา สนใจสื่อมากขึ้น.....”

ครู T42

4) ปัจจัยส่งเสริมการดำเนินการศึกษาทเรียน

ปัจจัยที่จะส่งเสริมให้การดำเนินการศึกษาทเรียนประสบความสำเร็จได้นั้นมีหลายปัจจัย คือ ปัจจัยจากตนเอง กลุ่มศึกษาทเรียนต้องมีความตั้งใจจริงใจในพัฒนาตนเอง เปิดใจและพร้อมเรียนรู้ รับฟัง แลกเปลี่ยนร่วมกับผู้อื่น โดยไม่ปิดกั้นตนเองปราศจากอคติเชิงลบในการทำงานและการดำเนินการศึกษาทเรียน ปัจจัยภายนอกกลุ่มศึกษาทเรียนและเพื่อนครูต้องเป็นไปในลักษณะของ สังคมแห่งการเรียนรู้ที่พร้อมเป็นผู้ให้และผู้รับ มีช่วยเหลือกันทั้งด้านกำลังใจในการทำงาน การเสริมแรงทางบวก การให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ การแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์

มีการอบรมให้ความรู้ก่อนการดำเนินการที่ช่วยส่งเสริมให้การทำงานอย่างเป็นระบบมี โครงสร้างการดำเนินการที่ชัดเจน มีการติดตามผลประเมินผลจากผู้บริหารสถานศึกษาและจาก ผู้เชี่ยวชาญภายนอกจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดรคเป็นระยะ ทำให้ครูไม่รู้สึกโดด เดี่ยวและช่วยให้ครูมีข้อมูลจากการสะท้อนกลับ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเอง การพัฒนาการจัดการ เรียนการสอน และควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษาและฝ่ายวิชาการในด้านการจัด เวลาทำงานให้เหมาะสมลงตัว เชื่อมโยงกิจกรรมและภาระงานต่างๆเพื่อเอื้อต่อการทำงานของกลุ่ม ศึกษาทเรียน

“.....ปัจจัยที่เริ่มมาจากการที่แบบว่า มันมี โครงการนี้เข้ามา มันต้องมีการติดตามมีประเมิน มันทำให้เราก็ต้องดำเนินครลองไปตาม สติ์ปของเขา และเราก็เคยเข้ารับการอบรม เราก็รู้เราควรที่จะจัดการ อย่งไร วางแผนอย่งไร พอเรามาศึกษาพอเรามาทำ จริงแล้ว เราก็รู้ว่ามันได้ผล มันเกิดกับตัวเด็กเราก็รู้สึกดี มีกำลังใจ.....อุปสรรคบางครั้งโรงเรียนเรามีกิจกรรมมัน เยอะ งานมันก็เข้ามาเยอะ แล้วการทำแบบนี้มันคือการ

เตรียมสื่อเตรียมแผน ให้เขามานั่งดูเราสอน มาคอมเมนต์เรา มาอะไรอย่างนี้ บางทีเราก็ไม่พร้อม.....”

ครู T41

“.....ปัจจัยสำคัญๆ เริ่มที่ตัวเองก่อนเป็นปัจจัยสำคัญเลยว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง เป็นปัจจัยตัวแรกคือตัวเอง แล้วก็มีเพื่อนครูที่ช่วย เพื่อนครูที่เป็นแบบกำลังกาย กำลังใจเพราะว่างานแบบนี้มันทำคนเดียวไม่ได้อยู่แล้ว มันต้องมีการปรึกษากับผู้ที่เรามีประสบการณ์มากกว่า มีความรู้มากกว่า ปรึกษาได้ แล้วเราก็จะคุยกันรู้เรื่อง สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดประสบความสำเร็จในสิ่งที่ทำมาทั้งหมดนะครับ.....”

ครู T42

ตาราง 4.7 สรุปลักษณะกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในแต่ละขั้นตอนของกลุ่มศึกษาที่ 4

ภูมิหลังของกลุ่มศึกษา บทเรียน	การดำเนินการ ศึกษาบทเรียน	ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มศึกษาบทเรียน	การเรียนรู้ของกลุ่มศึกษาบทเรียน	ผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อครูและ นักเรียน
ครู T41 หญิง อายุ 50 ปี ประสบการณ์สอน 27 ปี คณิตศาสตร์ ระดับชั้น ป. 4 และ ป.5 ดำเนินการ การศึกษาบทเรียนในชั้น ป. 5/1การศึกษา ป.ตรี ครู T42 ชาย อายุ 27 ปี ประสบการณ์สอน 4 ปี สังคมศึกษา ทุกระดับชั้น ป.1- ป.3 ดำเนินการ การศึกษาบทเรียนในชั้นป. 3/2 การศึกษาป.ตรี ภาพรวม มีความแตกต่างด้าน เพศ อายุ วิชาที่สอน ระดับชั้นที่สอน	การวางแผนการ จัดการเรียนการ สอน	เป็นไปในทิศทางแนวราบใน ลักษณะเพื่อนต่างวัย มีความสนิท สนมกันอยู่แล้ว ทั้งสองจะมีการ ปรึกษาและออกแบบแผนการ จัดการเรียนรู้ร่วมกันเสมอ โดยใช้ การสื่อสารทางบวก จะเสนอแนว ทางการพัฒนาแผนการจัดการ เรียนรู้ผ่านมุมมองของตนเอง	ครู T41 1) ได้เรียนรู้แนวทางการศึกษาบทเรียน ที่ถูกต้อง 2) ได้เรียนรู้การออกแบบ แผนการจัดการเรียนรู้และสื่อที่มี ประสิทธิภาพ 3) ได้เรียนรู้เทคโนโลยี สารสนเทศ สื่อต่างๆที่ทันสมัย 4) ได้เรียนรู้ ถึงประโยชน์ของการทำงานอย่างร่วมมือ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	ครู 1) ครูสามารถออกแบบแผนการจัดการ เรียนรู้และสื่อที่มีคุณภาพ 2) ครูมีความ มั่นใจในตนเองในการปฏิบัติการสอน 3) ครูมีความไว้วางใจเพื่อนครูในการทำงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากขึ้น 4) ครูมี ทักษะการสื่อสารกับเพื่อนครูมากยิ่งขึ้น นักเรียน มีการแสดงออกด้านพฤติกรรมที่ชัดเจน มีความสุข ตื่นเต้น กล้าแสดงออกมาก ยิ่งขึ้น สามารถทำกิจกรรมกลุ่มได้ดี นักเรียนที่มีปัญหาสมาธิสั้นในการเรียนมี ความตั้งใจและอยู่กิจกรรมในชั้นเรียนได้ มากยิ่งขึ้น
	การปฏิบัติการสอน และการสังเกต	เป็นปฏิสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ ในชั้นเรียนของกลุ่มศึกษาบทเรียน ผ่านการสังเกต บรรยากาศและ สิ่งแวดล้อมในชั้นเรียน, สื่อ, กระบวนการและเทคนิคการสอน, , พฤติกรรมของครูและนักเรียน	ครู T42 1) ได้รับประสบการณ์ในการจัดการ เรียนการสอนผ่านประสบการณ์ของครู อาวุโส 2) ได้เรียนรู้การออกแบบแผนการ จัดการเรียนรู้และสื่อที่มีประสิทธิภาพ 3) วิธีการจัดการชั้นเรียน 4) ได้เรียนรู้ถึง ประโยชน์ของการทำงานอย่างร่วมมือและ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	
	การอภิปรายผลและ การสะท้อนกลับ	เป็นไปในทิศทางแนวราบใน ลักษณะเพื่อนต่างวัย เปิดใจพร้อม รับฟังคำแนะนำจากบัดดี้ ใช้การ สื่อสารให้กำลังใจในเชิงบวก		

2.5 กลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 5

1) ภูมิหลังของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 5

ประกอบไปด้วย ครู T51 เป็นครูหญิงอายุ 47 ปี มีประสบการณ์สอน 20 ปี รับผิดชอบกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับประถมปีที่ 1 ทั้งสิ้น 1 ห้องเรียน โดยดำเนินการการศึกษาบทเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/2 จำนวน 3 บทเรียนวิจัย (วงจร) เป็นครูชำนาญการพิเศษ (ค.ศ.3)

ด้านครู T 52 เป็นครูหญิง อายุ 52 ปี ประสบการณ์สอน 29 ปี รับผิดชอบระดับชั้นอนุบาล 2 จำนวน 3 ห้องเรียน โดยดำเนินการการศึกษาบทเรียนในชั้นอนุบาล 2/1 จำนวน 3 บทเรียนวิจัย (วงจร) จากนั้นจึงนำบทเรียนวิจัยที่สมบูรณ์ไปใช้ในชั้นเรียนอื่นๆ เป็นครูชำนาญการพิเศษ (ค.ศ.3)

ครู T51 และครู T52 ทั้งสองเป็นคนที่อำเภอคลองใหญ่โดยกำเนิด และเป็นศิษย์เก่าโรงเรียนอนุบาลวัดคลองใหญ่ทั้งคู่ โดยเริ่มรับราชการที่โรงเรียนในอำเภอเมือง จังหวัดตราด ก่อนย้ายมาปฏิบัติราชการในสถานศึกษาปัจจุบัน มากกว่า 15 ปี ด้วยภูมิหลังดังกล่าว และระดับชั้นที่รับผิดชอบใกล้เคียงกันทำให้ครูทั้งสองท่านสนิทและรู้จักกันเป็นอย่างดี

ด้านวิชาที่สอนทั้งคู่เป็นครูประจำชั้นเด็กขนาดเล็กทำให้ต้องรับผิดชอบสาระการเรียนรู้หลายวิชาในห้องเรียนที่ตนเองเป็นครูประจำชั้น และเป็นเรื่องยากที่จะละทิ้งชั้นเรียนที่ตนเองประจำชั้น จึงทำให้ครูทั้งสองท่านประสบความสำเร็จยากลำบากในการประชุม นัดหมายหารือซึ่งกันและกันในเวลาราชการ ซึ่งเวลาส่วนใหญ่ที่นัดหมายกันจะเป็นช่วงเย็นหลังโรงเรียนเลิก

ในด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนครูและชุมชน พบว่าครูทั้งสองท่านเป็นที่รู้จักและยอมรับทั้งกับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนครูและคนในชุมชนค่อนข้างมาก ด้วยเป็นคนในพื้นที่และสอนในระดับเด็กเล็กที่จะทำให้มีข้อมูลของนักเรียนแต่ละคน มีการปรึกษาคูหาพูดคุยกับผู้ปกครองนักเรียนอยู่เสมอ และเป็นที่ปรึกษาให้กับเพื่อนครูในโรงเรียนทั้งด้านการวิชาการ ข้อมูลนักเรียน ตลอดจนเรื่องทั่วไป โดยครู T52 ที่เป็นนักเรียนรุ่นเดียวกับผู้อำนวยการโรงเรียน จึงมีความสนิทสนมเป็นพิเศษ

“.....กับเพื่อนครูคนอื่นๆก็ทักทายกันตลอด สอนเรื่องอะไร เป็นอย่างไรบ้าง เอาปัญหา สถานการณ์ ของเขามาถามอื่นว่าเด็กห้องอื่น ชั้นอื่นเป็นอย่างไร ไม่ใช่คุยกับบัดดี้อย่างเดียวเราคุยกันหมด..... อีกอย่าง เราสอนเด็กเล็ก คือเด็กทุกคนผ่านเรา เราก็รู้ว่าใครเป็นใคร.....กับบัดดี้นะหรือเราคุยกันเป็นประจำอยู่แล้วสบายๆไม่ได้เกร็งอะไร จะว่าสนิทกันก็ได้เลย.....บัดดี

ส่วนมากปฐมวัยมันจะทิ้งไม่ค่อยได้ เขาก็จะมาหาเรานะ ส่วนมาก เราไปหาเขาก็เลิกเรียนไปแล้ว เขาวางก็เดิน มาดูเราละ”

ครู T51

“.....เราก็สนิทกันอยู่แล้ว ค่อยกันบ่อย รุ่นเดียวกัน หมดนะทั้งเรา บัดดี ทั้งรอง ทั้ง ผ.อ. ก็รุ่นเดียวกัน ทำให้คุยกันง่าย กล้าพูดกล้าคุย เรื่องอะไรเราก็คูกันได้แต่ ไหนแต่ไรมาละ.....ปกติเราต้องนัดกันมากหน่อยเพราะ เวลาสอนชนกันเยอะอีกอย่างของเรากับเขาเป็นเด็กเล็ก ทิ้งห้องเรียนไปไม่ได้นาน”

ครู T52

2) สภาพและลักษณะการดำเนินการศึกษาบทเรียนของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 5

ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนหลักคือ

2.1) การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้

การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของครูในกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 5 ใช้วิธีการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมทั้งของตนเอง และสืบค้นเพิ่มจากอินเทอร์เน็ต มาประยุกต์ดัดแปลงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในชั้นเรียนของตนเอง โดยมีการเพิ่มทักษะที่จำเป็นลงในแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้เรื่องจำนวน การรู้เรื่องภาษา ที่เป็นทักษะที่สำคัญของเด็กเล็ก ซึ่งยึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเฉพาะระดับปฐมวัยที่เน้นการเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า เน้นการค้นพบด้วยตนเอง ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหา การเลือกตัดสินใจ การใช้ภาษาสื่อความหมาย ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

โดยเมื่อกลุ่มศึกษาบทเรียนแต่ละคนทำการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมตามเป้าหมายดังกล่าวแล้ว จะนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตนเองได้สร้างขึ้นไปปรึกษาร่วมกับกลุ่มศึกษาบทเรียนคนอื่นๆ ทั้งบัดดี้ของตนเอง เพื่อนครู ตลอดจนฝ่ายวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำและนำไปปฏิบัติการสอนจริง

“.....เมื่อก่อนนี้สอนตามหน่วย สื่อตามหน่วย บางครั้งเราก็ทำไม่ทันก็เอาตามนั้น บางทีก็เอาจากเน็ต

มาเดิม ก็ยากตรงนี้เหมือนกันเพราะเราก็ไม่ค่อยคล่องเท่าไร คือเนื้อหาที่เราทำก็เนื้อหาเดิม แต่เรามาเพิ่มขึ้นอีกตามคำแนะนำของเพื่อน เพิ่มสเต็ป เพิ่มการคิดคำนวณ เมื่อก่อนนี้เราก็คิดว่ามันไม่สำคัญ รู้ก็รู้ไม่รู้ก็ไม่รู้ตามประสาเด็ก แต่ตอนนี้เรามาเน้นเรื่องจำนวน เรื่องภาษาซึ่งเขาก็ชอบทำกิจกรรม.....ตอนแรกเราทำคนเดียวก่อน จากนั้น บัดดีก็จะมาดูแลแล้วก็ช่วยกันชี้แนะกัน ตัดตอนไปหน่อย รวบรวมไป น่าจะเพิ่มตรงนี้นะ อะไรยังนี้.....”

ครู T51

“.....ส่วนมากมันจะมีสร้างสรรค์ เสริมประสบการณ์ เคลื่อนไหว การศึกษาอิสระ มันก็มีหมดเรามาเพิ่มกิจกรรมให้มันชัดขึ้น เพราะปฐมวัยมันก็มีทุกกิจกรรม สร้างสรรค์ เข้าสังคมได้ เด็กวัยนี้ เขายังแสวงหาความรู้เขาเองไม่ได้ เราก็ให้ไปหาผู้ปกครองว่าเรื่องนี้เป็นอย่างใ้ไรอะไร คือเขาจะแสวงหาโดยการให้คนอื่นช่วยผู้ปกครองช่วย ซึ่งก็เขาช่วยตอบแทนสังคมนะ ถ้าเขาแลกเปลี่ยนกับคนอื่น ๆ ในการออกแบบแผนตอนแรกเราก็จะเอาเนื้อหาในหน่วยเดิม เราก็เอามาคุยกัน เอามาสอน เขามาดูคำแนะนำ หลักๆก็บัดดีเรานี้แหละ รองวิชาการ ครูน้องๆก็ช่วยกัน..... “

ครู T52

2.2) การปฏิบัติการสอนและการสังเกต

การปฏิบัติการสอนและการสังเกต เป็นการปฏิบัติการสอนจริงในชั้นเรียนของกลุ่มศึกษาบทเรียน โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบร่วมกันในการปฏิบัติการสอน กลุ่มศึกษาบทเรียนจะทำการนัดหมายกันล่วงหน้าอย่างไม่เป็นทางการเพื่อกำหนดชั่วโมงเรียนที่เหมาะสม เพื่อให้คู่บัดดีหรือครูคนอื่นสะดวกในการเข้าสังเกตการสอน ชงผู้ปฏิบัติการสอนจำเนียรกิจกรรมในชั้นเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบไว้ โดยมีกลุ่มศึกษาบทเรียนคอยสังเกตและบันทึกเหตุการณ์ที่

เกิดขึ้นในชั้นเรียน โดยจะให้ความสำคัญกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสำคัญ ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดชั่วโมงเรียน ว่ามีลักษณะเช่นไร นักเรียนแต่ละคนมีพฤติกรรมเป็นอย่างไรในแต่ละช่วงของกิจกรรม โดยเฉพาะในระดับอนุบาลที่เป็นเด็กเล็ก สมมติต่อการเรียนรู้มีน้อย ตลอดจนการควบคุมชั้นเรียน รวมทั้งลำดับการดำเนินการจัดการเรียนรู้ของครู ความเหมาะสมของกิจกรรม บรรยากาศของชั้นเรียน

“.....การสอนแบบนี้ก็คำนึงถึงชั้นเรียน การคุมห้องให้มากขึ้น ให้เด็กอยู่ในระเบียบไม่ใช่ว่าปล่อยให้เด็กตามสบาย คือเราต้องคอยกำกับให้เดินตามกติกา คือแผนแบบนี้ถ้าปล่อยให้เด็กจะละเลย เล่นไปหมด ด้วยเด็กเล็ก ชั่วโมงหนึ่งก็ไม่ได้อะไรเลย เราก็ต้องมีขั้นตอนว่าตอนนี้อยู่ช่วงไหนขั้นไหน เด็กได้เรียนอะไรไปแล้ว แล้วต่อไปคืออะไร อาจจะมีใบงานเสริม สอดแทรกรูปภาพ เพิ่มทักษะการเขียนเข้าไป.....”

ครู T51

“.....เวลาดูคนอื่นเราจะโฟกัส ที่สำคัญทุกครั้งจุดคือเด็ก เด็กคือความสนใจของเด็ก คือตรงอื่นเขาจะมีของเขาพร้อม แต่เราเขาใกล้กัน สมมติสั้น เด็กไม่ต่างกัน เราคอมเมนต์เน้นเรื่องนักเรียน ความเหมาะสมกับกิจกรรม บรรยากาศเขาดีพร้อมอยู่แล้ว.....”

ครู T52

2.3) การอภิปรายผลและการสะท้อนกลับ

กลุ่มศึกษาบทเรียนจะอาศัยช่วงเวลาที่ว่างและสะดวกตรงกันในการอภิปรายผลและการสะท้อนผลของการปฏิบัติการสอนและสังเกตการสอนในแต่ละคาบเรียนของการดำเนินการศึกษาบทเรียน ซึ่งครู T52 ซึ่งเป็นครูระดับปฐมวัยมีความจำเป็นที่ต้องประจำห้องเรียนของตนเอง ทำให้ครู T51 ซึ่งเป็นประถมศึกษาจะมีความสะดวกในการเข้าพบปรึกษาในห้องเรียนของครู T52 ในช่วงบ่ายของแต่วันมากกว่า เพราะเป็นช่วงนอนกลางวันของเด็กอนุบาล โดยในขั้นตอนนี้บางครั้งจะมีกลุ่มศึกษาบทเรียนคนอื่นๆรวมทั้งฝ่ายวิชาการเข้าร่วมด้วยตามความสะดวกและการนัดหมาย ที่จะช่วย

เพิ่มข้อมูล มุมมอง ส่งเสริมบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีประเด็นสำคัญในการอภิปรายผลและการสะท้อนผลคือ การสรุปผลการปฏิบัติการสอนและสังเกตการสอนของกลุ่มศึกษาบทเรียนในครั้งนั้นๆ พิจารณาถึงจุดแข็งจุดควรปรับปรุงในแต่ละกิจกรรมการเรียนการสอน แนวทางการพัฒนาตนเองของกลุ่มศึกษาบทเรียน การจัดการชั้นเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ และข้อมูลของนักเรียนรายบุคคล โดยการใช้การสื่อสารทางบวก เน้นการเสริมแรงให้กำลังใจ

“.....หลักๆก็ฝ่ายวิชาการมาช่วย ดูแผนดูสื่อมาปรึกษาหารือกัน บัดดี้ก็ตลอดเขาเราชี้แนะกันตลอด ส่วนมากก็เห็นคล้อยกันตลอดนะ นานๆทีก็จะมีประชุมกันทั้งโรงที่ว่าคุณเรื่องนี้เลยโดยเฉพาะ นอกนั้นเรากับบัดดี้หาเวลากันเอาเอง เราไปหาเขาที่ห้องคือเรายังพอได้แต่ของเขานี้ต้องอยู่ห้องตลอด บางทีก็ไม่ได้ปรึกษากับจอยอย่างเดียว ก็ปรึกษากับครูคนอื่น ๆ ด้วย คุณเคยกัน ปรึกษากันง่าย ว่าเราทำแบบนี้แบบนี้ดีไหม บางทีเขาก็เสนอแนะ บางทีเราคุยกับคนไหนที่เราคุ้นด้วยแล้วเขาเต็มใจกับเรา ก็เหมือนจะได้งานดี ยิ่งครูสายชั้น ป.1 ป.2 ยิ่งง่ายเข้าใจกัน ไกลกันหลายเรื่อง ทั้งเด็ก ทั้งเนื้อหา เรื่องบทเรียนเรื่องแผนก็ง่าย....”

ครู T51

“.....กับบัดดี้เราก็หาจังหวะไปคุยกับเขาเหมือนกัน เขาก็คุยดีแนะนำดี ทั้งสื่อทั้งอะไร มันดีที่มีคนคุยด้วยเพราะบางทีเราไม่รู้จุดบอดของเรา จะเอาอย่างไรดี คำนี้พูดกันบ่อยเขาก็แนะเรา เรื่องเด็กเราคนนั้นคนนี้ สอนอย่างนั้นอย่างนี้ วิชาการเขาแนะนำดี ปกติก็คุยกันสอนเสร็จแล้วคุยกันบางทีก็ปรับเยอะเรื่องสื่อเรื่องอะไรจะเป็นหน้าตรงนั้น คือในแผนเรามีสื่อให้เสร็จแล้ว บางทีเขาก็บอกไม่เหมาะไม่อะไร เขาก็ให้ไปหาเพิ่ม ก็ไปหามาจากเน็ต เขามาดูเราก็แนะนำเรา

เด็กยังไม่ค่อยสนใจเท่าไร เด็กไม่พร้อม ออกนอกเรื่อง
อะไรอย่างนี้.....”

ครู T52

3) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินการศึกษาทเรียนของกลุ่มที่ 5

ประกอบไปด้วย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูกลุ่มศึกษาทเรียนกลุ่มที่ 5 และนักเรียน

3.1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูกลุ่มศึกษาทเรียนกลุ่มที่ 5 (T5)

ในระยะแรกของการดำเนินการพบว่าครูมีปัญหาและความวิตกกังวลในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเองที่ให้ครอบคลุมเนื้อหาต่างๆที่ตั้งไว้ เพราะว่าแต่เดิมจะใช้แต่แผนการจัดการเรียนรู้สำเร็จรูป หรือความรู้ ประสบการณ์เดิมของตนเองในการจัดการเรียนการสอน ไม่มีการวางแผนหรือออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเมื่อดำเนินการการศึกษาทเรียนตามแนวทางที่ได้อบรม ทำให้กลุ่มศึกษาทเรียนมีมุมมองด้านบวกและก่อให้เกิดกำลังใจต่อการทำงานและการพัฒนาตนเองมากยิ่งขึ้น ตลอดจนช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มศึกษาทเรียน ฝ่ายวิชาการ ผู้บริหาร ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญภายนอกจากสำนักงานเขตพื้นที่ ประถมศึกษามากยิ่งขึ้น

การดำเนินการศึกษาทเรียนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของมุมมองในการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มศึกษาทเรียน ซึ่งเดิมใช้วิธีการบรรยายโดยครูผู้สอนเป็นสำคัญ อาจจะมีกิจกรรมในชั้นเรียนและสื่อเพียงเล็กน้อย เน้นการทำแบบฝึกหัดท้ายคาบเพียงอย่างเดียว นักเรียนไม่มีโอกาสได้แสดงออกทางความคิด แต่เมื่อดำเนินการการศึกษาทเรียน ทำให้พบว่านักเรียนมีศักยภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ด้วยการสนับสนุนและการกระตุ้นของครู ผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ ได้ลงมือทำด้วยตนเอง

กลุ่มศึกษาทเรียนมีความตื่นตัวในการทำงานมากขึ้น มีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองตลอดเวลา มีการเตรียมความพร้อมของตนเองก่อนการปฏิบัติการสอน ทั้งการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และการทำสื่อประกอบการสอนที่มีคุณภาพ และการแสวงหาความรู้ใหม่ตลอดเวลา

“.....ปกติในชั้นเรียนปกติเราก็แบบเข้มตลอด
ตอนนี้เราก็ปล่อยเขามากขึ้นให้เขาได้แสดงศักยภาพ
มากขึ้น เราสังเกตเขามากขึ้น กระตุ้นให้เขากลับ
แสดงออก การพูด กล้าคิด กล้าถาม ไม่ได้จำกัดให้ฟัง
นั่งนิ่งๆอย่างเดียว เอาปล่อยให้โอกาสเด็ก เช่นสอนเรื่อง
สอนประกอบของพืช พืชนี้ก็ให้เด็กเอาต้นไม้ใกล้ตัวมา

แบบไม่ต้องซื้อไม่ต้องลำบาก ลองเอามาคนละต้น
จากนั้นก็ให้เด็กเอามาดูกัน เอามาแสดงหน้าชั้นว่าเรา
ประกอบด้วยอะไรเหมือนของเพื่อนใหม่ เขาได้
แสดงออก แล้วก็มีความเลือกในการเรียนรู้ที่หลากหลาย
ไม่ใช่ฟังครูอย่างเดียว.....”

ครู T51

“.....ตอนไปอบรมก็ยังไม่อะไรนะ เราคิดไป
หมด พอเริ่มทำไป ก็ดีนะไม่เหมาะที่เคยกอบรมมา มันคือ
การสอนจริงๆนี่แหละ แล้วกับศึกษานิเทศก์ ที่แรกเรา
ไม่ชอบเขาอะ เพราะว่าแกมาก็แบบต้องอย่างนั้นอย่าง
นี้ แต่ตอนนี้เข้ามาแบบพอดี ไม่เหมือนแบบเดิมที่แบบ
มาจับผิด มาแบบอคติ คือตอนนี้แกแนะนำดี ไม่ว่าไม่
อะไร แนะนำว่าต้องอย่างนั้นอย่างนี้ ไม่เหมือนนิเทศ
แบบเดิมๆ ไม่เหมือนถูกจับผิด.....เรากระตือรือร้นมาก
กว่าเดิม เมื่อก่อนเราก็ตั้งใจให้เต็มความสามารถอยู่แล้ว
แต่ตอนนี้ต้องเตรียมให้พร้อม ต้องศึกษา เตรียมสื่อ
เตรียมอุปกรณ์ให้เหมาะสมสอดคล้องมากขึ้น เราต้อง
วางแผนให้ดี ต้องใส่ใจชั้นเรียน คุมห้องให้มากขึ้น.....”

ครู T52

3.2) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในบทเรียนวิจัยของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 5 พบว่าเป็น
ผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของครูผู้ปฏิบัติการสอนเป็นสำคัญ คือในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ใน
แต่ละกิจกรรม ถ้ามีการสอดแทรกคำถามที่ชวนคิด มีสื่อที่หลากหลายช่วยกระตุ้นความสนใจ มีการ
ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนจะมีการแสดงออกด้านพฤติกรรมที่ชัดเจน มีความสนุก ตื่นเต้น
กล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น นักเรียนที่มีปัญหาสมาธิสั้นในการเรียนมีความตั้งใจและอยู่กิจกรรมในชั้น
เรียนได้มากยิ่งขึ้น นักเรียนสามารถทำกิจกรรมกลุ่มได้ดีมีการวางแผนตกลงหน้าที่ของสมาชิก และ
นักเรียนนำเสนอผลงานของตนเองด้วยความมั่นใจและภาคภูมิใจ

“.....แตกต่างเห็นได้ชัดเจน ถ้าเราสอนแบบปกติ เราก็แค่สอนอธิบายบนกระดาน ทำให้เด็กดูแล้วเด็กทำตาม ถ้าแบบนี้เราจะเน้นสื่อให้เด็กดูก่อน ชี้แจงก่อนว่า วันนี้จะเรียนเรื่องอะไร มีหลักการโครงสร้างอย่างไร คือปูพื้นกันก่อน มีสื่อมาเห็นกัน มีการสื่อสารถามตอบ แทรกการนับการอ่านจำนวนเข้าไป ก็ได้คณิตด้วย มันถูกบูรณาการไปในตัว เด็กเขาก็ชอบกัน เด็กสนใจ เป็นสิ่งที่เด็กนักเรียนได้เรียนรู้ได้ปฏิบัติ มันลงชัดเจน ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงจริง เวลาสอนที่สอนใช้แผนแบบนี้ ดูเขาสนุก ตื่นเต้น สนุกสนาน การเรียนแบบนี้ มีการนำเข้าสู่บทเรียนทั้ง เพลง เกม หรืออะไรก็ตามก่อนที่จะเริ่มสอน.....”

ครู T51

“.....การเปลี่ยนแปลงในตัวเด็ก เด็กๆเขาชอบมาก ครูขำวันนี้เอาอะไรมาให้หนูเล่น คือเราจะมีปัญหาที่เด็ก จะเยอะว่าจัดกิจกรรมคือก็รู้ว่าเด็กวัยนี้เขาสมาธิสั้น นิดเดียวเขาก็จะไปตรงอื่นละ พอกลุ่มนี้ทำกิจกรรมแล้ว กลุ่มนี้ยังไม่ทำ ก็รออยู่ตอนแรกก็ยังสนใจ พอกลุ่มที่ทำแล้วก็จะไม่สนใจละ กลุ่มที่รอนานก็หมดความสนใจไป เพราะเด็กมันเยอะก็จะมีปัญหาบ้าง ตอนนี้เด็กก็ชอบมาก.....เด็กก็ได้แบบต้นตัวพร้อมที่จะเรียน ให้ความสนใจกับบทเรียนมากขึ้น สำหรับเด็กเล็กเราต้องเตรียมให้มากโดยเฉพาะสื่อ ถ้าเราเตรียมสื่อเห็นชัดเจน เด็กก็จะเข้าใจเนื้อเรื่องที่เราสอนได้ดี.....”

ครู T52

4) ปัจจัยส่งเสริมการดำเนินการศึกษาบทเรียน

ปัจจัยที่จะส่งเสริมให้การดำเนินการศึกษาบทเรียนประสบความสำเร็จได้นั้นมีหลายปัจจัย คือ ครูจำเป็นต้องมีมุมมองด้านบวกในการพัฒนาตนเอง ไม่มีอคติในการทำงานหรือการดำเนินการศึกษาบทเรียน มีความต้องการที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา มีความกระตือรือร้น โดยเฉพาะเมื่อเห็นพัฒนาการของนักเรียน บรรยายภาคในชั้นเรียนและภายในโรงเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ทั้งผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ เพื่อนครู ศึกษานิเทศก์ และผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก ที่เป็นกัลยาณมิตร มีบรรยากาศทางวิชาการที่อบอุ่น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการเสริมแรงทางบวกที่ช่วยให้ครูกำลังใจในการทำงาน ทั้งนี้ความตั้งใจจริงของผู้บริหารเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะเป็นการกำหนดนโยบายในการทำงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลที่ช่วยให้การดำเนินการศึกษาบทเรียนเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

“.....ตอนแรกก็แบบอคตินะว่าจะให้ทำอะไรอีก สอนแบบไหน แต่พออบรมมามันก็เหมือน กลับไปที่ตนเองให้พัฒนาตนเองตลอดเวลา ไม่ใช่สอนไปวันๆนิกอะไรออกก็สอน เป็นการพัฒนาตนเอง เราต้องกระตือรือร้นตลอดเวลา 2. ถ้าเราไม่มีผู้บริหารที่แบบคอยดูแลส่งเสริมลูกน้องก็ลำบาก คอยส่งเสริมผลักดัน ไม่ปล่อยปละละเลย ส่งเสริม ทั้งห้องเรียน เด็ก ครู ทำให้เรามีความมั่นใจในตนเอง อยากทำงาน ช่วยเสริมกำลังใจเรา ให้พัฒนาตนเองเสมอ เป็นโอกาสที่ดีที่เราไม่อยู่กับที่ และที่สำคัญคือบัดดี้กับเพื่อนครู.....”

ครู T51

“.....พอเราสอนเด็กหน้าตาดีมีความสุข มันเป็นกำลังใจให้เรา มีความสุขที่จะทำเด็กมันจุดประกายให้เรา.....วิชาการมาแนะนำเรา ผู้บริหาร รอง ผ.อ. ศึกษานิเทศก์ คนพวกนี้ช่วยด้วยเยอะ กำลังใจ ข้อมูล มาหมด เราก็ดีขึ้น การเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอนทำให้เรามีกำลังใจว่าต้องให้เด็กมันได้ ต้องทำให้เด็ก เราคิดอย่างนี้ เราต้องทำเพื่อเด็ก สอดแทรก เป็นจุดที่เราต้องพุ่งไป.....”

ครู T52

ตาราง 4.8 สรุปลักษณะกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในแต่ละขั้นตอนของกลุ่มศึกษาที่ 5

ภูมิหลังของกลุ่มศึกษา บทเรียน	การดำเนินการ ศึกษาบทเรียน	ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มศึกษา บทเรียน	การเรียนรู้ของกลุ่มศึกษาบทเรียน	ผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อครูและ นักเรียน		
ครู T51 หญิง อายุ 47 ปี ประสบการณ์สอน 20 ปี วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และสังคม ศึกษา ชั้น ป.1 ดำเนินการ การศึกษาบทเรียนในชั้น ป. 1/2การศึกษา ป.ตรี	การวางแผนการ จัดการเรียนการ สอน	เป็นลักษณะแนวราบ โดยที่คู่ บัดดีจะปรึกษาพูดคุยกันเสมอ เกี่ยวกับการออกแบบแผนการ จัดการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญ กับทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากนี้ยังปรึกษาพูดคุยกัน เรื่องภาระงานอื่นๆ รวมถึงเรื่อง ทั่วไป	ครู T51 1) ได้เรียนรู้การออกแบบแผนการ จัดการเรียนรู้และสื่อที่มีประสิทธิภาพ 2) ตระหนักถึงความสำคัญของการ เรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน 3) ได้เรียนรู้ถึงประโยชน์ของการทำงาน อย่างร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	ครู 1) ครูพัฒนาตนเองอยู่เสมอทั้งก่อนและ หลังการจัดการเรียนการสอน แสวง เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย ปรับปรุง แผนการจัดการเรียนการสอนและสื่อประ กอบการเรียนการสอนตลอดเวลา 2) ครูสามารถออกแบบแผนการจัดการ เรียนการสอนที่มีคุณภาพ และมั่นใจใน แผนการจัดการเรียนการสอนของตนเอง 3) ความสัมพันธ์กับเพื่อนครูมีมากขึ้น		
	การปฏิบัติการสอน และการสังเกต	เป็นปฏิสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ ในชั้นเรียนของกลุ่มศึกษาบทเรียน ผ่านการสังเกต พฤติกรรมนักเรียน เป็นสำคัญ รวมถึงการใช้สื่อและ การสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียน			ครู T52 1) ได้เรียนรู้การออกแบบแผนการ จัดการเรียนรู้และสื่อที่มีประสิทธิภาพ 2) ได้เรียนรู้วิธีการจัดการชั้นเรียนที่ หลากหลาย ปรับเปลี่ยนกิจกรรมตาม ความเหมาะสม 3) ได้เรียนรู้ถึงประโยชน์ของการทำงาน อย่างร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	นักเรียน มีผ่อนคลาย ความสนใจ กระตือรือร้น และมีส่วนร่วมในชั้นเรียนมากขึ้น สามารถ สืบค้น สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง รู้จัก การแก้ปัญหา เป็นการเรียนรู้ด้วยการชี้แนะ ตนเอง ด้านทักษะการปฏิบัติสามารถ บรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างสมบูรณ์ ในลักษณะการเรียนรู้ด้วยการชี้แนะตนเอง
	การอภิปรายผลและ การสะท้อนกลับ	เป็นลักษณะแนวราบ โดยที่คู่ บัดดีจะการอภิปรายผลและการ สะท้อนกลับกันอย่างสร้างสรรค์ มี ลักษณะโดยการใช้การสื่อสาร ทางบวก เน้นการเสริมแรงให้ กำลังใจ				

2.6 กลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 6

1) ภูมิหลังของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 6

ประกอบไปด้วย ครู T61 เป็นครูหญิงอายุ 56 ปี มีประสบการณ์สอน 37 ปี รับผิดชอบกลุ่มสาระวิชาภาษาไทย ระดับประถมปีที่ 4 ทั้งสิ้น 2 ห้องเรียน โดยดำเนินการการศึกษาบทเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2 จำนวน 3 บทเรียนวิจัย (วงจร) เป็นครูชำนาญการพิเศษ (ค.ศ.3)

ด้านครู T62 เป็นครูหญิง อายุ 55 ปี ประสบการณ์สอน 33 ปี รับผิดชอบกลุ่มสาระวิชาภาษาไทย ระดับประถมปีที่ 3 และ ระดับประถมปีที่ 6 ทั้งสิ้น 4 ห้องเรียน โดยดำเนินการการศึกษาบทเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 จำนวน 3 บทเรียนวิจัย (วงจร) เป็นครูชำนาญการพิเศษ (ค.ศ.3)

ด้านครู T63 เป็นครูหญิง อายุ 49 ปี ประสบการณ์สอน 25 ปี รับผิดชอบกลุ่มสาระวิชาภาษาอังกฤษ ระดับประถมปีที่ 5 และ ระดับประถมปีที่ 6 ทั้งสิ้น 4 ห้องเรียน โดยดำเนินการการศึกษาบทเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 จำนวน 3 บทเรียนวิจัย (วงจร) เป็นครูชำนาญการพิเศษ (ค.ศ.3) และดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายวิชาการ

ครูในกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 6 นั้นถือได้ว่าเป็นกลุ่มครูอาวุโสของโรงเรียน ทั้งสามคนเป็นครูที่ปฏิบัติราชการในสถานศึกษาปัจจุบันมากกว่า 15 ปี โดยในปีการศึกษาปัจจุบันครู T63 ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการทำงานของเพื่อนครู ตลอดจนเป็นแกนนำสำคัญในการดำเนินการศึกษาบทเรียน ที่เป็นตัวแทนคนกลางในการประสานการทำงานร่วมกันระหว่างฝ่ายบริหารของสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญภายนอกสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดตราด และผู้เชี่ยวชาญจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ด้านวิชาที่สอนกลุ่มศึกษาบทเรียนรับผิดชอบกลุ่มสาระที่ใกล้เคียงกันคือ ครู T61 และ ครู T62 รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเช่นเดียวกัน ในขณะที่ครู T63 แม้จะรับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ แต่ถือได้ว่าเป็นวิชาทักษะด้านภาษาที่ใกล้เคียงกัน ตลอดจนระดับชั้นที่รับผิดชอบนั้นกลุ่มศึกษาบทเรียนสอนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายเช่นเดียวกัน โดยครู T62 และครู T63 เลือกชั้นเรียนห้องเดียวกันคือชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 ในการดำเนินการศึกษาบทเรียน

“.....เอาจริงๆเราคุยกันหลายคนนะ หลักๆก็สามสี่คน แต่ตามโครงการเราเลือกจับคู่กัน 3 คน บัดดี้อื่นเขาก็เป็นคู่ๆกันหมด แต่เอาเข้าจริงๆเราก็คุยกันหมดละนะ โรงเรียนเราบรรยากาศการทำงานดีทุกคนช่วยกัน.....”

ครู T61

“.....ใช้อยู่ในห้องเดียวกัน ครู T63 เขาใช้ภาษาอังกฤษ เราก็เลยเอาห้องเดียวกัน เพื่อที่จะดูพฤติกรรม ดูความเปลี่ยนแปลงของนักเรียน จะได้ชัด เพราะว่าภาษาไทยเราสอนอยู่ ครูก็เลยเอา ป.6 บอกริชาการว่าจะได้ทำด้วยกันเขาก็ยินดี.....”

ครู T62

2) สภาพและลักษณะการดำเนินการศึกษาบทเรียนของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 6

ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนหลักคือ

2.1) การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้

การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของครูในกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 6 มีการดำเนินการ ดังนี้ ครูแต่ละคนจะออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ตามสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ แผนการจัดการเรียนรู้นี้จะถูกเรียกว่าแผน A จากนั้นจะนำแผน A ที่ได้มาปรึกษาร่วมกับกลุ่มศึกษาบทเรียน ที่จะช่วยกันปรับปรุง พัฒนา เพิ่มเติมหรือลดทอนกิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสม แผนที่ได้จากการปรึกษากันของกลุ่มศึกษาบทเรียนจะถูกเรียกว่าแผน B ซึ่งเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่พร้อมจะนำไปสู่การปฏิบัติการเรียนการสอนจริงในชั้นเรียน

ในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้มักจะมีลักษณะเป็นแผนรายหน่วยที่มีประกอบไปด้วยคาบเรียนตามลำดับเนื้อหา ยึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รวมทั้งยังมีการบูรณาการระหว่างวิชาต่างๆ เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศิลปะศึกษา และการงานอาชีพและเทคโนโลยี ประกอบกับการสอดแทรกทักษะที่สำคัญสามด้านคือ การรู้หนังสือ การคิดคำนวณ การให้เหตุผล เน้นการใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ที่เหมาะสมหลากหลาย กระตุ้นส่งเสริมให้นักเรียนทำงานกิจกรรมกลุ่ม ส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหา สืบค้นความรู้ด้วยตนเอง

“.....เราจะช่วยกัน ทั้งหมดในทีมจะมี 4 คน จะช่วยกัน แล้วก็แต่ละคนจะคิดแผนของตัวเองให้สอดคล้องกัน อย่างกับว่าภาษาไทยนี่ ก็จะมาปรับให้เป็นเนื้อเดียวกันทำให้เหมือนแผนเดียวกัน แผนบูรณาการ “.....เราจะบูรณาการเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ เช่น ศาสนพิธี เราจะสอนเกี่ยวกับทำบุญ มีบูรณาการเอาสังคมเป็นเกณฑ์ แล้วก็จะมี การบูรณาการกับภาษาอังกฤษ ก็เรื่องคำศัพท์ที่เกี่ยวกับ สถานที่ วัด อาหาร หรือผลไม้ที่เอาไปทำบุญ แล้วก็จะมีคณิตศาสตร์จะเป็นเรื่องเวลา แล้วก็ภาษาไทยเกี่ยวกับคำสุภาหิตคำพังเพย ศิลปะก็จะมี การวาดภาพพระบายสีที่พระเจ้าสอนเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน มีหลายวิชา วิทยาศาสตร์ กอท. เทคโนโลยีก็คือการหาข้อมูล.....”

ครู T61

“.....เราสร้างแผน A ก่อน แล้วคุยกันปรับไปเรื่อย..... ไม่เปลี่ยนไม่มีนะ มันเปลี่ยนแต่ไม่มาก จากๆ แผน A มาแผน B ก็มีเปลี่ยนบ้าง จะเพิ่มจะเติมในส่วนที่หายไปจากคำแนะนำ..... ส่วนใหญ่แล้วนะกิจกรรมเรียนเรายึดตัวชี้วัดอยู่แล้วใช่ไหม เรามีหลักสูตรสถานศึกษา เราๆดูตรงนั้นอยู่แล้ว แต่คราวนี้ คือกิจกรรมเราก็ต้องเปลี่ยน เราได้มีการทำแผน ในทุกๆ ชั่วโมงต้องมีสื่อ เราจะสอนเรานี้ถึงสื่อก่อนเลย เพราะสื่อเป็นตัวช่วยอย่างดี อย่างน้อยๆเราก็ต้องมีสื่อเพื่อกระตุ้นเพื่อดึงเด็กเข้ามาในบทเรียน.....ก็มีกิจกรรมกลุ่มให้สืบค้นในห้องสมุดมันก็มีอินเทอร์เน็ต แล้วก็ในเรื่องความมีเหตุมีผล เรื่องจำนวนและการใช้ภาษานี้สามอย่างนี้สำคัญ.....“

ครู T62

2.2) การปฏิบัติการสอนและการสังเกต

การปฏิบัติการสอนและการสังเกต เป็นการปฏิบัติการสอนจริงในชั้นเรียนของกลุ่มศึกษา
บทเรียน โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบร่วมกันของกลุ่มศึกษาบทเรียน โดยครูแต่ละคนจะ
ปฏิบัติการสอนในคาบเรียนของตนเอง จากนั้นให้กลุ่มศึกษาบทเรียนคนอื่นๆเข้าสังเกตการสอน ซึ่งจะ
มีการสังเกตและบันทึกเหตุการณ์ที่มีรูปแบบชัดเจน ทั้งนี้ผู้ปฏิบัติการสอนก็จะสังเกตพฤติกรรมกา
รสอนของตนเองและพฤติกรรมของนักเรียนด้วยเช่นกัน ในกรณีของการตรวจสอบชิ้นงานหรือ
พฤติกรรมนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนจะมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานก่อนเสมอ โดยจะให้
ความสำคัญกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสำคัญ ความเหมาะสมของกิจกรรมในแต่
แผนการจัดการเรียนรู้ การแบ่งเวลาในแต่ละช่วงของกิจกรรม

“.....เราจะมี การสังเกตนักเรียนในชั้นกับตรวจ
ชิ้นงาน เราจะมีแบบสังเกตพฤติกรรม มีเกณฑ์การ
ประเมิน ที่จะวัดตามตัวชี้วัด ตามจุดประสงค์ มีกี่คน
ผ่านแล้วก็ทำงานกี่คน เราจะมีเปอร์เซ็นต์ออกมาเลย จะ
ใช้การบันทึกเอา.....เราจะดูนะว่ากิจกรรมไหนเป็น
อย่างไร ห้องนั้นห้องนี้ต่างกันไหม ในชั้นเรียนมันดำเนิน
ไปอย่างไรเราก็ดูๆจๆไปไว้ด้วยกัน.....”

ครู T61

“.....บางทีเราไม่รู้ว่าเวลาเราเขียนแผนแล้ว ต่อ
ให้ด้วยกันแล้ว มาสอนในห้องก็มีปัญหา แบบฝึกมันเยอะ
ไปไหม เวลาแต่ละช่วงยืดไปหรือสั้นไป เด็กเขาจะมีส่วน
ร่วมกับเราไหมเราดูหลายอย่าง.....”

ครู T62

2.3) การอภิปรายผลและการสะท้อนกลับ

กลุ่มศึกษาบทเรียนจะอาศัยช่วงเวลาที่ว่างและสะดวกตรงกันในการอภิปรายผลและการสะท้อนผล
ของการปฏิบัติการสอนและสังเกตการสอนในแต่ละคาบเรียนของการดำเนินการศึกษาบทเรียน โดย
อาศัยข้อมูลของกลุ่มศึกษาบทเรียนแต่ละคนทั้งผู้ปฏิบัติการสอนและผู้สังเกตการสอน โดยมีลำดับคือ
จะให้ครูผู้ปฏิบัติการสอนเป็นผู้เริ่มอภิปรายผลและการสะท้อนกลับ โดยการสรุปภาพรวมของชั้นเรียน

ความสำเร็จในชั้นเรียน ปัญหาและอุปสรรค จุดเด่นและจุดควรปรับปรุงของตนเอง อาจมีการเปรียบเทียบกับชั้นเรียนอื่นๆ จากนั้นจะเป็นการอภิปรายผลและการสะท้อนกลับของผู้สังเกตการสอน ในประเด็นเดียวกัน ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำไปสู่การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในคาบเรียนนั้นๆ สำหรับการนำไปใช้ในคาบเรียนต่อไป โดยปกติกลุ่มศึกษาบทเรียนจะดำเนินการอภิปรายผลและการสะท้อนกลับภายในกลุ่มตนเอง แต่อาจมีบางกรณีที่มีผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ร่วมการอภิปรายผลและการสะท้อนกลับด้วย

บรรยากาศในการอภิปรายผลและการสะท้อนกลับจะเป็นไปอย่างกันเองระหว่างกลุ่มศึกษาบทเรียน เน้นการพูดคุยทางบวก เสริมแรงให้กำลังใจ แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ด้วยความจริงใจ ไม่ใช่คำพูดที่รุนแรงในการให้คำแนะนำซึ่งกันและกัน

“.....เราจับกลุ่มกันอยู่ ที่ว่าคอยปรึกษากัน คอยเวลานั้นก็จะมา มาโค้ชกัน ไปดูเขาสอน แล้วก็มาสะท้อนความคิดกันเพื่อปรับแผน แล้วเอาไปสอนต่อในคาบเรียนต่อไป.....แล้วมีปัญหาเราโค้ชออกมา ผ.อ. เขาเข้าดู ศึกษานิเทศก์เข้าดู เราก็จะมาสะท้อนความคิดกัน แล้วก็มาปรับเพื่อสอนอีกห้องหนึ่ง ไอ้ห้องนี้ก็จะปรับแล้วก็มาเวียนกัน คือเราทำเป็นแผน Abc ไปในตัวเสร็จ.....เวลาคอมเมนต์กันนะก็ใช้ช่วงเวลาวางนี้แหละ เน้นการเสริมกำลังใจ เอาข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกัน.....”

ครู T61

“.....เวลาที่ปรึกษากันส่วนใหญ่จะเป็นหลังเลิกเรียนกับพักกลางวัน แต่หลังเลิกเรียนจะมากกว่า พักกลางวันเวลาน้อย หรือว่าช่วงบ่ายเรามีเวลาตรงกัน เวลาว่างตรงกัน เราก็จะต่อคุยกัน เวลาเรามาคุยกัน เราจะชม เราจะพูดก่อนเลย ชมนั้นเป็นอย่างนี้แต่ชมตามความจริงนะ.....ปกติใครเป็นคนสอนเราจะให้พูดก่อน คือเราๆจะรู้ตัวเราละ เราสอนเป็นอย่างไร เสร็จแล้วน้องเขาก็จะเสริม อืม แล้วก็เขาจะเพิ่มเติม.....เขาก็จะบอกก่อนเลยว่าวันนี้น้องเขาเป็นอย่างไร สอนแล้ว

อย่างไร เขามีความคิดอย่างไรบ้าง ประสบความสำเร็จ
ใหม่ เขาประสบปัญหาอะไร เขาก็จะพูดมาก่อน แล้ว
เราก็เออเสริมตรงไหนก็บอกเขาไป จะเป็นแบบนี้ทั้ง
สอง.....”

ครู T62

3) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินการศึกษาทเรียนของกลุ่มที่ 6

ประกอบไปด้วย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูกลุ่มศึกษาทเรียนกลุ่มที่ 6 และนักเรียน

3.1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูกลุ่มศึกษาทเรียนกลุ่มที่ 6

การดำเนินการศึกษาทเรียนช่วยให้กลุ่มศึกษาทเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน คือ มุมมองที่มีต่อตนเองในทางบวก มีกำลังใจในการทำงาน มีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจนขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อวิชาชีพ ส่งผลครูมีความสนใจ ตื่นตัวในการเรียนรู้ตลอดเวลา ตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง

มุมมองต่อนักเรียน มีความมั่นใจในตัวนักเรียนมากยิ่งขึ้น เล็งเห็นถึงศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียน พร้อมเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ และมีความเข้าใจในนักเรียนเป็นรายบุคคลมากยิ่งขึ้น มุมมองต่อเพื่อนครู ที่ช่วยเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนครู พร้อมทั้งจะเปิดใจรับฟังผู้อื่น มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความเป็นกัลยาณมิตรที่ช่วยส่งเสริมบรรยากาศในโรงเรียน

ในด้านการจัดการเรียนรู้ กลุ่มศึกษาทเรียนมีความหลากหลายในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น จากเดิมที่เน้นการบรรยายและทำแบบฝึกหัดท้ายคาบเรียน มาเป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการตั้งคำถาม การคิดวิเคราะห์ การสืบค้นและสร้างข้อสรุปด้วยตนเอง ในลักษณะการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนชี้นำตนเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออก มุ่งเน้นการทำกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน

“.....แผนของตัวเองเวลาทำ เราเจาะเอาเป็น
เรื่องจะละเอียดขึ้น การจัดกิจกรรมที่กระชับขึ้น มันทำให้เรามีทิศทางที่จะบอกเด็ก การประเมินผลเราประเมินตามวัตถุประสงค์ ใครเอาของเรามาดูก็สอนได้
นะภาษาไทยเอกสารที่นี้จะทำก็คือ จะเปลืองเรื่อง
การถ่ายเอกสารมาก บางกิจกรรม ใช้เงินห้าร้อยก็มีนะ
แบบฝึกแล้วมันตรวจง่าย สั่งก็ง่าย แต่ตอนหลังๆนี้ก็ทุ่น

ไปเยอะเหมือนกัน ก็คือให้ทำลงสมุดให้ทำลงสมุดซะ เขาจะได้อยู่ในสมุด ไม่มีมีแฟ้มงานให้เขาใส่ กิจกรรมเรา หลากหลายขึ้น แล้วก็มีส่วนสัมพันธ์กับครูมากขึ้น กับเด็กมากขึ้น แล้วก็มีความเอื้ออาทร ห่วงใยซึ่งกันและกันมากขึ้นเมื่อก่อนเวลาสอนยังติดตรงนี้อยู่นะคือ บอกเด็กเลย เราใจร้อน เราก็จะไปเบรคเขาเลยว่ามัน ไม่ใช่ หลังจากนั้นมาที่ปรับว่าเออให้เขาพูดให้จบก่อนหมดแล้วก็เอาอันนี้มันเป็นกรณีตัวอย่าง เด็กก็มีโอกาสมากขึ้น มีความสำคัญมากขึ้น.....”

ครู T61

“.....ทำให้เหมือนกับเราไม่สะเปะสะปะ มันทำให้เรามีจุดมุ่งหมาย ถ้าเราอยาก让孩子เปลี่ยนแปลง เราต้องเปลี่ยนตัวเองก่อนอันดับแรก เราต้องเปลี่ยนตัวเราก่อน เปลี่ยนเจตคติ พอเราเปลี่ยนเจตคติแล้ว พฤติกรรมเราเปลี่ยน เด็กก็จะเปลี่ยนตามครูทั้งเจตคติ ทั้งพฤติกรรม เรายึดตัวชีวิตอยู่แล้ว เรามีหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนใหญ่แล้วนะกิจกรรมในชั้นเรียน หลากหลายขึ้นใช้คำถามมากขึ้น มันทำให้รู้สึก เรามีคุณค่า ถึงแม้ว่าเราจะเหนื่อยนะ แต่แบบประเดี๋ยวมันก็หายเหนื่อย แล้วก็ทำให้ในหมู่ครูนี้ ทำให้เราเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ลำบากด้วยกัน เวลาเรามีความสุขด้วยกัน เราก็เฮด้วยกัน.....”

ครู T62

3.2) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในบทเรียนวิจัยของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 6 พบว่าเมื่อนักเรียนมีความสนใจในตัวในการเรียนมากยิ่งขึ้น มีความสนใจกับกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดคาบเรียน นักเรียนบางคนที่มีก้มเหม่อลอย ไม่สนใจการเรียนเปลี่ยนแปลงตนเองโดยการเข้าหากิจกรรมในชั้นเรียนมากขึ้น มีความกล้าแสดงออก ผ่านกิจกรรมการทำงานกลุ่ม การใช้สื่อที่หลากหลายตลอดจน

วิธีการเทคนิคการสอนที่ไม่ซ้ำซากแต่เพียงการบรรยาย ทั้งยังช่วยให้นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ การให้เหตุผลและมากยิ่งขึ้น มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ

“.....นักเรียนเรามีความสนใจในการเรียน ความกระตือรือร้น แล้วก็ความกล้าแสดงออก เขามีความสนุกในการเรียนถึงขนาดหัวหน้าห้อง บอกว่า คุณครูขา ขอบคุณมากนะคะที่เอาวิธีการนี้มาสอนพวกเขา พอเด็กเขาพูดแล้วมันมีกำลังใจ.....ที่เห็นชัดๆคือการเข้าห้องเรียน การกล้าแสดงออก กล้านำเสนองาน”

ครู T61

“.....เด็กเขาก็มีความกระตือรือร้นแล้วก็ใส่ใจ ตื่นเต้นดีใจ การเรียนการทำงานเขาเป็นระบบ แล้วก็เด็กเขาได้มีการพัฒนาการที่เด่นชัดเลยคือ เด็กที่ไม่ค่อยจะใส่ใจ เราก็สามารถดึงเขาเข้ามาในกลุ่ม เพราะว่าเราจะทำเป็นกระบวนการกลุ่ม แล้วเราก็จะมีสื่อ เด็กเขาก็จับได้ทำ.....เด็กเขาสามารถที่จะหาเหตุผล มีเหตุผล รู้จักคิดวิเคราะห์มากขึ้น พอเขาอยากรู้เขาก็จะไปหาละ ก็จะไปอยากเรียน อยากรู้เขาก็จะหาเหตุผลมา หาคำตอบมาสนองความต้องการของตัวเองละ เขาก็จะมาถกกันในกลุ่มละ เขาก็จะรู้จักการวิเคราะห์ รู้จักความมีเหตุผลมากขึ้น แล้วก็รู้จักการสื่อสาร เขาก็จะได้ในสิ่งที่เราตั้งเป้าไว้

ครู T62

4) ปัจจัยส่งเสริมการดำเนินการศึกษาบทเรียน

ปัจจัยที่จะส่งเสริมให้การดำเนินการศึกษาบทเรียนประสบความสำเร็จได้ พบว่าปัจจัยสำคัญที่สุดของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 6 คือความตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเอง เพื่อนักเรียนของตนเอง ยิ่งเมื่อได้รับการตอบกลับและเห็นการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนทั้งด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ และเจตคติต่อการเรียน ยิ่งทำให้กลุ่มศึกษาบทเรียนมีกำลังใจในการทำงาน ตลอดจนจนการได้รับการ

สนับสนุนและจากผู้เชี่ยวชาญภายนอกทั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาตราด ที่มีส่วนทำให้กลุ่มศึกษาบทเรียนมีกำลังใจและพร้อมที่จะเรียนรู้พัฒนาตนเอง

“.....ปัจจัยคือเด็ก นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงเรา
ก็มีกำลังใจ ทำให้เราดูเหมือนผูกพันกับเขามากขึ้น
สนิทกับเขา มากขึ้น.....”

ครู T61

“.....ปัจจัยแรกเลย คือ คนที่ได้คือเด็ก คิดเลยนะ
ตั้งแต่เริ่มโครงการเลยว่า เราต้องเปลี่ยนตัวเองเพื่อเด็ก
ถ้าเราไม่เปลี่ยนเด็กก็จะเหมือนเดิม ครูเขาก็จะไม่
เพิ่มเติม เด็กเขาก็จะไม่อะไรขึ้นมา คือนึกถึงตัวเด็กเป็น
อันดับแรก อันดับที่สองคือ ก็คือเห็นความตั้งใจของ
ทีมงาน ของทางจุฬาฯ ของทางเขต แบบเขาก็ตั้งใจกัน
ทำไมๆเราไม่สู้ ทำไมๆเราไม่ยอมเปลี่ยนตัวเอง เพื่อลูก
ศิษย์.....”

ครู T62

ตาราง 4.9 สรุปลักษณะกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในแต่ละขั้นตอนของกลุ่มศึกษาที่ 6

ภูมิหลังของกลุ่มศึกษา บทเรียน	การดำเนินการ ศึกษาบทเรียน	ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มศึกษาที่เรียน	การเรียนรู้ของกลุ่มศึกษาที่เรียน	ผลของการศึกษาที่เรียนที่มีต่อครูและ นักเรียน
ครู T61 หญิง อายุ 56 ปี ประสบการณ์สอน 37 ปี ภาษาไทย ป.4 ดำเนินการ การศึกษาที่เรียนใน ป. 4/1การศึกษา ป.ตรี ครู T62 หญิง อายุ 55 ปี ประสบการณ์สอน 33 ปี ภาษาไทย ป.5 และ ป.6 ดำเนินการการศึกษา ที่เรียนใน ป. 6/2 การศึกษา ป.ตรี	การวางแผนการ จัดการเรียนการสอน	เป็นลักษณะแนวราบ แบบเพื่อน คู่คิด มีการสื่อสารสองทาง มีการ สื่อสารที่เป็นรูปธรรม มีการ ยกตัวอย่างประกอบอธิบายอย่าง ชัดเจน ไม่มีใครเป็นผู้นำอย่างชัดเจน ไม่มีใครเป็นผู้นำอย่างชัดเจน เน้น การสื่อสารเชิงบวก เสริมกำลังใจ	ครู T61 1) ได้เรียนรู้การออกแบบแผนการ จัดการเรียนรู้และสื่อที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการบูรณาการระหว่างวิชาต่างๆ 2) ตระหนักถึงความสำคัญของการ เรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน 3) ได้ เรียนรู้ถึงประโยชน์ของการทำงานอย่าง ร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	1) ครูสามารถผลิตแผนการจัดการเรียน การสอนที่มีคุณภาพด้วยตนเอง_2) ครู สามารถกำหนดออกแบบสื่อประกอบการ จัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับ เนื้อหาวิชาสถานการณ์จริงในชั้นเรียน_3) ครูมีการเตรียมตัวในการจัดการเรียนการ สอนมากขึ้น ส่งผลต่อความมั่นใจในการ จัดการเรียนการสอน_4) ครูมีมุมมองต่อ ตนเอง เพื่อนครู ฝ่ายบริหารวิชาการ ศึกษานิเทศก์ และนักเรียนในทิศทางบวก นักเรียน มีความสนใจกับกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดคาบเรียน มีความกล้าแสดงออก มี การทำงานกลุ่มที่ดี นักเรียนมีทักษะการ คิดวิเคราะห์ การให้เหตุผลและมากยิ่งขึ้น มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ
	การปฏิบัติการสอน และการสังเกต	เป็นปฏิสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ ในชั้นเรียนของกลุ่มศึกษาที่เรียน ผ่านการสังเกต กิจกรรมในชั้นเรียน พฤติกรรมนักเรียน	ครู T62 1) ได้เรียนรู้การออกแบบแผนการ จัดการเรียนรู้และสื่อที่มีประสิทธิภาพ เน้นการบูรณาการ 2) ตระหนักถึง ความสำคัญของการพัฒนาตนเอง 3) ได้ เรียนรู้ถึงประโยชน์ของการทำงานอย่าง ร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	
	การอภิปรายผลและ การสะท้อนกลับ	เป็นลักษณะแนวราบ แบบเพื่อน คู่คิด มีการสื่อสารสองทาง มีการ สื่อสารที่เป็นรูปธรรม มีการ ยกตัวอย่างประกอบอธิบายอย่าง ชัดเจน ไม่มีใครเป็นผู้นำอย่างชัดเจน เน้นการสื่อสารเชิงบวก เสริมกำลังใจ		

ตาราง 4.9 สรุปลักษณะกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในแต่ละขั้นตอนของกลุ่มศึกษาบทเรียนที่ 6 (ต่อ)

ภูมิหลังของกลุ่มศึกษา บทเรียน	การดำเนินการ ศึกษาบทเรียน	ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มศึกษาบทเรียน	การเรียนรู้ของกลุ่มศึกษาบทเรียน	ผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อครูและ นักเรียน
<p>ครู T63 หญิง อายุ 49 ปี ประสบการณ์สอน 25 ปี ภาษาอังกฤษ ป.5 และ ป.6 ดำเนินการการศึกษา บทเรียนใน ป. 6/2 การศึกษา ป.ตรี</p> <p>ภาพรวม สอนนักเรียนกลุ่มเดียวกัน อายุใกล้เคียง มีวิชาที่สอน ร่วมกัน</p>			<p>ครู T63 1) ได้เรียนรู้การออกแบบแผนการ จัดการเรียนรู้และสื่อที่มีประสิทธิภาพ เน้นการบูรณาการ 2) ตระหนักถึง ความสำคัญของการพัฒนาตนเอง 3) ได้ เรียนรู้ถึงประโยชน์ของการทำงานอย่าง ร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้</p>	

จากการศึกษาสภาพบริบทการดำเนินการศึกษาบทเรียน ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ทั้งการวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตและการสัมภาษณ์ของกลุ่มศึกษาบทเรียนทั้ง 6 กลุ่ม พบการ ดำเนินการศึกษาบทเรียนมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ประกอบไปด้วย 1) การออกแบบแผนการจัดการ เรียนรู้ 2) การปฏิบัติการสอนและการสังเกตการณ์สอน 3) การอภิปรายผลและการสะท้อนกลับ เป็นไปตามแนวทางที่ได้รับการอบรมภายใต้โครงการการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบการ ชี้นำและการเป็นพี่เลี้ยง

ในแต่ละกลุ่มศึกษาบทเรียน พบว่า ด้านการเรียนรู้ ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครู และผล ของการศึกษาบทเรียนต่อครูและนักเรียน มีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน แต่ภูมิหลังของกลุ่มศึกษาบทเรียน จะมีผลต่อการให้ความสำคัญในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม ดังตาราง 4.10

ตาราง 4.10 สรุปลักษณะการดำเนินการศึกษาบทเรียน การเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครู จำแนกตามกลุ่มศึกษาบทเรียน

กลุ่มศึกษาบทเรียน	T1 (2คน)	T2 (2คน)	T3 (2คน)	T4 (2คน)	T5 (2คน)	T6 (3คน)
ภูมิหลัง	สอนระดับชั้นเดียวกัน มีความแตกต่างด้านวิชาที่สอน และอายุ	สอนระดับชั้นและวิชาเดียวกัน มีความแตกต่างด้านอายุ	สอนระดับชั้นเดียวกัน มีความแตกต่างด้านวิชาที่สอน อายุใกล้เคียงกัน	มีความแตกต่างด้านระดับชั้น วิชาที่สอน และอายุ	มีความแตกต่างด้านระดับชั้น วิชาที่สอน และอายุใกล้เคียงกัน	สอนระดับชั้นเดียวกัน ครูสองท่าน สอนวิชาเดียวกัน ทั้งสามอายุใกล้เคียงกัน
การดำเนินการศึกษาบทเรียน	การดำเนินการศึกษาบทเรียนมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ 1) การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ 2) การปฏิบัติการสอน และการสังเกตการณ์สอน 3) การอภิปรายผลและการสะท้อนกลับ					
การเรียนรู้ของกลุ่มศึกษาบทเรียน	ได้เรียนรู้เทคโนโลยี ทันสมัยและได้รับประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน	ได้เรียนรู้เทคโนโลยี ทันสมัยและได้รับประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน	ได้ข้อมูลของนักเรียน เป็นรายบุคคลมากยิ่งขึ้นผ่านการสังเกต และการสะท้อนผลกับคู่บัดดี้	ได้เรียนรู้เทคโนโลยี ทันสมัยและได้รับประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน	ได้เรียนรู้วิธีการจัดการชั้นเรียนที่หลากหลาย ปรับเปลี่ยนกิจกรรมตามความเหมาะสม	ได้เรียนรู้การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้และสื่อที่มีประสิทธิภาพ เน้นการบูรณาการ
ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มศึกษาบทเรียน	เป็นลักษณะแนวราบ แบบเพื่อนคู่คิด มีการสื่อสารสองทาง มีการสื่อสารที่เป็นรูปธรรม มีการยกตัวอย่างประกอบอธิบายอย่างชัดเจน ไม่มีใครเป็นผู้นำอย่างชัดเจน เน้นการสื่อสารเชิงบวก เสริมกำลังใจ					
ผลของการศึกษาบทเรียนต่อครู	ครูสามารถผลิตแผนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพด้วยตนเอง สามารถกำหนดออกแบบสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาสถานการณ์จริงในชั้นเรียน มีการเตรียมตัวในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น ส่งผลต่อความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน มีมุมมองต่อตนเอง เพื่อนครู ฝ่ายบริหารวิชาการ ศึกษานิเทศก์ และนักเรียนในทิศทางบวก					
ผลของการศึกษาบทเรียนต่อนักเรียน	มีเพื่อนคลาย ความสนใจ กระตือรือร้น และมีส่วนร่วมในชั้นเรียนมากขึ้น สามารถสืบค้น สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง รู้จักการแก้ปัญหา เป็นการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง มีการทำงานอย่างเป็นระบบ สามารถรับผิดชอบตนเองในชั้นเรียนได้					

ตอนที่ 3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มศึกษาที่เรียนในแต่ละขั้นตอนของการศึกษาที่เรียน

การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มศึกษาที่เรียนในแต่ละขั้นตอนของการศึกษาที่เรียนนั้นใช้การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมโดยใช้ข้อมูลสังคมมิติของบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาที่เรียนทั้งสิ้นในแต่ละขั้นตอนคือ

- 3.1 การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้
- 3.2 การปฏิบัติการสอน และการสังเกตการสอน
- 3.3 การอภิปรายและสะท้อนกลับ

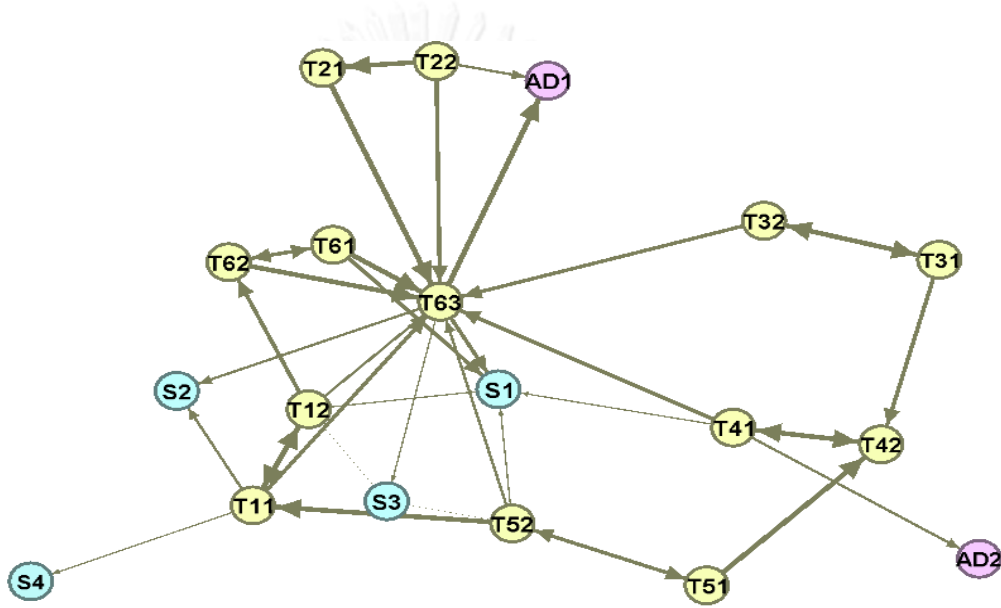
โดยทำการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม ที่ระบุถึงรูปแบบความสัมพันธ์ของบุคคลต่างๆในเครือข่ายรวมทั้งการระบุศูนย์กลางของเครือข่าย ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่าย การเชื่อมโยงภายในเครือข่ายทั้งสิ้น 2 ประเภทคือ

1. บุคคลศูนย์กลางหรือค่าน้ำหนักองศา (weighted degree) เป็นค่าที่ระบุถึงจำนวนครั้งและความถี่รวมของการติดต่อระหว่างหน่วยใดหน่วยหนึ่งกับสมาชิกอื่น โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือน้ำหนักการติดต่อเข้า (weighted in - degree) และน้ำหนักการติดต่อออก weighted out - degree โดยจำนวนครั้งและความถี่ในการติดต่อระหว่างกันของหน่วยใดที่มีมากเป็นพิเศษจะถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางของเครือข่าย เป็นจุดกลางการเชื่อมโยงภายในเครือข่าย เป็นตำแหน่งที่มีอิทธิพลมากที่สุด

2. บุคคลคั่นกลาง (betweenness centrality) เป็นค่าที่แสดงว่าหน่วยใดมีลักษณะเป็นสะพานหรือจุดเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายย่อยหรือกลุ่มต่างๆในการทำให้เครือข่ายเข้าหากัน ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการเชื่อมต่อ อาจเป็นทั้งผู้สร้างความสัมพันธ์หรือเป็นผู้กีดขวาง ระหว่างกันของสมาชิก

3.1 การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้

การออกแบบและสร้างแผนการสอนที่สอดคล้องกับเป้าหมาย โดยอาจสร้างแผนการสอนใหม่หรือพัฒนาแผนการสอนที่มีอยู่เดิม กระบวนการนี้จะรวมไปถึงการจัดเตรียมสื่อการสอน ซึ่งในกระบวนการทั้งหมดข้างต้นนั้นต้องเกิดจากการทำงานอย่างร่วมมือร่วมพลังของกลุ่มศึกษาผ่านบทเรียน ซึ่งจากการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมในขั้นตอนของการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นพบว่ามีลักษณะเครือข่ายดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มศึกษาบทเรียนในขั้นตอนการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้

พบว่าในขั้นตอนของการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ มีจำนวนของสมาชิกภายในเครือข่ายทั้งสิ้น 19 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มศึกษาบทเรียนที่เป็นครูในโรงเรียนทั้งสิ้น 13 คน (T11 - T63) เป็นผู้บริหารสถานศึกษาทั้งสิ้น 2 คน (AD1, AD2) และเป็นผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกจากสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา จังหวัดตราด ทั้งสิ้น 4 คน (S1 - S3) และอาจารย์จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (S4) มีโครงสร้างรูปร่างดาว กล่าวคือมีบุคคลที่ศูนย์กลางของเครือข่ายอย่างชัดเจน ไม่มีใครอยู่นอกเครือข่ายครู โดยกลุ่มศึกษาบทเรียนที่เป็นคู่บัดดี้จะมีความสัมพันธ์แบบสองทิศทาง ความหนาแน่นของเครือข่าย (density) มีค่าเท่ากับ 0.111

โดยบุคคลศูนย์กลาง(weighted degree) มากที่สุดคือ ครู T63 โดยมีค่าน้ำหนักองศาอยู่ที่ 51 ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายในขั้นตอนของการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือ ครู T11 และครู T12 ด้วยน้ำหนักองศา 24 และ 20 ตามลำดับ โดยเมื่อพิจารณาตามลักษณะการ

เชื่อมต่อกันว่า น้ำหนักการติดต่อเข้า (weighted in – degree)ครู T63 มีการน้ำหนักติดต่อเข้ามากที่สุดคือ 37 รองลงมาคือครู T42 และครู T11 ที่น้ำหนักการติดต่อเข้า 14 และ 10 ตามลำดับ

ค่าน้ำหนักการติดต่อเข้ามีระหว่างบุคคลที่มีความเป็นศูนย์กลางอันดับหนึ่งและอันดับรองลงมาที่มีความห่างค่อนข้างมาก โดยครู T63 ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการในปีการศึกษาปัจจุบันที่ดำเนินการการศึกษาทเรียน มีอายุราชการ 25 ปี และปฏิบัติราชการในสถานศึกษาปัจจุบัน 6 ปี ในขณะที่ครู T11 มีอายุราชการทั้งสิ้น 33 ปี และปฏิบัติราชการในสถานศึกษาปัจจุบันเพียงแห่งเดียว และ ครู T12 แม้จะมีอายุราชการ 3 ปีเท่านั้น แต่ดำรงตำแหน่งรองหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการในปีการศึกษาปัจจุบันที่ดำเนินการการศึกษาทเรียน ซึ่งครู T63 ถือได้ว่าเป็นคนที่มีส่วนสำคัญที่สุดของเครือข่ายทางสังคมในขั้นตอนการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้

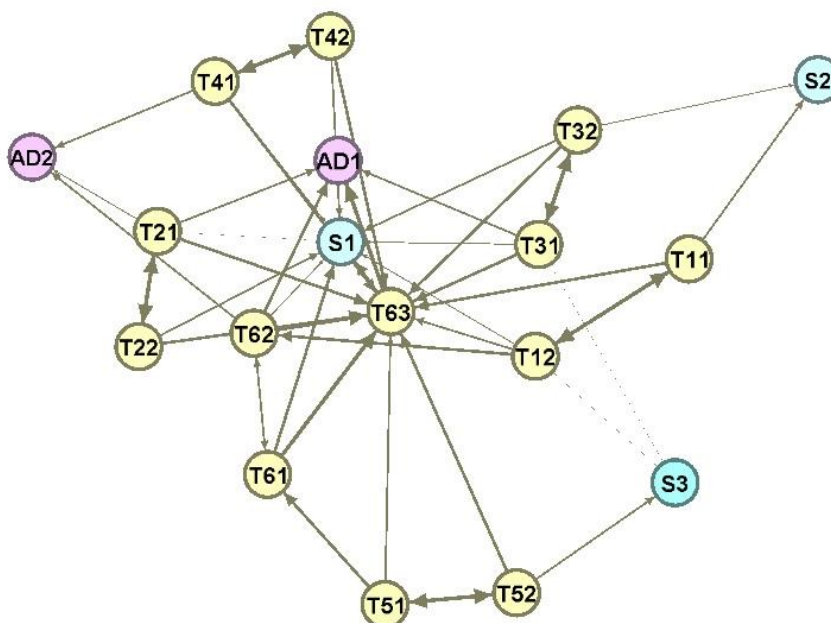
บุคคลคั่นกลาง (betweenness centrality) สูงที่สุดคือ ครู T63 มีค่าเท่ากับ34.00 รองลงมาคือ ครู T11 และครู T41 มีค่าเท่ากับ 8.50 และ 10.50 ตามลำดับ โดยค่าที่ได้ของบุคคลคั่นกลางระหว่างอันดับหนึ่งและอันดับรองลงมาที่มีความห่างค่อนข้างมาก กล่าวได้ว่า ครู T63 เป็นบุคคลที่โดดเด่นในด้านของการประสานงานทำหน้าที่คนกลางระหว่างสมาชิกด้วยกัน แต่ครู T11 มีความโดดเด่นในการเชื่อมต่อกับกลุ่มของผู้เชี่ยวชาญภายนอกจากสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา จังหวัดตราด ส่วนครู T41 จะมีลักษณะเป็นบุคคลคั่นกลางกับกลุ่มบุคคลชายขอบ ดังตาราง 4.11

ตาราง 4.11 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มศึกษาบทเรียนในขั้นตอนการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มศึกษา บทเรียน	T11	T12	T21	T22	T31	T32	T41	T42	T51	T52	T61	T62	T63	AD 1	AD 2	S1	S2	S3	S4
Weighted Degree	24	20	10	12	14	14	19	19	13	19	9	9	51	8	3	14	6	4	2
Weighted In- Degree	10	5	5	0	5	5	5	14	4	4	0	4	37	8	3	14	6	4	2
Weighted Out-Degree	14	15	5	12	9	9	14	5	9	15	9	5	14	0	0	0	0	0	0
Betweenness Centrality	8.5	4	0	0	3	4.5	11	8.5	3	9	0	0	34	0	0	0	0	0	0

3.2 การปฏิบัติการสอน และการสังเกตการสอน

เป็นขั้นตอนของการนำแผนการสอนนั้นไปใช้จริงในชั้นเรียน โดยครูคนใดคนหนึ่งในกลุ่มศึกษาผ่านบทเรียน โดยที่สมาชิกคนที่เหลือจะทำหน้าที่สังเกตการณ์สอนซึ่งจากการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมในขั้นตอนของการปฏิบัติการสอน และการสังเกตการสอนเป็นพบว่ามีลักษณะเครือข่ายดังภาพที่ 4.3

ภาพที่ 4.3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มศึกษาบทเรียนในขั้นตอน
การปฏิบัติการสอน และการสังเกตการสอน

พบว่าในขั้นตอนของการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ มีจำนวนของสมาชิกภายในเครือข่ายทั้งสิ้น 18 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มศึกษาบทเรียนที่เป็นครูในโรงเรียนทั้งสิ้น 13 คน (T11 - T63) เป็นผู้บริหารสถานศึกษาทั้งสิ้น 2 คน (AD1, AD2) และเป็นผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกจากสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา จังหวัดตราด ทั้งสิ้น 3 คน (S1 - S3) มีโครงสร้างรูปร่างดาว กล่าวคือมีบุคคลที่ศูนย์กลางของเครือข่ายอย่างชัดเจน กล่าวคือมีบุคคลที่ศูนย์กลางของเครือข่ายอย่างชัดเจน ไม่มีใครอยู่นอกเครือข่ายครู โดยกลุ่มศึกษาบทเรียนที่เป็นคู่บัดดี้จะมีความสัมพันธ์แบบสองทิศทาง ความหนาแน่นของเครือข่าย (density) มีค่าเท่ากับ 0.140

บุคคลศูนย์กลาง (weighted degree) มากที่สุดคือ ครู T63 โดยมีค่าน้ำหนักองศาอยู่ที่ 57 ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางอันดับหนึ่ง ของเครือข่ายในขั้นตอนการปฏิบัติการสอน และการสังเกตการสอน

รองลงมาคือ ครู E1 ด้วยน้ำหนักองศา 26 ถือได้ว่าเป็นดาวเด่นรองลงมา ทั้งนี้ลำดับถัดๆมามีการเกาะกลุ่มกันอยู่ในช่วงค่าน้ำหนักองศาตั้งแต่ 17 - 20 โดยเมื่อพิจารณาตามลักษณะการเชื่อมต่อพบว่า น้ำหนักการติดต่อเข้า (weighted in - degree) ครู T63 มีน้ำหนักการติดต่อเข้ามากที่สุดคือ 48 รองลงมาคือ S1 และ AD1 ที่น้ำหนักการติดต่อเข้า 26 และ 15 ตามลำดับ

ทั้งนี้ครู T63 ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการในปีการศึกษาปัจจุบันที่ดำเนินการการศึกษาบทเรียนถือได้ว่าเป็นคนที่มีส่วนสำคัญที่สุดของเครือข่ายทางสังคมในขั้นตอนการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ที่น่าสนใจคือดาวเด่นอันดับสอง เป็นผู้เชี่ยวชาญภาพนอกจากสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา ที่มีหน้าที่โดยตรงในการที่ทำงานร่วมกับโรงเรียนหรือสถานศึกษา เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาช่วยให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนของการอภิปรายผลและสะท้อนกลับของการดำเนินการศึกษาบทเรียน

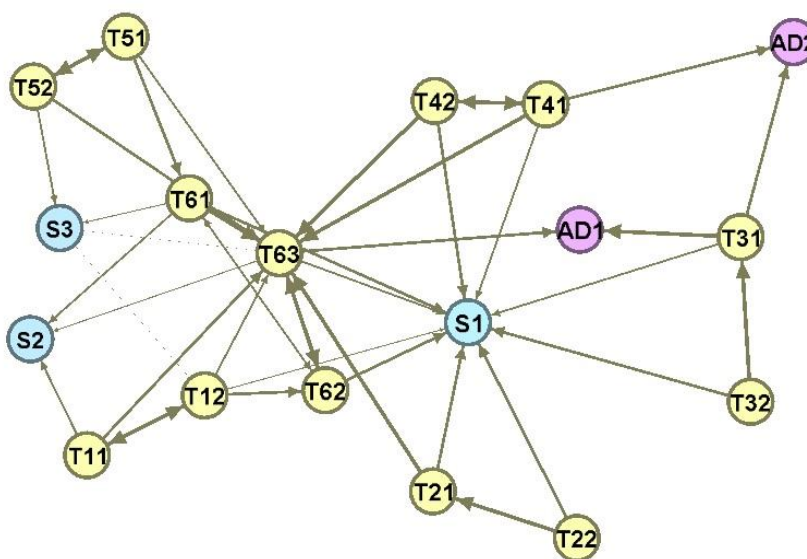
บุคคลศูนย์กลาง (betweenness centrality) สูงที่สุดคือ ครู T63 มีค่าเท่ากับ 9.50 รองลงมาคือ ครู T12 และครู T62 มีค่าเท่ากับ 3.50 และ 2.50 ตามลำดับ โดยบุคคลศูนย์กลางระหว่างอันดับหนึ่ง ครู T63 และอันดับรองลงมามีความห่างค่อนข้างมาก กล่าวได้ว่า ครู T63 เป็นบุคคลที่โดดเด่นในด้านของการประสานงานทำที่หน้าที่คนกลางระหว่างสมาชิกด้วยกัน แต่เมื่อพิจารณาถึงมิติของการเชื่อมต่อพบว่า ครู T21 จะมีมิติการเชื่อมต่อกันกลางระหว่างดาวเด่นทั้งสองคือ ครู T61 และ S1 อาจกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับดาวเด่นในเครือข่าย ขณะที่ครู T31 จะมีมิติการเชื่อมต่อกันกลางกับฝ่ายบริหารของโรงเรียน เป็นคนกลางระหว่างกลุ่มศึกษาบทเรียนคนอื่นๆและผู้บริหาร ดังตาราง 4.12

ตาราง 4.12 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มศึกษาบทเรียนในขั้นตอนการปฏิบัติการสอน และการสังเกตการสอน

กลุ่มศึกษา บทเรียน	T11	T12	T21	T22	T31	T32	T41	T42	T51	T52	T61	T62	T63	AD 1	AD 2	S1	S2	S3	S4
Weighted Degree	17	20	20	17	20	19	19	17	17	17	13	18	57	15	8	26	5	5	0
Weighted In- Degree	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	4	48	15	8	26	5	5	0
Weighted Out-Degree	12	15	15	12	15	14	14	12	12	12	9	14	9	0	0	0	0	0	0
Betweenness Centrality	1	3.5	1.5	0	1.5	1	1	0	1	1	0.5	2.5	9.5	0	0	0	0	0	0

3.3 การอภิปรายและสะท้อนกลับ

เป็นการอภิปรายผลของปฏิบัติการสอนโดยกลุ่มศึกษาบทเรียน เป็นไปเพื่อร่วมกันปรับปรุงแผนการสอน และนำไปปฏิบัติการสอนในครั้งต่อไปซึ่งจากการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมในขั้นตอนของการอภิปรายและสะท้อนกลับพบว่ามีลักษณะเครือข่าย ดังภาพที่ 4.4

ภาพที่ 4.4 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มศึกษาบทเรียนในขั้นตอนการอภิปรายและสะท้อนกลับ

พบว่าในขั้นตอนของการอภิปรายและสะท้อนกลับมีจำนวนของสมาชิกภายในเครือข่ายทั้งสิ้น 18 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มศึกษาบทเรียนที่เป็นครูในโรงเรียนทั้งสิ้น 13 คน (T11 - T63) เป็นผู้บริหารสถานศึกษาทั้งสิ้น 2 คน (AD1, AD2) และเป็นผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกจากสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา จังหวัดตราด ทั้งสิ้น 3 คน (S1 - S3) มีโครงสร้างรูปดาว กล่าวคือมีบุคคลที่ศูนย์กลางของเครือข่ายอย่างชัดเจน ไม่มีใครอยู่นอกเครือข่ายครู โดยกลุ่มศึกษาบทเรียนที่เป็นคู่บัดดี้ จะมีความสัมพันธ์แบบสองทิศทาง ความหนาแน่นของเครือข่าย (density) มีค่าเท่ากับ 0.126

บุคคลศูนย์กลาง (weighted degree) มากที่สุดคือ ครู T63 โดยมีค่าน้ำหนักองศาอยู่ที่ 54 ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายในขั้นตอนการปฏิบัติการสอน และการสังเกตการสอน รองลงมาคือ S1 ด้วยน้ำหนักองศา 35 โดยลำดับถัดมามีการเกาะกลุ่มกันอยู่ในช่วงค่าน้ำหนักตั้งแต่ 17 - 20

เมื่อพิจารณาตามลักษณะการเชื่อมต่อพบว่า น้ำหนักการติดต่อเข้า (weighted in – degree) ครู T63 มีน้ำหนักการติดต่อเข้ามากที่สุดคือ 39 รองลงมาคือ S1 ที่น้ำหนักการติดต่อเข้า 35

ครู T63 ถือได้ว่าเป็นดาวเด่นของเครือข่ายอันดับหนึ่ง ซึ่งมี S1 เป็นดาวรองลงมา ครู T63 ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการในปีการศึกษาปัจจุบันที่ดำเนินการการศึกษาบทเรียน ทั้งนี้ถือได้ว่าครู T63 เป็นคนที่มีส่วนสำคัญที่สุดของเครือข่ายทางสังคมในขั้นตอนการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ที่น่าสนใจคือ S1 ซึ่งเป็นดาวเด่นอันดับสองนั้นเป็นผู้เชี่ยวชาญภายนอกจากสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา ที่มีหน้าที่โดยตรงในการที่ทำงานร่วมกับโรงเรียนหรือสถานศึกษา เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาช่วยให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งของการดำเนินการศึกษาบทเรียน

บุคคลคั่นกลาง (betweenness centrality) สูงที่สุดคือ ครู T63 มีค่าเท่ากับ 32.33 รองลงมาคือ ครู T21 และครู T31 มีค่าเท่ากับ 5.00 และ 2.00 ตามลำดับ โดยค่าที่ได้ของบุคคลคั่นกลางระหว่างอันดับหนึ่งและอันดับรองลงมามีความห่างค่อนข้างมาก กล่าวได้ว่า ครู T63 เป็นบุคคลที่โดดเด่นในด้านของการประสานงานทำที่หน้าที่คนกลางระหว่างสมาชิกด้วยกัน ด้วยเป็นหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการจึงมีความสำคัญในด้านการวางแผนบริหารเวลา จัดการชั้นเรียน รวมทั้งตารางเวลาการปฏิบัติการสอนของกลุ่มศึกษาบทเรียนคนอื่นๆ ดังตาราง 4.13

ตาราง 4.13 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มศึกษาบทเรียนในขั้นตอนการอภิปรายและสะท้อนกลับ

กลุ่มศึกษา บทเรียน	T11	T12	T21	T22	T31	T32	T41	T42	T51	T52	T61	T62	T63	AD 1	AD 2	S1	S2	S3	S4
Weighted Degree	17	20	14	9	17	9	12	9	17	17	18	18	54	9	8	35	8	7	0
Weighted In- Degree	5	5	5	0	5	0	0	0	5	5	4	9	39	9	8	35	8	7	0
Weighted Out-Degree	12	15	9	9	12	9	12	9	12	12	14	9	15	0	0	0	0	0	0
Betweenness Centrality	0.5	1.5	5	0	2	0	0	0	1	0.3	1.3	0	32.3	0	0	0	0	0	0

จากการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมของกลุ่มศึกษาบทเรียนพบว่า ทั้ง 3 ขั้นตอนคือ 1)การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ 2)การปฏิบัติการสอนและการสังเกตการณ์สอน 3) การอภิปรายผลและสะท้อนกลับ

พบว่าจำนวนของสมาชิกภายในเครือข่ายทั้งสิ้น 19 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มศึกษาบทเรียนที่เป็นครูในโรงเรียนทั้งสิ้น 13 คน (T11 - T63) เป็นผู้บริหารสถานศึกษาทั้งสิ้น 2 คน (AD1, AD2) และเป็นผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกจากสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา จังหวัดตราด ทั้งสิ้น 3 คน (S1 - S3) และอาจารย์จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (S4) โดยทั้ง 3 ขั้นตอนมีโครงสร้างรูปดาว กล่าวคือมีบุคคลที่ศูนย์กลางของเครือข่ายอย่างชัดเจน ไม่มีใครอยู่นอกเครือข่ายครู โดยกลุ่มศึกษาบทเรียนที่เป็นคู่บัดดี้จะมีความสัมพันธ์แบบสองทิศทาง

ทั้ง 3 ขั้นตอน บุคคลที่มีความเป็นศูนย์กลาง และเป็นบุคคลคั่นกลางเป็นคนเดียวกัน คือ ครูที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ ในปีการศึกษาปัจจุบันที่ดำเนินการการศึกษาบทเรียนเป็นครูที่มีอรรถาศัยดี มีความรู้ด้านกิจกรรมและเทคนิคการสอน วิธีการจัดการและบริหารชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจในการดำเนินการการศึกษาบทเรียน มีประสบการณ์การสอนมาก ถือได้ว่าเป็นคนที่มีส่วนสำคัญที่สุดของเครือข่ายทางสังคม ทั้งนี้ในขั้นตอนการปฏิบัติการสอนและการสังเกตการณ์สอน และการอภิปรายผลและสะท้อนกลับ พบว่า ศึกษานิเทศก์จะมีบทบาทสำคัญในการให้คำแนะนำในการจัดการเรียนการสอนและช่วยเสริมกำลังใจในการทำงาน

ตอนที่ 4 ผลของการศึกษาทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ของครู

ผลของการศึกษาทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ของครู โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์สถิติพื้นฐานเพื่อบรรยายลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายชื่อ รายองค์ประกอบ จากจำนวนตัวอย่างการวิจัยทั้งหมด 27 คน พบว่า

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านหลักการของการศึกษาทเรียนพบว่าการออกแบบแผนการ จัดการเรียนรู้นั้น การส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีจิต สาธารณะมีค่าเฉลี่ย (mean) สูงที่สุดคือ 4.89 รองลงมาคือ การส่งเสริมให้นักเรียนตั้งคำถามอย่าง สร้างสรรค์ และ การให้ความสำคัญกับการเพิ่มวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 5 ขั้นตอน โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.74 และ 4.56 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาทั้ง 7 ข้อคำถามเป็นรายองค์ประกอบพบว่า พบว่า มี ค่าเฉลี่ย (mean) อยู่ในช่วง 4.89 – 4.26 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในช่วง 0.66 – 0.32 และ ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) มีค่าอยู่ระหว่าง 6.54 – 15.40 รายละเอียดดังตาราง 4.14

ตาราง 4.14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์ความแปรผันด้านหลักการของการศึกษาทเรียน

รายการ	Mean	SD	cv
1. ในแผนการจัดการเรียนการสอนของท่าน ให้ความสำคัญกับการเพิ่ม วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 5 ขั้นตอน	4.56	0.58	12.65
2. ในแผนการจัดการเรียนการสอนของท่าน ส่งเสริมให้นักเรียนตั้งคำถามอย่าง สร้างสรรค์	4.74	0.45	9.43
3. ในแผนการจัดการเรียนการสอนของท่าน ส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาข้อมูล สารสนเทศที่เป็นประโยชน์	4.30	0.61	14.16
4. ในแผนการจัดการเรียนการสอนของท่าน ส่งเสริมให้นักเรียนสร้างองค์ ความรู้ด้วยตนเอง	4.26	0.66	15.40
5. ในแผนการจัดการเรียนการสอนของท่าน ส่งเสริมให้นักเรียนสื่อสารองค์ ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.26	0.66	15.40
6. ในแผนการจัดการเรียนการสอนของท่าน ส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีจิตสาธารณะ	4.89	0.32	6.54
7. ในการดำเนินงานการศึกษาทเรียน ท่านเข้าใจว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิด เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	4.48	0.51	11.36
รวมเฉลี่ย	4.50	0.54	12

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านขั้นตอนของการดำเนินการศึกษาพบว่าเป็นกระบวนการ การศึกษาพบเรียน นั้น มีการวางแผนการสอนร่วมกับเพื่อนครูมีค่าเฉลี่ย (mean) สูงที่สุดคือ 4.93 รองลงมาคือ การสะท้อนความคิด เพื่อปรับปรุงแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกับเพื่อนครู และ การ สังเกตการสอนร่วมกับเพื่อนครู โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 และ 4.63 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาทั้ง 4 ข้อ คำถามเป็นรายองค์ประกอบพบว่า พบว่า มีค่าเฉลี่ย (mean) อยู่ในช่วง 4.93 – 4.48 มีค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในช่วง 0.27– 0.63 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) มีค่าอยู่ระหว่าง 5.42 – 13.59 รายละเอียดดังตาราง 4.15

ตาราง 4.15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์ความแปรผันด้านขั้นตอนของการดำเนินการ การศึกษาพบเรียน

รายการ	Mean	SD	cv
8. ในกระบวนการการศึกษาพบเรียน ท่านมีการวางแผนการสอนร่วมกับเพื่อน ครู	4.93	0.27	5.42
9. ในกระบวนการการศึกษาพบเรียน ท่านมีการสังเกตการสอนร่วมกับเพื่อน ครู	4.63	0.63	13.59
10. ในกระบวนการการศึกษาพบเรียน ท่านมีการสะท้อนความคิด เพื่อ ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกับเพื่อนครู	4.74	0.59	12.53
11. ก่อนที่ท่านจะเข้าสังเกตการเรียนการสอนของเพื่อนครู ท่านทำความเข้าใจแผนการจัดการเรียนการสอนนั้น	4.48	0.51	11.36
รวมเฉลี่ย	4.7	0.5	10.72

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านด้านมุมมองต่อตนเองและผู้อื่นพบว่าเป็นกระบวนการการศึกษา บพบเรียน นั้น การเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนครูและความภูมิใจในวิชาชีพมีค่าเฉลี่ย (mean) สูง ที่สุดคือ 5 รองลงมาคือ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน จากการชี้แนะ ของเพื่อนครู โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.93 เมื่อพิจารณาทั้ง 8 ข้อคำถามเป็นรายองค์ประกอบพบว่า พบว่า มีค่าเฉลี่ย (mean) อยู่ในช่วง 5.00 – 4.19 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในช่วง 0– 0.67 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) มีค่าอยู่ระหว่าง 0 – 15.56 รายละเอียดดังตาราง 4.17

ตาราง 4.16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์ความแปรผันด้านมุมมองต่อตนเองและผู้อื่น

รายการ	Mean	SD	cv
12. ท่านออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตรงตามความต้องการของนักเรียนจากการชี้แนะของเพื่อนครู	4.3	0.67	15.56
13. ท่านออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนจากการชี้แนะของเพื่อนครู	4.93	0.27	5.42
14. ท่านเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนครู	5.00	0	0
15. ท่านเกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนหลังจากได้รับคำแนะนำจากเพื่อนครู	4.7	0.47	9.89
16. ท่านมีความมั่นใจในการให้คำแนะนำในการจัดการเรียนการสอนแก่เพื่อนครู	4.7	0.47	9.89
17. ท่านรู้จักในความต้องการและข้อจำกัดของนักเรียนมากขึ้น	4.19	0.56	13.29
18. ท่านสามารถสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นฐานของนักเรียนมากยิ่งขึ้น	4.19	0.56	13.29
19. ท่านมีความภูมิใจในวิชาชีพหลังจากที่ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	5.00	0	0
รวมเฉลี่ย	4.63	0.37	8.05

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องกระบวนการและผลของการศึกษาบทเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของครู: การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาลักษณะการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการศึกษาบทเรียน 2) เพื่อวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการศึกษาบทเรียนของกลุ่มครูที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน 3) เพื่อศึกษาผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานของครู และนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยแบบกรณีศึกษา (case study research) โดยมีโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดใหญ่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราดเป็นกรณีศึกษา เริ่มต้นด้วยลักษณะกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในแต่ละขั้นตอนของการศึกษาบทเรียนในกลุ่มศึกษาบทเรียนเป็นรายคู่ ทั้งสิ้น 6 คู่ 13 คน จากนั้นเป็นการสำรวจครูทั้งโรงเรียน 27 คน เกี่ยวกับผลการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานของครู และนักเรียน เครื่องมือในการวิจัยประกอบไปด้วย แบบบันทึกเอกสาร แบบสังเกตภาคสนาม แบบสังเกตการการการศึกษาบทเรียน แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามเครือข่ายทางสังคม และ แบบสอบถามเกี่ยวกับผลของการเรียนรู้ของครู ทำการวิเคราะห์ข้อมูลมีทั้งการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป gephi และการวิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในแต่ละขั้นตอนของการศึกษาบทเรียน

กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มศึกษาบทเรียนในโรงเรียนกรณีศึกษาเริ่มจากการที่ผู้บริหาร และครู 13 คน ประชุมจับกลุ่มศึกษาบทเรียนเป็น 6 กลุ่ม แบ่งออกเป็นกลุ่มละ 2 คน จำนวน 5 กลุ่ม และกลุ่มละ 3 คน จำนวน 1 กลุ่ม มีลักษณะกระบวนการการศึกษาบทเรียนโดยใช้วิธีการจับคู่บัดดี้ (buddy) โดยครูแต่ละกลุ่มเริ่มดำเนินการศึกษาบทเรียน ตามวงจร 3 ขั้นตอน เดือนละครั้ง โดยมีผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และศึกษานิเทศก์คอยช่วยสนับสนุน ให้การชี้แนะ และเป็นพี่เลี้ยงคำปรึกษา มีลักษณะการทำงานที่เน้นการร่วมมือในกลุ่มเรียนรู้ ให้การชี้แนะและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยแต่ละคู่จะมีความหลากหลายของภูมิหลัง ทั้งด้านอายุ กลุ่มสาระ และระดับชั้นที่สอน โดยลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ในการศึกษาบทเรียนแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.1 การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มศึกษาบทเรียนได้ร่วมการกำหนดเป้าหมายของการศึกษาและการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนร่วมกัน โดยแผนนั้นสอดคล้องกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนจริงในชั้นเรียน และเป็นไปตามนโยบายและหลักสูตรของสถานศึกษา จากนั้นครูแต่ละคนจะออกแบบและสร้างแผนการสอน ครูส่วนหนึ่งสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ใหม่ ขณะที่ครูอีกส่วนหนึ่งพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิม ในขั้นตอนนี้รวมไปถึงการสร้างและจัดเตรียมสื่อการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ในขั้นตอนนี้เรียกว่า แผน A แผนที่จัดทำขึ้นส่วนใหญ่เป็นแผนรายคาบที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ที่ประกอบไปด้วย (1) การเรียนรู้ตั้งคำถาม เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาความคิดที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ฝึกให้ผู้เรียนมีความช่างสังเกต เกิดความสงสัยระหว่างการเรียนรู้ พร้อมทั้งฝึกการตั้งคำถามอย่างสร้างสรรค์ ที่จะช่วยจุดประกายและกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ (2) การเรียนรู้เพื่อแสวงหาสารสนเทศ เป็นการสืบค้น สอบถาม สัมภาษณ์ ทดลอง ทดสอบ รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆทั้งบุคคล อินเทอร์เน็ต ห้องสมุด เอกสารตำรา เพื่อให้นักเรียนนำข้อมูลและสารสนเทศมาถกเถียง และคิดสรรในส่วนที่เป็นประโยชน์ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (3) การเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีความเข้าใจในการสรุปเหตุผล ซึ่งจะต้องผ่านกระบวนการที่หลากหลาย ทั้งอุปนัยและนิรนัย มีการอภิปราย แลกเปลี่ยน ถกเถียง ด้วยกระบวนการประชาธิปไตยให้ได้ข้อยุติและเกิดการยอมรับในความคิดที่แตกต่าง (4) การเรียนรู้เพื่อสื่อสาร เป็นการส่งเสริมทักษะด้านภาษาพูด ภาษาเขียน การนำเสนอแก่นักเรียน ทั้งยังเน้นพัฒนาเทคนิค ศิลปะและวิธีการนำเสนอ ครอบคลุมการใช้เทคโนโลยี ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดนำเสนอที่มีประสิทธิภาพ (5) การเรียนรู้เพื่อตอบแทนสังคม เป็นจุดมุ่งหมาย

สูงสุดที่ต้องสร้างจิตสำนึก ความเป็นพลเมืองให้นักเรียน และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ เกื้อกูล มีจิตสาธารณะ มุ่งเสริมและสอดแทรกทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตของนักเรียนทั้งการคิดวิเคราะห์ การรู้เรื่องจำนวน การรู้หนังสือ และการให้เหตุผล

หลังจากนั้นครูแต่ละคนจะนำแผน A มาแลกเปลี่ยนกับคู่มิตรของตนเอง เพื่อช่วยให้คำชี้แนะซึ่งกันและกันถึงประสิทธิภาพ จุดเด่น จุดอ่อน ข้อจำกัด ของแผน A ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยคู่มิตร แผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ในขั้นตอนนี้เรียกว่า แผน B ที่พร้อมจะนำไปปฏิบัติการสอนจริงในชั้นเรียน

ด้านการเรียนรู้ของครูในขั้นตอนการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูมีเจตคติที่ดีและมีความกระตือรือร้นต่อการทำงาน มีความภาคภูมิใจในตนเอง ช่วยให้ครูเกิดการเรียนรู้จากเพื่อนครูในด้านการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีการแสวงหาความรู้เนื้อหาวิชาวิธีการจัดกิจกรรมและเทคนิคจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน มีการสร้างและพัฒนาสื่อประกอบการสอนและเทคโนโลยีการศึกษาที่ทันสมัยทั้งในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เอกสารประกอบการเรียน ตลอดจนสื่อจากธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรอบตัว เกิดความเข้าใจและความชำนาญในการดำเนินการศึกษาทเรียนมากยิ่งขึ้น ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ผ่านการทำงานอย่างร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคู่มิตร

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในขั้นตอนการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ครูจะให้ความสำคัญกับทำงานอย่างร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคู่มิตรเป็นสิ่งสำคัญ มีลักษณะการพูดเชิงบวกเสริมกำลังใจ หลีกเลี่ยงการสั่งสอนหรือบอกคำตอบแต่ใช้การพูดชวนคิดชวนทำ ใช้การแนะนำอย่างสร้างสรรค์ มีการสื่อสารที่เป็นรูปธรรม มีการยกตัวอย่างประกอบ มีการอภิปรายผลที่ชัดเจน ให้นำหนักกับการสื่อสารด้านสาระวิชาการตลอดจนประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาปฏิบัติงานและการจัดการเรียนรู้ ชี้แนะซึ่งกันและกันแบบสองทิศทางระหว่างคู่มิตรที่ต่างเป็นผู้ให้และผู้รับคำแนะนำ

1.2 การปฏิบัติการสอนและการสังเกต

กลุ่มศึกษาทเรียนนำ แผน B ไปใช้จริงในชั้นเรียนโดยครูผู้ออกแบบแผนการสอน โดยมีเพื่อนสนิทเข้าไปสังเกตการสอน และข้อมูลในการเรียนรู้ของนักเรียน ขณะที่ดำเนินการเรียนการสอน มีการจดบันทึกและการบันทึกภาพในชั้นเรียน บางครั้งนอกจากคู่มิตรของตนเองแล้ว เพื่อนครูผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์เข้าร่วมสังเกตการสอนด้วยเช่นกัน ในการสังเกตการสอนผู้สังเกตมักสังเกตอยู่หลังห้องเพื่อให้เห็นมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งผู้ที่เข้าสังเกตการสอนต้องทำความเข้าใจแผนการจัดการเรียนรู้ หรือบริบทของชั้นเรียนนั้นๆ ก่อนเข้าสังเกตการสอนทุกครั้ง โดยมีประเด็นการสังเกตที่สำคัญที่สุดคือ พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน นักเรียนที่มีความโดดเด่นทั้งทางบวกและทางลบ ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และการแก้ปัญหาเหล่านั้นๆ ของครูผู้สอน โดยอาจแบ่งออกเป็น

ประเด็นได้ดังนี้ (1) ด้านนักเรียน เป็นการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนนักเรียนปฏิบัติกริยา การแสดงออก การตอบสนอง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงตลอดคาบเรียน ตลอดจนสังเกตนักเรียนเป็นรายบุคคลที่มีความโดดเด่นทั้งด้านบวกและด้านลบ (2) ด้านการจัดการเรียนการสอน อันได้แก่ ลักษณะ ความเหมาะสม ขั้นตอน ประสิทธิภาพ เทคนิคในคาบเรียนทั้งที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ของนักเรียน ตลอดจน การบริหารชั้นเรียน ปฏิสัมพันธ์ของครูและนักเรียน ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (3) ด้านเนื้อหาวิชา เป็นการสังเกตถึงความถูกต้อง เหมาะสมของเนื้อหาวิชาในแต่ละคาบเรียน (4) ด้านครู เป็นการสังเกตพฤติกรรมการตอบสนองของครู การตั้งคำถาม การลำดับการอธิบายที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน (5) ด้านสื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ เป็นการสังเกตความเหมาะสม สอดคล้อง ความถูกต้อง ครอบคลุมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ (6) ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม เป็นการสังเกตบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน ที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน

ด้านการเรียนรู้ของครูในขั้นตอนการปฏิบัติการสอนและการสังเกต ทำให้ครูได้เรียนรู้ถึงการจัดการเรียนสอนที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมทักษะการสังเกต ให้ความสนใจกับนักเรียนนักเรียนมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมความมั่นใจของครูในขณะที่สอน ความคุ้นชินกับการถูกสังเกตการสอนและการนิเทศ

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในขั้นตอนการปฏิบัติการสอนและการสังเกต ครูผู้สังเกตการสอน จะมีปฏิสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ในชั้นเรียน อย่างไม่มีส่วนร่วม ไม่แสดงบทบาทและตัวตน ในขณะที่สังเกตการสอน ทำหน้าที่เพียงการสังเกตเท่านั้น ผ่านประเด็นการสังเกตทั้ง 6 ด้านขณะที่ครูผู้สอนจะปฏิบัติการสอนตามปกติ ให้ความสำคัญกิจกรรมในชั้นเรียนและปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน

1.3 การอภิปรายผลและการสะท้อนกลับ

กลุ่มศึกษาทเรียนอภิปรายผลของปฏิบัติการสอนโดยบุคคลที่เข้าสังเกตการสอน อาศัยข้อมูลที่มาจากการสังเกตชั้นเรียน พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ความสำเร็จและปัญหาที่เกิดขึ้นกับการเรียนรู้ของนักเรียนในคาบนั้นเป็นหลัก เพื่อร่วมกันปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปปฏิบัติการสอนในครั้งต่อไป โดยทุกคนที่สังเกตการสอนจะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีลักษณะอภิปรายที่ละคน ทีละประเด็น เน้นการสรุปประสิทธิภาพของการสอน สภาพที่เกิดขึ้น จุดเด่นและจุดด้อยของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยครูผู้ปฏิบัติการสอนมักจะเป็นผู้อภิปรายผลและสะท้อนกลับก่อนเสมอ จากนั้นกลุ่มศึกษาทเรียนอื่นๆจะช่วยกันอภิปรายถึงแนวทางในการปรับปรุงแผนการสอนและนำสู่การปฏิบัติการเรียนการสอน แผนการสอนที่ถูกพัฒนาในกระบวนการนี้ คือแผน C ที่พร้อมจะนำไปใช้ในชั้นเรียนอื่นๆต่อไป

ด้านการเรียนรู้ของครูในขั้นตอนการอภิปรายผลและการสะท้อนกลับ ส่งเสริมให้ครูพิจารณาตนเองในด้านการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อประกอบการสอน การจัดการชั้นเรียน

พร้อมเปิดใจรับฟังคำแนะนำจากผู้อื่น ได้เรียนรู้เรื่องของนักเรียนและสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนผ่านมุมมองของผู้อื่น ตระหนักถึงประโยชน์ของการทำงานอย่างร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนครู การเสริมสร้างกำลังใจในการทำงาน

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในขั้นตอนการอภิปรายผลและการสะท้อนกลับ ครูจะให้ความสำคัญกับทำงานอย่างร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคู่บัดดี้เป็นสำคัญ มีลักษณะการพูดเชิงบวกเสริมกำลังใจ หลีกเลี่ยงการสั่งสอนหรือบอกคำตอบแต่ใช้การพูดชวนคิดชวนทำ ใช้การแนะนำอย่างสร้างสรรค์ มีการสื่อสารที่เป็นรูปธรรม มีการยกตัวอย่างประกอบ มีการอภิปรายผลที่ชัดเจน ให้นำหนักกับการสื่อสารด้านสาระวิชาการตลอดจนประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาปฏิบัติงานและการจัดการเรียนรู้ ชี้แนะซึ่งกันและกันแบบสองทิศทางระหว่างคู่บัดดี้ที่ต่างเป็นผู้ให้และผู้รับคำแนะนำ

2. ปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการเรียนรู้ของครูในการศึกษาบทเรียนที่มีภูมิหลังของกลุ่มศึกษาบทเรียนแตกต่างกัน

กลุ่มครูที่ดำเนินการศึกษาบทเรียนร่วมกันในทุกกระบวนการการศึกษาบทเรียน ประกอบไปด้วยครูปฏิบัติการสอน ฝ่ายบริหาร ฝ่ายวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญภายนอก และศึกษานิเทศก์ โดยจับคู่การทำงานร่วมกันของครูเพื่อนสนิท (Buddy) อาจมีความแตกต่างกันในหลายบริบท เช่น ด้านอายุ วิชาที่สอน ประสบการณ์ในการสอน ระดับชั้นที่สอน เป็นต้น

ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มศึกษาบทเรียนมักมีลักษณะ สองทิศทาง เน้นการพูดเชิงบวกเสริมกำลังใจ หลีกเลี่ยงการสั่งสอนหรือบอกคำตอบแต่ใช้การพูดชวนคิดชวนทำ ใช้การแนะนำอย่างสร้างสรรค์ มีการสื่อสารที่เป็นรูปธรรม มีการอภิปรายผลที่ชัดเจน มีการยกตัวอย่างประกอบ ในกลุ่มศึกษาบทเรียนที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน จะให้ความสำคัญและประเด็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ในประเด็นที่ตนเองมีความถนัด มีความรู้ มีประสบการณ์ โดยมีความต่างดังนี้

2.1 กลุ่มศึกษาบทเรียนที่มีภูมิหลังด้านอายุแตกต่างกัน ครูผู้ใหญ่จะเป็นผู้ให้ความรู้ ประสบการณ์ด้านกิจกรรมและเทคนิคการสอน วิธีการจัดการและบริหารชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพ การจัดการชั้นเรียน ตลอดจนทัศนคติมุมมองในการทำงาน ขณะที่ครูผู้เยาว์จะเป็นผู้ให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาที่ทันสมัย

2.2 กลุ่มศึกษาบทเรียนที่มีภูมิหลังด้านวิชาที่สอนแตกต่างกัน จะให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านกิจกรรมและเทคนิคการสอน วิธีการจัดการและบริหารชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพ ผ่านมุมมองวิชาของตนเอง หลีกเลี่ยงการให้คำแนะนำด้านเนื้อหาสาระวิชา

2.3 กลุ่มศึกษาบทเรียนที่รับผิดชอบระดับชั้นเดียวกัน มักจะแลกเปลี่ยนข้อมูลของนักเรียนในเชิงลึก ในลักษณะการเปรียบเทียบข้อมูลในชั้นเรียนของตนเองกับข้อมูลจากสังเกตการสอนในชั้นเรียนของครูท่านอื่น

3. ผลการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานของครู และนักเรียน

3.1 ผลการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานของครู

ผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการปฏิบัติงานของครู พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจด้านหลักการของการศึกษาบทเรียนในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 โดยมากสุดในการส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีจิตสาธารณะ ด้านขั้นตอนของการดำเนินการศึกษาบทเรียน ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 โดยมากสุดในการวางแผนการสอนร่วมกับเพื่อนครู และด้านมุมมองต่อตนเองและผู้อื่นทางบวกอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 โดยมากสุดในกระบวนการการศึกษาบทเรียนและการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนครู

3.2 ผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อนักเรียน

ทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนมากยิ่งขึ้น มีความสุขและความตื่นตัวในการเรียนรู้ ช่วยส่งเสริมทักษะด้านต่างๆ มีการวางแผนการทำงานและเป็นไปอย่างมีระบบ มีกระบวนการทำงานกลุ่มที่ดีขึ้น นักเรียนมีเป้าหมายในการเรียนรู้ในลักษณะของการชี้นำตนเอง

3.3 ผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อโรงเรียน

การดำเนินการศึกษาบทเรียนส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มทางวิชาการที่ช่วยเหลือ แลกเปลี่ยน และสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างครู ทั้งนี้เครือข่ายทางสังคมของครูในแต่ละขั้นตอนของการศึกษาบทเรียนมีลักษณะรูปดาว มีทิศทางความสัมพันธ์แบบ 2 ทิศทาง ในขั้นตอนการปฏิบัติการสอนและการสังเกตการสอนมีความหนาแน่นของเครือข่ายมากที่สุด รองลงมาคือขั้นตอนการอภิปรายผลและสะท้อนกลับ โดยครูที่มีบทบาทสำคัญและเป็นแกนนำของกลุ่มศึกษาบทเรียนทั้ง 3 ขั้นตอนคือ ครูฝ่ายวิชาการ มีความเข้าใจในการดำเนินการศึกษาบทเรียน มีความรู้ประสบการณ์ด้านกิจกรรมและเทคนิคการสอน วิธีการจัดการและบริหารชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพ มีประสบการณ์การสอนมาก และมีอัยาศัยดี ขณะที่ศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาตราด ที่มีความเข้าใจในการดำเนินการศึกษาบทเรียน มีความรู้ด้านศาสตร์การสอน มีประสบการณ์การสอนมาก มีอัยาศัยดี จะมีบทบาทต่อการศึกษาบทเรียนในขั้นตอนการปฏิบัติการสอนและการสังเกตการสอน และขั้นตอนการอภิปรายผลและการสะท้อนกลับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การดำเนินการศึกษาบทเรียนของโรงเรียนกรณีศึกษาประสบความสำเร็จด้วยดี ครูเกิดการเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง ด้านการจัดการเรียนรู้ การผลิตแผนและสื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ได้รู้จักตนเองและนักเรียนมากยิ่งขึ้น เป็นผลจากการดำเนินการศึกษาบทเรียนที่เป็นระบบและมีปัจจัยที่สนับสนุนการทำงาน คือ

1) ด้านตนเอง ครูมีความพึงพอใจในการทำงาน มีความตื่นตัว ให้สนใจ และไม่มี ความกังวล ในการออกแบบแผนการสอน การปฏิบัติการสอนและการสังเกตการสอน ตลอดจนการอภิปรายผล กับเพื่อนครู แม้ว่าก่อนการดำเนินการศึกษาทเรียนอาจมีความกังวลและคิดว่าเป็นภาระงานเพิ่มที่ สร้างความลำบากยุ่งยาก แต่เมื่อดำเนินการตามกระบวนการที่ตั้งไว้ก็พบว่าสิ่งที่ปฏิบัติ นั้นไม่ใช่ภาระ งานที่เพิ่มเติมแต่อย่างใด แต่เป็นความพร้อมของครูก่อนจะจัดการเรียนการสอนเป็นงานปกติของครู สอดคล้องกับ เกษร ทองแสน (2554) ที่กล่าวถึงความพร้อมและความสมัครใจในการทำงานของครู ที่ ได้เรียนรู้ควบคู่กับการได้ปฏิบัติการสอนจริง ทั้งนี้ในระยะแรกของการดำเนินการศึกษาทเรียนต้อง ดำเนินอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่กดดันครูปฏิบัติงาน ไม่ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและธรรมชาติการสอน ของครูโดยฉับพลัน สร้างทัศนคติมุมมองทางบวกในการทำงาน

2) ด้านกลุ่มบุคคล ครูมีความสนิทสนมระหว่างกันมากยิ่งขึ้น มีการสื่อสารสองทางแบบ วิชาการ เป็นผลจากการที่ครูทำงานอย่างร่วมมือและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคู่บัดดี ซึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าในการรวมกลุ่มศึกษาทเรียนของโรงเรียนกรณีศึกษานั้น จะให้ความสำคัญกับความ พึงพอใจระหว่างบัดดี เพราะครูจะมีความไว้นื้อเชื่อใจกัน สบายใจพร้อมที่จะเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ไม่มี อคติ มีความกล้าที่จะเสนอแนะและให้คำแนะนำกับเพื่อนครู อีกทั้งกระบวนการศึกษาทเรียนภายใต้ โครงการการพัฒนาครู โดยใช้กระบวนการสร้างระบบการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง มีจุดเน้นที่สำคัญ ในด้านการสื่อสารระหว่างคู่บัดดี คือการหลีกเลี่ยงการบอกคำตอบ การสั่งและการสอน ให้ ข้อเสนอแนะเท่าที่จำเป็น เน้นการกระตุ้นให้คิดและแสวงหา ตลอดจนเน้นการให้กำลังใจ สื่อสารแบบ กัลยาณมิตร เหล่านี้ล้วนช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มศึกษาทเรียน

3) ด้านองค์กร ความตั้งใจและจริงใจในการดำเนินการศึกษาทเรียนของผู้บริหาร เป็นผลทำ ให้ครูมีความตื่นตัวตลอดเวลา ช่วยเสริมกำลังใจทางบวก เปิดโอกาสให้ครูทำงานอย่างอิสระ มีการ สนับสนุนหาผู้เชี่ยวชาญภายนอกมาจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเพิ่มสมรรถนะในการทำงาน สนับสนุน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ตลอดจนมีการวางแผนการดำเนินการที่เป็นระบบ มีการ ตรวจสอบ ประเมิน มีการจัดสรรเวลาในการประชุมกลุ่มศึกษาทเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ นฤมล อินทร์ ประสิทธิ์ (252) ที่กล่าวถึงความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบาย ตลอดจน ให้การสนับสนุนด้านทรัพยากร สื่อการจัดการเรียนรู้ การจัดการเวลาที่เอื้อต่อการประชุมงานกลุ่มครู ศึกษาพิเศษหรือพื้นที่การศึกษาที่จะเข้ามาช่วยชี้แนะ ในฐานะผู้เชี่ยวชาญภายนอกด้านศาสตร์การ สอน ด้านสาระวิชา การเสริมสร้างกำลังใจให้กับครู

ทั้งนี้ยังมีปัจจัยการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก ทั้งศึกษานิเทศก์จากสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ตลอดจนการเข้าร่วมโครงการการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการ สร้างระบบการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยงของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้ได้รับการสนับสนุน

จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาคอยให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ตลอดจนติดตามให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ

2. การเปลี่ยนแปลงลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูในโรงเรียน ซึ่งเดิมนั้นปฏิสัมพันธ์การทำงานของครูจะเป็นไปในลักษณะบนลงล่าง ทั้งในระดับของฝ่ายบริหารกับครูปฏิบัติการสอน หรือในครูปฏิบัติการสอนด้วยกันที่มีช่องว่างของอายุ ประสบการณ์ ระดับการศึกษา สอดคล้องกับ ปีทมา ทูมาวงศ์ (2551) ที่พบว่า ครูจะมีความสนิมสนมกับครูในระดับชั้นเดียวกัน ซึ่งมักแบ่งปันความรู้และความคิดกับคนที่สนิทเท่านั้น แต่เมื่อดำเนินการการศึกษาบทเรียนทำให้เกิดการเปิดใจรับฟัง การพร้อมที่จะเป็นผู้รับและผู้ให้คำแนะนำชี้แนะตลอดเวลา ที่ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเต็มที่ เชื่อในศักยภาพความสามารถของกันและกัน มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การทำงานแบบร่วมมือในลักษณะชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่มีความสัมพันธ์แนบแน่นมากขึ้น โดยเฉพาะระหว่างคู่บัดดี้ที่จะมีจำนวนปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมากยิ่งขึ้น มีการถามถึงความเคลื่อนไหวด้านการศึกษาบทเรียนของอีกฝ่ายเป็นระยะ ให้ความสำคัญกับการสื่อสารเรื่องเกี่ยวกับสาระวิชาการ โดยครูแต่ละคนจะแลกเปลี่ยนหรือให้ความรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนเทคโนโลยีในสิ่งที่ตนเองมีต้นทุนอยู่ ทั้งข้อมูลของนักเรียนทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน การบอกเล่าประสบการณ์การสอน เทคนิคการสอนการจัดการชั้นเรียนที่ตนเองประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว การช่วยชี้แนะรวมทั้งผลิตสื่อที่สร้างสรรค์มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ในกลุ่มศึกษาบทเรียนที่มีภูมิหลังแตกต่างกันจะให้สารสนเทศการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่แตกต่างกันด้วย โดยผู้ที่เป็นผู้ให้ความรู้จะถ่ายทอดในประเด็นที่ตนเองมีความรู้ในอยู่ซึ่งถ้าผู้รับความรู้ไม่มีความรู้นั้นก็เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ขณะที่ถ้าผู้ให้และผู้รับความรู้มีความรู้และประสบการณ์ร่วมกันจะนำไปสู่การคิดเชิงวิพากษ์และเป็นการอภิปรายเพื่อพัฒนาความคิด (พาณิช, 2555)

3. ด้านเครือข่ายครูในโรงเรียน พบว่าการดำเนินการศึกษาบทเรียนที่ครูเข้าร่วมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันมีผลต่อโครงสร้างเครือข่ายทางสังคมของโรงเรียนให้เปลี่ยนไปในด้านวิชาการมากยิ่งขึ้น โดยมีลักษณะลักษณะรูปดาว โดยมีครูที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการศึกษาบทเรียนเพียงคนเดียว คือ หัวหน้าฝ่ายวิชาการของโรงเรียนที่ มีความเข้าใจในการดำเนินการศึกษาบทเรียน มีความรู้กิจกรรมและเทคนิคการสอน วิธีการจัดการและบริหารชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพ มีประสบการณ์การสอนมาก และมีอชยาศัยดี เพราะว่าหัวหน้าฝ่ายวิชาการจำเป็นที่จะต้องเป็นคนกลางในการสื่อสาร เชื่อมต่อข้อมูล สารสนเทศ และนิเทศภายในสถานศึกษาในการดำเนินการศึกษาบทเรียนระหว่างครู ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญภายนอกจากคณะครู ศาสตราจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และด้วยโรงเรียนกรณีศึกษาเพิ่งเริ่มการดำเนินการศึกษาบทเรียนเป็นภาคการศึกษาแรก จึงเป็นหน้าที่หลักของหัวหน้าฝ่ายวิชาการที่ต้องคอยประสานติดตามการทำงานตลอดกระบวนการ เป็นที่น่าสังเกตว่าโครงสร้างรูปดาวแม้ว่าจะช่วยทำให้การดำเนินการศึกษา

บทเรียนมีลักษณะเป็นเอกภาพ มีความชัดเจนของทิศทางการทำงาน ภายใต้บุคคลสำคัญคือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงทั้งการสื่อสารการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับครู ผู้บริหาร ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญภายนอก เป็นที่น่าสังเกตว่าโรงเรียนกรณีศึกษามีแนวโน้มที่จะพัฒนาเครือข่ายทางวิชาการให้มีความหนาแน่นและมีการขยายตัวของบุคคลสำคัญในเครือข่ายมากยิ่งขึ้น ด้วยเห็นการเปลี่ยนแปลงของตนเอง เพื่อนครู และนักเรียน ทำให้มีกำลังใจ พร้อมทั้งจะเปิดใจมากยิ่งขึ้น ตลอดจนมีประสบการณ์ในการดำเนินการศึกษาบทเรียนในภาคการศึกษาแรก รวมทั้งในภาคการศึกษาปัจจุบันที่มีการขยายผลไปสู่การปฏิบัติทั้งโรงเรียน มีการแลกเปลี่ยน การจับกลุ่มศึกษาบทเรียนที่หลากหลาย มีการคลุกคลีกันของครูในแต่ละกลุ่ม ก็ยิ่งช่วยส่งเสริมเครือข่ายด้านวิชาการในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. กระบวนการการศึกษาบทเรียนควรดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป พยายามเชื่อมโยงการจัดการเรียนการสอน การฝึกอบรม ตลอดจนภาระงานอื่น เพื่อหลีกเลี่ยงภาระงานหรือกิจกรรมที่ซ้ำซ้อน เสริมกำลังใจในกระบวนการการศึกษาบทเรียน และมุ่งเน้นการสร้างความสำเร็จในหลักการสำคัญของการศึกษาบทเรียนแก่ครูก่อนที่จะดำเนินการศึกษาบทเรียน
2. ผู้บริหารสถานศึกษา หรือศึกษานิเทศก์ควรจัดทำแผนกระบวนการการศึกษาบทเรียนในระยะยาวอย่างน้อย 1 ปีการศึกษา ตลอดจนควรมีการดูแล ติดตาม กำกับ ให้คำแนะนำ กลุ่มศึกษาบทเรียนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดความคงทน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เพื่อให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น การวิจัยครั้งต่อไปควรดำเนินการศึกษาโรงเรียนทั้งโรงเรียนเรียน ตลอดจนการดำเนินการศึกษาบทเรียนในโรงเรียนที่มีบริบทแตกต่างกัน เช่น ลักษณะการบริหารโรงเรียน สังกัดของโรงเรียน
2. ควรศึกษาสมรรถนะและความต้องการจำเป็นของครูในการดำเนินการศึกษาบทเรียน เพื่อพัฒนาการดำเนินการศึกษาบทเรียนให้มีประสิทธิภาพ

รายการอ้างอิง

- Dudley, P. (2013). Teacher learning in Lesson Study: What interaction-level discourse analysis revealed about how teachers utilised imagination, tacit knowledge of teaching and fresh evidence of pupils learning, to develop practice knowledge and so enhance their pupils' learning. *Teaching and Teacher Education*, 34, 107-121.
- Zhou, G., Kim, J. & Kerekes, J. . (2011). Collaborative teaching of an integrated methods course. *International Electronic Journal of Elementary Educatio*, 3(2), 123-138.
- พาณิชย์, ว. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

ภาษาไทย

- เกษร ทองแสน. (2554). *การพัฒนาครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูคณิตศาสตร์โดยใช้การศึกษา บทเรียน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนัก. (2545). *รายงานการติดตามและประเมินผลการปฏิรูป การศึกษา ในวาระครบรอบ 3 ปีของการประกาศใช้ พรบ. แห่งชาติ พ.ศ. 2542*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- เฉลิมศรี ชูติธรรมวงศ์. (2554). *การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมของผู้เกี่ยวข้องในระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน: การวิจัยเน้นการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต ภาควิชา วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชานนท์ จันทร์ธา . (2550) *การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ผ่านกระบวนการ Lesson Study*. MY MATHS. *กรกฎาคม*, 43-47.
- ชาโรณี ตรีวีระัญญ. (2552) *การศึกษาบทเรียน (Lesson Study): ทางเลือกใหม่เพื่อพัฒนาการเรียน การสอน*. *วารสารครุศาสตร์* 37(3), 131-149.
- ทักษ์ ทองภูเบศร์. (2554). *บทบาทการส่งผ่านของเครือข่ายโรงเรียนและชุมชนในการส่งเสริม ความสำเร็จของชุมชนแห่งการปฏิบัติด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม: การวิจัยเน้นการ วิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาพร วรเนตรสุตาทิพย์. (2554). *การศึกษาชั้นเรียน(Lesson study): แนวคิดใหม่ในการพัฒนา วิชาชีพครู*. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 1(2), 86-99.

- นฤมล อินทร์ประสิทธิ์. (2552). *การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study): นวัตกรรมเพื่อพัฒนาครูและนักเรียน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บดีนทร์ วิจารณ์. (2547). *การจัดการความรู้สู่ปัญญาปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.
- ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. (2545). *ปรัชญาปฏิรูปการศึกษา/แนวทางสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี จำกัด.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2552). *ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา, สถาบัน. (2550). *การวิจัยการทดลองตัวแบบการพัฒนาครูแบบอิงพื้นที่และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาครู*. สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- พัฒนาผู้บริหารการศึกษา, สถาบัน. (2548). *ระบบการพัฒนาครูของกระทรวงศึกษาธิการ*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพรทิพย์ แซ่จั้น. (2550). *สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ไมตรี อินประสิทธิ์ (2549). *การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาด้วยยุทธวิธีปัญหาปลายเปิด: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2550). *รายงานการสังเคราะห์สถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2551). *รายงานการวิจัยสมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูใน สังคมที่เปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพมหานคร: สกศ.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2552). *สภาพปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- วิจารณ์ พาณิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

ภาษาต่างประเทศ

- Anklam, P., Cross, R., & Gulas, V. (2005). Expanding the field of vision. *The Learning Organization*, 12(6), 539–551.

- Bakkenes, I. Vermunt, J. D. & wubbles, T. (2010). Teacher learning in the context of educational innovation: Learning activities and learning outcomes of experienced teachers. *Learning and Instruction, 20(6)*, 533-548
- Booth, A. E. (2006). Collaborative inquiry: A system approach to developing professionally. Retrieved July 13, 2013 from <http://www.umi.com/dissertations/fullcit/3210103>.
- Burghes, D. (2010). *Lesson Study: Enhancing Mathematics Teaching and Learning*. Berkshire; CfBT Education Trust.
- Cardona, I. S., Lugo, J. S., & Gonzalez, J. V. (2012). Exploring the potential of communities of practice for learning and collaboration in a higher education context. *Procedia Social and Behavioral Sciences, 46*, 1820-1825.
- Cheng, L. P. & Yee, L. P. (2012). A Singapore Case of Lesson Study. *The Mathematics Educator, 21(2)*, 34-57.
- Cheng, M.H. & So, W.M. (2012). Analysing teacher professional development through professional dialogue: an investigation into a university–school partnership project on enquiry learning. *Journal of Education for Teaching: International research and pedagogy, 38(3)*, 323-341
- Chou, C. H. (2011). Teachers' Professional Development: Investigating Teachers' Learning to Do Action Research in a Professional Learning Community. *The Asia-Pacific Education Researcher, 20(3)*, 421-437.
- Dobre, I. & Niculescu, C. (2011). An Overview of The Online Cooperative Learning Strategies and Categories. *E-Learning and Software for Education, 1*, 116-123
- Doig, B. & Groves, S. (2011). Japanese Lesson Study: Teacher Professional Development through Communities of Inquiry. *Mathematics Teacher Education and Development, 13(1)*, 77-93.
- Dudley, P. (2013). Teacher learning in Lesson Study: What interaction-level discourse analysis revealed about how teachers utilised imagination, tacit knowledge of teaching and fresh evidence of pupils learning, to develop practice knowledge and so enhance their pupils' learning. *Teaching and Teacher Education, 34*, 107-121.

- Feger, S. & Arruda, E. (2008) *Professional Learning Communities: Key Themes from the Literature*. Rhode Island: The Education Alliance at Brown University.
- Fernandez, C. (2002). Learning from Japanese approaches to professional development The case of Lesson study. *Journal of Teacher Education*, 53(5), 393-405.
- Fernandez, C., Cannon, J., & Choksi, S. (2003). A U.S.- Japan lesson study collaborative reveals critical lenses for examining practice. *Teaching and Teacher Education*, 19(2), 171-185.
- Haitcock, F. (2010) *A Guide for Implementing Lesson Study for District and School Leadership Teams in Differentiated Accountability Schools*. 1st ed. Florida: Florida Department of Education.
- Hawe, P. & Ghali, L. (2009). Use of social network analysis to map the social relationships of staff and teachers at school. *Health the Education Research*, 23(1), 62-69
- Hofman, R.H. & Dijkstra, B. J. (2010). Effective teacher professionalization in networks. *Teaching and Teacher Education*, 26(4), 1031-1040
- Hooff, B. & Rider, J. A. (2004). Knowledge sharing in context: the influence of organizational commitment, communication climate and CMC use on knowledge sharing. *Journal of Knowledge Management*, 8(6), 117 - 130
- Isoda, M. (2010). Lesson Study: Problem Solving Approaches in Mathematics Education as a Japanese Experience. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 8, 17-27.
- Johnson, D. W. & Johnson, R. T. (2009). An Educational Psychology Success Story: Social Interdependence Theory and Cooperative Learning. Retrieved July 13, 2013 from <http://edr.sagepub.com/cgi/content/abstract/38/5/365>.
- Jones, A. R. (2013) Increasing Adult Learner Motivation for Completing Self-Directed E-learning. *Performance Improvement*, 52(7), 32-42
- Kim, S. J., Hong, J. Y, & Suh, E. H. (2012) A diagnosis framework for identifying the current knowledge sharing activity status in a community of practice. *Expert Systems with Applications*, 39(18), 13093–13107
- Knowles, M. S. (1977) *The Adult Education Movement in the United States*. New York: Publishing Co.

- Lewis, C. (2000). Lesson Study: *The Core of Japanese Professional Development*. Invited Address to the Special Interest Group on Research in Mathematics Education. American Educational Research Association Meetings, New Orleans.
- Lewis, C., Perry, R., & Hurd, J. (2004). Deeper look at lesson study. *Educational Leadership*, 61(5), 18-23.
- Lewis, C., Perry, R., & Hurd, J. (2009). Improving mathematics instruction through lesson study: a theoretical model and North American case. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 12(4), 285-304.
- Lim et al., (2011). Taking stock of Lesson Study as a platform for teacher development in Singapore. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 39(4), 353-365.
- Lin, H. F. (2007). Knowledge sharing and firm innovation capability: an empirical study. *International Journal of Manpower*, 28(3/4), 315-332
- Lin, P. J. (2002). On Enhancing Teachers' Knowledge by Constructing Cases in Classrooms. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 5(4), 317-349.
- Marin. A. & Wellman, B. (2009). Social Network Analysis: An Introduction. *University of Toronto*.
- Marquardt, M.J. 1996. Building the Learning Organization: A Systems Approach to Quantum Improvement. New York: McGraw-Hill Book Company.
- McLaughlin, M. W. & Talbert, J. (2006). *Building School-based Teacher Learning Communities: Professional Strategies to Improve Student Achievement*. New York: Teacher's College Press.
- Mogotsi, I. C., Boon, J.A. & Fletcher, L. (2011). Knowledge sharing behaviour and demographic variables amongst secondary school teachers in and around Gaborone, *SA Journal of Information Management*, 13(1), 1-6.
- Murata, A. (2011). Introduction: Conceptual Overview of Lesson Study. *Lesson Study Research and Practice in Mathematics Education*, 1-12.
- Myers, J. (2012). Lesson Study as a Means for Facilitating Preservice Teacher Reflectivity. *International Journal for the Scholarship of Teaching and Learning*, 6(1), 1-21.
- Neergaard, H., Shae, E. & Carter, S. (2004). Social Support Theory: A New Framework for Exploring Gender Differences in Business Owner Networks. *Aarhus School of Business, University of Aarhus*

- Puchner, L. D. & Taylor A. R. (2006). Lesson study, collaboration and teacher efficacy: Stories from two school-based math lesson study groups. *Teaching and Teacher Education*, 22(7), 922-934.
- Robinson, R. D. (1995). *An Introduction to Dynamics of Group Leadership and Organizational Change Fifth Edition*. West Bend: Omnibook Co.
- Rigelman, N. M. & Ruben, B. (2012). Creating foundations for collaboration in schools: Utilizing professional learning communities to support teacher candidate learning and visions of teaching. *Teaching and Teacher Education*, 28(7) 979-989.
- Roger, T. & Johnson, W. (2002). AN OVERVIEW OF COOPERATIVE LEARNING. Retrieved July 13, 2013 from <http://www.co-operation.org/home/introduction-to-cooperative-learning>
- Saito, E. & Atencio, M. (2013). A conceptual discussion of lesson study from a micro-political perspective: Implications for teacher development and pupil learning. *Teaching and Teacher Education*, 31, 87-95.
- Seo, K. & Han, K. (2012). The vision and the reality of professional learning communities in Korean schools. *Korean Educational Development Institute*, 9(2), 281-298
- Shulman, L. S. & SHULMAN, J. H. (2004). How and what teachers learn: a shifting perspective. *Journal of Curriculum Studie.*, 36(2), 257-271
- Sims, L. & Walsh, D. (2009). Lesson Study with preservice teachers: Lessons from lessons. *Teaching and Teacher Education*, 25(5), 724-733
- Stigler, J. & Hiebert, J. (1999). *The Teaching Gap: Best ideas From the world's teachers for improving education in the classroom*. New York: Free Press.
- The National Council of Teachers of English. (2010) Teacher Learning Communities. *The Council Chronicle*. 1-4
- Thousand, J., Villa, R., Nevin, A. (1994). *Creativity and Collaborative Learning: A Practical Guide to Empowering Students and Teachers*. Baltimore: Paul Brookes.
- Zhou, G., Kim, J. & Kerekes, J. (2011). Collaborative teaching of an integrated methods course. *International Electronic Journal of Elementary Educatio*, 3(2), 123-13

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

คู่มือการเก็บข้อมูลภาคสนาม

วิทยานิพนธ์เรื่อง

“การวิเคราะห์กระบวนการและผลของการศึกษาบทเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของครู: การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม”

โดย

นายไผ่ วสยางกูร

เลขประจำตัว 558 33255 27

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

คู่มือการเก็บข้อมูลภาคสนามนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2556

มโนทัศน์รวบยอดของวิทยานิพนธ์

ครูเป็นบุคลากรที่สำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนระบบการศึกษา ครูจึงต้องเป็นผู้ที่แสวงหาความรู้ พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา บนแนวคิดที่ว่า ถ้าต้องการเด็กแบบใด ครูและวิธีการจัดการเรียนการสอนต้องมีพฤติกรรมเช่นนั้น ถ้าเราสามารถที่จะปฏิรูประบบครู และบุคลากรทางการศึกษา สร้างโอกาสทางการเรียนรู้ของครู ย่อมหมายถึงผลสำเร็จของการศึกษา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545; Fernandez, 2002; Rigelman & Rube, 2012) คุณภาพครูเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน (NCTE, 2010) ครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตนเองอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะเมื่อตระหนักถึงสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลง การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ครูจำเป็นที่จะต้องปรับตัวและพัฒนาตนเองเป็นอย่างมาก เปลี่ยนบทบาทจากผู้สอน เป็นผู้สนับสนุน ผู้อำนวยการช่วยความสะดวก หรือโค้ช เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อทั้งนักเรียน เพื่อนครู ผู้ปกครอง ชุมชนและนักวิชาการ เป็นต้นแบบของบุคคลแห่งการเรียนรู้และต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ (พาณิช, 2555) ครูจำเป็นต้องมีสมรรถนะในการพัฒนาตนเองและทำงานเป็นทีม (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2548; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551)

แต่จากรายงานการวิจัยสภาพปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนยังมีอยู่มากมาย ทั้งครูมีภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากภาระงานสอนมากเกินไป ครูมีศักยภาพไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ครูต้องใช้เวลาในการทำผลงานวิชาการมากเกินไป ครูขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรอย่างลึกซึ้ง ครูขาดขวัญและกำลังใจ ขาดการศึกษานิเทศก์ ติดตามผลและการพัฒนา การอบรมครูไม่สอดคล้องกับความต้องการของครู (สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545; สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550; สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) และครูยังทำงานอย่างโดดเดี่ยว (Rigelman & Rube, 2012)

การศึกษามหาวิทยาลัยเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู โดยกลุ่มเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอย่างร่วมมือ เพื่อพัฒนาครู พัฒนาการจัดการเรียนการสอนและเป้าหมายที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนานักเรียน เป็นการศึกษาวิจัยแผนการเรียนการสอนในระยะยาวผ่านกระบวนการที่เป็นระบบ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มศึกษาผ่านบทเรียน ผ่านการสังเกต และการสะท้อนผล (Burghes, 2010; Isoda, 2010; Lewis, 2000; Murata, 2011; Stigler & Hiebert, 1999) จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการศึกษามหาวิทยาลัยที่ผ่านมามีพบว่า การศึกษามหาวิทยาลัยนั้นช่วยก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของครูส่งผลถึงการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมแรงจูงใจในการทำงาน ที่ประสบความสำเร็จในหลายประเทศทั้งในญี่ปุ่น (Isoda, 2010) สหรัฐอเมริกา (Fernandez, Cannon, & Chokshi, 2003; Lewis, Perry, & Hurd, 2009; Myers, 2012; Puchner & Taylor, 2006; Sims & Walsh, 2009) สิงคโปร์ (Cheng & Yee,

2012; Lim et al., 2011) สหราชอาณาจักร (Dudley, 2013) (Dudley, 2013) ในประเทศไทย นำเข้ามาใช้ครั้งแรกในปี 2547 และขยายแนวคิดนี้ไปสู่โรงเรียนอื่นๆ (นภาพร วรเนตรสุตาทิพย์, 2011)

ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดของการศึกษาทเรียนเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจที่นำไปสู่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครูตั้งแต่แรก คือ การที่ครูต้องมีการวางแผนการทำงานร่วมกันของครูในการออกแบบบทเรียน การทดลองสอนจริง และปรับปรุงบทเรียนจนเกิดสัมฤทธิ์ผลแก่ผู้เรียน การศึกษาทเรียนจึงเป็นกิจกรรมที่น่าจะสร้างกระบวนการเรียนรู้ของครูที่นำไปสู่การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู ประเด็นวิจัยที่เชื่อมโยงผลของการใช้แนวคิดการศึกษาทเรียนมาสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพนี้ยังไม่ปรากฏชัดเจน ทำให้น่าสนใจว่ากระบวนการเรียนรู้จากการศึกษาทเรียน จะทำให้ครูมีการทำงานแบบเครือข่ายการเรียนรู้ในลักษณะใด และส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ ได้ในลักษณะใดผลการวิจัยนี้น่าจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาครูที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน ส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานแบบร่วมมือของครูในบริบทการทำงานจริง ซึ่งจะส่งผลที่สุดต่อการจัดการเรียนการสอนและนักเรียนเป็นสำคัญอย่างมีคุณภาพ

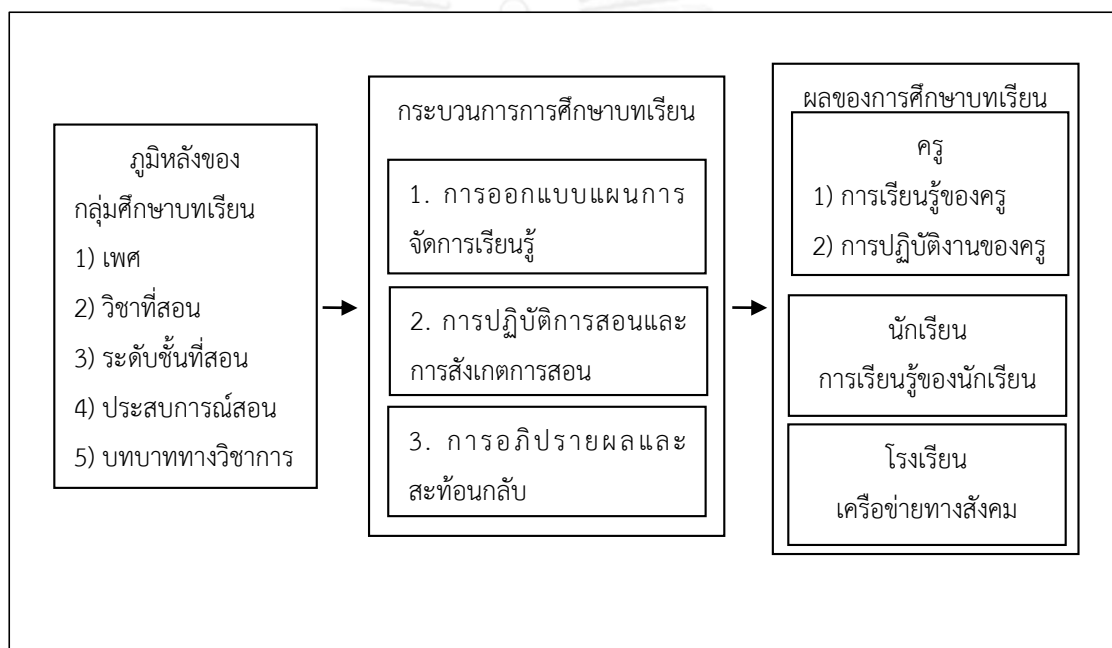
การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาถึงปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการเรียนรู้ของครูในการศึกษาทเรียนที่มีภูมิหลังของกลุ่มศึกษาทเรียนแตกต่างกัน 2) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครู ในแต่ละขั้นตอนของการศึกษาทเรียน 3) เพื่อศึกษาถึงผลการศึกษาทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานของครู และนักเรียน

ทั้งนี้การศึกษาทเรียนถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของครู ผ่านกระบวนการที่เป็นระบบของกลุ่มศึกษาผ่านบทเรียน ที่มีขั้นตอนหลักอยู่ 3 ประการคือ 1) การวางแผนการดำเนินงานและออกแบบแผนการสอน Plan (Preparations) ประกอบไปด้วย 2 ส่วนที่สำคัญคือ การกำหนดเป้าหมายของการศึกษา (Fernandez, 2002; Isoda, 2010; Lewis, 2000; Stigler & Hiebert, 1999) และการออกแบบ การสร้างแผนการสอนที่สอดคล้องกับเป้าหมาย โดยอาจสร้างแผนการสอนใหม่หรือพัฒนาแผนการสอนที่มีอยู่เดิม 2) การปฏิบัติการสอนและการสังเกต Do (Observations) เป็นขั้นตอนของการนำแผนการสอนนั้นไปใช้จริงในชั้นเรียน โดยครูคนใดคนหนึ่งในกลุ่มศึกษาทเรียน โดยที่สมาชิกคนที่เหลือจะทำหน้าที่สังเกตการสอน 3) การอภิปรายผลและสะท้อนกลับ See (discussion and reflection) เป็นการอภิปรายผลของปฏิบัติการสอนโดยกลุ่มศึกษาทเรียน เป็นไปเพื่อร่วมกันปรับปรุงแผนการสอน และนำไปปฏิบัติการสอนในครั้งต่อไป (Burghes, 2010; Fernandez, 2002; Isoda, 2010; Lewis, Perry, & Hurd, 2009; Murata, 2011; Stigler & Hiebert, 1999)

ซึ่งกระบวนการทั้ง 3 ขั้นตอนของการศึกษาทเรียนนั้น จะช่วยส่งเสริมให้ครูเกิดการเรียนรู้ร่วมกันผ่าน 1) การทำงานอย่างร่วมมือ (collaborative) ในด้านปฏิสัมพันธ์และแรงจูงใจ 2) การ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (sharing) มีการแบ่งปัน ถ่ายโอน แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากร ในทางการศึกษาร่วมกัน โดยทั้ง 2 ด้านจะส่งผลถึงผลของการศึกษาที่เรียนทั้งตัวต่อครู และ นักเรียน (Burghes, 2010; Cheng & Yee 2012; Dudley 2013; Fernandez, 2002; Haithcock, 2010; Isoda, 2010; Lewis, Perry, & Hurd, 2009; Murata, 2011; Saito 2013)

ทั้งนี้ยังศึกษาภูมิหลังของกลุ่มศึกษาที่เรียนที่แตกต่างกันทั้ง เพศ อายุและประสบการณ์สอน วิชาที่สอนและบทบาททางวิชาการ (ชาโรณี ตรีวิทย์, 2552; Lim et al., 2011; Mogotsi, Boon, Fletcher, 2011) ดังกรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการลงภาคสนาม

1. เพื่อศึกษาลักษณะการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครูในแต่ละชั้นตอนของกระบวนการศึกษาบทเรียน
2. เพื่อวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการศึกษาบทเรียนของกลุ่มครูที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานของครู และนักเรียน

1. การเตรียมตัวของผู้วิจัย

1.1 ประเด็นข้อมูลสำคัญ

การจัดเก็บในการลงภาคสนามในการวิจัย “การวิเคราะห์กระบวนการและผลของการศึกษาบทเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของครู: การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม” มีประเด็นสำคัญในการเก็บข้อมูลที่ครอบคลุมในประเด็นต่างๆดังต่อไปนี้

- 1) บริบทของสนาม
- 2) ปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการเรียนรู้ของครูในการศึกษาบทเรียน
- 3) ลักษณะกระบวนการเรียนรู้ของครูในแต่ละชั้นตอนของการศึกษาบทเรียน
- 4) ผลการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติงานของครู และนักเรียน

1.2 การเตรียมตัวในการลงภาคสนาม

1) ศึกษาเอกสารสำคัญที่เกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูลในการลงภาคสนาม เพื่อสร้างความเข้าใจและเก็บข้อมูลภาคสนามได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน ประกอบไปด้วย 1.1) โครงร่างวิทยานิพนธ์ “การวิเคราะห์กระบวนการและผลของการศึกษาบทเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของครู: การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม” 1.2) คู่มือจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม

2) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานต่างๆของสนาม จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งเอกสารข้อมูลของโรงเรียน การสืบค้นจากฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ต เช่น ปรัชญา วิสัยทัศน์ จุดเด่น ผลงาน แนวและทางการปฏิบัติของโรงเรียน

3) เตรียมเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสอบถามเครือข่าย แบบสอบถามเกี่ยวกับผลของการเรียนรู้ของครู และเครื่องมือช่วยบันทึกข้อมูล ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายารูป สมุดบันทึก

2. การเลือกกรณีศึกษา

2.1 การเลือกโรงเรียนกรณีศึกษา

ผู้วิจัยเริ่มต้นศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโรงเรียนที่ดำเนินการศึกษาบทเรียน จากสำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ามีโครงการพัฒนาครู ปี 2556 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภายใต้โครงการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง coaching and mentoring ทั้งในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นที่ปรึกษาให้แก่แต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งนี้เป็นที่น่าสนใจว่า ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตที่ 1 และ 42 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด และ ระยอง ภายใต้การปรึกษาและพัฒนาของ คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นั้นมีการดำเนินการโครงการดังกล่าวโดยใช้กระบวนการศึกษาบทเรียน จำนวนทั้งสิ้น 44 โรงเรียน และครูส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษาผู้วิจัยเลือกกรณีศึกษาแบบเจาะจง 1 โรงเรียน ที่มีการปฏิบัติที่น่าสนใจ จากการแนะนำของศึกษานิเทศก์ ตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 1) โรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ดำเนินการศึกษาบทเรียน ในปีการศึกษา 2556
- 2) โรงเรียนที่เป็นที่ยอมรับโดยคณะทำงานจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเขตพื้นที่การศึกษาว่ามีการปฏิบัติประสบความสำเร็จ เกิดการเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจ และมีการขยายผลอย่างต่อเนื่อง
- 3) กลุ่มศึกษาบทเรียนมีความหลากหลายของภูมิหลังทั้ง เพศ วิชาที่สอน ระดับชั้นที่สอน ประสบการณ์ในการสอน และบทบาททางวิชาการ
- 4) ผู้บริหารและครูในโรงเรียนยินดีให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

2.2 การเลือกกรณีศึกษาในโรงเรียน

ผู้วิจัยเลือกศึกษาและเก็บข้อมูลกับครูที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง coaching and mentoring ทั้งหมดจำนวน 13 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวนละ 1 คน ตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นครูที่สังกัดในโรงเรียนกรณีศึกษา
- 2) เป็นผู้ดำเนินการหรือเกี่ยวข้องกับการศึกษาบทเรียน

3. ภารกิจสำคัญในสนาม

- 3.1 การสังเกต การสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสารเพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานและบริบทของโรงเรียน
- 3.2 การสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับนโยบายและการดำเนินการศึกษามทเรียน
- 3.3 การสังเกตกระบวนการการศึกษามทเรียนของกลุ่มศึกษามทเรียน
- 3.4 การสัมภาษณ์กลุ่มศึกษามทเรียน
- 3.5 การสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์
- 3.6 การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน
- 3.7 การสัมภาษณ์นักเรียน

4. แหล่งข้อมูล

4.1 แหล่งข้อมูลเอกสาร ประกอบด้วยเอกสารจาก 3 แหล่ง ได้แก่

- 1) เอกสารจากโรงเรียน ได้แก่ ข้อมูลโรงเรียน แผนการปฏิบัติงาน เอกสารรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียน (SAR) รายงานการประชุม เป็นต้น
- 2) เอกสารจากกลุ่มศึกษามทเรียน ได้แก่ แผนการสอน สื่อการสอน บันทึกหลังการสอน แบบประเมินหรือการให้คะแนนผลงานนักเรียน ผลการเรียนรู้ย้อนหลังของนักเรียน เป็นต้น
- 3) เอกสารจากนักเรียน ได้แก่ ผลงานนักเรียน เป็นต้น

4.2. แหล่งบุคคล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ตามลักษณะของข้อมูล คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพ และข้อมูลเชิงปริมาณ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นแหล่งข้อมูลบุคคลที่ได้จากการสังเกต และสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้ได้แก่

- 1) กลุ่มศึกษาผ่านมทเรียน ประกอบด้วย ครูทุกคนที่ดำเนินการศึกษามทเรียนในโรงเรียนกรณีศึกษา
- 2) ผู้บริหาร ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนของโรงเรียนกรณีศึกษา 1 คน
- 3) ศึกษานิเทศก์ ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ที่ดูแลรับผิดชอบโรงเรียนกรณีศึกษา จำนวน 1 คน
- 4) นักเรียน ประกอบด้วย นักเรียนในห้องเรียนที่อยู่ใต้บทเรียนวิจัย จำนวน 5 คน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นแหล่งข้อมูลบุคคลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามเครือข่ายและแบบสอบถามผลของการเรียนรู้ของครู ใช้ครูในกลุ่มศึกษามทเรียนทั้งหมดในโรงเรียนกรณีศึกษาในการให้ข้อมูล

4.3 แหล่งเหตุการณ์สนาม ได้แก่ สภาพกายภาพของโรงเรียน กิจกรรมในชั้นเรียน การประชุมกลุ่มศึกษาทเรียน กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ของครู

5. เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย

5.1 แบบบันทึกข้อมูลเอกสาร เป็นเครื่องมือที่ใช้บันทึกข้อมูลเอกสารจากโรงเรียน ครู และนักเรียน โดยจำแนกตามประเภทของข้อมูล

5.2 แบบสังเกตภาคสนาม เป็นเครื่องมือที่ใช้บันทึกข้อมูลจากการสังเกตแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันหรือเหตุการณ์ ตามกรอบการสังเกตของผู้วิจัย

5.3 แบบสังเกตกระบวนการการศึกษาทเรียนของกลุ่มศึกษาทเรียน เป็นเครื่องมือที่ใช้บันทึกข้อมูลจากการสังเกตแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการของกลุ่มศึกษาทเรียน

5.4 แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือที่ใช้บันทึกการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์แตกต่างตามผู้ให้ข้อมูล คือ 1) กลุ่มศึกษาผ่านทเรียน 2) ผู้บริหาร 3) ศึกษานิเทศก์ 4) นักเรียน

5.5 แบบสอบถามเครือข่าย เป็นแบบสอบถามสังคมมิติ ที่ใช้ศึกษาปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มศึกษาทเรียน

5.6 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลของการเรียนรู้ของครู ใช้ศึกษาสำรวจผลการเรียนรู้ของครูที่จากการกระบวนการศึกษาทเรียน มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1) การเตรียม และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยสรุปข้อมูลภาคสนามที่เก็บรวบรวมในแต่ละครั้ง ทำการลดทอนข้อมูลจำแนกตามประเด็น และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ต่อ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธีการสามเส้าทั้งด้านแหล่งข้อมูล (แหล่งเวลา บุคคล สถานที่) ด้านวิธีการ (การสังเกต การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เอกสาร)

2) การวิเคราะห์เนื้อหา และสร้างข้อสรุป

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เตรียมในขั้นต้น มาสังเคราะห์และนำเสนอโดยการบรรยาย ใช้การเปรียบเทียบข้อมูลหาความเหมือนความต่างของข้อมูล เชื่อมโยง ตีความ สร้างข้อสรุป การสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย

3) ตรวจสอบความตรง

ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงของข้อสรุปที่ได้ ดังนี้ 1) การตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล ที่ผู้วิจัยนำผลการพัฒนาประเด็นสาระสำคัญ การตี และข้อสรุป ความกลับไปให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง 2) การใช้คำอธิบายที่ละเอียดครอบคลุม ที่ผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดของผู้ให้ข้อมูล หรือบริบทการวิจัยประกอบการสรุป

6.2 การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม โดยโปรแกรมสำเร็จรูป gephi

เป็นการวิเคราะห์ภาพรวมของเครือข่ายการศึกษามหาวิทยาลัย ผ่านรูปแบบของเครือข่าย และบุคคลสำคัญ ที่ประกอบไปด้วย 1)บุคคลศูนย์กลาง 2)บุคคลเชื่อมกลาง

6.3 การวิเคราะห์แบบสอบถาม

เป็นการวิเคราะห์สถิติพื้นฐานเพื่อบรรยายลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายชื่อ รายการประกอบ

ตารางสรุปการจัดการข้อมูล

เครื่องมือ	แบบสังเกต		แบบสัมภาษณ์		แบบบันทึก	แบบสอบถาม	แบบสอบถาม	การวิเคราะห์
	การสังเกตแบบมีส่วนร่วม	การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม	การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ	การสัมภาษณ์แบบไม่เป็น				
แหล่งข้อมูล	การสังเกตแบบมีส่วนร่วม	การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม	การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ	การสัมภาษณ์แบบไม่เป็น	การศึกษาคณะเอกสารทางการ	การศึกษาคณะเครือข่าย	ผลการเรียนรู้ของครู	
แหล่งข้อมูลเอกสาร								(1) การวิเคราะห์เนื้อหา การเปรียบเทียบข้อมูล และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (2) การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (3) การวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน
1) เอกสารโรงเรียน					✓			
2) เอกสารกลุ่มศึกษาบทเรียน					✓			
3) เอกสารนักเรียน					✓			
แหล่งข้อมูลบุคคล								
1) กลุ่มศึกษาผ่านบทเรียน	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
2) ผู้บริหาร		✓	✓	✓				
3) ศึกษานิเทศก์			✓					
แหล่งเหตุการณ์สนาม								
1) บริบทของโรงเรียน	✓	✓						
2) กิจกรรมใน/นอกชั้นเรียน	✓	✓						
3) การประชุมกลุ่มศึกษาบทเรียน	✓	✓						
4) กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ของครู	✓	✓						

7. แผนการลงภาคสนาม

โรงเรียนกรณีสึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ระหว่างวันที่ 13 - 17 เดือน มกราคม พ.ศ. 2557

วัน\เวลา	8.00-9.00	9.00-10.00	10.00-11.00	11.00-12.00	12.00-13.00	13.00-14.00	14.00-15.00	16.00-17.00	
13 ม.ค.	1) เข้าพบผู้บริหารชี้แจงวัตถุประสงค์เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล และสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริหาร ครู และนักเรียน 2) เก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของโรงเรียน				สังเกตกิจกรรมที่เกิดขึ้นกับครูและนักเรียน ในระหว่างพักรับประทานอาหาร	1) สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน 2) ศึกษาเอกสารของโรงเรียน 3) จัดตารางการสังเกต สัมภาษณ์ และนัดหมายครูกรณีสึกษา			
14 ม.ค.	1) สังเกตการจัดการเรียนการสอนของครู 2) ศึกษาเอกสาร เช่น แผนการสอน และผลงานนักเรียน เป็นต้น		สัมภาษณ์ครูกรณีสึกษาคนที่ 1	สัมภาษณ์ครูกรณีสึกษาคนที่ 2		สัมภาษณ์ครูกรณีสึกษาคนที่ 3	สัมภาษณ์ครูกรณีสึกษาคนที่ 4	สังเกตกิจกรรมของโรงเรียน	
15 ม.ค.	สัมภาษณ์ครูกรณีสึกษาคนที่ 5	สัมภาษณ์ครูกรณีสึกษาคนที่ 6	1) สังเกตการจัดการเรียนการสอนของครู 2) ศึกษาเอกสาร เช่น แผนการสอน และผลงานนักเรียน เป็นต้น			สัมภาษณ์ครูกรณีสึกษาคนที่ 7	สัมภาษณ์ครูกรณีสึกษาคนที่ 8	สัมภาษณ์ครูกรณีสึกษาคนที่ 9	
16 ม.ค.	1) สังเกตการจัดการเรียนการสอนของครู 2) ศึกษาเอกสาร เช่น แผนการสอน และผลงานนักเรียน เป็นต้น		สัมภาษณ์ครูกรณีสึกษาคนที่ 10	สัมภาษณ์ครูกรณีสึกษาคนที่ 11		สัมภาษณ์ครูกรณีสึกษาคนที่ 12	สัมภาษณ์ครูกรณีสึกษาคนที่ 13	สังเกตกิจกรรมของโรงเรียน	
17 ม.ค.	สัมภาษณ์ครูกรณีสึกษาคนที่ 14	วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์				วิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมของกรณีสึกษา			

8. แผนงานของการศึกษาภาคศึกษา

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	กรอบในการลง ภาคสนาม
1. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะ กระบวนการเรียนรู้และ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ของครู	1) วิเคราะห์เอกสาร 2) สัมภาษณ์ 3) สังเกตการดำเนินการ ศึกษา บทเรียน 3 ขั้นตอน 4) สสำรวจเครือข่ายทาง สังคม	1) กลุ่มศึกษาผ่าน บทเรียน 14 คน 2) ผู้บริหาร 3) ศึกษานิเทศก์ 4) แหล่งเหตุการณ์ สนาม	1) แบบบันทึกเอกสาร 2) แบบสังเกต 3) แบบสัมภาษณ์ 4) แบบสำรวจเครือข่าย ทางสังคม	วิเคราะห์แยกเป็น รายบุคคล รายคู่ และ ภาพรวมของโรงเรียน ด้วยการวิเคราะห์ เนื้อหา การเปรียบเทียบ ข้อมูล และสร้างข้อสรุป แบบอุปนัย และการ วิเคราะห์เครือข่ายทาง สังคม	ปะ เต็น ส่า ค์ ญ ประกอบไปด้วย 1) บริบทของโรงเรียน และชุมชน 2) ลักษณะการบริหาร คล่องใหญ่และสภาพ การจัดการเรียนการ สอนก่อนดำเนินการ การศึกษาบทเรียน 3) นโยบายและการ ดำเนินการศึกษา บทเรียน

แผนงานของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ต่อ)

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	กรอบในการลง ภาคสนาม
2. เพื่อศึกษาถึงผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อปฏิบัติงานของครู	1) วิเคราะห์เอกสาร 2) สัมภาษณ์ 3) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของครูจากการดำเนินการศึกษาบทเรียน	1) กลุ่มศึกษาผ่านบทเรียน 14 คน 2) ผู้บริหาร 3) ศึกษานิเทศก์ 4) นักเรียน 5) แหล่งเหตุการณ์สนาม	1) แบบบันทึกเอกสาร 2) แบบสัมภาษณ์ 3) แบบสอบถาม การปฏิบัติงานของครู	1) วิเคราะห์แยกเป็นรายบุคคล รายคู่ และภาพรวมของโรงเรียน ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การเปรียบเทียบข้อมูล และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย 2) การวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน	4) ลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่มศึกษาบทเรียน 5) ลักษณะกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนของการศึกษาบทเรียน 6) ผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ของครูและนักเรียน

แผนงานของการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ (ต่อ)

วัตถุประสงค์	1. การวิเคราะห์ Secondary Data	2. การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์			
		กิจกรรม	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
<p>1. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะกระบวนการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของครู</p> <p>2. เพื่อศึกษาถึงผลของการศึกษาบทเรียนที่มีต่อปฏิบัติงานของครู</p>	<p>1. รายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบ การชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง</p> <p>2. สื่อ VCD, Youtube</p>	<p>1) วิเคราะห์เอกสาร</p> <ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียน - การศึกษาบทเรียน <p>2) สัมภาษณ์</p> <p>3) สังเกต</p> <ul style="list-style-type: none"> - การ WS - การ CM - Symposium - ดำเนินการการศึกษาบทเรียน 3 ขั้นตอน <p>4) สสำรวจเครือข่ายทางสังคม</p> <p>5) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของครูจากการดำเนินการศึกษาบทเรียน</p>	<p>1) กลุ่มศึกษาผ่านบทเรียน 14 คน</p> <p>2) ผู้บริหาร</p> <p>3) ศึกษานิเทศก์</p> <p>4) นักเรียน</p> <p>5) แหล่งเหตุการณ์สนาม</p> <p>6) เอกสารโรงเรียนและเอกสารการศึกษาบทเรียน</p>	<p>1) แบบบันทึกเอกสาร</p> <p>2) แบบสังเกต</p> <p>3) แบบสัมภาษณ์</p> <p>4) แบบสอบถาม</p> <p>การปฏิบัติงานของครู</p> <p>5) แบบสำรวจเครือข่ายทางสังคม</p>	<p>1) การวิเคราะห์เนื้อหาการเปรียบเทียบข้อมูลและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย</p> <p>2) การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม</p> <p>3) การวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน</p>

แผนงานของการศึกษามหาศึกษา (ต่อ)

วัตถุประสงค์	ประเด็นการเก็บข้อมูล	VCD/ เอกสาร	WS	CM	SYM	โรง เรียน	ผู้ บริหาร	ครู				นักเรียน
			สังเกต				สัมภาษณ์	สัมภาษณ์	สังเกต	แบบสอบถาม	สัมภาษณ์	
1. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะ กระบวนการเรียนรู้และ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของ ครู	(1) การเรียนรู้/ เปลี่ยนแปลงของนักเรียน (2) การเปลี่ยนแปลงของ แผนการสอนและการ จัดการเรียนการสอน							(1)	(3)	(3)	(5)	
								(2)	(4)	(4)		
2. เพื่อศึกษาถึงผลของ การศึกษาบทเรียนที่มีต่อ ปฏิบัติงานของครู	(3) ลักษณะการดำเนินงาน กับบัดดี (4) ความสัมพันธ์กับบัดดี (5) ความสัมพันธ์ระหว่าง เครือข่ายครูในโรงเรียน (6) บทเรียนจากการ ทำงาน/การเรียนรู้ของครู							(3)	(5)	(5)		
								(4)				
								(5)	(1)	(1)	(6)	(1)
								(6)	(2)	(2)		

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แนวทางการสัมภาษณ์ครูกลุ่มเป้าหมาย

1. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในชั้นเรียนของการดำเนินการศึกษาเป็นอย่างไร
2. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับแผนการสอนในชั้นเรียนของการดำเนินการศึกษาเป็นอย่างไร
3. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับการจัดการเรียนการสอนและการจัดการชั้นเรียนในชั้นเรียนของการดำเนินการศึกษาเป็นอย่างไร
4. การเปลี่ยนแปลงของครู(ผู้ถูกสัมภาษณ์)จากการดำเนินการศึกษาเป็นอย่างไร
5. การเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างครู(ผู้ถูกสัมภาษณ์)กับคณาจารย์เป็นอย่างไร
6. การเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างครู(ผู้ถูกสัมภาษณ์)กับผู้บริหารเป็นอย่างไร
7. การเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างครู(ผู้ถูกสัมภาษณ์)กับศึกษานิเทศก์เป็นอย่างไร
8. เหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคืออะไร
9. บทเรียนและการเรียนรู้ที่เกิดจากการดำเนินการศึกษามีอะไรบ้าง

5. แบบสอบถามเครือข่าย

แบบสำรวจเครือข่ายทางสังคม

เรียน ครู – อาจารย์ที่ตอบแบบสำรวจทุกท่าน

ด้วยผม นายไผ่ วสยางกูร นิสิตระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อยู่ในระหว่างดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การวิเคราะห์กระบวนการและผลของการศึกษาบทเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของครู: การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม” จึงขอความร่วมมือจากบุคลากรทุกท่านในการตอบแบบสำรวจฉบับนี้

แบบสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความร่วมมือทางด้านวิชาการที่เกิดขึ้นระหว่างบุคลากรทางการศึกษา ภายใต้โครงการ “โมเดลการพัฒนาครู โดยใช้กระบวนการสร้างระบบการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง”

ผู้วิจัยขอความกรุณาตอบแบบสำรวจในทุกข้อคำถามและตอบตรงตามความเป็นจริง เพราะข้อมูลดังกล่าวมีความสำคัญในการวิเคราะห์ และมีคุณค่าต่อการวิจัยครั้งนี้ คำตอบของท่านจะมีประโยชน์ในเชิงวิชาการที่จะพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพคำตอบของท่านจะเป็นความลับและจะไม่ส่งผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด

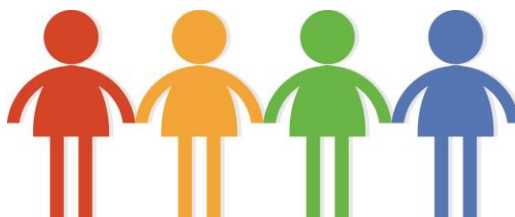
งานวิจัยนี้จะสำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์ จากท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสำรวจในการวิจัยครั้งนี้

ขอแสดงความนับถือ

นายไผ่ วสยางกูร

นิสิตสาขาวิจัยการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสำรวจเครือข่ายทางสังคม

แบบสำรวจนี้ประกอบด้วย 4 ส่วนคือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับความร่วมมือทางด้านวิชาการ 3) ข้อเสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ลงในช่อง หรือเติมข้อความที่ตรงกับตัวท่านตามจริง

1. ชื่อ-สกุล..... 2. เพศ..... 3. อายุ.....ปี
4. วุฒิการศึกษา 1) ต่ำกว่าปริญญาตรี 2) ปริญญาตรี 3) สูงกว่า ปริญญาตรี
5. ตำแหน่ง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1) หัวหน้าฝ่าย.....	☐ 2) หัวหน้าช่วงชั้นที่.....
☐ 3) หัวหน้าสายชั้น.....	☐ 4) หัวหน้าสาระการเรียนรู้.....
☐ 5) ครูประจำชั้น.....	☐ 6) ครูพิเศษ.....
☐ 7) ครูแกนนำ.....	☐ 8) อื่นๆ.....
6. ประสบการณ์ในวิชาชีพครูปี
7. ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาปัจจุบัน.....ปี
8. กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบสอน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1) วิทยาศาสตร์	☐ 2) คณิตศาสตร์
☐ 3) ศิลปะ	☐ 4) ภาษาไทย
☐ 5) ภาษาต่างประเทศ	☐ 6) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
☐ 7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี	☐ 8) สุขศึกษาและพลศึกษา
☐ 9) อื่นๆ.....	
9. ระดับชั้นที่สอน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ประถมศึกษาปีที่	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6
-----------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------
10. ประสบการณ์ในการอบรม/สัมมนาเกี่ยวกับงานทางวิชาการในปีการศึกษา 2555-2556
 - 1).....
 - 2).....
 - 2).....

ข้อมูลเกี่ยวกับความร่วมมือทางด้านวิชาการ

คำชี้แจง กรุณาระบุชื่อและนามสกุลของบุคคลากรทางการศึกษา ทั้งในและนอกสถานศึกษาของท่าน ที่ท่านได้ร่วมมือในการทำงานด้านวิชาการ ภายใต้โครงการ “โมเดลการพัฒนาครู โดยใช้กระบวนการสร้างระบบการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง” โดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย โดยมากที่สุดให้อยู่อันดับที่ 1 ตามประเด็นต่อไปนี้

คำถาม	ชื่อ	ตำแหน่ง / หน้าที่	ชื่อโรงเรียน / หน่วยงาน
ใครคือบุคคล ที่ให้ คำปรึกษากับท่าน มากที่สุดในการ กำหนดจุดมุ่งหมาย การสอนและ การวางแผนการ สอน (ก่อนการสอน)	1.....		
	2.....		
	3.....		
	4.....		
	5.....		
		
		
		
คำถาม	ชื่อ	ตำแหน่ง / หน้าที่	ชื่อโรงเรียน / หน่วยงาน
ใครคือบุคคล ที่ สังเกตการสอนของ ท่าน มากที่สุด (ในขณะการสอน)	1.....		
	2.....		
	3.....		
	4.....		
	5.....		
		
		
		

คำถาม	ชื่อ	ตำแหน่ง / หน้าที่	ชื่อโรงเรียน / หน่วยงาน
ใครคือบุคคล ให้ ข้อมูลป้อนกลับ ให้ คำแนะนำกับท่าน เกี่ยวกับการจัดการ เรียนการสอนมาก ที่สุด (หลังการสอน)	1.....		
	2.....		
	3.....		
	4.....		
	5.....		
		
		
		
คำถาม	ชื่อ	ตำแหน่ง / หน้าที่	ชื่อโรงเรียน / หน่วยงาน
ใครคือบุคคล ที่ท่าน มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้มากที่สุด ในการทำงาน (ภาพรวมการทำงาน)	1.....		
	2.....		
	3.....		
	4.....		
	5.....		
		
		
		

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความร่วมมือในการทำงานด้านวิชาการ ภายใต้
โครงการ “โมเดลการพัฒนาครู โดยใช้กระบวนการสร้างระบบการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง”

.....

.....

.....

..... ขอขอบพระคุณ

6. แบบสอบถาม การปฏิบัติงานของครู

แบบสอบถาม ประสพการณ์และการเรียนรู้ของครู

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องข้อมูลที่ตรงกับท่าน

- ชื่อ-สกุล..... 2.เพศ..... 3.อายุ.....ปี
- ชื่อ-สกุล บัณฑิตของท่าน.....
- ท่านเข้าโครงการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง
 เเทมที่แล้ว (รุ่น1) เเทมปัจจุบัน (รุ่น2) ไม่ได้เข้าร่วม
- วุฒิการศึกษา 1)ต่ำกว่าปริญญาตรี 2)ปริญญาตรี 3) สูงกว่าปริญญาตรี
- ประสพการณ์ในวิชาชีพครูปี
- ระดับชั้นที่และรายวิชาที่สอนปีการศึกษา 2556 (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

วิชา	ป.	อ	1	2	3	4	5	6
วิทยาศาสตร์								
คณิตศาสตร์								
ภาษาไทย								
ภาษาต่างประเทศ								
สังคมศึกษา								
ศิลปะ								
การงานอาชีพและเทคโนโลยี								
สุขศึกษาและพลศึกษา								

ตอนที่ 2 ประสพการณ์และการเรียนรู้ของครู

คำชี้แจง ให้ท่านอ่านคำจำกัดความที่กำหนดให้ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องหมายเลขที่ตรงกับกรปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนของท่านในเทอมที่ผ่านมา มีลักษณะตามข้อความมากน้อยเพียงใด โดยที่

- หมายถึง มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด
- หมายถึง มีระดับการปฏิบัติค่อนข้างมาก
- หมายถึง มีระดับการปฏิบัติปานกลาง
- หมายถึง มีระดับการปฏิบัติค่อนข้างน้อย
- หมายถึง มีระดับการปฏิบัติน้อยมาก

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อยมาก
การปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนของท่านในเทอมที่ผ่านมา						
1.	ในแผนการจัดการเรียนการสอนของท่าน ให้ความสำคัญกับการเพิ่มวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 5 ขั้นตอน					
2.	ในแผนการจัดการเรียนการสอนของท่าน ส่งเสริมให้นักเรียนตั้งคำถามอย่างสร้างสรรค์					
3.	ในแผนการจัดการเรียนการสอนของท่าน ส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์					
4.	ในแผนการจัดการเรียนการสอนของท่าน ส่งเสริมให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง					
5.	ในแผนการจัดการเรียนการสอนของท่าน ส่งเสริมให้นักเรียนสื่อสารองค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
6.	ในแผนการจัดการเรียนการสอนของท่าน ส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีจิตสาธารณะ					
7.	ในการดำเนินงานการศึกษาทบทเรียน ท่านเข้าใจว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ					
8.	ในกระบวนการการศึกษาทบทเรียน ท่านมีการวางแผนการสอนร่วมกับเพื่อนครู					
9.	ในกระบวนการการศึกษาทบทเรียน ท่านมีการสังเกตการสอนร่วมกับเพื่อนครู					
10.	ในกระบวนการการศึกษาทบทเรียน ท่านมีการสะท้อนความคิด เพื่อปรับปรุงแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกับเพื่อนครู					
11.	ก่อนที่ท่านจะเข้าสังเกตการเรียนการสอนของเพื่อนครู ท่านทำความเข้าใจแผนการจัดการเรียนการสอนนั้น					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อยมาก
การปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนของท่านในเทอมที่ผ่านมา						
12.	ท่านออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตรงตามความต้องการของนักเรียน จากการชี้แนะของเพื่อนครู					
13.	ท่านออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน จากการชี้แนะของเพื่อนครู					
14.	ท่านเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนครู					
15.	ท่านเกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนหลังจากได้รับคำแนะนำจากเพื่อนครู					
16.	ท่านมีความมั่นใจในการให้คำแนะนำในการจัดการเรียนการสอนแก่เพื่อนครู					
17.	ท่านรู้จักในความต้องการและข้อจำกัดของนักเรียนมากขึ้น					
18.	ท่านสามารถสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นฐานของนักเรียนมากยิ่งขึ้น					
19.	ท่านมีความภูมิใจในวิชาชีพหลังจากที่ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น					

ประสบการณ์สำคัญ และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดำเนินการศึกษาทเรียนคืออะไร

.....

.....

.....

ขอบคุณครับ

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายไผ่ วสยางกูร เกิดเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2530 สำเร็จการศึกษา ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน วิชาเอกสังคมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2554 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัย ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2555

การติดต่อ e-mail address: pai.wasayang@gmail.com

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY